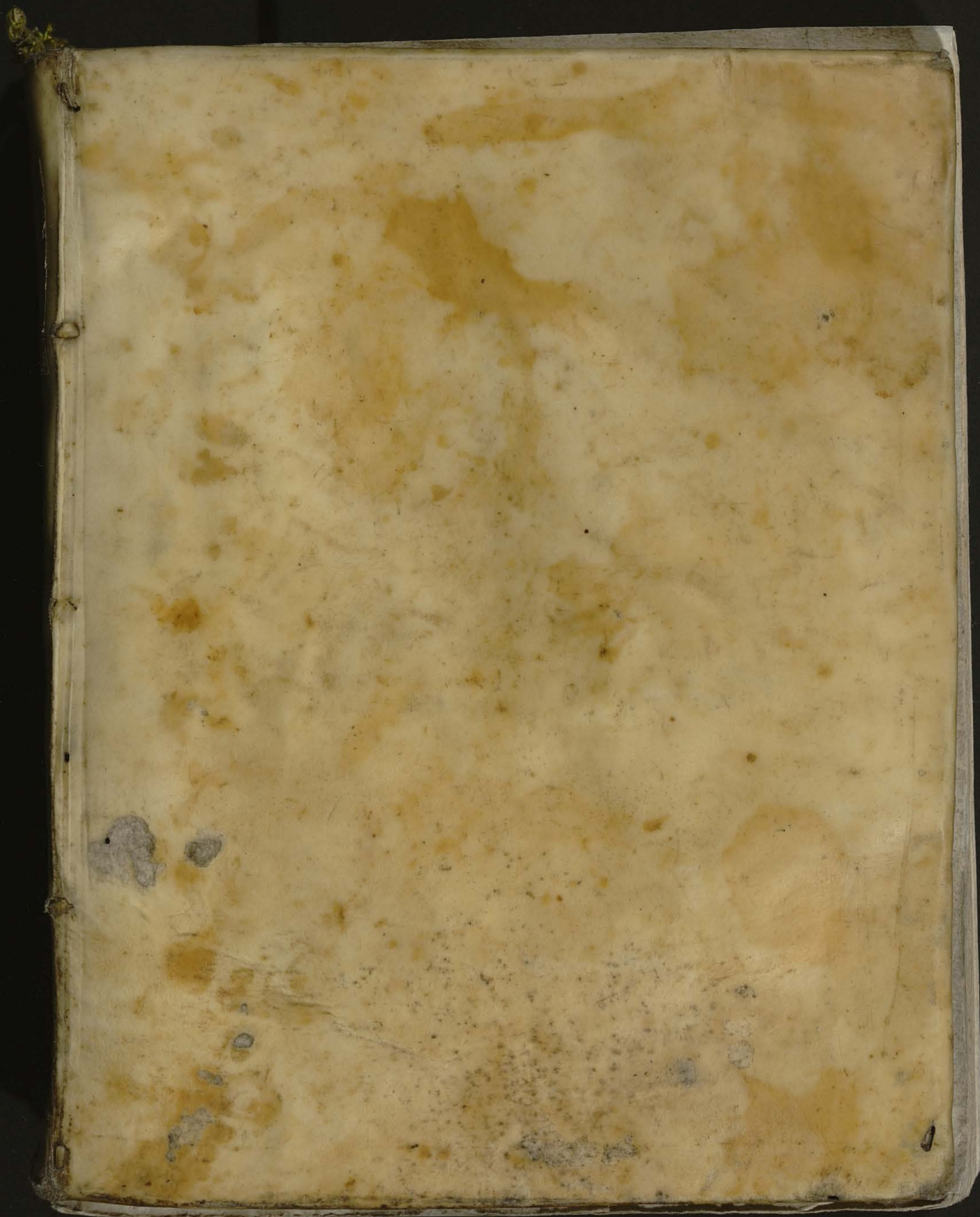

CONSTITVTIONES SYNODORVM Metropolitanæ Eccl: Gnesneñ: PROVINCIALIVM.

Authoritate
Synodi Prouincialis Gembicianæ,
per Deputatos recognitæ;

Iussu verò & operâ

ILL^MI ACRND^MI DOMINI,
D. IOANNIS WĘZYK,
Dei & Apostolicæ Sedis Gratia,
ARCHIEPISCOPI GNESNEN: L.N. R.P.P.
editæ.

CRACOVIÆ,
In Officina Andreæ Petricouij, S. R. M. Typographi.
ANNO DNI. M. DC. XXX.

IOANNES WĘZYK,
Dei & Apostolicæ Sedis Gratia
ARCHIEPISCOPVS GNESNEN:
Legatus Natus, Regni Poloniæ Primas, & Primus Princeps.

Illustriss: & Rndmis Dnis, DD. Archiepiscopo Leopoliensi, aliisq; Prouinciæ nostræ Gnesneñ: eadem Gratia Episcopis, DD. Fratribus nostris Charissimis;

Salutem in Domino.

VOD dudum Decessores nostri exoptârunt, quodq; in anteactis Synodis toties decretum fuit, vt Prouinciæ huius Ecclesiasticæ Cōstitutiones, ad exemplum Iuris Canonici, in ordinem & vnum volumen redactæ, recognitæq; ederentur: id tandē Dei auxilio, diligentiâq; eorum, quorum fidei & industriæ

 id nego-

id negotij datum erat, curâ perfectum prodit in publicum: Faxit Deus ad ipsius nominis gloriam, Ecclesiæ commodum, & Religionis Catholicæ incrementũ. Non deerit fortè, qui ea, quæ hisce Constitutionibus continentur, ex ipso sacrorum fonte haurire malit: Verùm quemadmodum non ideò, quia iure Ciuili, perfecta Iuris & Iudiciorũ ratio comprehensa est, Statuta vel Leges municipales, sua carent authoritate & necessitate: ita etiam, quamuis Ecclesia Catholica sacræ inprimis Scripturæ & Canonum præscripto teneatur, ab ipsa tamen sui origine, & Sanctorum Apostolorum temporibus ita instituta est, vt vnaquæq; Prouincia, sua haberet Concilia, suas Constitutiones peculiares, locis, temporibus & personis accommodatas. Quæ cùm non aliunde, quam à Sancta Sede Apostolica, à qua Sacri quoq; Canones legis habent vigorem, vim suam accipiunt, parem quoq; vti aliæ Ecclesiasticæ leges venerationem merentur. Ex quorum numero, cùm & istæ nostræ sint, illarum custodia, ad Nos inprimis, Patres Amplissimi, qui Pastores Ecclesiarum Prouinciæ huius sumus, pertinet; quod nimirum turpe & perniciosum sit, leges quas ipsi ferimus,

Nos

Nos vel non obseruare, vel vt à populis curæ nostræ creditis non seruentur, conniuere. Multa in ijs præclarè à maioribus nostris instituta sunt de Pastorali officio, multa de munere Senatoris. Magnus sanè vterq; Magistratus, quem in Ecclesia Dei & Rep: sustinemus; sed Episcopi officium & potestas, tantò antecellit munere Senatoris, quantò potestas Diuina humanæ, & immortalis mortali: adeò vt illa veluti maior & eminentior, hanc tanquam minorem in se contineat; ita vt cui Dei beneficio datur, bonum & vigilantem esse Episcopum, eum incredibile sit bonum non esse Senatorem. Diuinoq; planè consilio, Maiores nostri Legum & Reipubl: Regni huius conditores, primum in Senatu & Republ: locum Episcopos tenere voluerunt, vt & Deo, cuius Episcopi sunt ministri, & in cuius manu sunt omnium iura Regnorum, deferrent: & illos primos in custodia & tutella legum & Patriæ collocarent, quos Deus ipse Ecclesiæ suæ Præsides, custodes & vigiles destinauit. Sed ea vigilia quanti sit periculi vel momenti, multa quidem diuinitùs instituta sunt eius rei in vtramq; partem præcepta & exempla: verùm ad eam magno

 cum ti-

cum timore & solicitudine peragendam, vel illud excitare potest, quod onus Episcopi, onus Angelicis humeris formidandum, tam SS. Patres, quàm Sacrum Concilium Tridentinum censuerit; vel eam fortè ob causam, quòd cùm singulæ animæ singulis Angelis custodiendæ, à Deo committantur: vni Episcopo tot animarum cura incumbat, quot ipsius Diœcesi continentur; à quarum salute, si suam ipse salutem saluam cupit, nunquam recedere, nunquam oculos deflectere, nunquam dormitare vel dormire, qui custodit Israël, debeat. Et hæc sanè est summa muneris nostri, quæ si sola fiat, sufficit: vel certè hac solâ quæsitâ, cætera ex Christi Dei & Domini nostri pacto & promissione adijcientur; vti vicissim hac quod absit perditâ, quicquid acquiritur, perditur. Neque tamen hæc propterea commemorantur, quasi idcircò cura Reipubl: negligi debeat. Benè enim inter se conuenire, & in vna sede morari cura Ecclesiæ & Reipubl: possunt, vti olim in tot laudatissimis Maioribus nostris, quorum memoria est in laudibus & benedictione, conueniebat; qui sicut in Ecclesia Dei, tanquam Sol refulserunt, ita in Republ:

legum

legum & libertatis studio, cæteris siue Senatorij, siue Equestris Ordinis hominibus exemplo præibant. Intelligebant nimirum se personam gerere Reipubl: ac propterea illius salutem & commoda, propriæ saluti & commodis anteponebant. Maiestatem verò Regum suorum ita colebant, vt quamuis secundùm Dei ipsorum gratiam desiderarent, omnesque Regni incolas, oues nimirum suas, ad illorum fidem & obsequium exhortarentur: eorum tamen salutem cum publica salute coniunctam, non minùs quam gratiam curarent; & vt paucis omnia comprehendantur, ita consilia, ita vitam instituebant, vt sibi & gregi, in quo illos Spiritus sanctus posuerat Episcopos regere Ecclesiam Dei, attenderent; atque tam præclarè & laudabiliter vita acta, non solum exempla, sed & præcepta hisce Constitutionibus comprehensa, nobis, tanquam suæ posteritati, relinquerent. Quæ quidem, Patres Amplißimi, vobis ita volentibus, à me eduntur; qui vt locum in vestro Collegio primum teneo, ita meritis omnium vestrum me infimum profiteor. Christus Deus & Dominus noster Princeps Pastorum, sine quo nihil sumus &

mus &

mus & possumus, nos adiuuet, vt fideles & prudentes Ecclesiæ & Patriæ serui simus; ipsius honorem, Ecclesiæ & Patriæ commodum spectemus, laborumque nostrorum, non aliam mercedem præter ipsum, expectemus, & accipiamus. Louicij, Die Translationis S. Adalberti. Anno Domini, Millesimo, Sexcentesimo, Vigesimo Nono.

SERENISSIMO PRINCIPI
ET DOMINO,

D. STEPHANO,
DEI GRATIA
REGI POLONIÆ,

Magno Duci Lithuaniæ, Rußiæ, Prußiæ, Masouiæ, Samogitiæ, Liuoniæ, Principi Transyluaniæ, &c.

Domino suo Clementissimo.

STANISLAVS KARNKOWSKI,
Episcopus Wladislauiensis,
Perpetuam exoptat felicitatem.

CHRISTVS IESVS Dei Filius, Deus & ipse cum Patre & Spiritu sancto vnus, genus humanum, morte sua de potestate diaboli, & à sempiterno interitu vindicatum, in vnam contractu-rus Rempublicam (quam Ecclesiam appellauit) relinquens mundum, & ad Patrem rediens, dedit ei (Ecclesiæ inquam) moderatores, quosdam quidem Apostolos, vt Diui Pauli verbis vtar, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum. &c. Non qui simul omnes tantæ, ac tam longè lateq; per totum orbem terrarum dif-

fundendæ, multitudinis curam gererent, sed qui suis quisq; præessent cœtibus. Vnum tamen omnibus ijs præfecit Petrum, cui non solùm oues, verùm etiam agnos commendauit: Per agnos, ductores & Præsides; per oues verò, cæteram hominum multitudinem significans. Cùm enim etiam ipsos ductores in toto mundo permultos esse oporteret, & ij verò homines futuri essent, à quibus nihil humani, vt ait Poëta quidam, alienum esset: vnius authoritate illam quoq; ductorum & Præsidum multitudinem gubernari, & in vnitate, concordiâ, & officio, sapientissimus legislator, ipsaq; adeò Dei virtus, & Dei sapientia, contineri voluit, à quo cæteri omnes in suo quisque ordine dependerent. Quod quidem magis etiam necessarium futurum erat deinceps, post prima illa & puriora Sanctorum Apostolorum, euidentius & luculentius Spiritus sancti gratiâ & illustratione gubernatorum, tempora: Proinde etiamnum vniuersæ Ecclesiæ præsunt per loca Pastores, Doctores, Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, in suam quisq; partem sollicitudinis vocati. Ijs verò omnibus vnus præest successor Petri, Summus Romanus Pontifex, per tot secula, quibus stetit statq; Ecclesia, quasi clauum nauis tenens, & remigibus alijsq; socijs mode-

cijs moderans: nec quicquam frementibus & aduersantibus portis inferorum. Nec tamen is dedignatur eorum, quibus præest, consilijs, in tam ampla ac difficili administratione vti. Hinc sanè extiterunt iam inde ab Apostolorum temporibus Concilia; quæ Græci vocant Synodos, à conuentu. Ad eas enim conuenire suprememorati Pastores & Doctores, & de quibuslibet rebus difficilioribus, ad summam rerum & ordinem publicum pertinentibus, in medium consulere solent. Eæ verò sunt duplices: Vniuersales quidem, quæ vniuersos complectuntur nominis Christiani Episcopos, & ijs superiores Antistites. In ijs de ratione fidei & religionis, & grauissimis quibusq; negocijs, ad vniuersam Ecclesiam pertinentibus, tractatur & statuitur, ipso Pontifice Max: eas conuocante, & per seipsum, vel per Legatos suos, ijs moderante. Aliæ verò sunt particulares. Quoniam enim valde operosum est, nec prorsus caret periculo, cunctos ex toto orbe terrarum Episcopos in vnum locum cogi; & offerunt sese negocia leuiora, non ad vniuersam Ecclesiam, sed ad partem vel partes eius aliquas pertinentia: ad ea pertractanda ac definienda, nonnulla Ecclesiasticorum pars conuocari & conuenire solet. Eæ verò particulares, nimirum Synodi, & ipsæ du-

 plices

plices ſunt: nempè Prouinciales ac Diœceſanæ. Atque has quilibet Epiſcopus in ſua Diœceſi, cum ſubiectis ſibi ordinibus Eccleſiaſticis; illas verò Archiepiſcopus, ſiue Metropolitanus, ſiue Primas, ſiue Patriarcha, cum ſuæ Prouinciæ Epiſcopis, & alijs Ordinibus, inſtituit & peragit. Habet enim quilibet Archiepiſcopus, ex Apoſtolicis inſtitutis, ſuam Prouinciam, cui præeſt, aliquot Epiſcopis conſtantem, certiſq; limitibus definitam. Primas verò & Patriarcha ampliorem, Archiepiſcopos etiam complectentem. Solet tamen particularibus hiſce Synodis adhiberi Legatus, ſeu Nuncius Pontificis Maximi, & Sedis Apoſtolicæ, vt vocant, ſi quis eſt in Prouincia, maioris authoritatis gratiâ. Cùm autem ad has cuiuſq; modi Synodos cuncti Sacerdotes (Sacerdotum verò nomine complector vniuerſum ſacrum & Eccleſiaſticum ordinem) commodè cõuenire nequeant, & infirma ſit hominum memoria: conſcribuntur earum Decreta & Conſtitutiones, & in publicum eduntur, quò cùm ad abſentium, tum ad poſterorum notitiam perueniant, & ab ijs perpetuò, pro cuiuſq; conditione & modulo, obſeruentur. Tales igitur Conſtitutiones cùm eſſent non paucæ in noſtra Polonia, à ſuperiorum temporum Archiepiſcopis Gneſnen: accedentibus etiam

Leopoli-

Leopolienſium calculis, in Prouincialibus Synodis, ad vſum, ingenium, mores, & rationes vniuerſi Regni, accommodatè conditæ & conſcriptæ; & propter iniuriam temporum, aut Epiſcoporum, fortaſſe negligentiam, vix iam vſquam extarent; edi autem eas, quæ ante duos annos Petricouiæ conditæ ſunt, operæ precium eſſet: deſumpſi mihi pietatis ergò eum laborem, vt priores quoq; & vetuſtas vndiq; conquirerem, ſimulq; cum recentioribus edi curarem, ad præſcriptum SS. generalis Tridentini Concilij, & iudicio S. Sedis Apoſtolicæ modificatas & caſtigatas. Tuæ verò Maieſtati, laudatiſſime Rex, potiſſimùm opus hoc dedicare nobis viſum eſt: qui non modo in corruptis fortiſſimorum Vngarorum reliquijs, ſolus ferè integer Eccleſiæ Catholicæ & Orthodoxæ genuinns Filius permanes, Tranſyluaniamq; tuam ad gremium eiuſdem Eccleſiæ reducere etiamnum ſatagis: verùmetiam ad hoc Regnum, non tam noſtra electione & humanis conſilijs, quàm diuinâ prouidentiâ ſalutariter his terris atq; populis proſpiciente, euocatus, cum Rempub: ſapienter, magna animi moderatione, & fæliciter adminiſtras, tum religionis eiuſdem & Eccleſiæ vindicē te profiteris, & quoad fieri commodè poteſt, re ipſa præſtas. Quod cùm facere ſtudes, has

des, has tibi Constitutiones, quoad per alias occupationes Regias licet, notas esse conuenit, quò earum executionem pro virili parte tua prouehas, Clerumq; huius Regni, & sociarum eius Prouinciarum omnem, vnà cum templis & Ecclesijs, sub vmbra alarum tuarum (vt sacræ scripturæ verbis vtar) protegas, & ab hæreticorum & impotentium aliorum hominum iniurijs, vi, dolisq; tuearis. Quod quidem vel inprimis ad officium Regis pertinet; Dei namq; ministri sunt Reges, Ecclesiæq; eius nutricij: non tam vt ipsi de religione quicquam statuant, sed vt constitutorum ab ijs, quorum id munus est, executionem præstent. Quo diligenter curando, fit diuinâ ope, vt cæteræ eorum actiones publicæ & priuatæ prosperentur; neglecto verò vt in præceps ruant. Quod equidem plurimis exemplis è sacra scriptura, & è Christianorum, atq; adeò Ethnicorum quoq; Regnorum historijs, petitis comprobare, si opus esset, & si pateretur præsens negotiorum Maiestatis tuæ status, possem. Cæterùm, finem præfationis faciens, opus hoc & obsequium meum addictissimum, Maiestati tuæ Regiæ reuerenter etiam atq; etiam commendo. Dat: Vladislauiæ, Calendis Iunij. Anno D. 1579.

Decretum Synodi Prouincialis,

In Anno M. DC. XXI.

De recognoſcendis & imprimendis Conſtitutionibus.

NE ignorantia Statutorum Prouincialium, quorum exemplaria perpauca extant, aliqui ab ipſorum obſeruatione ſeſe excuſent: Decernit Synodus, vt eadem Statuta antiquiora, libris quinq; contenta, & per Sedem Apoſtolicam à MARTINO V. IOANNE XXIII. *&* GREGORIO XIII. *confirmata, eodem modo & ordine, in vno volumine recudantur: In alio verò ſimili volumine, imprimatur Synodus Prouincialis piæ memoriæ,* KARNKOVII *&* MACIEIOVII, *Archiepiſcoporum, vnà cum Epiſtola Paſtorali, ac Decretis præſentis Synodi. Quodſi in aliquibus locis, Librorũ quatuor Conſtitutiones voluminis primi, recognoſci opus fuerit: Sacra Synodus negotium iſtud commiſit Rndis DD. Ioanni Foxio, Archidiacono Crac: Franciſco Zaierski, Præpoſito Luceorienſi, Archidiacono Sandomirienſi; Martino Kłoczyński, Præpoſito SS. Corporis Chriſti; & Nicolao Squiernieuio, Canonico Louicienſi, I. V. DD. vnius ipſorum abſentia non obſtante, &c. Tenebuntur tamen ijdem DD. Deputati Statuta eiuſmodi in ordinem redacta, antequam impreſſa fuerint, Illuſtriſſ: Dño Metropolitano in ſcriptis offerre, vt idem Illuſtriſſ: in Comitijs, ſeu alio commodiori tempore, cum alijs DD. Epiſcopis eadem reuideat.*

Regulæ

Regulæ in emendatione seruatæ.

1. Titulorum ratio habita est, vt iuxta ordinem Decretalium, ijsdem verbis restituti ponerentur.

2. Vt Capitula sub congruis, quantum fieri potuit, titulis collocarentur.

3. Vt Constitutiones, quæ Iuri communi, Concilio Trid: adeoq; sibi inuicem contrariæ videbantur, accommodarentur, ac bis repetitæ, vti superfluæ, delerentur.

4. Vt errores Typographorum multi, item quæ contra sensum genuinum irrepserunt verba, vel quæ nimis obscura, aut non accommodata ambiguaué erant; emendata, declarata, & certiora redderentur.

5. Vt fontes Iuris, ex quibus constitutiones desumptæ sunt, (quod magni fuit laboris) in margine annotatæ, quasi digito ostenderentur.

6. Vt Statuta abrogata delerentur: quæ autem in vsu non sunt, sed vtilia in posterum esse possunt, relinquerentur.

Sciant quoq; Lectores, Constitutionum Karnkouianæ Synodi impressionem, in aliud tempus ex certis causis dilatam fuisse.

Ioannes Foxius, Archidiaconus Cracouien.
Nicolaus Squiernieuius, Canonicus Louicien. } *I. V. DD.*
Martinus Kloczynski, Præpositus Corp: Christi.

PARÆNESIS AD CLERVM.

QVos Sancta in statione, suo præfecit ouili
  CHRISTVS, & in vigiles extulit excubias:
Sacrati Proceres, populiq; Dei, atq; animarum
  Cælestûm in terris signiferi atq; Duces.
Atria ad Hierusalem Sanctæ, postesq; beatos
  Vos speculatores, Israëliq; suo
Omnipotens posuit; dum cautè prouidet, vt nè
  Infestet proprium vis inimica gregem:
Vos operi tanto, cuius molimina cœlum
  Prospiciunt, voluit ferre ministerium.
Sanguine quæ Christi fundata Ecclesia, Sanctis
  Legibus, & canâ statq; vigetq; Fide.
Quam ne præcipitet mala fraus, vel deuius error
  Externis faciat procubuisse Deis:
Hoc sancita cauent sanctè, Canonesq; vetust,
  Dum prohibent castis omne nefas aditis.
Illorum est etenim, terrenis saucia curis
  Pectora, lenificis consolidare modis.
Quando non alijs isti de fontibus hausti,
  Quàm qui Cœlicolûm limpido ab amne fluunt.
Indigetum superûm et si non delirat amussis;
  Hæc quoq; in offensum norma iter ingreditur.

 Non vl-

Non vllus Canon hîc, de recti tramite, flexu
Obliquat; varo ſtanſq; cadenſq; pede.
Aſt vnum fidei cultum, vitæq; tenorem,
Quem caſta inſtituit religio, ſequitur.
Quos non Pompilij Ægeria, aut Spartanus Apollo,
Nec, quondam vt Græcis, docta Minerua tulit.
Nec quos (dum populi auriculas mentemq; ſequacem
Venatur) finxit fabula legiferos:
Sed graue Iudicium Cleri, Sanctuſq; Senatus
Fulgentes Vittis, Purpureiq; Patres;
Quorum effata, quaſi Diuorum oracla tenentur,
Talia nec quiſquam dicta refixit homo;
Hi ſanxêre, graues morum, vitæq; Magiſtri,
Quod foret & Clero proficuum, & populo.
Sed dum tempus edax, ſimul inuidioſa vetuſtas,
Mentibus ex noſtris, hæc abolere parant:
Magnanimus PRÆSVL WeZYK, qui Maximus aris,
Et Patriæ pro tunc dicitur, eſtq; Pater.
Feruenti zelo luci (quæ ſparſa latebant)
Reddidit, & Clero protulit iſta ſuo.
Ne Scombris, blattiſq; voracibus, hæc monumenta
Seruentur; Cedro, marmoreiſq; notis
Digna, vel æternûm inſculpenda perennibus, omni
In populo ſcalpris, tempore perpetuo:
Tàm precioſa, opibus magnis cumulata, ſupellex
Ad nos de cœli diuite prompta penu.

At tibi

At tibi pro meritis tantis, Ampliſſime PRÆSVL,
Cum benè non ſegni ſollicitudine obis
Paſtoris munus prægrande, & Chriſti in ouile
Impendis, curâ peruigili, excubias,
Qui mentes hominum ex alto cernitq;, probatq;,
Perſoluat tanti muneris officium.

M. IACOBVS VITELLIVS.

INDEX TITVLORVM,

Secundum ordinem, quo ponuntur in ipsis Constitutionibus.

LIBER I.

LIBER II.

LIBER III.

LIBER IV.

LIBER V.

CELESTINVS PAPA.

Nulli Sacerdotum liceat Canones ignorare, nec quicquam facere, quod Patrum possit Regulis obuiare. Quæ enim à nobis res dignè seruabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentiâ permissâ populis, frangatur? *c. nulli. dist: 38.*

CONSTITVTIONVM SYNODALIVM PROVINCIÆ GNESNEN:

LIBER PRIMVS.

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

IN PRIMIS ſtatuimus, quòd in fide Sanctæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri IESV Chriſti, Sacerdotes populum, tam maiorem quàm minorem, debeant inſtruere diligenter.

De Trinitate autem ad minus docere tenentur expreſſe, quòd Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, tres perſonæ, & vnus Deus; & vna perſona, non eſt alia.

Et cùm Fides non ſubiaceat rationi, non eſt quærendum, nec per laicos diſputandum, de his quæ ad fidem pertinent, quomodo, vel quare: ſed ſimpliciter credendum in articulis fidei, Sanctiſſ: Trinitatis myſteria, Diuinitatem & humanitatem Dñi noſtri IESV Chriſti concernentibus, quod credit, tenet, & docet Sancta Romana Eccleſia ma-

ter nostra. Et quòd omnes Presbyteri, & signanter Curati, articulos fidei principales sciant, & doceant explicitè & distinctè, prout in Symbolo Apostolorum continentur.

DE PROFESSIONE FIDEI.

Ex Synodo Petricouiensi, 1578. sub Rńdiss: olim Iacobo Vchański Archiepiscopo.

AD testificandam vnitatẽ & constantiam Sacrosanctæ Catholicæ Ecclesiæ, quæ à IESV Christo Dño Deo & Saluatore nostro, super Beatum Petrum Apostolorum Principem ab initio ædificata, & ad finem vsq; sæculi perpetuâ Summorum Pontificum Romanorum successione duratura est, omnes & singuli, qui ad Synodum conuenerunt, fidem suam, quæ vna eademq; est omnium verè in Christo credentium, ex formula per PIVM Quartum fæl: record: Pontificem Maximum edita, adhibito iureiurando, libẽter cupidèq; professi sunt, in hanc videlicet formã:

Ego N. firma fide credo & profiteor omnia & singula quæ continentur in Symbolo fidei, quo Sancta Romana Ecclesia vtitur: videlicet; Credo in vnum Deum Patrem omnipotentẽ, factorem cœli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium. Et in vnum Dominum Iesum Christum, Filium Dei vnigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit

de cælis.

de cælis. Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato passus & sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundũ Scripturas. Et ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos & mortuos: cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex Patre Filioq; procedit. Qui cum Patre & Filio simul adoratur, & conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et vnam sanctam Catholicam & Apostolicã Ecclesiam. Confiteor vnum baptisma in remißionem peccatorũ. Et expecto resurrectionem mortuorum: & vitam venturi sæculi, Amen. Apostolicas & Ecclesiasticas traditiones, aliasq; eiusdem Ecclesiæ obseruationes & constitutiones firmißimè admitto, & amplector. Item, Sacram Scripturam, iuxta eum sensum, quem tenuit & tenet Sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione Sacrarum Scripturarum, admitto: nec eam vnquam, nisi iuxta vnanimem cõsensum Patrum, accipiam & interpretabor. Profiteor quoq;, septem esse verè & propriè Sacramenta nouæ legis à IESV Christo Domino nostro instituta, atq; ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet: Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium: illaq; gratiam conferre. Et ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoq; & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium Sacramentorum solenni administratione recipio, & admitto. Omnia & singula, quæ de pec-

cato Originali, & de iustificatione, in Sacrosanctâ Tridentinâ Synodo definita & declarata fuerunt, amplector & recipio. Profiteor pariter in Missâ offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium sacrificium pro viuis & defunctis: atq; in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramēto esse verè, realiter, & substantialiter corpus & sanguinem, unà cum anima & diuinitate Domini nostri IESV *Christi; fieriq; conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem: quam conuersionem Catholica Ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum atq; integrū Christum, verumq; Sacramentum sumi. Constanter teneo Purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragijs iuuari. Similiter & Sanctos vnà cum Christo regnantes, venerandos atq; inuocandos esse; eosq; Orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum Reliquias esse venerandas. Firmissimè assero, imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, necnon aliorum Sanctorum, habendas & retinendas esse, atq; eis debitum honorem ac reuerentiam impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesiâ relictam fuisse, illarumq; vsum Christiano populo maximè salutarem esse affirmo. Sanctam Catholicam & Apostolicam Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem & magistram agnosco: Romanoq; Pontifici, Beati Petri Apostolorum Principis successori, ac* IESV *Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac iuro. Cætera item omnia à Sacris Canonibus & Oecumenicis Concilijs, ac præcipuè à Sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipio atq; profiteor: Simulq; contraria omnia, atq; hæ-*

reses

reses quascunq; ab Ecclesia damnatas & reiectas, & anathematizatas, ego pariter damno, reijcio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo saluus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram & inuiolatam vsq; ad extremum vitæ spiritum, constantissimè, Deo adiuuante, retinere & confiteri, atque à meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum ego idem N. spondeo, voueo, ac iuro. Sic me Deus adiuuet, & hæc Sancta Dei Euangelia.

Decretum antiquum Dierzgouij Archiepiscopi, Petricouiæ, 1551.

SAcra Synodus, inuocatâ, vt moris est, gratiâ Spiritus sancti propter exterminandas hæreses, quæ in Prouincia Gnesnensi radices iam non mediocres egerunt, multosq; in Ecclesiastico Ordine infecerunt, decreuit, nemine contradicente, vt Reuerendiss: Dñi Archiepiscopi, Episcopi præsentes, & absentium Nuncij, necnon Abbates & Capitulorum nuncij, confessionem fidei suæ in exordio præsentis Synodi facerent, prout ibidem fecerunt in effectu: Catholicam scilicet confitendo fidem, quam sancta confitetur Romana Ecclesia; cuius Confessionis ibidẽ confectus extat libellus Paraphrasticè conscriptus. Quam quidem Confessionem, etiam singuli Dñi Episcopi absentes, & Prçlati, & Canonici Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum in Capitulis suis, necnon Abbates cum suis Monachis in

chis in eorum Conuentibus, omnes & ſinguli, atq; etiam corã Archidiaconis in viſitatione Eccleſiarum Parochialium, Plebani, atq; alij Presbyteri & Clerici, facere deinceps teneantur. Operæprecium eſſe quoq; cenſuit Synodus ipſa, vt etiam deinceps illi, qui nominati fuerint aliquarum Eccleſiarum in Prouincia & Primatia Gneſnenſi, in Archiepiſcopos & Epiſcopos, poſt eorum electionem, denunciationem, aut poſtulationem, in manibus Nunciorum per Capitula ad eos deputandorum, eandem Confeſſionem faciant, quam Confeſſionem reiterare ſunt obligati, in primo quoq; ſuo ad ſponſas ſuas ingreſſu. Idq; circa iuramentum receptionis ſuæ ad Eccleſiam, in medio Capituli præſtari ſolitum. Similiter Abbates circa benedictiones ſuas, Prælati & Canonici ad Eccleſias Cathedrales & Collegiatas circa eorum receptionem. Plebani verò & alij Clerici ad Parochiales & alia quæcunq; Eccleſiaſtica beneficia, cum curâ & ſine curâ, circa eorum inſtitutionem. Et Clerici etiã ad Ordines Sacros promouendi non ſuſcipiantur, nec admittantur, niſi quatenus id fecerint. Supplicandum quoq; decreuit eadem Sancta Synodus Sedi Apoſtolicæ, vt Conſtitutionem hanc bono & pio reſpectu factam, aſſenſu ſuo ratam faciat. Quicunq; autẽ poſt Confeſſionem huiuſmodi factam, periuri, & hæreticæ prauitatis aſſertores, aut libros hæreticos tenentes vel legentes, vel etiam cum Hæreticis commercia & familiaritatem habentes, aut eos in ſuis domibus ſiue familijs tolerantes, comperti fuerint; tales niſi monitione præmiſſa ab hoc deſtiterint, ſi fuerint Epiſcopi,

Vide Cõc: Trid: Seſſ: 24. c. 12. de Refor.

ſcopi, Sanctæ Sedi Apoſtolicæ, per eius Capitulum vel Metropolitanum: ſi verò fuerint Eccleſiarum Cathedralium Prælati & Canonici, ſiue Abbates, eorumq; Monachi, per Capitula Epiſcopis: ſi Collegiatarum & Parochialium Rectores, aliiq; beneficiati, per Clericos Locorum Ordinarijs deferantur, legitimè puniendi. Cooperari etiam debent Reuerendiſſ: Dñi, Archiepiſcopus & Epiſcopi, per Nuncios Synodales, vt Regiæ Maieſtatis authoritate, Dñi Senatores ſeculares Ducatus Lithuaniæ, eandem Confeſſionem ſuſcipiant. Similiter & Senatus cum totâ Nobilitate Regni Poloniæ.

De eiuſdem Fidei vnitate tenenda, & de diſputationibus circa eam.

Ex Synodo Petricouienſi, 1578.

QVia huic profeſſioni fidei, nihil magis aduerſatur, quā fœdus illud tempore Interregni, ante electionem Sereniſſ: Regis HENRICI in Conuocatione Varſſouienſi conceptum; propterea ad exonerandas conſcientias, & puritatem fidei Chriſtianæ conſeruandam, apertè Sacra Synodus profitetur, fœdus illud, reclamantibus ordine Eccleſiaſtico & Catholicis, & contra piam ipſius Regis voluntatem, vt poſtea publicè & priuatim ſæpè declarauit, factū (quo permiſſa fuit in hoc Regno licentia credendi quid quiſq; velit, ſine vlla cuiuſq; officij coërcitione) eſſe illicitū: cum morte & inferno, vt dicit Iſaias, percuſſum, contra

Diuinas

Diuinas leges, contra Canones ſacros, contra communes leges ſanctiſſimè inſtitutas; contra anterius totius Regni fœdus, & Regni Regumq́; Poloniæ ſanctiſſimas & pijſſimas Conſtitutiones (quæ dum obſeruatæ fuerunt, fides ſyncera & inuiolata permanſit; at earum obſeruantiâ remiſſâ Hæreſes pullulârunt) contra rationem ipſius iuramenti, & in confuſionem Eccleſiæ Chriſtianæ, in peſſimũ & perniciosum exemplum, in perniciem Eccleſiæ & fidelium, in finem fouendorum atq; augendorum diſsidiorum blaſphemiarumq́; : & ad ſcindendam pacem & vnitatem veræ fidei Catholicæ, & inconſutilis tunicæ, hoc eſt Eccleſiæ IESV Chriſti, quæ vna ſola eſt, quam niſi quis inuiolabiliter ſeruauerit, ſaluus eſſe non poterit; contra ipſam poſtremò rationem, cùm nec ipſa rerum natura ferat duas de eadem re contrarias doctrinas veras eſſe. Ne tali permiſsione iuratâ & vſurpatione, veritas fidei Catholicæ quoquo modo in dubium vocari videatur, & eorum doctrinæ inter ſe alioqui pugnantes, quàm noſtra ſibi perpetuo conſtans, veriores exiſtimentur. His & alijs cauſis, vti antea nunquam ordo Eccleſiaſticus & Catholici conſenſerunt, quinimò omni loco & tempore, tam in Gallia, quàm poſtea in Coronatione Regis HENRICI: itemq; poſt Sereniſsimi Regis STEPHANI laudatæ memoriæ Electionẽ, & in Andreiouienſi Conuentu, & in Coronatione repetendo & commemorando, contradicebant, & ſolenniter proteſtabantur: Ita & nunc eadem Sancta Synodus, approbãdo omnes eiuſmodi ſuperiores proteſtationes, declarat huiuſ-

huiuſmodi fœdus & pactum eſſe contra Deum, pacique & vnitati Fidei Chriſtianæ contrarium & perniciosum: de quo coram Deo & Angelis eius ſolenniter proteſtatur, contradicit, illudq; anathematizat. Si quis autem cuiuſcunq; tandem ſtatus aut conditionis, prędictum fœdus approbare, tueri, defendere, aut illi conſentire velit: hic, authoritate huius Sanctæ Synodi, ſpiritualis quidem anathema declaratur, ac ab officio ſuſpenſus, beneficio quoq; priuatus eſſe decernitur: Secularis verò, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat.

Diſputationes de negotio Religionis vitandæ.

Nicolai Dierzgouij, Lanciciæ 1542.

PErpendens etiam Sacra Synodus, veneranda myſteria & arcana fidei profanari, ac per hoc Religioni Catholicæ iam dudum per vniuerſalia Concilia optimè ordinatæ iniuriam fieri, multoſq; ſcandalizari, quod pleriq; Clerici vel Seculares cuiuſcunq; ſtatus vel cõditionis, de fide Chriſtianâ, atq; Religionis negotijs, quæſtiones & concertationes, etiam inter epulas & pocula, mouere conſueuerunt, ac ea quæ laudabiliter ſancita, expoſita, & ordinata ſunt, in dubium reuocare: Innixa ergo Canonum & legum ſanctionibus decreuit, ne quiſpiam Clericorum vel Secularium, huiuſmodi diſputationes facere audeat. Alioqui contra tales, Ordinarij pœnas Canonum & legum deſuper conditarum extendant.

c. quicũque. § Inhibemus. de hæret. in 6.

DE CONSTITVTIONIBVS & earum executione.

Ex Antiquis. Nicolai Archiepiscopi.

STatuimus, vt præsens libellus nostrarum Constitutionum Prouincialium, in singulis Ecclesijs Cathedralibus sub sigillo nostro: ac deinde in alijs Ecclesijs Collegiatis, infra tempus sex mensium à publicatione præsentium computando, sub sigillo Ordinariorum, sine excusatione qualibet, habeatur conscriptus, & in choro vel alio loco competenti, in catenula affigatur; sic, vt patere posit cuilibet legere, seu videre volenti. Quicunq; autem Constitutiones nostras præsentes de locis prædictis auferre vel asportare, seu aliquid in eis delere, addere, radere, vel mutare præsumpserint propriâ temeritate, & de hoc constare poterit, vltra diuinam indignationem, quam incurrent, tanquam falsarij per locorum Dioecesanos puniantur.

c. ad falsariorum de cri. fal. & inf. eodem.

Ex Nouis. Ioannis de Lasko.

INprimis statuimus, vt Statuta Prouincialia dudum per nostros Prædecessores, vigore certarum literarum Apostolicarum edita, & consuetudines bonæ & rationabiles, ab omnibus teneantur & obseruentur, viuendo secundum ea. Hoc adijcientes, vt Bullam Cœnæ Domini sæpè, præcipuè verò feriâ quintâ magnâ: & Iura Statutaq; quæ mandantur nuncianda populo in suis Ecclesijs, quorum interest, sæpius publicent, & quid in eis continetur, declarent.

Vide Bullam Martini V. in antiq.

Vide c. licet. infra, de immunit. Eccl.

Statuta

Statuta Prouincialia executioni mandanda.

Matthiæ Dreuicij. Petricouiæ, Anno 1530.

QVoniam non modo fruſtra, ſed etiam inutile, ac plane ridiculum eſſet, leges condere ſalutares, ſi eædem nullam accipiant exequutionem: proinde auctoritate præſentis Prouincialis Concilij, omnibus Dominis Lociordinarijs, eorumq; Vicarijs, ac Officialibus, iniungimus, eoſque in Domino obſecramus; vt eadem præſentia, necnon anteriora omnia & ſingula Statuta Prouinciæ noſtræ, diligentiùs, vigilantiùsq;, quàm vnquam antea, obſeruent, obſeruariq; faciant, ab eiſq; ne lato quidem digito, vt dicitur, diſcedant: efficiant quoque, vt quod ab omni Clero auctoritate Synodali ſancitum eſt, id ad omnium & diſciplinam & vtilitatem perueniat.

Statutorum librum quilibet habeat.

Eiuſdem. Lanciciæ, Anno 1537.

ITem, quia ex bonis moribus Clericorũ, Seculares multùm confirmantur & ædificantur; ſtatuit hæc Synodus Sacroſancta, vt Dñi Archiepiſcopi & Epiſcopi, ad morum reformationem in Clero ſolenniter procedant, quam iuxta Sacrorum Canonum Prouincialium, veterum & nouorum, Cõſtitutiones faciant in capite & in membris: ad pœnas Iuris & Statutorum, omni timore poſtpoſito, & ſine

personarũm acceptione, contra rebelles & inobedientes procedentes. Et ne quis ex Clero Prouinciali ignorantiam Statutorum nouorum & veterum, nouiter impressorum, & publicatorum, morum & vitæ reformationem in se cõtinentium, prætendere possit: decreuit Synodus, vt quilibet Reuerendiss: Dñorum Archiepiscoporum & Episcoporum, eadem Statuta in Diœcesi suâ toti Clero faciat publicari. Mandamus autem omnibus Prælatis & Canonicis, ac Plebanis, eorumq́; Vicarijs, & alijs Presbyteris, tam Secularibus quàm Regularibus, sub pœnâ Synodali, vt librũ eorundem Statutorum quilibet habeat, & secundum illa vitam suam componat.

Nicolai Dierzgouij. ex Constitutionibus Petricouień. Anno 1557.

CVm Sancta Synodus diligenter secum, expenderet, Statuta seu Constitutiones Synodales veteres & nouas, (quibus Prouincia Gnesnensis rectè ad omnem Ecclesiasticum ordinem retinendum, ac vnumquemq́; in suo iure conseruandum, gubernari possit) laudabiliter & vtiliter esse ordinatas; quæ etiam per Reuerendiss: Patrem & Dñum, D. ALOYSIVM LIPPOMANVM Episcopum, Veronensem, & Sedis Apostolicæ ad Regnum Poloniæ tunc Nuncium, Anno superiori in Synodo Louiciensi, cũ diligenti calculo, authoritate Apostolicâ, extant collaudatæ atq; approbatæ: Illas igitur tanquam legitimas & Canonicas, in omnibus & singulis illarum Capitulis & clausulis,

ſulis, præſens Synodus acceptandas duxit, præſentiq́; Decreto Synodali acceptat & approbat, ac ad exequutionem illarum Reuerendiſſ: Archiepiſcopos & Epiſcopos, arctatos eſſe vult & arctat, ſub pœnâ iam dudum in Synodis ſuperioribus deſcripta. Inf: c. Statuimus. eodem.

Et ne quiſpiam Conſtitutionũ huiuſmodi ignorantiã prætendat, ſeq́; illas non poſſe habere dicat, propter earum defectum; Sacra Synodus rogat, vt Reuerendiſſ: D. Archiepiſcopus Statuta ipſa, & Conſtitutiones huiuſmodi veteres & nouas, etiam nouiſsimas, tempore ſuæ præſidentiæ, in Synodis Prouincialibus editas, in vnum volumen pulchrè per titulos ſingula dirigendo, per Venerabiles DD. Stanislaum Dabrowski Gneſneñ: Curiæ ſuæ Cancellariũ, & Franciſcum Kraſiñski Caliſſieñ: Archidiaconos & Iuris Doctores, ad hoc præſenti Synodali Decreto delegatos, colligi, atq; illa in vnum volumen congeri, & in publicum edi procuret & faciat, & ab omnibus ea, tam in iudicio, quàm extra, ſeruari, & manu teneri, Conſtitutione præſenti mediante, decernat.

In Synodo Lancicienſi ſecunda.

Ioannis de Laſko.

STatuimus, vt Ordinarij, eorumq́; Officiales, & cæteri Eccleſiaſtici Iudices, in iudicijs & cauſis Eccleſiaſticis, Statuta Diœceſana primùm, deinde Prouincialia noua & vetera, poſtea Canones Sacroſanctos, vbi textus expreſsi reperi-

reperiri possunt; & vltimò, glossarum & Doctorum Deci-
c. 1. & c. ne innitaris. de Cōstit. siones communes, in Iudicijs, & causarum Processibus, obseruare teneantur. Contrafacientes pœnâ ad arbitrium superiori, puniendi.

DE CONSVETVDINE.

Ex Antiquis. Nicolai Archiepiscopi.

ECclesia Gnesnensis, ex antiqua & rationabili consuetudine, obtinuisse dignoscitur, quòd causas ad eā per appellationem deuolutas, subditis Suffraganeorum suorum committere valeat, & compellere, iurisditionem huiusmodi suscipere detrectantes: sic enim consulitur, vt propter locorum distantiam, parcatur partium laboribus & expensis; quia si non reciperentur delegationes huiusmodi, cogerentur partes cum dispendio apud Sedem Metropolitanam litigare. Huius sacri approbatione Cōcilij, statuimus, antiquam consuetudinem declarantes, vt Sedes Gnesnen-
Fac. c. 1. de offi: leg. sis, causas huiusmodi subditis Suffraganeorum suorum valeat delegare, & animaduertere in rebelles.

Eiusdem.

COnsuetudines, quæ grauamen Ecclesijs inducere dignoscuntur, inualidas decernimus: Locorum Ordinarijs, vt in omnem euentum eis resistant, firmiter iniungentes.

Eiusdem.

ILlam consuetudinem, in qua ille, qui in foro publico, vel

alibi

alibi coram multis aliquod perpetrauerit delictum, & tamen admittitur ad iurandum contra publicam veritatem, quia delictum illud non fecit, penitùs reprobamus. Sed testes idonei admittantur potiùs contra ipsum, per quos possit affirmata veritas legitimè comprobari.

Vide c. ad nostram. de proba. & c. super eo. de test. cog.

In Synodo Lanciciensi prima.

Ioannis de Lasko.

VT consuetudo, aquis perfundendi homines promiscui sexus in celebritate Paschali, qua Diabolus multas animas mortalium lucrifacere solet, propter submersiones, aliaq; scandala, vel ob id euenientia, penitùs aboleatur: decreuit Synodus, vt Domini Ordinarij Locorum, quisq; in Dioecesi suâ mandet Concionatoribus, vt in concionibus hortentur plebem, ne ista faciat. A Regia verò Maiestate petendũ erit, vt aliqua poena constituatur cõtra tales.

DE ELECTIONE.

Ex antiquis. Matthiæ Drzeuicij.

CVm in Ecclesijs Prælatorum, seu Canonicorum, Electio, vel bonorum alienatio, seu obligatio, aut alia ardua negotia Ecclesiæ imminent facienda; ad talia absentes Canonici sunt vocandi. Alioquin, ipsis instantibus, per superiorem cassabitur, quod in eorum absentiâ per præsentes fuerit attentatum: nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari, vel absentes sint extra Prouinciam constituti.

c. quod sicut. & c. cũ inter. de elect: iun glo: in § rem.

Excom-

Excommunicamus omnes, in quacunque dignitate, personatu, vel officio constitutos, necnon seculares & regulares Canonicos & Monachos, qui in Electionibus, aut alijs suarum Ecclesiarum, seu Monasteriorum negotijs persequendis, conspirationes, coniurationes, seu alias colligationes illicitas quascunq; fecerint: eis districtiùs iniungentes, vt ipsi vtilitatem & profectum Ecclesiarum & Monasteriorum suorum, solum Deum habentes præ oculis, rectâ conscientiâ, & mente liberâ, satagant procurare.

Item statuimus, quòd practica & forma gentilis Electionis infrascripta, in omnibus & per omnia obseruetur; quam authoritate huius Sacri Concilij innouamus.

Sciendum est, quòd volentibus Ecclesias vacantes ordinare, altero de tribus modis ipsis vacantibus prouidetur. Aut enim ordinatur vacans Ecclesia per prouisionem, aut per electionem, aut per postulationem solennem. Prouisio pertinet ad superiorẽ, in qua non est necessaria forma Concilij. Electio autem & postulatio, ad inferiores; in quibus forma Concilij generalis, necessariò est seruanda.

Forma autem Concilij triplex est, scilicet: Forma Scrutinij, Compromissi, & Inspirationis; vel quasi secundum alteram istarũ. Quicunq; vult eligere, vel solenniter postulare, in Ecclesijs Cathedralibus, Regularibus & Collegiatis, debet de necessitate procedere, secundùm vnam ex formis prædictis. Per formam autem Scrutinij proceditur hoc modo. Ecclesiâ enim Pastoris regimine destitutâ, Capitulum, siue Canonici præsentes, statuent terminum ad Electionem

ctionem celebrandam, de quo fiat publicum inſtrumentum, in quo narrabitur: Quod die tali, decedēte vel tranſlato, vel defuncto tali Prælato talis Eccleſiæ, eiuſq́; corpore Eccleſiaſticæ tradito ſepulturæ. Capitulum ſiue Canonici, qui tunc præſentes erant, conuenientes, talem terminum cum continuatione dierum ſequentium, ad Electionē celebrandam vnanimiter ſtatuerunt: qui terminus erit competens, quòd infra illum abſentes, qui vocandi ſunt, citati commodè venire poſsint, conſideratis locorum diſtantijs, & perſonarum & temporis qualitate, non tamen nimis lōgus: quia in Electione mora eſt periculoſa. Et ſi vocandus ſcitur vbi perſonaliter reſideat, perſonaliter eſt vocandus: ſi verò neſciatur, vocetur in loco, vbi morari conſueuit, per edictū publicum. Vocatio autē fiet ſub hac forma.

B. Præpoſitus, & Capitulum Strigonieñ: Eccleſiæ, N. tali Canonico Strigonieñ: Coloniæ moranti, Salutem in Dño, &c. Diſcretioni Veſtræ ſignificamus, quòd bonæ memoriæ C. quondā Archiepiſcopus noſter, die tali fuit viam vniuerſæ carnis ingreſſus, & corpus eius cum reuerentià debità Eccleſiaſticæ traditum ſepulturæ. Ne igitur Eccleſia noſtra, propter diuturnam vacationem, grauem patiatur in ſpiritualibus & temporalibus læſionem, diem talem, cum continuatione dierum ſequentium, ad tractandum de Electione futuri Pontificis, & ad Electionē celebrandam duximus ſtatuendum. Quocirca Vos requirimus, & peremptoriè citamus, quatenus die ipſa nobiſcum conuenire curetis. Alioquin nos extunc ad eam procedere curabimus, veſtri abſentia non obſtante. Quod ſi fortè iuſto impedimento detenti

tenti venire nequiueritis, & velitis alicui de Canonicis committere vices vestras, tunc ad nos vestras speciales literas, & idoneum nuncium transmittatis, qui iuxta statutum Concilij generalis, de ipso impedimento faciet plenam fidem. Dat. &c.

Hæ autem literæ erunt apertæ, & de præsentatione ipsarum fiat publicum instrumentum, ne posſit malitiosè citatio negari, prout aliqui iam fecerunt.

Debent autem conuenire in Ecclesiâ, vel in Capitulo, si posſunt; vel in alio loco idoneo, si ibi commodè conuenire non posſunt. Sed vbi ex causa solitus locus mutatur, & locus & causa in citatione inserantur.

Omnibus autem in loco statuto simul conuenientibus, diligenter deliberent, an per viam Scrutinij, aut per viam Compromisſi procedere velint. Si ergo viam eligant Scrutinij, de electione huiusmodi fiat publicum instrumentum, in quo contineatur, qualiter diligenti deliberatione habitâ, placuit omnibus & singulis, & concorditer omnes consenserunt per viam Scrutinij procedere. Quo facto sic procedent.

Eligantur ex ipso Collegio, & non aliunde, tres fide digni, vel plures, vel pauciores: licet sit meliùs, quòd tres tantum iuxta Concilium generale. (De qua etiam electione fiat publicum instrumentum) quibus detur potestas per idem publicum instrumentum, vel scripturam authenticã, examinandi vota sua & aliorum, nullo ommisso, secretò & sigillatim in scriptis ea redigendi, & redacta mox in communi publicandi, vt sciatur, qui in quem consenserunt, & meriti

S. quia propter. de Elect.

meriti ad meritum, & zeli ad zelum, & numeri ad numerum collationem faciendi, & collatione per eos habitâ diligenti, electionem faciendi, & eum eligendi, in quem inuenerint, omnes, vel maiorem, vel saniorem partem Capituli consensisse; ita quod vnus Scrutatorum, de consensu & voluntate aliorum duorum vice suâ, & Collegarum, & aliorum omnium, qui in eius consenserint electionem, pronunciet in scriptis, & solenniter celebret, & alia faciat, prout compromittentibus placuerit. Huic autem instrumento, super potestate tradita, confecto, omnes se sic subscribant: *Ego talis prædictis interfui, & consensi, & prædictam potestatem eis contuli.* Et postea sigilla omniū, & etiā Capituli, apponantur. Hoc facto, isti tres trahent se ad partem, & primò scrutabuntur voces eorum, ita quòd duo scrutentur tertium: Post hoc seriatim & singulariter vocabunt quēlibet de Capitulo solum per se. Et primò illum, qui habet in Electione primam vocem de consuetudine. Et dicent ei secretò exemplo Danielis: *Frater, in Electione præsenti, habeas Deum præ oculis, cuius nunc causa tractatur. Non te decipiat odium, fauor, vel amor, non pecunia, quæ humanos solent peruertere sensus. Non lucro tuo prospicias, sed vtilitati communi. Ideò adiuramus te per Deum viuum, & in virtute Spiritus Sancti, & sub periculo animæ tuæ, quòd consentias in eum, & eum nomines, quem ex voto credis vtiliorem & meliorē Ecclesiæ, & per quē iura Ecclesiæ possunt meliùs defensari.* Et tunc ille dicat: *Ego credo P. meliorem & vtiliorē, & in eum consentio; & eum nomino eligendum in Episcopum & Pasto-*

& Pastorem. Et tam interrogatio & adiuratio, quàm responsio, redigantur in scriptis; & hæc per tabellionem Clericũ: vel si non posit haberi tabellio, duo ex eis hoc scribãt.

Completo Scrutinio, ipsi Scrutatores mox, id est nullo actu contrario intermedio, redibunt ad Capitulum, & ipsi, vel vnus eorum, de aliorum mandato, vota singulorum in communi publicabunt, & præsente Capitulo dicẽt: *Nos examinauimus vota vestra, & singulorum secretò & sigillatim, placet vobis, quòd ea publicemus?* Et illi dicent: *Placet.* Et sic publicabunt; id est publicè legent, vt quod secretò actum est, ab omnibus sciatur. Publicatione autem facta, collatio numeri ad numerum, zeli ad zelum, & meriti ad meritum, fiet per ipsos Scrutatores sic. Si vota Canonicorum diuisa fuerint in plures, surgent in medio Capituli, & publicatis votis, incipient à capite, & legent sic: *B. & C. consenserunt in P.* Item ex alia parte legent: *D. E. & F. consenserunt in M.* & sic publicabunt dicentes: *Nos inuenimus maiorem numerum consensisse in P. Nam cum sint in vniuerso quadraginta Canonici, viginti quinque consenserunt in ipsum P. & quindecim in M. Item inuenimus meliorem zelum ex parte eligentium P. quàm ex parte eligentium M. Nam illi elegerunt bonum & vtilem virum: istis autem caro & sanguis reuelauit suum consanguineum eligendum. Item inuenimus P. maioris esse meriti, quia literatior, prudentior, honestior, sanctior, melior, & potentior ad Iura Ecclesiastica conseruanda, quàm M.* Vbi autem vnus solus est in Scrutinio nominatus, non habet locum collatio numeri ad numerum,

merum, vel meriti ad meritum, vel zeli ad zelum. Fiat tamen tunc collatio talis, per eum qui maior est, vel per Scrutatores, vtrum scilicet nominatus sit de legitimo matrimonio natus, competentis scientiæ, sufficientis ætatis, & in Sacris Ordinibus constitutus. Et si ista concurrant, procedatur ad Electionem; & duo ex Scrutatoribus, quibus data est à Capitulo potestas eligendi, tribuant potestatem tertio, Electionem pronunciandi & publicandi nomine suo, & omnium consentientium, quia vnus debet eligere. Et in continenti Electio & pronunciatio fiet primo in Capitulo, in hac formâ:

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amē. Anno, Mense, & die talibus. Ego talis, vnus de Scrutatoribus, à tali nostro Capitulo nominatus & electus ad faciendum Scrutinium, & Electionem futuri Pontificis, secundum formam superiùs prætaxatam, ipsâ seruatâ in omnibus de voluntate, consensu, & mandato Collegarum meorum, & ex potestate mihi & ipsis tradita: inuocatâ Spiritus S. gratiâ, ad honorē Dei, & gloriosissimæ Matris eius, & talis Sancti nostri Patroni, & Omnium Sanctorum, P. in quem collatio facta est, reperimus, omnes, vel maiorem & saniorem partem nostri Capituli in Scrutinio consensisse, in nostrum & Ecclesiæ nostræ Episcopum eligo & Pastorem, eandemq; Electionem in his scriptis pronūcio.

Post hoc pulsentur campanæ, & populus congregetur; & populo congregato, per alterum ex Electoribus ad hoc per Capitulum deputatum, publicetur Electio in communi, id est, coram Clero & populo: & Cantetur, *Te Deum lau-*

um laudamus, ſolenniter, &c. Et Electus ſi præſens eſt, deportetur ante Altare, & intronifetur.

Forma autem publicationis huiuſmodi erit: Recitetur totus Proceſſus, ſicut iam in Formâ pronunciationis dictum eſt; & vltimò ſic adijciet: *Quam Electionem vobis denuncio, & in præſentiâ omnium dico ſolenniter publicando.* Igitur celebratâ & publicatâ Electione, Decretum Electionis fiat ſic:

Sanctiſſimo ac Beatiſſimo Patri & Dño Noſtro, Dño N. Diuina prouidentia Sacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis Eccleſiæ Summo Pontifici, P. Præpoſitus & Capitulũ Eccleſiæ Strigonieñ: eius humiles, fideles, & deuoti filij, pedum oſcula beatorum. Sacris Canonibus nouimus eſſe cautum, quòd vltra tres menſes vacare non debeant Eccleſiæ Cathedrales, ne propter defectum Paſtoris, Dominicum gregem lupus rapax inuadat, ac viduata Eccleſia, in facultatibus graue diſpendiũ patiatur. Eapropter bonæ memoriæ B. Archiepiſcopo noſtro, Anno, Menſe, & die talibus, ſicut Deo placuit, viam vniuerſæ carnis ingreſſo, ipſius corpore, vt moris eſt, cum reuerentiâ Eccleſiaſtica tradito ſepulturæ: nos tales, qui tunc præſentes eramus, conuenientes in vnum, ad Electionem futuri Pontificis noſtri Canonicè celebrandam, talem terminum, cum continuatione dierum ſequentium, duximus ſtatuendum. Citatis igitur ad terminum, & tunc præſentibus omnibus, qui Electioni celebrandæ debuerunt, voluerunt, & potuerunt commodè intereſſe, in Eccleſiam nos recepimus, de Electione futuri Pontificis tractaturi. Sanè poſt diuerſos tractatus inter nos habitos & nominatos,

natos, diuersarum personarum & simplices discußiones & inquisitiones multiplices, tandem placuit nobis & vniuersis & singulis, per viam Scrutinij, nostræ Ecclesiæ prouidere. Et eligentes tres, scilicet B. C. & D. de nostro Collegio, fide dignos, dedimus eis plenariam potestatem, vt secretè & sigillatim vota cunctorum, primò tamen sua, & postea nostra, diligenter inquirerent, & ea in scriptis redigerent, & in scriptis redacta, mox in communi eadem publicarent, & tam numeri ad numerum, & zeli ad zelum, quàm meriti ad meritum, per eos collatione habitâ diligenti, illum eligerent, in quem inuenirent omnes, vel maiorem & saniorem partem nostri Capituli, consensisse, ita quod vnus de consensu & voluntate aliorum duorum Scrutatorum, vice sua, & Collegarum, & aliorum omnium, Electionem eandem pronunciaret in scriptis, & solenniter celebraret. Qui secedentes in partem, primò vota sua, ita duo scrutabantur tertium: Secundò, tres simul vota omnium aliorum, sicut nobis postea retulerunt secretè & sigillatim, diligenter inquisiuerunt, & in scriptis redacta, mox in communi publicauerunt, & in nostrâ per eosdem præsentiâ, secundum formam eis datam, tam numeri ad numerum, & zeli ad zelum, quàm meriti ad meritum, collatione habitâ diligenti, talis vnus ex Scrutatoribus antedictis, de voluntate & consensu, & mandato aliorum, talem in quem repertum fuit, omnes vel maiorem partem & saniorem nostri Collegij, seu Capituli in Scrutinio consensisse, vice sua, & Collegarum omnium aliorum, in his consentientium, inuocata Spiritus sancti gratiâ, in nostrum & Ecclesiæ nostræ elegit Episcopum & Pastorem, virum vtique ple-

que ple-

que plenæ & maturæ ætatis, vtpotè, qui tricesimum annum suæ ætatis exegit, de legitimo matrimonio procreatum, & in Sacris Ordinibus constitutum, vitâ & moribus, & literarum scientiâ commendatum, & in spiritualibus & temporalibus circumspectum, & Electionem pronunciauit in scriptis, & publicauit hoc modo:

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen. Anno, Mense, & die talibus. Ego talis, vnus de Scrutatoribus, à dicto nostro Capitulo nominatus & electus, ad faciendum Scrutinium de Electione futuri Pontificis, secundùm formam superiùs prætaxatam, ipsa seruata in omnibus, de voluntate & consensu, & mandato Collegarum meorum, & omnium in his consentientium, ex potestate mihi & ipsis tradita, inuocatâ Spiritus Sancti gratiâ, ad honorem Dei, & gloriosissimæ Virginis Matris eius, & talis Sancti, in cuius honore Ecclesia nostra est consecrata, D. P. in quem collatione facta reperimus, omnes, vel maiorem & saniorem partem Capituli nostri, seu Collegij, quorum subscriptiones inferiùs continentur, in Scrutinio consensisse, in nostrum & Ecclesiæ nostræ Episcopum & Pastorem, eligo, eandemq; Electionem in scriptis pronuncio.

Dictam verò Electionem sic Canonicè & solenniter celebratam & publicatam, in communi omnes recepimus & approbauimus: Te Deum laudamus, more solito, cum cordis iubilo decantando. Idem verò Electus, sibi tali die Electione huiusmodi præsentatâ, licet ex humilitate se insufficientem & indignum asserens, se multipliciter excusaret: nobis tamen vehementer instantibus, timens Diuinis dispositionibus contraire, inuocato Diuinæ pietatis auxilio, tali die dictæ Electioni consensit, nō tam timidè, quàm deuotè Electionē ipsam, onusq; impositum, vt prodesse valeat, suscipiens & acceptans. Vestræ igitur Beatitudini duximus vnanimiter supplicandum, vt Electionē

prædictam, sic Canonicè & solenniter celebratam, dignemini confirmare, & Electo nostro consecrationis munus fauorábiliter impertiri. Quatenus nobis, velut Pastor idoneus, & toti Prouinciæ præesse valeat vtiliter, & prodesse: nosq; & alij sibi commissi, sub eius sacro regimine, possimus coram Deo salubriter militare. Ad huiusmodi autem Confirmationem à Vestra Sanctitate petendam, talem & talem, nostros Canonicos & Coëlectores, Instructores & Procuratores, ordinauimus & constituimus, & propter hoc eos ad Vestræ Sanctitatis pedes duximus destinandos, dantes eis plenam & liberam potestatem petendi Confirmationem, & si necessè fuerit prouisionem; & iurandi in animas nostras, si visum fuerit, expedire; promittentes nos ratum & gratum, & firmum perpetuò habituros, quicquid per eos in prædictis, vel in aliquo prædictorum extiterit procuratum. Vt autem omnium nostrum vota in prædictis omnibus & singulis, in hac Electione & petitione concordâsse noscatis, Sanctitati Vestræ hoc Canonicum Decretũ mittimus, roboratum proprijs manibus, & subscriptum. Ego N. Præpositus Strigonien: Ecclesiæ, supradictis omnibus & singulis, consensi, & consentio, & manu propria signo & subscribo. Ego talis, vice talis, scribere nescientis, de mandato suo subscribo. Notarius autem in fine dicet: *Acta sunt hæc, Anno, Mense, Die, & loco, talibus.*

Per viam autem Compromissi, proceditur modo infrascripto: Canonici vacantis Ecclesiæ, statuant terminũ ad Electionem celebrandã; interim vocatis omnibus absentibus, & in termino conuenientibus, qui debent, volũt, & pos-

& possunt commodè interesse, maior de Capitulo, vel alius cui Capitulum hoc committit, quærat à singulis, si placet eis per viam procedere Compromissi. Singulorum autem consensu requisito & habito, tractetur de persona, cui committatur. Deinde singulorum votis super hoc requisitis, & in vnam personam, cui committatur, conuenientibus, vnus de mandato Capituli dicet: *Ego vice Capituli & mandato, committo seu do A.* si est vnus, *vel A. B. C.* si in plures compromittant, *potestatem prouidendi nostræ Ecclesiæ de Pastore.* Illi in quos compromittetur, si plures sunt, quia possunt esse duo, tres, quinque, vel septem: trahant se ad partem, & simul deliberent, potestate recepta, & conferant de persona eligenda; & si concordauerint, recedant ad Capitulum, & formâ eis à Capitulo traditâ, in omnibus obseruata, vnus eorum Electionem pronunciet & publicet, in hac forma:

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen. Anno, Mense, & die, talibus, &c. Ego talis, de voluntate & consensu Collegarum meorum, in quos vnanimiter compromissum fuit à Capitulo nostro, & in quos potestatē prouidendi Ecclesiæ de Pastore transtulerunt: vice mea, & ipsorum omnium aliorum in Electione ius habentium, & hic præsentium, & ex potestate & authoritate supradictis mihi, & alijs meis Collegis concessis, inuocata Spiritus sancti gratia, in quem nos A. B. C. compromisimus, supradicti simul conuenimus, in nostrum & Ecclesiæ nostræ Episcopum eligo & Pastorem. Et de ipso prouideo dictæ Ecclesiæ in Pastorem, & ipsam Electionem & Prouisionem

uiſionem in ſcriptis, & ſolenniter publico in communi.

Hæc forma ſeruanda eſt, quando Compromiſſarij ſunt de Collegio; prout dicit Concilium. Si verò erunt extra Collegium, tunc ſufficit dicere: *Ego talis, vnus de Compromiſſarijs ſupradictis, de voluntate & conſenſu ipſorum, vice totius Capituli, B. in quem omnes conuenimus, eligo, ſiue prouideo in talis Eccleſiæ Epiſcopum & Paſtorem.* Et hoc quando totum Capitulum concordat (nam vno contradicente, nõ poteſt per viam Compromiſſi procedi) poſtmodum verò coram Clero & populo, publicet Electionem ſiue Prouiſionem: & poſtea fiat Decretum ipſius Electionis, ſiue prouiſionis, hoc modo:

Sanctiſſimo & Beatiſſimo Patri & Domino ſuo, Dño N. Diuina prouidentia Sacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis Eccleſiæ, Summo Pontifici, P. Præpoſitus, & Capitulũ Strigonien: eius humiles filij deuoti, pedum oſcula beatorum. Cùm propter vacationem diuturnam Eccleſiæ, Paſtoris ſolatio deſtitutæ, in ſpiritualibus & temporalibus diſpendia patiantur; Conditores Canonum deliberatione prouida ſtatuerunt, vt vltra tres menſes vacare non debeant Eccleſiæ Cathedrales. Defuncto igitur bonæ memoriæ N. Archiepiſcopo noſtro, Anno, Menſe, die, talibus, ſicut Deo placuit, ipſiusq́ corpore cum reuerentia tradito Eccleſiaſticæ ſepulturæ: Nos tales Canonici Strigonien: Eccleſiæ, qui tunc præſentes eramus, conuenientes in vnum, pro Electione futuri Pontificis celebranda, talem terminum, cũ continuatione dierum ſequentium, duximus ſtatuendum. Citatis igitur in terminum, & tunc præſentibus omnibus, qui Electioni cele-

ni celebrandæ debuerunt, voluerunt, & potuerunt commodè interesse, in Capitulum nos recepimus, de Electione futuri Pontificis tractaturi: & post diuersos tractatus inter nos habitos, tādem placuit omnibus & singulis, per viam Compromissi, nostræ Ecclesiæ viduatæ prouidere; considerantes in vnum difficulter multitudinem conuenire, & sæpè in paucis spiritum sanioris consilij residere, dedimus plenam & liberam, omnes & singuli vnanimiter, potestatem, A. B. C. de nostro Collegio; vt ijdem, vel maior pars ipsorum, vice sua, & nostra, per Electionem Canonicam, vel postulationem concordem, Ecclesiæ nostræ supradictæ vacanti, Deum, & bonum statum ipsius Ecclesiæ habentes præ oculis, de persona idonea prouiderent, omnem potestātem & vicem nostram, eis super hoc committentes, ita, quod vnus ipsorum, de consensu aliorum Compromissariorum, vel maioris partis ipsorum, vice sua, & Collegarum, & nostra, illum, in quem omnes ipsi, vel maior pars ipsorum conueniret, eligerent, & Electionem in præsentia nostra solenniter publicarent: Qui secedentes in partem, & Spiritus S. gratiam inuocantes deuotè, post tractatus varios & diuersos, de diuersis personis inter se habitos, vt nobis postmodum retulerunt; tandem in Magistrum P. Strigonien: Præpositum, in Sacerdotali Ordine constitutum, ijdem vnanimiter conuenerunt, virum vtiq; plenæ & maturæ ætatis, vtpotè, qui tricesimum annum ætatis suæ exegit, & de legitimo matrimonio procreatum, vita & moribus, & literarum scientiâ, meritò commendandum, in Spiritualibus & temporalibus plurimùm circumspectum, quem talis secundùm formam in Compromisso appositam, in hunc modum elegit:

In no-

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen. Anno, Mense, & die, talibus. Ego talis, vnus de Compromissarijs supradictis, de consensu & voluntate Collegarum meorum, iuxta formam Compromissi, mihi & eis traditam, vice mea, & prædictorum meorum Collegarum, ac omnium de Capitulo ex potestate, mihi, & prædictis Collegis, ab vniuersis & singulis, de ipso Capitulo traditâ, & inuocatâ Spiritus Sancti gratia, ad honorem Dei, & gloriosissimæ Virginis Matris eius, & talis Sancti nostri Patroni, & Omnium Sanctorum, Magistrum P. Strigonien: Præpositum, in quem nos Compromissarij supradicti vnanimiter conuenimus, in nostrum & Ecclesiæ nostræ eligo Episcopum & Pastorem, & de ipso prouideo dictæ Ecclesiæ in Pastorem; eandem Electionem seu Prouisionem, in his scriptis pronuncio, & publico in communi.

Dictam quoq; Electionem sic Canonicè, solenniter celebratam, & in communi publicatam, omnes vnanimiter recepimus, & approbauimus, more solito pulsatis campanis, cum cordis iubilo, Te Deum laudamus, *solenniter decantando. Consequenter autem conueniente populo ad pulsationem Campanarum, R. de mandato nostro, dictam Electionem ipsi populo publicauit. Idem verò Electus, sibi die tali, Electione huiusmodi præsentatâ, licet se multipliciter excusaret, tamen nobis diligenter instantibus, inuocato Diuinæ pietatis auxilio, die tali, dictæ Electioni consensit.*

Sanctitati igitur Vestræ duximus vnanimiter supplicandum, vt Electionem supradictam, sic Canonicè celebratam, dignemini confirmare, & Electo nostro prædicto, munus consecrationis misericorditer impartiri; quatenus authore Deo, nobis, & tali Prouinciæ, velut Pastor idoneus, valeat præesse vtiliter, & prodesse. Nosq; & alij sibi commissi, sub sacro regimine, possimus coram Deo salubriter militare. Ad huiusmodi autem confirmationem nomine nostro à Vestra Sanctitate petendam, D. & B. de nostro Capitulo, nostros Procuratores, & etiam Instructores, ordinauimus & constituimus, & propter hoc eos ad Vestræ Sanctitatis pedes duximus destinandos, dantes eis

tes eis plenam & liberam potestatem, petendi Confirmationem, Consecrationem, & si necesse fuerit, dispensationem & prouisionem, & iurandi in animas nostras, si visum fuerit expedire. Promittentes nos ratum, gratum, & firmũ, perpetuò habituros, quicquid per eos in præmissis, aut aliquo præmissorũ fuerit procuratum. Vt autem omniũ nostrum vota in prædictis omnibus & singulis cõcordâsse noueritis, & in hanc Electionem & petitionẽ venisse, hoc Canonicum Decretum Sanctitati Vestræ mittimus, roboratum proprijs manibus & subscriptum, & ad maiorem cautelam sigillo nostri Capituli, & etiã proprijs sigillatum.

Ego talis, Archidiaconus Strigoniensis, prædictis omnibus & singulis, consensi, consentio, & propria manu subscribo.

Per inspirationem fit Electio hoc modo: Si dum Canonici primùm intrant Capitulum pro Electione celebranda, nullo speciali tractatu præcedente, quasi Diuinâ reuelatione & inspiratione, omnes, nullo contradicente, cõsenserint in aliquem repentè, & simul eum eligant, & veniant dicentes vna voce: *eligo P. eligo P.* talis Electio dicitur facta per Inspirationem, ex qua omnes Canonici vno ore, & vno spiritu eligunt. Non est vis, siue dicant eligo, siue eligimus; quia vna est censenda Electio, propter vnanimes voluntates. Et tunc formabitur sic Decretum:

Sanctissimo Patri & Domino, Domino suo, Dño N. Diuina prouidentiâ Sacrosanctæ Romanæ ac Vniuersalis Ecclesiæ, Summo Pontifici, P. Præpositus, & Capitulum Strigonieñ: Ecclesiæ, eius humiles filij & deuoti, pedum oscula beatorum. Ne præ defectu Pastoris, gregem Dominicum lupus rapax inuadat, aut in spiritualibus vel temporalibus, Ecclesia

viduata graue dispendium patiatur: conditores Canonum deliberatione prouida statuerunt, vt vltra tres menses vacare non debeant Ecclesiæ Cathedrales. Eapropter bonæ memoriæ R. Archiepiscopo nostro, Anno, Mense, & die talibus, sicut Deo placuit, viam vniuersæ carnis ingresso, ipsius corpore, vt moris est, cum reuerentia Ecclesiasticæ tradito sepulturæ; nos canonici Strigoniensis Ecclesiæ, qui tunc præsentes eramus, conuenientes in vnum, ad Electionem futuri Pontificis nostri Canonicè celebrandam, talem terminum cum continuatione dierum sequentium duximus statuendum. Citatis igitur in terminum, & tunc præsentibus omnibus, qui debuerunt, voluerunt, & potuerunt commodè interesse, in Ecclesiam nos recepimus, de Electione futuri Pontificis tractaturi: & nobis in vnum locum & propositum congregatis, vnusquisq; Diuinâ inspiratione repentè, nulla nominatione, nulloq; alio tractatu præcedente, in P. virum vtiq; plenæ & perfectæ ætatis, vtpotè, qui tricesimum suæ ætatis annum exegit, de legitimo matrimonio natum, vitâ & moribus, & literarum scientiâ, meritò commendandum, consensu vnanimi, & vnâ voce simul, ac vnanimiter omnes & singuli, in Episcopum elegimus & Pastorem: & pulsatis campanis, Te Deum laudamus, *solenniter decantauimus. Consequenter autem conueniente populo, &c.* vt suprâ formâ proximâ est publicatum. *Datum, &c.*

Cùm per mutuum consensum eligentium & Electi, quasi fœdus Spiritualis Matrimonij contrahatur, decet, quòd in Electionibus Pontificalium & quarumlibet Ecclesiarum, secularium & regularium dignitatum, arbitriũ

liberum

liberum Electoribus conseruetur, vt secundùm Deum, & rectam conscientiam, vacanti Ecclesiæ, valeant de Pastore idoneo prouidere. Sed quia nonnullorum detestanda cupiditas, culmen dignitatum ambiens, Pontificalibus, aut alijs dignitatibus Ecclesiasticis, per mortem, aut alio modo vacantibus, contra Electores huiusmodi, secularem concitant potestatem; per quam plerunq; à dictis Electoribus, per impressionem laicalem, aut minas, vel alium abusum à Sanctis Canonibus reprobatum, eligi, imò veriùs intrudi se procurant: Talium igitur temerarijs ausibus viam præcludere cupientes, præsentis approbatione Concilij, Iuri communi, & nostrorum prædecessorum vestigijs inhærentes; statuimus, & sancimus, quòd si deinceps aliquâ Pontificali, aut aliâ Sede, vel dignitate Ecclesiasticâ vacante, quispiam directè vel indirectè, publicè vel occultè, contra Electores huiusmodi, secularem potestatem concitauerit, aut minas, vel impressiones ordinauerit, seu comminatorias epistolas de se eligendo, ad dictos Electores scribi procurauerit, aut aliquod impedimentum in bonis vacantis dignitatis præstiterit, seu ipsa bona in toto, vel in parte occupauerit, vel occupari subordinauerit, tanquam ambitiosus, & publici Iuris turbator, Excommunicationis sententiam ipso facto incurrat. Et nihilominùs, si in Electionem (per huiusmodi impressionum minas, vel alium secularis potestatis abusum) forsitan de se factam, cõtra Canonicam libertatem consentire præsumpserit, & Electionis commodo careat, & ineligibilis sit, & beneficijs Ecclesiasticis, si

ſtictis, ſi quæ obtinet, per ſuperiorem ſit priuandus, nec abſque diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, deinceps ad aliquam valeat eligi dignitatem. Qui verò Electionem huiuſmodi, quam ipſo iure irritam eſſe cenſemus, præſumpſerint celebrare, niſi eos talis metus aut violenta impreſſio, quæ poſſunt cadere in conſtantes viros, excuſet; ab officijs, & beneficijs quibuſcunq;, penitus ſuſpendantur per triennium, & eligendi tunc poteſtate ſint priuati: Adijcientes, quòd ſi quis electus, ante, aut poſt confirmationem Electionis de ipſo factæ, priuſquam literas ſuæ confirmationis obtinuerit, in adminiſtrationẽ bonorum Eccleſiæ, ad quam electus fuerit, quouis quæſito colore ſe ingeſſerit; extunc omne ius, ſi quod ſibi per Electionem & confirmationem competit, ipſo facto amittat. Niſi talis electus fuerit, cui de iuris permiſſione, aut priuilegio hoc competat, aut per ſuperiorem ad hoc facultatem habentem, Eccleſia, ad quam electus fuerat, ſibi ſit commendata. c. auaritiæ. de Elec. lib. 6. iun: glo.

DE ELECTIONE ADMINISTRATORIS SEDE VACANTE.

ZBIGNEVS de Oleſznica, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia, Sanctæ Eccleſiæ Gneſneñ: Archiepiſcopus & Primas. Ad perpetuam rei memoriam. Quamuis debeat ſufficere humanæ naturæ ad benè viuendum, ſi ſuis terminis ſit contenta: creſcente tamen malitiâ hominum, effrenata cupiditas, radix malorum omnium, ſemper nititur ad

 vetita,

vetita, tendit ad noxia, & declinat ad prohibita, palmites suæ propaginis vitiosæ, ad deteriora quælibet extendendo. Hæc est illa, quæ compellit Canones condere, Leges instituere, Statuta edere, vt humani generis coerceretur audacia, & appetitus noxij sub iuris regulâ limitarentur. Hinc est, quòd nos attendentes plurima incommoda, parientia periculum animarum, contra Ecclesias & Ecclesiasticas personas nostris temporibus insurgere, iugiq; meditatione in armario cordis nostri reuoluentes, qualiter ex officij nostri debito, huiusmodi incommodis, & animarum periculis, Deo propitio occurrere valeamus; authoritate nostra Metropolitanâ, & Primaticâ, quâ fungimur, captato tempore, Synodum Prouincialem in Piotrkow Oppido, nostræ Diœcesis, statuimus celebrandam: Ad quam Rñdiss: & Rñdos Patres Fratres nostros in Christo charissimos, videlicet Archiepiscopum Leopoliensem cum suis Coepiscopis, Suffraganeos & Episcopos, Abbates, ac alios Prælatos Prouinciæ nostræ Gnesneñ: inuitauimus, & euocauimus. In quâ Synodo sic statuta, Rñdis Patribus, Dñis, Petro Wladislauiensi, & Petro Plocensi, Episcopis, & Capitulis Ecclesiæ nostræ Gnesnensis, & ipsorum Nuncijs & Procuratoribus Rñdmi & Rñdorum Patrum, Archiepiscopi Leopolieñ: Cracouieñ: Vratislauieñ: Posnanieñ: Lubuceñ: Vilneñ: Medniceñ: Culmeñ: Præmyslieñ: Chelmeñ: Luceorieñ: & Cameneceñ: Episcoporum; multisq; alijs Prælatis, Abbatibus, & Clero nostræ Prouinciæ, in Spiritu Sancto congregatis: Inuocatâ priùs Spiritus Sancti gratiâ,

dist. 1. c. Facta sút.

gratiâ, ac Missâ solenniter de Spiritu sancto per nos celebratâ: Insuper cantatis & lectis Litanijs, Antiphonis, alijsque deuotis Orationibus, cum Hymno, *Veni cretor Spiritus*: in talibus ordinatis, Deoq; suppliciter & deuotè exhibitis, ac sermone ad Clerum per vnum in Theologia Professorem, & alium in Decretis Doctorem, in præsentiâ ipsius Synodi facto, omnibusq; Diuinis peractis, ad tractatus Synodales cum ipsis DD. Episcopis, Nuncijs, Procuratoribus, Abbatibus, Prælatis, & Clero processimus, quos triduo in Ecclesia Parochiali, dicti Oppidi, continuauimus, libratisq; & examinatis, maturâ deliberatione, singulis sententijs, in ipsa Synodo per promotores eiusdem, super extirpatione hæresum, excessuum correctione, morum reformatione, propositis & conclusis: Tandem Sanctionibus Sanctorum Patrum, & Sacrorum Canonum Decretis, ac Prouincialibus nostræ Gnesnensis Prouinciæ Statutis, tam per D. Nicolaum, authoritate Apostolica, quàm Ioannem Sprowski, olim bonæ memoriæ Archiepiscopum, & Primates prædecessores nostros, Primaticâ & Metropoliticâ authoritatibus editis inhærendo, curæ Pastorali nobis creditæ, mentem nostram excitando, & memoriâ hominum nimium labili singulariter id exposcendo; dignum censuimus, & congruum, vt ea quæ per Sacrarum Synodorum Prouincialium Sanctiones, ad Dei laudem, fidei orthodoxæ incrementum & exaltationem, Ecclesiarumq; & Cleri ac populi vtilitatem, noscuntur instituta, debitæ scripturæ cōmendentur, vt per hanc eorum iugis etiam ad posteros

transseat recordatio. Constitutionem dicti olim Rndi Patris, Dni Ioannis Sprowski, Archiepiscopi & Primatis, prædecessoris nostri, pro bonorum mensæ, tam nostræ Metropolitanæ, quàm Cathedralium Ecclesiarum Prouinciæ nostræ, in casu vacationis earum conseruatione pro futuro Pontifice, per ipsum in Synodo Prouinciali Lanciciensi, in Ecclesia Conuentuali FF. Prædicatorum, sub Anno Dni, Millesimo, quadringentesimo quinquagesimo nono, celebrata, editã, & promulgatã, ab omnibus Coëpiscopis tunc euulgatam, duximus innouandam, & ratificandam, & Sacrâ Synodo approbandã, vti præsentis Statuti vigore innouamus, roboramus, & ratificamus: Decernentes, quod in omnibus Ecclesijs Cathedralibus, Statutum huiusmodi, sub sigillo nostro, à tempore publicationis eiusdem per nos factæ, infra vnius anni spatium, sine excusatione qualibet, habeatur: vt quod generali Constitutione ad commodũ & vtilitatem Ecclesiarum Cathedralium ordinatum est, semotis impedimentis, ad proprium finem, authore Domino, dirigatur. Cuius quidem Constitutionis & Statuti, de quo supra fit mentio, tenor sequitur, & est talis:

IOANNES de Sprowa, Dei gratia Sanctæ Ecclesiæ Gnesnensis Archiepiscopus & Primas. Ad perpetuam rei memoriam. Licet sacris Canonum, Constitutionibus sit salubriter prouisum, ne bona Cathedralium Ecclesiarum tempore vacationis obuenientia, quæ in vtilitatem dictarum Ecclesiarum expendi, vel futuris deberent Successoribus fideliter reseruari, Capitula, vel singulares earundem

Eccle-

Ecclesiarum personæ occupent, inter se diuidant, surripiãt, dilapident, dissipent, & consumant, certis pœnis in contrafacientes adiectis : nonnulli tamen Prælati & Canonici, tam nostræ Metropolitanæ Gnesneñ : quàm aliarum Ecclesiarum Cathedraliũ Prouinciæ nostræ, huiusmodi Statutis & Sanctionibus contrauenientes, bona mensæ Pontificum, eis tempore vacationis in gubernationẽ commissa, pro vsibus suis applicare, & ea ad placitum ipsorum vsurpare, ausu temerario, in detrimentum salutis ipsorum consueuerunt. Ex quo huiusmodi bona, graue in suis prouentibus suscipiunt dispendium & iacturam : Electique ad ipsas Ecclesias in prosequutione electionis ipsorũ, grauibus coguntur debitis onerari, & inuolui; prout in pluribus vacationibus, quæ temporibus nostris contingebant, experientiâ rerum magistrâ vidimus euenire. Vnde volentes indemnitati & bonorum ad mensam nostram, & Coëpiscoporum nostræ Prouinciæ spectantium, de remedio prouidere opportuno, statuimus & ordinamus, Sacra Synodo approbãte, temporibus perpetuis irrefragabiliter obseruandum: Quòd vacãte Ecclesiâ Metropolitanâ, siue Cathedrali Prouinciæ nostræ Gnesneñ : corporeq; Prælati defuncti tradito Ecclesiasticæ sepulturæ, Prçlati & Canonici tunc præsentes apud Ecclesiam, ingrediantur locum Capitularem, pro tractatu faciendo, super negotio Electionis futuri Pastoris, & bonorum mensæ Archiepiscopalis siue Episcopalis gubernatione : & antequam ad alia procedatur, primò omnes Dñi de Capitulo tũc præsentes, singulariter singuli præstent

iuramentum, in manibus Prælati ſuperioris ibidẽ exiſtentis, & Prælatus ſenior in manibus ſequeñ: ſub hac forma:

Ego N. iuro, quòd in Electione Adminiſtratoris, & diſtributione Caſtrorum, tenutarum, & bonorum menſæ Archiepiſcopalis & Epiſcopalis, huiusmodi nunc vacañ: dabo votum meum ſecundum Deum, & puram conſcientiam, nominaboq́ illum in Adminiſtratorem, quem ſciuero & credidero meliorem & vtiliorem pro huiusmodi officio Adminiſtrationis, & gubernationis, non habito reſpectu ad commodum proprium, conſanguinitatem, amicitiam vel fauorem; bonaq́ quæ mihi fuerint commiſſa ad gubernandum, fideliter & vtiliter diſpenſabo & tuebor, rationemq́ debitam de eis & ſufficientem faciam futuro Archiepiſcopo, vel Epiſcopo. Sic me Deus adiuuet, & Sancta Dei Euangelia.

Electo itaq; Adminiſtratore, receptoq́; ab eo iuramento, quòd debitè, fideliter & iuſtè, exequatur officium ſibi commiſſum; procedatur ad diſtributionem bonorum mẽſæ Archiepiſcopalis, ſiue Epiſcopalis, iſto modo.

Primò quidem non detur gubernatio dictorum bonorum petenti ipſam, aut per aliquam ordinationem ſibi dari procuranti. Et quòd gubernatio caſtri cuiuſlibet, & vniuſcuiuſq; tenutæ non detur, niſi vni perſonæ tantùm, & de gremio Capituli, & non duabus perſonis, ſicut conſuetum eſt fieri. Quæ perſona debebit præſtare iuramentum ſuper reſtitutione Caſtri, aut tenutæ, Capitulo, durante vacatione. Quo facto, inquirat Adminiſtrator vota ſingulorum primò, ſuper aliquo caſtro ſiue tenuta, quis ex gremio Ca-

mio Capituli, ſiue tunc præſens, ſiue abſens fuerit, magis idoneus & vtilior pro regimine caſtri videatur;& in quem maior pars Capituli conuenerit, aut conſenſerit, illi detur gubernatio caſtri & tenutæ, cum ſibi adiacentibus bonis. Et ſic fiet de ſingulis alijs caſtris, aliorum bonorum menſæ præfatæ. Et quidem talis electus Prælatus, aut Canonicus, teneatur, & ſit adſtrictus, aſſumere huiuſmodi gubernationem, ſub pœna quatuor marcarum argenti, fabricæ Eccleſiæ applicanda; iurareque tenebitur, quòd fideliter adminiſtrabit bona ſibi credita, & eius gubernationi commiſſa. Diſtributis itaq; bonis menſæ Archiepiſcopalis & Epiſcopalis, ſic vt præmittitur, ad gubernandum, ſtatutoq; termino pro Electione futuri Pontificis, citationeq;, decreta contra abſentes, & ſua intereſſe putañ: Adminiſtrator mittat proprium Notarium, aut Capellanum, cum quolibet Tenutario, ad tenutam ſibi datam ad gubernandum, qui coram teſtibus faciat inuentarium in ſingulis locis tenutæ, cenſuum, decimarum, maldratarum, debitorum, & aliorum bonorum derelictorum: cuius Inuentarij ſcripturam tradat Adminiſtratori, cum tribus alijs de Capitulo, per ipſum Capitulum, ſeu maiorem partem eligendis, & adiungendis ipſi Adminiſtratori, ſe in ea cum teſtibus ſubſcribendo. Sicq; fiat de ſingulis alijs tenutis.

ITEM. Quòd quilibet Tenutarius, recepta ſic per eũ poſſeſſione tenutæ ſuæ, de authoritate Adminiſtratoris, nõ tangat cenſus de Oppido, Villis, aut bonis alijs tenutæ ſuæ prouenientes; ſed tradat eos in manus Adminiſtratoris, ac prædicto-

prædictorum trium de Capitulo, ſi tale tempus aduenerit, in quo cenſus ſunt de iure exigendi. Tempore verò, in quo cenſus exigendi non ſunt ſoluti, puta ante Feſtum S. Martini, nullatenus exigantur, ſub pœnis infraſcriptis; quibus cenſibus expediendum erit factum Electionis, vel poſtulationis, in Curia Romana, quatenus neceſſe fuerit, vel de alijs fructibus menſæ Archiepiſcopalis vel Epiſcopalis: ſaluis tamen his, quæ in teſtamento Archiepiſcopi, vel Epiſcopi defuncti, fuerint deſcripta: qui de rebus ſuis, pecunijs, argento, clenodijs, libris, veſtibus, equis, & alijs omnibus per eum vndecunq; acquiſitis, poterit teſtari, tanquam deſeruitis per eum, iuxta Statutum Concilij Prouincialis, & conſuetudinem legitimè præſcriptam. Quod ſi Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, mori contingat in Feſto S. Martini, vel quocunq; die poſt Feſtum S. Martini, & inter diem Natiuitatis Dñi: ipſe Archiepiſcopus, vel Epiſcopus mortuus habeat, & teſtetur de omnibus cenſibus, decimis, & alijs fructibus præteritis, ſtantibus, collectis, vel apud cenſitas vel debitores exiſtentibus, & pro voluntate ſua hæc omnia conuertat. Si verò poſt Feſtum Natiuitatis Dñi, & inter Feſtum S. Margarethæ aliquo die, & inter Feſtum S. Martini mori contingat; habeat tertiam partem omnium fructuum, cenſuum, & decimarum: de quibus teſtari poterit, duabus partibus reſiduis, pro ſucceſſore relictis.

ITEM. Quòd decimæ, ſi eſſent aliquæ iam collectæ & derelictæ, vel adhuc colligendæ, ſtent etiam intactæ. Tenutarius autem viuat ex allodijs, & molendinis, piſcinis, & alijs mi-

alijs minutis fructibus, & obuentionibus; moderatamq́; familiam teneat in caſtris & alijs bonis, & concordem, quę ſufficiat pro ſeruitijs faciendis in bonis ſibi commiſſis. Quique Tenutarij incolas & ſubditos, ipſis ad gubernandum commiſſos, non exactionent, neq; pœnas ab eis indebitas exigant, aut quoquo modo grauent, præſertim per inuentionem nouorum grauaminum, & exactionum, & tributorum. Quodq́; in ſyluis, gaijs, & nemoribus, ligna ad vendendum non excindant, neq; ea diſtribuant, aut donēt: debitaq́; poſt mortem Pontificum derelicta, non relaxent; piſcinas non effundant ad vendendum piſces, ſed ſine offenſione earum, piſcibus vtantur pro ſua neceſſitate. Si verò de allodijs, & alijs ſupradictis, aliquis Tenutariorum contentari fortaſſis non poſſet, recipere poterit decimam vnā, vel plures, pro ſuſtentatione ſui & familiæ, cum ſcientia Adminiſtratoris & conſenſu. Ædificia etiam integra in Curijs Archiepiſcopalibus, vel Epiſcopalibus, & ſupellectilia domorum Archiepiſcopalium, vel Epiſcopalium, conſeruent, & non alienent, etiamſi talia fuerint, quæ nondū ſunt redacta ad aliquam ſpeciem ædificij. Item, ſi Adminiſtratori viſum fuerit, aliquem perperam, & inutiliter aut damnoſè adminiſtrare bona menſæ Archiepiſcopalis, vel Epiſcopalis, habeat plenam poteſtatem auferendi dicta bona menſæ, & ea tradendi in gubernationem alteri, de gremio Capituli, idoneo pro adminiſtratione bonorum prædictorum. Cùmq́; de futuro Paſtore prouiſum fuerit Archiepiſcopo, vel Epiſcopo prouiſo, poſtquam præſtiterit

iuramentum de ſeruandis Statutis & conſuetudinibus Eccleſiæ approbatis, faciet ipſe Adminiſtrator primò rationē de cenſibus per eum receptis, & omnibus alijs bonis, ac etiam per eum expoſitis, cum prædictis tribus de Capitulo, quando Archiepiſcopo, vel Epiſcopo placuerit. Et poſtquam ſuper hoc per eum requiſitus fuerit, & in præſentia aliquorum aliorum de Capitulo, per Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, eligendorum, poſt hoc & alij ſimiliter faciant rationem Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, in præſentiâ Adminiſtratoris, & aliquorum de Capitulo, iuxta inuentaria facta. Si quis autem in ratione defecerit, ad eorum quæ perceperit, vltra expenſas neceſſarias, tenebitur reſtitutionem realem cum effectu, ſub pœna Excommunicationis, quam Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, in eum ferre poterit, ceſſante qualibet Appellatione. Qui ſi eam interpoſuerit, Capitulum eius appellationi deferre non debebit: Quod ſi detulerit, ad ſatisfactionem tenebitur, ad quam appellans tenebatur, niſi tunc conſtaret de manifeſto & notorio grauamine, per Archiepiſcopum vel Epiſcopum, rationem facienti illato. De quo grauamine Capitulum cognoſcere debebit, alijs pœnis Iuris, & Statutorum Prouincialium, contra vſurpantes bona Eccleſiarum vacantium, in ſuo robore duraturis. In quorum omnium & ſingulorum fidē & teſtimonium, præmiſſorum præſentes, & hoc præſens publicum inſtrumentum huiuſmodi, memorati olim Reuerendi Patris, Dñi IOANIS SPROWSKI, Archiepiſcopi & Primatis Gneſneñ: Prædeceſſoris noſtri, Statutum,

Vide nouiſſ: Conſtit: in Synodo Węzykouiana. de Sed vac. c. quia ſæpè: de elect: & c. præſenti: de officio ordi: lib: 6. Vide tit: de rapto: inf: lib: 5.

ipſiuſq;

ipſiuſq́; per nos, Sacra Synodo approbante, innouationē, approbationem, & ratificationem, ac Decretum in ſe continen̄: ſiue continens, exinde fieri, & per Notarios publicos dictæ Synodi per nos inſtitutæ Actuum, & huiuſmodi facti Scribas iuratos infraſcriptos ſubſcribi, publicari, & in publicam formam redigi, mandauimus, noſtriq́; maioris ſigilli iuſſimus & fecimus appenſione communiri.

Actum & Datum in Eccleſia Parochiali Piotrkow, ſub Anno à Natiuitate Dn̄i, Milleſimo, Quadringenteſimo, octuageſimo quinto, Indictione tertia, Pontificatus SS. in Chriſto Patris & Dn̄i noſtri, D. INNOCENTII, Diuina prouidentia Papæ Octaui, Anno primo, die vigeſima ſecunda Menſis Ianuarij. Præſentibus Rn̄dis Patribus, DD. Petro Vladiſlauienſi, Petro Plocenſi, Epiſcopis: necnon Ioanne Trzemeſzna, Staniſlao in Mogilno, Iacobo de Witow, Martino in Suleiow, Ioanne in Wągrowiec, Gneſnen̄, & Ioanne S. Crucis, in Caluo monte; Martino in Mogiła, Nicolao in Andrzeiow, Abbatibus. Et Ioanne Præpoſito in Miechow, Cracouienſis Diœceſis, & N. Abbate in Czerwieńsko. Venerabilibuſq́; Ioanne de Goslub Præpoſito, Vicarioq́; & Officiali in Spiritualibus noſtro generali; Ioanne de Laſotki Scholaſtico, Martino de Niechanow, Decretorum Doctoribus: Andrea Dąbrowski, Canonicis Gneſnen̄, & Paulo de Głownia Decano, Ioanne de Schibina Cuſtode, Ioanne de Latoſzyn, Ioanne de Baruchow, Decretorum Doctoribus, Canonicis Cracouien̄. Nicolao de Nyſſa, Decretorum Doctore, Canonico & Officiali generali

generali Vratislauieñ: Paulo Sulislai, Decretorum Doctore, Archidiacono; Iacobo de Dominikowice, Luca de Toruñ, Decretorum Doctore, Archidiacono Srzenensi; Ioanne Lukowski, Canonicis Posnanieñ: Nicolao de Wroblewice, Canonico Leopoliensi; Ecclesiarum, multisque alijs Prælatis, tam Religiosis, quàm Secularibus, in ipsa Synodo Petricouiensi in Spiritu S. legitimè congregatis.

Subscriptio prima per Notarium publicum facta est talis.

ET ego Petrus Petri de Lang, Clericus Vladislauien: Diœcesis, publicus authoritate Imperiali Notarius, & coram memorato Rñdmo in Christo Patre, Dño Zbigneo, *Sanctæ Gnesnensis Ecclesiæ Archiepiscopo & Primate, in dicta Synodo Causarum & huiusmodi facti Scriba: Quia prædicti Statuti publicationi, innouationi, ratificationi, & Decreto, alijsq; omnibus & singulis præmissis, dum sic vt præmittitur, fierent, & agerentur, vnà cum prænominatis testibus, & Connotario meo infrascripto, præsens interfui, eaq; omnia & singula præmissa sic fieri, vidi & audiui: ideoq; hoc præsens publicum instrumentum, per alium fidelem, me pluribus alijs arduis legitimè tunc occupato negotijs, fideliter scriptum, exinde confeci, subscripsi, publicaui, & in hanc formam publicam redegi, signoq; & nomine meis solitis & consuetis, vnà cum præfati Rñdmi Patris, Dñi* Zbignei *Archiepiscopi & Primatis, sigilli maioris appensione, de ipsius mandato speciali consignaui, in fidem & testimonium omnium præmissorum, rogatus, & requisitus.*

Tenor verò subscriptionis alterius Notarij, est talis:

ET ego Laurentius Petri de Wawrzynczyce, Clericus Cracouien: Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali authoritatibus Notarius, & coram memorato Rñdmo Patre & Dño Zbigneo, *Sanctæ Ecclesiæ Gnesnen: Archiepi-*

Archiepiscopo & Primate, in dicta Synodo Causarum & huiusmodi facti Scriba: Quia prædicti Statuti publicationi, innouationi, ratificationi, & Decreto, alijsq; omnibus & singulis præmissis, dum sic vt præmittitur, fierent & agerentur, vnà cum prænominatis testibus, & Connotario meo suprascripto, præsens interfui; eaq; omnia & singula præmissa, sic fieri audiui & vidi. Ideo hoc præsens publicum instrumentum per alium fidelem, me pluribus alijs arduis legitimè impedito negotijs, fideliter scriptum confeci, subscripsi, publicaui, & in hanc publicam formam redegi, signoq; & nomine meis solitis & consuetis, vnà cum prælibati Rndmi Patris, Dni ZBIGNEI *Archiepiscopi & Primatis, sigilli maioris appensione, de ipsius mandato speciali consignaui, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum, rogatus & requisitus.*

A tergo verò earundem literarum, sic fuit annotatum.

IN nomine Dñi, Amen. Per hoc præsens publicum instrumentum, cunctis & singulis pateat euidenter, & sit notum. Qualiter de Anno videlicet Dñi, Millesimo, Quadringentesimo, quinquagesimo nono, in Oppido Lanciciensi, in Ecclesia Conuentuali FF. Prædicatorum, celebrata Sacrosancta Synodo Prouinciali, per olim Rñdmum Patrem, Dñum IOANNEM *de Sprowa, tunc sanctæ Gnesnensis Ecclesiæ Archiepiscopum & Primatē, inter cæteros actus & tractatus, legitimasq; conclusiones, de consensu omniũ aliorũ Episcoporũ, Prælatorũ, & Canonicorũ, à singulis suis proprijs Capitulis sufficientibus mandatis habitis & reproductis: Volentes indemnitati Ecclesiarum, videlicet & singularum Cathedralium Ecclesiarum, in Prouincia prædicta Gnesnensi consistentium; morte Prælatorũ, in eisdem viduatarũ consulere, Statuta retroscripta omnia & singula, in dictorum*

Prælatorum, & mei Notarij infrascripti, & aliorum multorũ tunc similiter ad hoc vocatorum, præsentia, præfatus Dominus IOANNES *de Sprowa Archiepiscopus, edidit, fecit, & condidit: non discordañ: quin potiùs innitendo iuri communi, & præsertim nouis iuribus, Sexti videlicet, & Clementinarum libris consignatis & conscriptis, præfataq; Statuta ad perpetuam rei memoriam, apud Ecclesiam suam propriam Metropolitanam, & demum aliarum Cathedralium Ecclesiarum Episcopis suis, Suffraganeis, publicari & obseruari fecit, perpetuis temporibus permansura. In cuius rei euidentiùs testimonium, hoc præsens publicum instrumentum, per me Notarium publicum infrascriptũ, ex Protocolo meo confeci, & in hanc publicam formam redegi, signo & nomine meis solitis & consuetis, consignaui & communiui; rogatus per Venerabilem Dñum Albertum de Ksiaz, Cracouien: & Vladislauien: Ecclesiarum Scholasticum, vice & nomine Rñdmi in Christo Patris & Dñi, D.* PETRI, *Dei gratia Episcopi Vladislauiensis. Acta sunt hæc in Lowicz, in domo Venerabilis D. Iacobi de Kowalewice, Decani & Officialis Louicien: & Canonici Vnieiouien: Ecclesiarum; Anno Dñi, Millesimo, Quadringentesimo, octuagesimo sexto, Indictione quarta, Pontificatus SS. in Christo Patris & Dñi nostri, D.* INNOCENTII, *Diuina prouidentia Papæ Octaui, Anno secundo, die verò Martis, nona Mensis Maij, hora tertiarũ, vel quasi. Præsentibus ibidem Honorabilibus & Nobilibus DD. Vrbano de Gora Vicedecano Louiciensi; Ioanne de Ksiaz, Plebano in Sadzino; Ioanne de Mokra, & Sigismundo de Syrniki, Clericis & Laicis Gnesnen: & Posnanien: Ecclesiarum Diœcesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.* Sub-

12. q. 2. c. hæc huius. c. cũ vos. de of: ord. c. quia sæpè. de elect. lib: 6. Clemẽ: Statutum de elect.

Subscriptio Notarij, est talis.

ET ego Iacobus Stanislai de Kowalewice, Clericus Gnesnensis Diœcesis, Imperiali authoritate Notarius: quia prædictorum Statutorum, vt supra dicitur, à tergo instrumenti insertorum, deliberationi & practicæ, tempore prænominati fœlicis recordationis D. IOANNIS *de Sprowa, tunc Archiepiscopi supradictæ Ecclesiæ, & per eundem de prædictis, nominatorum omnium Prælatorum manifesto consensu factis, conditis, & editis, ac eorum publicationi, de mandatoq; suo, totius Synodi præfatæ consensu, perpetuæ obseruationi, præsens interfui. Ideoq; hoc præsens publicum instrumentum, per alium fidelem, me alijs arduis negocijs occupato, scriptum, per me tamen confectum, & demum auscultatum, subscripsi, signoq; & nomine meis solitis conscripsi & consignaui; ad perpetuam rei memoriam, rogatus, & requisitus.*

DE ELECTIONE ET Officio Archidiaconi.

Ioannis de Lasko.

QVia Archidiaconorum officium consistit in reuelandis Episcopis, in his quæ ipsi per se facere deberent, maximaq; solertia, doctrina, vitæ & morum honestas, virtus deniq; & probitas in eis requiritur, vt non immeritò à Sacris Canonibus oculi Episcoporum appellentur: Decreuit hæc Sacra Synodus, vt à modo, iuxta dispositionem Bullæ à Sede Apostolica concessæ, occurrentibus Archidiaconatuũ vacationibus, tam in Metropolitanis, quàm Cathedralibus & Collegiatis Ecclesijs, Archiepiscopi & Episcopi, proponant duos viros doctos, & ad hoc idoneos, ac iuxta Bullam prædictam qualificatos, ex quibus alterum digni-

c. ad hæc. de offic: Archidi: Cõc: Tri: Seff: 24. c. 12.

Vide in Synodo Gembiciana eod.

digniorem, cum ſuis Capitulis ad eoſdem Archidiaconatus eligant, ipſoſq́; ad eos inſtituant. Niſi tales Archidiaconatus eſſent, ad quos laici ex aliquo Priuilegio Ius præſentandi habeant; quod ſaluum eſſe debet. Tenor autem Bullæ Apoſtolicæ, de qua ſupra fit mentio, ſequitur, & eſt talis.

Bulla Apoſtolica, ſuper electione Archidiaconorum perpetua.

Continens & alias non minùs vtiles, quàm neceſſarias Conſtitutiones, 1513.

LEO Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Etſi ex debito Paſtoralis officij, tenemur circa indemnitatem & decorem cunctarum orbis Eccleſiarum prouidere, ac illa ſtatuere, per quæ Eccleſiæ ipſæ viris doctrina præditis illuſtrentur, animarumq́ cura non negligatur, ac Diuinus cultus augeatur, & quæ ad benè viuendum prouidè facta noſcuntur, confirmare & approbare: In Eccleſiis verò Regni Poloniæ ad id eò fortiùs aſtringi videmur, quò Eccleſiæ dicti Regni, tanquam arces ſolidæ, cum Schiſmaticis, Hæreticis, ac perfidis Turcis, & alijs Catholicæ fidei hoſtibus, continuè pugnare noſcuntur. Sanè cùm Venerabilis Frater IOANNES *de Lasko, Archiepiſcopus Gneſnenſis, vir præclarus, & Primas dicti Regni, per Chariſſimum in Chriſto Filium noſtrum,* SIGISMVNDVM *Poloniæ Regem Illuſtrem, pro obedientiâ præſtanda ad Nos, & ſanctam Synodum Lateranen: Orator deſtinatus, tam dicti Regis, quàm ſuo & aliorum Prælatorum dicti Regni nominibus*

minibus exposuerit, nonnulla in Ecclesiis dicti Regni statuenda & ordinanda, quæ non solùm ad propagationem virorum doctrinâ prædictorum, sed etiam ad Diuini cultus augmentum, & animarum curam, & normam benè viuendi, cum magnâ ipsarum Ecclesiarum, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus conseruatione, tendere dignoscuntur. Quare præfatus IOANNES Archiepiscopus Gnesnensis, dictis nominibus nobis humiliter supplicauit; vt dicti Regni Ecclesiarum necessitatibus & decori, in præmissis de benignitate Apostolica prouidere dignaremur: Nos igitur, qui in præmissis non solùm partes officij nostri libenter impertimur, sed illas summis desideramus affectibus exequi, & adimplere exoptamus, prædictis necessitatibus satisfacere volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati. Quod de cætero perpetuis futuris temporibus, in qualibet Collegiata Ecclesia Gnesnensis Diœcesis, duo Canonicatus, & duæ Præbendæ, quas ipse aut pro tempore existens Archiepiscopus Gnesnen: etiã exnunc duxerit ad id designandas, dum vacabunt, tam etiam hac primâ vice, quàm perpetuò, nisi duobus viris peritis conferri possint, vnus videlicet Canonicatus, & altera Præbenda, perito in Iure: alter verò Canonicatus, & altera Præbenda, perito in Theologia; & qui saltem in aliqua Vniuersitate insigni per quinq; annos studuerint, de quo patentes literas dictæ Vniuersitatis, vel diuersarum, vbi in diuersis studuerint, exhibere: quiq; etiam publicè legere, & alios instruere teneantur, iuxta ordinationem per eundem Archiepiscopum faciendam. Quodq; Archidiaconi omnes quarumcunq; Gnesnen: Cracouien: Vladislauien: Posnanien: ac Plocen: Ecclesiarum & Diœcesum, qui-

sum, quibus cura animarum, seu fortè Iurisdictionis imminet, nonnisi per Electionem ipsius Archiepiscopi & Episcoporum, ac suorum Capitulorum, respectiuè vnusquisq; ad suos Archidiaconatus prædictos, dum pro tempore vacabunt, assumi valeant, & ad eos, Doctores ac Licentiati in Iure, aut Theologia, tantum eligi & assumi possint, qui similiter in aliqua Vniuersitate, ac Doctoratus, siue Licentiæ gradus promoti fuerint. Ac quod in absentia obtinentium dictos Archidiaconatus & Canonicatus ad Præbendas, quando vltra medium annum eos abesse cõtigerit, seu sicut ipse Archiepiscopus in Synodo generali absentiæ eorum tempus & terminum designauerit, fructus illius anni & aliorum, vbi similiter non residerint, minimè percipere valeãt; sed illi in vtilitatem residentium conuertantur. Necnon quòd vnus Canonicatus, & vna alia Præbenda Ecclesiæ Gnesnen: quos idem Archiepiscopus ad id similiter designauerit, non nisi Vicario, aut Officiali Gnesnen: conferri possint, & de illis prouideri valeat, authoritate Apostolica perpetuò statuimus & ordinauimus. Et insuper ordinamus vnam Præbendam Ecclesiæ Gnesnen: prædictæ, etiam similiter de Suffraganeo per eundem Archiepiscopum eligendam: necnon Rectoriam Parochialis Ecclesiæ Plebaniæ nuncupatæ in Znina, eiusdem Gnesnensis Diœcesis, cùm primùm vacauerit, exnunc eiusdem authoritate & tenore supprimimus & extinguimus; liceatq; extunc Suffraganeo Gnesnensi illorum fructus, etiam quotidianas distributiones eidem Suffraganeo, ratione eiusdem residentiæ debendos, propria authoritate prout alij Canonici & Prælati eiusdem Ecclesiæ residentes, seu præsentes, ex Statuto & consuetudine eiusdem Ec-

dem Ecclesiæ Gnesnen: percipere consueuerunt & leuare, ac iuxta ordinationem per eundem Archiepiscopum fiendam, in Capitulo dictæ Ecclesiæ Gnesnen: necnon in Ecclesia Gnesnensi, etiam in Ecclesia circa Diuina, & in omnibus alijs locis & actibus, etiam Capitularibus, vnà cum Capitulo dictæ Ecclesiæ Gnesnen: interesse, ac etiam vocem habere; ac dictæ Ecclesiæ Parochiali, per Vicarium ad nutum dicti Suffraganei amouibilem deseruire. Quodq; Archidiaconatus, Canonicatus, & Præbendæ prædictæ, vigore gratiarum expectatiuarum, necnō de illis alicui quauis authoritate prouideri non posit: ac etiam quod de fructibus & Canonicatuum, Præbendarum, ac dignitatum, personatuum & officiorum Collegiatarum Ecclesiarū, totius Regni & Dominiorum prædictorum, eorum qui non resident in huiusmodi beneficijs, seu in Diuinis non deseruierint, aut in futurum non residebunt, seu non deseruient, etiamsi ex indulto Apostolico, aut aliâs quouis modo ex consuetudine seu statuto de iure non tenerentur; posit liberè in Synodo Prouinciali certam partem prouentuum beneficiorum illorum designare, illamq; in vtilitatem seruientium Ecclesiæ, aut residentium, prout ei meliùs videbitur, erogare. Et vt ad quædam beneficia, quæ non nisi Lectoribus, Doctoribus, Magistris seu Baccalaureis Scholæ Cracouien: per Vniuersitatem Cracouien: concedi consueuerunt, idoneiores assumantur. quod de cætero concessiones, seu quæuis aliæ dispositiones, etiam authoritate Apostolica dictorum beneficiorum non valeant, nisi ad id saltem doctorum medietatis, & aliorum legentium dictæ Scholæ, expressus accedat assensus. Necnon vt importuni motus & ambitiosi, ex quirentium

rentium fictas lites reprimantur, quòd derogationes regularum de annali possessore, ac alterius, quòd nulla commißio causæ valeat, nisi literis expeditis, in quibusuis gratijs, seu commißionibus causarum beneficiorum prædictorum dicti Regni, & Dominiorum. Etiam in gratijs si neutri simul, si alteri, vel perinde valere; etiam motu & scientia ac potestate similibus, ac derogationes Iurispatronatus laicorum, quouis modo vacantium; etiam apud Sedem Apostolicam, præterquàm per obitum nullo modo valeant, nec de cætero alicui suffragentur, etiam statuimus & ordinamus. Et vt nonnulla Statuta & ordinationes dicti Regni, & Ecclesiarum etiam Cathedraliũ & Metropolitanæ eius eò firmiùs persistant, quo fuerint nostro munimine confirmata, Statutum seu cõsuetudinem Ecclesiarum prædictarum, quibus cauetur, quòd illi, qui recipiuntur in Canonicos, seu ad aliquam dignitatem, vel ad aliud quoduis beneficium in aliqua prædictarum Ecclesiarum, soluere teneantur iucundum ingressum, commutantes in vtilitatem & honorẽ dictarum Ecclesiarum, respectiuè. Ac aliud Prouinciale Statutum, quo cauetur, quòd Notarij inuestitutarum de beneficijs Ecclesiasticis non poßint pro eorum mercede recipere vltra duos florenos auri Vngaricalis, quod incipit. Cùm ex eo etiam Prouincialia, in quibus circa imperitiam Notariorum & diuersorũ, qui pro Notarijs se gerunt & non sunt, de signis & Protocolis eorum, & deponendo eos in Metrica, & de eorum examine, antequam officia exerceant, & multis alijs licitis & honestis prouideatur. Necnon de Pontificalibus & alijs Sacris exercendis, iuxta ritum Romanæ Ecclesiæ. Necnon quæcunq; alia Statuta Pro-

tuta Prouincialia nuncupata, & facta in Prouinciali ac Principali Synodo Gnesnensi, dum modò aliâs legitima & honesta sint. Necnon, quia idem Venerabilis Frater noster IOANNES, Archiepiscopus Gnesnensis, considerans, quòd tam Sede vacante Ecclesiæ Gnesneñ: quàm non vacante, negligentiâ Prælatorum, qui sæpè bona & possessiones dictæ Ecclesiæ visitare non curant, multa sæpè occupantur & dissipantur, volens opportunè prouidere, quoddam officium Oeconomi, seu Visitatoris, possessionum & bonorum dictæ Ecclesiæ Gnesneñ: erexit, ac desuper quasdam ordinationes, Statuta & applicationes, vtiles & proficuas, dictæ Ecclesiæ fecit & ordinauit, tam omnia & singula præmissa Statuta, Consuetudines & Ordinationes, quàm etiam erectionem dicti Oeconomi, cum suis ordinationibus & applicationibus, vt præmittitur factam, tenore præsentium cõfirmamus, & approbamus, illaq; perpetuò & inuiolabiliter obseruari volumus, supplentes omnes & singulos defectus, tam Iuris, quàm facti, si qui interuenissent in eiudem, non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Statutis, Consuetudinibus, Priuilegijs & Indultis Regni & Dominiorum dicti Regis, & Ecclesiarum prædictarum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel alia quauis firmitate roboratis. Etiamsi de illis eorumq; totis tenoribus, seu aliâ quauis speciali forma, specialis mentio foret habenda: Decernentes Statutis, Ordinationibus, voluntati & confirmationi, nostris præmissis, & eorum singulis, derogari non posse, nec derogatum censeri. Ac quoties forsan in aliquo derogari, vel contra præmissa, seu aliquod præmissorum indulgeri per nos aut Sedem prædictam

dictam contigerit, toties eo ipso præmissa omnia, & singula, iterum Statuta & ordinata, ac decreta irrita censeantur. Nec-non quicquid secus à quoquam quauis authoritate contra præmissa, seu aliquod præmissorum contigerit attentari, irritum fore & inane decernimus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostri Statuti, ordinationis, suppreßionis, extinctionis, confirmationis, voluntatis, suppletionis, approbationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum, eius se nouerit incursurum. Datum Santæseueræ Portuensis Diœcesis, Anno Incarnationis Dñicæ, 1513. XVIII. Calend: Decemb. Pontificatus nostri, Anno primo.

Ioannis Przerebski, Varsauiæ, 1561.

ET quoniam Archidiaconorum officium adeò est in Ecclesia Dei necessarium, vt rectè à Patribus Archidiaconi oculi Episcoporum vocentur, veterem Constitutionem Synodalem super electione Archidiaconorum declarando: decreuit Sancta Synodus, vt eorum Electio, iuxta Statuta Prouincialia, & dispositionem Bullæ LEONIS Decimi, per omnia obseruetur, neq; vlla collusio in nominãdis duobus Doctoribus per Rñdmos Dños Ordinarios cõmittatur, sed vterq; æquè, qualificatus & idoneus, ab eisdem iuxta præscriptum Statutorum, liberè electioni Capitulorum proponatur.

c. ad hæc. de offi: Archi.

Ex no-

Ex Nouis. Ioannis de Lasko; videlicet Petricouiensi prima, & Lanciciensi secunda.

DEcernimus, quod Archidiaconi, & illi quibus onus visitandi imminet, de triennio in triennium visitent; & si contra Iuris & Statutorum dispositionem, Rectores & alios Presbyteros aggrauando, in suo officio excederēt, vltra procurationem aliquid extorquerent, negligentesq; essent, per Dioecesanos etiam ex officio extorta restituere compellantur, & poena viginti ducatorum puniantur. In quo si Ordinarius inuentus fuerit negligens, poena viginti marcarum pro fabrica Ecclesiæ Cathedralis, vel Metropolitanæ, vbi hæc negligentia euenerit, conuertenda per Archiepiscopum, & Archiepiscopus per Synodum Prouincialem erit puniendus. Vide Cōcil: Trid: Seff: 24. c. 3. de refor.

Latalicij & Gamrati.

COgant etiam Rn̄dmi Dn̄i Archiepiscopi & Episcopi, authoritate huius Synodi, & Iuris communis, vt Archidiaconi per se (nisi legitima causa excusentur) in quo casu per Doctores, aut Magistros artium, in Sacris Ordinibus constitutos, probatæ virtutis, & de consensu Ordinariorum suorum, diligenter visitent Parochias suas, statutis à Iure temporibus: quorum visitationes soli Ordinarij per se, vel delegatos exequantur; quiq; Archidiaconi ad residentiam circa Ecclesias suas, iuxta Bullæ LEONIS X. dispositionem, compellantur, alioquin poena in Bulla expressa punian-

puniantur. Qui verò Archidiaconatus electiuos ſine electione legitima occupârunt, illos ad ſex menſes reſignare; & Capitula Eccleſiarum illarum, alios eligibiles, ad ipſos lapſis ſex menſibus, eligere teneantur. Qui autem Archidiaconatus legitimè aſſecutos, tamen non promoti in Doctores, contra dictæ Bullæ tenorem obtinent; hi ad vnius anni cum dimidio decurſum, ſe promoueri in Doctores curent, ſub priuatione eorundem Archidiaconatuum ſuorum. Vbi autem Ordinarij vel Capitula, in præmiſſis exequendis remiſſiores fuerint, aut negligentes; Rñdmus D. Archiepiſcopus, velut Primas, illorum negligentiam ſupplere, & præmiſſis legitimè prouidere, ac de huiuſmodi Archidiaconatibus diſponere debebit.

DE OFFICIO DECANI RVRALIS.

Ioannis Przerembij, Varſauiæ 1561.

CVm non abs re, imò laudabiliter, in ſingulis Diœceſibus huius Prouinciæ, fuerint olim Decanatus Rurales inſtituti: itaq; ſancta Synodus decreuit, vt Rñdmi Dñi Locorum Ordinarij, officia Decanatuum Ruralium vetera, in locum ſuum iure poſtliminij reuocent & reſtituant, ac vbi opus fuerit, nouos & frequentiores inſtituant, atq; ordinent; ad hoc, vt in quolibet Decanatu bis in anno omnes Parochi, in eum qui eis per Dñum Lociordinarium deſignatus fuerit in eodem Decanatu, locum conneniant, & Synodum ſuam celebrent Decanalem, in eaq; de ſcandalis

c. ad hæc, § ſubſequenter. de offic: Arch.

dalis amouendis, & occurrentibus negotijs Ecclesiasticis, mutuò cum præsidente Decano conferant; & si qui inter eos reperti fuerint scandalosi, ac reprehensione digni, à Decano fraternè admoneantur.

Qui quidem Decanus maiora scandala & casus, quibus ipse consulere & obuiare non poterit, & vbi taliter vt præmittitur, admonitus non se emendauerit; eum Dño suo Lociordinario, vel eius Vicario in Spiritualibus deferre, recepta summaria informatione, teneatur, nihil eorum omnino, quod cæteros scandalisare posset, sub anathemate occultando. Vide in epist. Past. Macieiouij.

DE ABBATVM ELECTIONE, & quibusdam officijs.

Petri Gamrati, Petricouiæ, Anno 1542.

ADmoniti diligenter per Clerum Rñdmi Dñi, D. Archiepiscopus & Episcopi, promiserunt se deinceps in Comitijs publicis, in noua Statuta, libertatem Ecclesiasticam tollentia, absq; consensu Synodi Prouincialis non consensuros, prout prædecessores eorum aliquando faciebant: maximè verò in Statutum nouum, contra liberam Canonicamq; electionem Abbatum in Monasterijs (vt scilicet soli Nobiles Monachi Abbatijs præficerentur) factum. Quod quidem Statutum nouum, vt potè regulas & modū viuendi omnium Ordinum & Religionum eneruans, est ipso iure nullum, & statum Monachalem obligans minimè, con-

mè, conditoresq; eius. nec non illi consentientes, à Sacris Canonibus, & Statutis Prouincialibus, sunt excommunicati ipso facto. Et licet hoc ipsum statutum abrogatione non indigeat, cùm sit ipso iure nullum ex defectu potestatis & iurisdictionis; nihilominùs Rñdmi Dñi, Archiepiscopus & Episcopi, in Regni Comitijs futuris, vt illud Statutum, in quantum aliquod sit, penitùs abrogetur, curabunt. Decreuit etiam Sacra Synodus, ne de cætero Seculares, & alij, in Abbates eligantur, præterquam Monachi probati & professi, secundùm singulorum Ordinum regulares sanctiones, & antiquam consuetudinem.

Vide c. quisquis. &. c. Massana. de elec. & c. cùm terra. eod. c. bene quidem. dis: 96. c. quæ in Ecclesiar. &c. c. Ecclesia S. Mariæ. de Constit. c. sciant. de elec. l. 6

Eiusdem, 1544.

PRæterea, cùm Synodus supplicaret diligenter Rñdmis Dñis, Archiepiscopo & Episcopis, ne in confirmandis electis Abbatibus & Præpositis quorumcunq; Ordinum, sese difficiles, prætextu eiusdem Constitutionis Regni, præbeant: Maximè cum experientiâ edoctum sit, rem ipsam fore admodum Monasterijs ipsis damnosam, & libertati Ecclesiasticæ contrariam, fuerítq; per actus contrarios eidem Constitutioni contrauentum: Promisit libenter Reuerendiss: D. Archiepiscopus, & promittit quantum in se est, daturũ se operam, vt in desuetudinem Constitutio illa veniat, & Præpositum Miechouieñ: Abbatemq; Wagroueceñ: confirmaturum se omninò recepit.

Nicolai Dzierzgouij, Petricouiæ 1551.

Ille quo-

ILle quoq; grauis & antea inauditus iniuriæ ictus, Monasterijs videtur esse inflictus, ab eis qui deberent Iura ac Priuilegia ipsorum manutenere, & illibata custodire, ea tamen sæpiùs ab illis irritantur & infringuntur, dum scilicet ab eisdem in Abbatias, titulo Commendarum, vel etiam Coadiutoriarum, seculares personæ, regulam nunquã professæ, de facto intruduntur; reuera non Monasteriorum, neq; deuotionis causa, sed duntaxat, vt cupiditati & ambitioni illorum satisfiat. Quare decreuit Sacra Synodus, vt Rñdmi Dñi Locorum Ordinarij, officij sui, quod tuendis iuribus Monasticis debent, sint memores; & ipsi ab intrudendis quouis modo & titulo in illa secularibus personis abstineant, & per alios quoscunq; id fieri non patiantur: Sed occurrente cuiuscunq; Abbatiæ, aut Præposituræ, regularis vacatione, præcludendo viam improbo & ambitioso huiusmodi ingressui, statim vt intellexerint de vacatione Abbatiæ talis, aut Præposituræ, viros maturos de gremio sui Capituli, pro die constituta Electionis, ad Monasteria sic vacantia mittant, qui huiusmodi Electioni intersint: diligenterq; Conuentus Monasteriorum admoneant, vt ad Abbatias, aut Præposituras sic vacantes, viri pij, graues, & exemplares, regulæq; periti, ac vitæ sanctimoniâ conspicui, & ad res gerendas idonei eligantur & promoueantur. Si verò tales Conuentus merè, liberè, ac simpliciter, Secularem, in Sacris tamen constitutum, postulare mutuo consensu voluerint: talis non priùs benedicatur, nec eius Electio seu postulatio approbetur, quoad professionem omnium sub-

um ſubſtantialium regulæ in manibus Ordinarij ſui, habitu priùs regulari & tonſurâ ſuſceptis, ſolenniter fecerit.

Cæterum attendens Sacra Synodus, Religioſos, qui ſpeciali voto alicui Regulæ atq; Ordini ſe obſtringunt, ab
16. q. 1. c. placuit. 2. actiua vita, & curis mundi huius ſolutos, ſoliq; illi cœleſti vitæ eſſe mancipatos, orationi & contemplationi vacare debere: Proinde decreuit, vt omninò Monaſteriorum & Conuentuum Abbates & Præpoſiti, cæteriq; Patres Regulares, de inſtituendis in Sacris literis ſuis Fratribus in Monaſterijs eorum curam habeant, & vt binos & binos, ſingulis biennijs in Vniuerſitate Cracouienſi, vt bonis imbuantur literis, ex præſcripto Statutorum Prouincialium foueant, diligenterq; curent, vt ex ſtudio reuocati, aliquem diligẽtiarum ſuarum fructum proferre, eumque in Monaſterijs ſuis alijs Fratribus declarare valeant, aliquos in Sacris literis authores probatos prælegendo. Ipſi quoq; Monachi & Religioſi, certis horis, quæ illis ab officijs Diuinis ſuperſunt, lectioni & recitationi diuinarum ſcripturarum intendant, & in illis ſe exerceant: ita vt vrgente neceſſitate, inde ad regendas plebes, & ad prædicationem verbi Dei, adminiſtrationemq; Sacramentorum, de licentia ſuorum Superi-
c. qui verè. & c. in Parochia: 16. q. 1. & c. cura. de Iure pa. Cle: dudũ. § nos autem. in fi: de ſepul. orum, per Lociordinarios, iuxta diſpoſitionem Iuris cõmunis aſſumi, & in partem ſolicitudinis curæ animarum vocari valeant.

Et quoniam in nonnullis Monaſterijs priuilegia & tales dotationes reperiri dicuntur, per quæ illa Monaſteria ex Fundatorum ordinationibus, ad ſeruandum certum pue-

rorum numerum Nobilium, arbitrio Ordinariorum deputandorum, obligantur: ob id decreuit Sacra Synodus, vt singuli Ordinarij in suis Diœcesibus omnium Monasteriorum Priuilegia, certo ad id electo competenti tempore, per se aut aliquos, de medio Capituli sui ad id deputatos, reuideant, & ita diligenter superintendant, & sedulò curent, vt vbi vel in spiritualibus, vel in temporalibus, ipsorum Priuilegiorum vsus intermissus fuerit, communicato consilio, & assensu illius Ordinis Commissariorum vel Superiorum, Priuilegia ipsa in eorum dispositione conseruentur. Si autem aliqui Abbates suorum Priuilegiorum vsum huiusmodi amisisse per negligentiam reperti fuerint, super hoc Ordinarij sufficiens examē & informationem recipiant; ac vt id, quod neglectum est, in vsum & exequutionem deducatur, cum Capitulis suis prouideant.

Ex Synodo Louicien: Aloysii Lipomani Episcopi Veronen: & Sedis Apostolicæ Nuncij: ac Nicolai Dierzgouij Archiepiscopi Gnesnen. Anno Domini, 1556. xi. Decembris.

AD Abbatias & Præposituras Regulares, ad quas execrabilis quorundam secularium Clericorum ambitio irrumpere, timore Dei abiecto, non veretur: Decreuit Sacra Synodus, vt non nisi Regulares & Professi, iuxta dispositionem Iuris communis, deinceps liberè, cessante quouis suorum Commissariorum, vel aliarum quarumcunq; personarum metu, aut coactione eligantur, & per Ordinarios c.Presbyteros. 16. q. 1. c. nullus. de elec: in 6.

narios taliter electi, & non alij benedicantur. Locorum autem Ordinarij in ipsos Abbates & Præpositos diligenter, prout de iure, superintendant; vt scilicet regulariter & sine scandalo viuant, & suis exemplariter Monasterijs præsint, habitumq; & tonsuram, præsertim Abbates, sui Ordinis deferre non erubescant, vestes sericeas non deferant. Fratres sui Ordinis studere volentes, in studijs generalibus seruent, & in Monasterijs certum numerum Scholarium, atq; Magistros, qui eos ac Nouitios Ordinis doceant, iuxta dispositionem Statutorum Prouincialium, dudum super hoc editorum, teneant & habeant. Capellas etiam suorū Monasteriorum, maximè Parochiales Ecclesias seu Præposituras, pensionibus indebitis & sibi reseruatis, non onerent, easq; vectigales sibi quoquo modo non faciant, nec illis onera aliqua in earum præsentatione, sub depositionis poena, imponere præsumant, si notam labis Simoniacæ euitare cupiunt, quandoquidem sine aliqua diminutione illas conferre oporteat. De quo Rn̄dmi Dn̄i Locorum Ordinarij, diligenter in suis Dioecesibus pro officio suo inquirāt.

18. q. 2. c. 1. iun: glo. ℣. corrigere.

c. sicut. de sup: neg: Præl. & c. vnico. eod. lib: 6. Vide Cōcil: Trid: Sess: 25. c. 9. de ref.

Petri Gamrati, 1542.

DEcreuit hæc Sacra Synodus, vt Abbates & Prælati Religiosi, iuxta Statuta Prouincialia, & Constitutiones Synodales, seruent Fratres Ordinum suorum in studio generali Cracouiensi: Alij verò de Maiori Polonia, in studio Posnaniensi; præter Trzemesznen̄: & Wagrouecen̄: qui Cracouiæ suos Fratres tenere debent. Quod quidem facere te-

cere teneantur Abbates prædicti, hinc ad ſex menſium decurſum, ſub pœna decem marcarum, annis ſingulis per Loci ordinarios repetenda, & ſtudio Crac: applicanda.

DE RENVNCIATIONE.

NVllus Eccleſiam, vel beneficium Eccleſiaſticum dimittere, vel permutare, vel recipere præſumat, ſine Superioris ſui authoritate; quod ſub pœna ſuſpenſionis firmiter inhibemus. Cùm autem beneficio ſuo aliquis in manibus ſui Superioris renunciare voluerit, Superior ipſe de renunciationis cauſa, an ſit rationabilis vel iuſta, & per conſequens admittenda, an verò Simoniaca, ſeu per vim & metum extorta, & ſic non admittenda, inquiſitionem faciet diligentem: & tunc à tali iuramentum, quòd in huiuſmodi renunciatione nulla fraus, dolus, ſeu pactio Simoniaca interuenit, exigatur.

c. admonet. de renunciat. & c. ſuper hoc. & c. niſi. eod.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORVM.

Ex Antiquis.

COntingit nonnunquam, ſicut experientiâ rerum magiſtra didicimus, aliquos noſtræ Metropolis Epiſcopos, ſe à ſuis Eccleſijs extra vel intra Prouinciam, in locis remotis vel abſtractis, ex cauſis quibuſcunq; abſentare; qui loco ſui in Spiritualibus conſtituunt Vicarios, qui quidem ſæpè talia impedimēta, propter quæ adminiſtrare nō potuerunt, patiuntur. Aliquando etiam ipſi Vicarij, dimittentes com-

tes commiſſum ſibi officium & regimen totius Diœceſis, diuertunt ad alia, nemine loco ſui conſtituto, vel aliquando in ſuorum Epiſcoporum abſentia moriuntur: vnde grauia animarum, & rerum Eccleſiæ emergunt pericula & errores: Nos igitur paterna prouiſione, huius Sacri Concilij approbatione, his caſibus ſuccurrere cupientes, ſtatuimus, vt ſi quem talium Vicariorum Epiſcopalium Canonico impedimento (propter quod adminiſtrare non poſſet) prohibitum, ſeu deſertorem officij, aut mortuum (vt præmittitur) in ſui Epiſcopi abſentia fieri contigerit, extunc Capitulum eius Eccleſiæ, vel maior, vel ſanior pars eiuſdem, facta proteſtatione de huiuſmodi defectibus, ſuccedat in onere, & de alio idoneo & vtili, de gremio eiuſdē Capituli, Vicario in Spiritualibus ſeu Officiali, omnem potestatem ſibi de iure competentem habente, prout ipſi expedire videbitur, prouidendi habeat facultatem. Qui huius Sacræ Synodi authoritate, ſpiritualia ſimul & temporalia, hoc modo vel conſimili, deſertatæ Eccleſiæ & Diœceſis, ſciat, valeat, & poſſit, prudenter & fideliter, cum conſilio & conſenſu ſui Capituli gubernare pariter & tueri; tāto tempore, quouſq; Epiſcopus ipſorum ad locum vnde exiuit reuertatur, vel alius ab eo ſurrogetur. Omnia tamē emolumenta, exinde tempore medio prouenientia, Epiſcopo redeunti reſtituere tenebuntur, & de ipſis ſibi facere rationem. Nihilominùs Capitulum huiuſmodi, ſiue maior pars ipſius de abſentia Epiſcopi, & de impedimentis & defectibus, tam Epiſcopi, quàm ſui Vicarij tenebuntur, quā-

fac. c. ſi Epiſcopus. de ſup: neg: Præ: lib: 6.

Vide c. 2. & 3. de offi: Vica: in 6.

primùm

primùm commodè poterint per literas ſuas vel nuncios Metropolitanum, qui pro tempore fuerit; vel ſi maluerint Romanum Pontificem conſulere, qui circa præmiſſa & alia, ſi quæ fuerint ſupplenda, in huiuſmodi negligentia, vel abſentia Epiſcopi, habebit conſulere & facere, ſecundum quod perſonis & rebus videbitur expedire, & ex præmiſſis omnibus nolumus iuri & iuriſditioni Epiſcopali, caſibus ceſſantibus, in aliquo derogare.

DE TEMPORIBVS ORDINAtionum, & de ætate & qualitate ordinandorum, & ordine præficiendorum.

In Synodo Petricouienſi prima, & Lancicienſi prima & ſecunda.

CVm Clericorum ordinatio, vel beneficiorum prouiſio, imminebit facienda, Prælati ex officij ſui debito, diligenter inquirant, an promouendus ad Sacros Ordines, vel ad curatum beneficium, ſit grauis in moribus, ætatis legitimæ, & ſcientiæ competentis: & vtrum ſit de thoro legitimo natus, & quòd non ſit aliqua hæreſi infectus, & vtrum habeat perpetuum beneficium Eccleſiaſticum, vel ſufficiens patrimonium, aut ſufficientem prouiſionem, volens ad Sacros Ordines promoueri, & ſi eſt de alia Diœceſi, vtrum habeat dimiſſorias literas Superioris. Quem autem criminoſum & defectuoſum inuenerint in præmiſſis, aut ali-

c. cùm in cunctis. de elect.

Cōc: Tri: Seſſ:21. c. 2 c. nō liceat. & c. Epiſco. de Præben. diſ: 72. & 73. per tot.

c. ad aures. de tẽpo: ord. c. ex tenore. &c. quæsitum eod. c. 1. de eo qui furt: ord: susc.

aut aliquo præmissorum, hunc omninò repellant. Præcipimus insuper, quòd Episcopi excommunicationis sententiam proferant in illos, qui furtiuè ad receptionem Ordinum accesserint, priusquam ordinationem inchoent Clericorum.

Præterea statuimus, quòd Ordinarij locorum, ad examen Clericorum ordinandorum, ponãt viros doctos, idoneos, & peritos, in eo ipsorum examinatorum conscientias onerantes, vt sine acceptione personarum ex quacunq; causa indoctos, & alios indignos non admittant.

Statuimus, quòd nullus ad Sacros Ordines aliquatenus admittatur, nisi recenter confessus fuerit omnia delicta sua idoneo Sacerdoti, per Loci Dioecesanum ad hoc deputato; cui etiam in Casibus reseruatis, vigore præsentis Statuti, concedimus facultatem absoluendi & dispensandi, cùm pauci sint, qui delicta sua vel sequelas intelligunt delictorum, quodq; per discretum Confessorem, valeat instrui ordinandus, an sibi expediat ordinari, vel ob irregularitatis alicuius vitium ei sit potiùs abstinendum.

Ex Statutis Drzeuicij, Petricouiæ 1532.

FAcilitate factum est, quòd multi Clerici, nec Literati, neq; bonis moribus imbuti, ordinari se à Suffraganeis Cathedralium Ecclesiarum procurant, indulto seu dimissoria ab Ordinarijs quomodolibet & aliquando per importunas intercessiones obtenta, in maximum scandalum status Ecclesiastici: Synodus itaq; sancta, pro euitandis periculis

culis & scandalis maioribus, statuit, eam licentiam ordinandi restringendo; vt non nisi sacerdotio aptos, & diligēter examinatos, testimoniumque bonum suæ conuersationis habentes, & qui circa Cathedrales Ecclesias vel Collegiatas, iuxta dispositionem veterum Prouinciæ Statutorū, annum integrum morātes in scholis expleuerint, & à Magistris Scholarum suæ conuersationis, nec non certum titulum, vel sufficiens patrimonium, seu prouisionem sufficientem habuerint, ordinentur. Cæterùm quænam prouisio sufficiens sit, aut existimari debeat, Synodus Diœcesana vel Prouincialis decernere debet. Suffraganei autem, si labem Simoniacam euitare cupiunt, nihil præterquam Statuto Prouinciali est permissum, pro Formatis & sigillo exigant.

Concil: Trid: Sess: 23. c. 5. de ref.

inf: de Suffrag. c. decreuit. & Conc: Trid: Sess: 21. c. 1. & c. 12. de refor.

De eodem. In Synodo Petricouiensi prima.

STatuimus præterea, quòd ad Ecclesias, quibus cura imminet animarum, iuxta iurium dispositionem non instituantur, nisi ætate legitima constituti, & morum grauitate, literarumq; scientia imbuti, de quo per Ordinarios inquiratur, mediante examine, prout circa Ordinandos ad aliquos Ordines cautum est fieri. Circa quod examen, nulla penitus munera exigantur, aut etiam ab vltro portantibus recipiantur, prohibemus: nisi talia fuerint, quæ Iure communi non prohibentur. Accipientes autem, duplum danti restituent, & pœnam Synodalem Ordinario soluent. In quo conscientiæ eorum sint oneratæ.

c. cùm in cunctis. de elect. c. licet canon. c. nemo. & c. commissa. de electi: lib: 6. Cōc: Tri: Sess: 7. c. 3. de refor. c. & si questiones. de Simo.

De eodem. Ex Nicolai Dzierzgowski, Lancicienſibus Statutis, 1547.

NOn poteſt tolerari ſine magno ſtatûs Eccleſiaſtici dedecore, quòd paſſim docti & indocti, probi & reprobi, ad Ordines ſacros maiores & minores, ac ſine diſcrimine promouentur, multiq́; iam Sacris initiati, munia eorũ ordini conuenientia, obire præ ignorantia non valent, atq; per hoc Statui Clericali contemptum, & ſecularibus graue ſcandalum pariunt: idq́; contingit examinatorum ad id deputatorum conniuentia & negligentia, vel quauis potiùs ſupinâ indulgentiâ. Sacra itaq; Synodus, hanc periculoſam indulgentiam & negligentiam præcludere volẽs, ſtatuit & decreuit, vt deinceps Archidiaconis, ad quos de iure & conſuetudine ordinandorum examen pertinet, vel ab eis deputatis, adiungat quilibet Lociordinarius Sacerdotes doctos, timoratos & prudentes, qui tales ad Ordines aſpirantes, diligenter & fideliter de vita anteacta, moribus & ſcientia, ætate & natalibus, examinare ſint adſtricti: in quo eorum conſcientiæ onerantur. Domini quoque Suffraganei, non alios quàm eo pacto examinatos, ordinare præſumant.

DE FILIIS PRESBYTERORVM.

Ex Antiquis.

CVm illegitimè natis, diſpenſant Epiſcopi in minoribus Ordinibus, & beneficio ſine cura, dummodò tale ſit, in quo

in quo alias dispensare possint: in alijs dispensatio Papæ requiratur. Si verò dispensatum fuerit cum aliquo, quòd non obstante illo defectu, possit ad beneficium curatum promoueri, prætextu illius dispensationis, non poterit duo simul beneficia obtinere. c. Is qui. eod. lib. 6.

In Synodo Petricouiensi prima.

STatuimus præterea iuri innitentes, ne Clerici alienarum Dioecesum, sine literis commendatitijs sui Episcopi ministrare permittantur, aut sui Vicarij generalis; transgressores poenis condignis puniendi. Literas autem tales, gratis decernimus esse dandas. c. tua nos. de Cleri: pereg. Concil: Trid: Sess: 23. c. 8. & c. 14. de ref.

In eadem secunda.

ITEM. Statuimus, vt Ordinarij mittant Processus per Dioeceses, mandantes Plebanis, & alijs Clericis quibuscunque, vt non admittant ad celebrandas Missas, & Diuina officia, Presbyteros peregrinos, vagos & ignotos. Ac etiam Monachos mendicantes quorumcunq; Ordinum; Apostatas similiter vagos & ignotos. Contrafacientes, poena Synodali irremissibiliter puniendi. Vide dis: 98. & c. peregrinus. de Cleri: pereg.

DE OFFICIO VICARII.

Ex Antiquis.

NE fortè contingat, stulto labore, sicut dictum fuit Moysi, vos consumi, si soli velitis omnia negotia ve- Exodi 18.

ſtrarum Diœceſum ſupportare, vel ne videamini iuſtitiæ neglectores, ſi per vos ipſos, vel per alium, non curatis ſubditis veſtris iuſtitiam exhibere: Mandamus, vt quilibet veſtrum, Officialem ſuum in ciuitate ſua iuxta Cathedralem Eccleſiam conſtituat & relinquat, cauſis rationabilibus duntaxat exceptis, virum vtiq; literatum, prouidum & diſcretum, cui vices ſuas committat plenariè in cauſis audiendis, & cenſura Eccleſiaſtica exercenda: vos autem in his quæ ad Dominum pertinent, ſpecialiter intendatis. Et habeat quilibet Officialis ſigillum Curiæ Domini ſui pro Citationibus, & alijs actis coram ipſo habitis ſigillandis. Et ad iſtum accedant pauperes & oppreſſi, & ſuis decimis ſpoliati; necnon alij totius Diœceſis, qui habent cauſas ad forum Eccleſiaſticum pertinentes: Et ipſe ſe exhibeat ſapientibus & inſipientibus, iuſtitiæ debitorem. Quod ſi infra menſem Epiſcopus negligens fuerit, extunc Metropolitanus negligentiam approbatione huius Concilij ſupplebit in hoc caſu.

Rom. 1.

DE OFFICIO IVDICIS.

Petri Gamrati, 1542.

STatuit etiam Sancta Synodus, vt Officiales foranei, iudicandis cauſis, & cognoſcendis negotijs diligenter intendant, in locis ſuis perſonaliter reſideant. Qui verò beneficia, quibus iudicandi, & Officialatus officium huiuſmodi annexum eſt, obtinent, ſi non reſideant, vel minùs idonei

idonei ad exercendum officium fuerint, huiusmodi beneficia omnino dimittant: aliâs tales Rñdmus D. Archiepiscopus & Episcopi amoueant, & in illorum locum idoneos, qui residerent, sufficiant.

DE OFFICIO ORDINARII.

Ioannes Przerembius, Varsauiæ 1561.

CVm ex negligentia Pastorum, ac moribus dissolutis Clericorum, magna hæresibus & alijs multis malis præstetur occasio: Statuit Sancta Synodus, innouando veteres Constitutiones Synodales, vt Rñdmi DD. Archiepiscopi & Episcopi diligenter officio suo intendant, studeátque & vitæ integritate, & in Deum pietate alijs prælucere, neq; ipsi Sacramenta Ecclesiastica eorum administrationi credita per se erubescant administrare; verbum Dei, quibus gratia sermonis data est, prædicent, & in præcipuis locis maximè, populis Dioecesum suarum idoneos Concionatores prouideant, omniq; ex parte officium suum exequantur; & ipsi luxum & fastum fugiant: frugalitatem in habitu & in victu, iuxta veterum Statutorum præscriptum seruent. Liberalitatem verò in pauperes studiosos, idoneosq; Ecclesiæ ministros exerceant, in quos rectissimè ea, quæ vltra sumptus necessarios eis supersunt, conferant. Circa Ecclesias suas frequentius commorentur, atq; cum Capitulis suis de rebus ad Ecclesiæ administrationem rectè gubernandam pertinentibus paternè prouideant, admoneriq; se

c. inter cætera. de off. ordin. Côc: Tri: Ses: 5. c. 2. & Ses: 24. c. 4. de refor. Côc: Tri: Sess: 25. c. 1. de ref.

Concil: Trid: Sess. 23. c. 1. de refor. Vide Côcil: Trid: Sess: 24. c. 12. de ref.

riq; se ab eis officij sui benignè permittant. Studeant deinde, vt tota eorum familia ex honestis & Catholicis hominibus constet. Iuuenes, qui sunt in eorum obsequijs, in disciplina veteri contineant, vt ex eorum moribus, ipsorum quoq; Dominorum mores æstimari possint. Curiæ enim Episcoporum, olim scholæ virtutum habitæ fuerunt. Præterea Cancellarios Iurisperitos, Concionatores Theologos habeant, & causidicos sagaces tam in Iure Ecclesiastico, quàm Terrestri seruent, quorum consilio & opera tam oppresso Clero suo, quàm Ecclesiæ suæ succurrere posint.

Concil: Trid: Seff: 2. c. 8.

Visitationes etiam Diœcesum Episcopales, quæ non postremum inter munia Episcopalia obtinent locum, à multis annis per negligentiam intermissas facere, iuxta dispositionem Canonum, & Statutorum Prouincialium, Rñdmi DD. & Loci ordinarij semel in anno in suis Diœcesibus non prætermittãt, & præsertim in locis celebrioribus & populosis, quæ hæresibus magis obnoxia, ipsi per se, si commodè poterint, vel viros doctos, & ad prædicandum verbum Dei idoneos, diligenter visitent; denuntiatâ priùs per vicinas Ecclesias visitatione huiusmodi. Catholicos homines in sanctâ religione Christianâ confirmare, labentes erigere, eosq; qui se à Catholicâ Ecclesiâ separauerunt, prædicando, monendo, conferendo, reuocare studeant. Abusus, superstitione aliquâ priuatâ inductos, tollãt; criminosos & publicis delictis notabiles, ad pœnitentiam paternâ admonitione adducant, vel per censuram Ecclesiasticam compellant.

c. Episcopum. 10. q. 1. Vide Cõcil: Trid: Seff: 24. c. 3. de ref.

Concil: Trid: Seff: 24. c. 3. de ref. ℣. visitationũ.

Item

Item decreuit & conſtituit Sancta Synodus, vt omnes fructus & prouẽtus beneficiorum & templorum occupatorum, vt potè, ex ſanctuarijs, decimis, cenſibus reemptionum, & alios quoſcunq; prouentus, Rñdmi Dñi Locorum Ordinarij, quoad fieri poterit, ſuis ſacerdotijs recuperent, atq; ex manibus Hæreticorum vindicent. Plebem verò templis & paſtoribus ſpoliatam, vicinis Parochis Catholicis commendent, vt ita Sacramenta in eis adminiſtrentur, quibus partem redituum ſpoliatorum templorum attribuant. Prouentus autem omnes ſpoliatarum & prophanatarum Eccleſiarum diligenter conſcriptos, in ſuis Capitulis Cathedralibus aſſeruari tantiſper iubeant, quoad per Diuinam miſericordiam ad Eccleſiæ Catholicæ vnitatem, ipſæ Eccleſiæ occupatæ, priſtinæ libertati queant aliquando reſtitui. Parochis etiam, & alijs Sacerdotibus ſpoliatis, receptum apud ſe præbeant, ac victu & amictu honeſto eis miſericorditer prouideant: ne egeſtate preſſos, in deſperationem incidere contingat.

Et cùm Rñdmi Dñi Epiſcopi, non ſuâ modò, ſed etiã eorum quibus præſunt, vitâ inculpatâ cæteris prælucere teneantur, quum nimirum vita Cleri diſſoluta, alijs præbere ſolet offendiculũ: Decreuit Sancta Synodus, vt DD. Locorum Ordinarij reformationem Cleri in ſuis Diœceſibus, iuxta præſcripta Canonum & Statutorum Prouincialium, in ſpiritu tamen lenitatis, & in charitate paternâ, iuxta doctrinam Apoſtolicam, faciant. Ita tamen, vt in grauioribus & publicis criminibus diſciplinam Eccleſiaſticam non

c. irrefragabili. de off. ord.

Clemẽ: 1. de of ord.

cam non remittant; quantoq; deprauatiora sunt nunc tẽpora, tantò magis in eam monendo, obsecrañ: argueñ: & corrigeñ: intendant, atq; vt in omni honestate & pietate, dignè coram Deo ambulent, sedulo suo studio efficiant.

Vide Cōcil: Trid: Sess: 24. c. 12. & Sess: 23. c. 1. de ref. c. ex tūc. c. clericos de cle: nō residen. c. ordinarij. de of: ord: lib: 6.

Eos verò qui dignitates in Ecclesijs obtinent, quorum officia ex nominibus apparent, officium suum exequi cogant: Parochos & beneficiatos omnes, qui ex fundationibus tenentur residere apud Ecclesias, per subtractionem fructuum, seruatis iuris gradibus, vsq; ad priuationem beneficiorum, ad residentiam personalem compellant. Qui verò Sedis Apostolicæ dispensationes de non resideñ: impetrauerint, visis literis Sanctæ Sedis, eorum Ecclesijs & Sacerdotijs, per idoneos Vicarios, assignatâ eis parte prouentuum, prout de iure, prospiciant.

Agendorū Ecclesiasticorum liber.

Item constituit Sancta Synodus, vt liber de administratione Sacramentorum, qui vulgò Agenda appellatur, per Rñdmum D. Archiepiscopum edatur, qui exhortationes Polonicas circa administrationem cuiuslibet Sacramẽti contineat, per quas Christifideles intelligere possent, quid de virtute & efficaciâ vniuscuiusque Sacramenti sentire & credere debeant. Similiter etiam rudioribus Concionatoribus certus aliquis Homiliarum liber in linguâ Polonicâ proponatur, ex quo populo non solùm Euangelia per anni decursum totius prædicare; sed etiam quid illæ ceremoniæ in Baptismo, & in alijs Sacramentis significent, ad Catechismi formam explicare, sæpiusque inculcare populo possint. Catechismus similiter Polonicus edatur, priùs tamen Ro-

men Romæ examinatâ versione, vel in partibus, si à Sede Apostolica committatur.

Item Sancta Synodus innitendo Constitutioni Petricouieñ: tempore fel: record: NICOLAI Dzierzgouij Archiepiscopi factæ, decreuit; vt DD. Locorum Ordinarij, tres vel duas adminùs Præbendas & Canonicatus, in singulis Collegiatis Ecclesijs, infra spatium vnius anni designent, quæ in eorum vacatione conferri debeant viris ad obeunda munia Ecclesiastica (vt puta, Conciones publicas & pœnitentiarias, &c.) idoneis, qui continuè circa illas Ecclesias cum suis Episcopis residerent, sub pœna priuationis. Qua in re Sedis Apostolicæ gratiam impetrare curabunt, vt huiusmodi Canonicatus & Præbendæ, à prouisionibus Apostolicis deinde sint liberæ. Hac enim ratione solitudinibus Ecclesiarum Collegiatarum facilè obuiari poterit. Cæterum Sacra hæc Synodus, attentis magnis locorum distantijs, & pecuniarum dispendijs DD. Lithuaniæ & Russiæ Episcoporum, indulsit, vt Rñdmi Dñi vnà cum suis Capitulis, possint & valeant per vnum nuncium, sua & Ecclesiarum suarum negotia, ex vnaquaq; Ecclesiâ, in Synodo Prouinciali expedire & absoluere.

Deinde, vt omnes Rñdmi DD. Episcopi, Ecclesias suas sæpiùs visitent, & in eis commorantes, Diuina obsequia frequentiùs celebrent, ipsiq; qui possunt, concionentur: Ordines Sacros statutis temporibus conferant: Sacramentum Confirmationis in solennioribus Festis populo suo, ne in Ecclesiâ Dei videantur stare otiosi, administrent: Matt: 20.

exemplo quoq; vitæ ſuæ, cæteros ædificent: in vitia ſubditorum non conniueant: cauſas Sacerdotum & ſubditorum ſuorum, diligentiùs ipſi audiant, aditumq́; liberum omnibus iuſtitiam petentibus ad ſe permittant. Capitaneos, factores, & alios bonorum ſuorum Officiales, in officio diligenter contineant; ne Clerum ſuum in decimis impediãt, imò ab oppreſſoribus omnibus eum & illius decimas, ac alios prouentus vindicent: ſubditos Eccleſiæ per tyrannidem Factorum, exactionibus pœnarum iniuſtarum & inconſuetarum, laboribus & alijs angarijs opprimi, bonaq́ue Eccleſiaſtica deſolari, ſyluas excindi, ac negligenti cuſtodiâ limitum, occupari non permittant.

dif. 82. c. 1. c. quia tua. 12. q. 1 Item. Prouentus ſuos Epiſcopales ita diſpenſent, vt illud quod eis vltra ſumptus annuos pro tuendâ dignitate Epiſcopali facieñ: ſupereſt, pro Eccleſijs, Scholaribus, pauperibus, & in alia pia opera cõuertant. Hinc enim eſt, quòd

dif: 68. c. quorum vices. c. ſi priuatum. 12. q. 1. Epiſcopi patres appellantur pauperum: meminerint itaq; ſe eſſe eos, qui appellantur, & quod ſunt diſpenſatores bonorum Eccleſiaſticorum, non domini aut proprietarij. Imperatores enim & Reges, & alij pij Sacerdotiorum fundatores, propterea tam amplis prædijs Epiſcopatus, Collegia, & Monaſteria dotârunt, vt habeant hi qui illis præſunt, vnde alimoniam præſtent egentibus. Nec enim

c. quatuor. c. de redditibus. 12. q. 1. temerè Sacris Canonibus, & Patrum Conſtitutionibus, eſt laudabiliter prouiſum, vt ſcilicet adminùs quarta pars prouentuum huiuſmodi in pauperum vſus cederet: ipſi itaque

1. Cor: 4. viderint ſi boni inueniantur diſpenſatores, & quòd inde ſint diſtrictam reddituri rationem.

Ex an-

Ex Antiquis. de Synodis celebrandis

STatuimus, quòd deinceps futuris temporibus, quilibet Archiepiſcopus Gneſnenſis, qui pro tempore fuerit, de triennio in triennium Prouincialem teneatur Synodum, per ſe vel alium conuocare; ipſe quoque, & quiuis Epiſcopus præfatæ Gneſneñ: Prouinciæ, in antea quolibet anno, ſemel in ſua propriâ Diœceſi, Diœceſanam teneatur ſimiliter per ſe, vel per alium, Synodum congregare, eo anno excepto, quo Prouincialis Synodus celebratur.

Vide diſ: 18. c. quoniam. c. ſicut. de accuſ. Cõc: Trid: Seſſ: 24. c. 2. de ref. Vide infra, lib: 5. c. celebratio.

Suas quoq; Diœceſes, præfati Archiepiſcopus & Epiſcopi, viſitare procurent, ſubditorum exceſſus corrigant, mores reforment, ſtatuant, ordinent, & videant, quæ animarum ſaluti crediderint profutura.

Quodſi quoq; (quod abſit) præfati Archiepiſcopus & Epiſcopi, antedictas Synodos (vt præmittitur, abſque cauſa rationabili, quam in Prouinciali Synodo tunc proximè ſecuturâ teneantur exponere) contempſerint, neglexerint, aut diſtulerint conuocare: Archiepiſcopus pro neglectâ Prouinciali centum, pro Diœceſanâ verò obmiſſâ, ipſe, & quiuis Epiſcopus negligens, quinquaginta marcas groſſorum Pragenſium numeri Polonici & conſueti, ſine contradictione, ſeu difficultate qualibet, pro fabricâ Metropolitanæ vel Cathedralis Eccleſiæ, perſoluere teneatur. Quas pœnas, ſi Archiepiſcopus centum marcas elapſo triennio, ipſe verò, vel quicunq; alius Epiſcopus, quinquaginta marcas anno elapſo, ſoluere (vt præfertur) non curauerit infra menſem,

mensem, extunc Archiepiscopus Episcopum Comprouincialem negligentem, præmissâ monitione, cẽsurâ Ecclesiasticâ compellat ad soluendum. Metropolitanus verò per Synodum Prouincialem, authoritate præsentis Concilij similiter compellatur.

c. non oportet. dis: 18. c. fin. de ijs quæ fi: à Præl.

Item statuendo ordinamus, hoc Sacro Concilio approbante, vt per omnia tollantur dubia, quòd de cætero Episcopi, & Capitula Ecclesiarum Cathedralium, necnon Abbates Metropolitanæ Prouinciæ ad Synodum Prouincialem vocari, & eorum Nuncij admitti debent. Et si aliqui taliter impediti fuerint, quòd ad Synodum venire non possent, legitimam excusationem cum pleno mandato, ad acceptandum & recipiendum ea, quæ in Synodo sancita fuerint, mittant. In quâ Synodo in eundo & redeundo honestè ambulent, & honesta acquirant hospitia, & in eis circumspectè se habeant, & modestè: ne mores & gestus in vitâ Clericorum, populo fiant in scandalum & contẽptum.

Statuimus etiam, & præcipimus obseruari, quòd in Synodis Prouincialibus & Dioecesanis, Missa debet publicè decantari, & in eadem Episcopi & Abbates, & alij qui de iure vel priuilegio infulis vtuntur seu mitris, mitrati: Præpositi verò, Canonici, & inferiores Prælati, cum superpilicijs, dalmutijs, & paruis mitris, & Cappis seu pluuialibus: Rectores verò Ecclesiarum, & simplices Sacerdotes, cum superpilliceis & stolis tantùm, Synodum intrent, & in

c. si quis. dis: 15.

eâ deuotè & cum reuerentiâ vsq; ad finem, nisi casus necessitatis emerserit, perseuerent. Religiosis nullam Prælaturã

vel ad-

vel administrationem habentibus, perpetuò permittimus, in habitu suo cum stolis in Synodis posse stare: etiamsi administrationem habeant, prouiso quòd inferiores Prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ, si sunt exẽpti, in Prouincialibus & Episcopalibus Concilijs vti possunt aurifrigiatis, id est aureis filis consutis, non habentibus laminas auri vel argenti, aut gemmas. Si verò non sunt exempti, albis & planis vtantur. In alijs verò locis vtentur, vt indulta permittunt. c. vt Apostolicæ. de priuil. lib. 6.

Omnibus insuper vtriusq; sexus hominibus, qui Missæ prædictæ intererunt, quadraginta dies indulgentiarum, de iniunctis eis poenitentijs misericorditer relaxamus.

Item statuimus, vt omnes Coëpiscopi nostri, in omnibus Dioecesibus Prouinciæ nostræ, ad quos eos deuenire contingat, populum benedicant, Ecclesiarum Rectoribus & earum Prædicatoribus, vt Parochianos suos in sermonibus & exhortationibus suis informent, & ad benedictiones Episcoporum se humilient, genua flectant, vel saltem capita reuerenter inclinent, firmiter iniungentes.

Ad hæc statuimus, vt singuli Episcoporum suos carceres habeant circa Ecclesiam Cathedralem, in quibus falsarij, incorrigibiles, & apostatæ, vel alij qui hoc meruerunt, recludantur.

In Synodo Lancicienſi secunda. Ex Nouis, Ioannis de Lasko.

Vt Dñi

c. episcopum. & c. placuit. 10. q. 1. VT Dñi Archiepiſcopi ſuas & Prouinciales Diœceſes, Epiſcopi verò Diœceſes eorum, iuxta diſpoſitionem, Sacrorum Canonum, viſitent per ſe, vel per alium; & primò Curias ſuas emendantes & corrigentes, quæ videbuntur emendanda: Prædicatores verbi Diuini, & Confeſſores idoneos, ac viros in Iure peritos, in eorum Curijs ſeruent, & foueant, in partem ſollicitudinis, & regimen curæ paſtoralis.

Archiepiſcopus Synodum Prouincialem celebraturus, Epiſcopos & Capitula auiſet.

In prima eadem, & ſecunda.

COnſideratis locorum & temporum incommoditatibus, in quibus ab antiquo conſueuerunt Synodi inſtitui: Decreuit & conſtituit Sacra Synodus, vt Rñdmus D. Archiepiſcopus Gneſneñ: communicato conſilio cum alijs Rñdmis DD. Coëpiſcopis ſibi vicinioribus, Synodos Prouinciales non alibi quàm in Petricouia, Lancicia, vel Lowicz, inſtituat, per ſuaſq; literas priuatas, Ordinarios c. ſi: de his quæ ſi: à præ. & Capitula, de loco Synodi auiſatos faciat, & iuxta vota maioris partis Epiſcoporum & Capitulorum, locum Synodi in altero ex tribus prædictis locis inſtituat: Nec in alio tempore anni, quam in principio autumni, vel in hyeme, hoc eſt in aliquo conuenienti tempore, inter Feſtum Diui Bartholomæi, & Quinquageſimam, niſi aliud euidens & ineuitabilis neceſſitas, aliquo alio loco & tempore conſti-

tuendum

tuendum ſuaderet. Quoties verò Sua Celſitudo Synodos inſtituet, toties cauſam præcipuã, propter quam eam inſtituit, in literis clauſis ad Dños Epiſcopos & Capitula exprimere teneatur: vt ſuper ea deliberare, & demum parati ad Synodos venire valeant. Non negamus tamen, quod etiam vltra cauſam propoſitam, & alia in Synodo tractari poſſunt negotia maiora & minora, & maximè ad morum reformationem pertinentia, prout neceſsitas & vtilitas Ecclesiæ, Reipub. vel ſingularium perſonarum expoſcere videbuntur. diſ: 18. § 1. & c. propter. c. ſicut. de accuſ. Cõc: Trid: Seſſ: 24. c. 2. de refor.

Archiepiſcopus, fungatur officio Legationis.

In eadem Prima.

PLacuit etiam Synodo, vt Rñus Dñus Archiepiſcopus Gneſneñ: Legatus natus ac Primas, vtatur officio Legationis in Prouincia, ſecundum Bullam ad hoc Celſitudini Suæ conceſſam, & in præfatâ Synodo publicatam. Cauſas tamen extra Diœceſes partium rearum non committat: niſi quando actor probaret perhorreſcentiam, aut ſibi imminere mortis periculum, tunc in proximiori Diæceſi partis reæ committere poſſit. Liberum tamen erit Dominationi ſuæ, trahere ad ſe partes reas, de quacunque Diæceſi Prouinciæ ſuæ, quando voluerit aliquam cauſam audire per ſe. Et quia hæc Legatio data eſt ad inſtar Legationis Rñmi Dñi Epiſcopi Cantuarieñ: in Angliâ, cuius fâcultas c. vt litigantes. de offi: ord: lib: 6. c. 1. de offic: leg.

facultas adhuc hîc ignoratur: placuit Synodo, vt hac sua secundum illam vtatur, postquam de illius facultatibus certior efficietur. Placuit etiam vt hæc Legatio, in facultatibus amplioribus, vltra ius commune augeatur per Summum Pontificem, quatenus id impetrari possit, saltem vt percussores Clericorum, qualicunque percussione, etiam post declarationem, authoritate ipsius Legationis absolui possint, Episcopis exceptis. Tenor verò Bullæ prædictæ sequitur, & est talis.

Bulla Apostolica Legationis Natæ, 1515.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Pro excellenti præeminentia Sedis Apostolicæ, in quâ post B. Petrũ Apostolorũ principem, quamuis imparibus meritis, pari tamen authoritate constituti sumus, in agro irriguo militantes, Ecclesiæ nouas Legationes plantare & instituere, Pontifici dignum arbitramur per nouas plantationes, præsertim in locis Christi fidelium, infidelibus vicinis, ac in parte schismata sustinentibus, non solùm populorum deuotio, verùm etiam hæc ipsa noua nominis & fidei Domini nostri Iesu Christi plantatio, schismatumq; eradicatio, vt augeatur, commodiusq; succedat, & animarum salus subsequatur, ac Prouinciæ & Regna illustrentur. Idque nos eo libentiùs agimus in locis prædictis, in quibus tum ex varijs inter mortales occasionibus, tamen inprimis interitus schismatum ratione necessitatis, plerunq; subesse conspicitur, & ad hoc Catholicorum Regum vota tendere noscuntur, vt assistentiâ & authoritate Legati noui, &

almæ

alma mater Ecclesia propagationis plantationis nouæ, & genus humanum propositum felicitatis æternæ præmium, feliciùs valeat adipisci. Attendentes igitur, quòd in toto Regno Poloniæ, vna Metropolitana Gnesneñ: videlicet principalis Ecclesia existit, cui omnes aliæ Ecclesiæ dicti Regni Metropolitico iure, ac etiam Metropolitana Leopolieñ: in terris Russiæ ad Regnum ipsum pertinentibus, Primatiali iure sunt subiectæ: Et quod si Venerabilis Frater noster Ioannes de Lasko, modernus & pro tempore existens Archiepiscopus Gnesnensis, suæ Archiepiscopali Prouinciæ & Ecclesiis, sibi Metropolitico ac prædicto Primatiali iure subiectis, non solùm Metropolitico ac Primatiali, sed etiam Legationis iure præesset, & ratione dignitatis eiusdem Primatialis, huiusmodi Legationis officium haberet: ex hoc profectò salubriori & diligentiori exercitio Metropoliticæ Primatialisq; iurisditionis, & commoditati Ecclesiarum, quæ sibi Metropolitico & Primatiali iure subijciùntur, ac illis nunc & pro tempore præsidentium Prælatorum, necnon Cleri & populi, Ciuitatum & Diœcesum earundem, quæ in eorum opportunitatibus ad eundem Archiepiscopum & Legatum ratione eorum quæ vigore Legationis huiusmodi exercere poterit, faciliùs & commodiùs recurrere possent, & eiusdem Ecclesiæ Gnesneñ: & præfati Regni, cuius Reges & incolæ, Apostolicæ Sedi deuoti & fideles semper esse consueuerunt, deuotioni ac venustati plurimùm consuleretur: Considerantesq; in Regno Angliæ, olim & in Germania, Archiepiscopos aliquot, Legatos natos, per prædecessores nostros erectos fuisse: Eorundem prædecessorum vestigijs inhærentes, & ad magnam instantiam,

quam super hoc fecit, & facit chariſsimus in Chriſto Filius noſter SIGISMVNDVS, *dicti Regni Poloniæ Rex Illuſtris, debitum habendo reſpectum, ad Dei laudem & honorem, ac fidei Catholicæ exaltationem, prædictum Ioannem de Lasko modernum, ad Nos, & Sacrum Lateranenſe Concilium, pro dicto Rege Oratorem deſtinatum, & pro tempore exiſtentem Archiepiſcopum Gneſneñ: Legatum Natum, cum omnibus honoribus & oneribus conſuetis, ita quòd de cætero ſuæ Archiepiſcopali & prædictæ Leopolieñ: Prouincijs, & Eccleſiis ſibi Metropolitico & Primatiali iure ſubiectis, non ſolùm Metropolitico & Primatiali, ſed etiam Legationis iure præſit. Et ratione dignitatis ſuæ Primatialis, & Legationis officium in ipſis Prouincijs habeat, authoritate Apoſtolicâ, & ex certâ ſcientiâ noſtrâ facimus, & conſtituimus, & etiam ordinamus; ſibi nihilominus concedentes, vt omnibus & ſingulis, priuilegijs, libertatibus, præeminentijs, exemptionibus, immunitatibus, honoribus & gratijs, vti & gaudere: ac quòd omnia & ſingula facere, & exercere ac mandare, ordinare, & exequi, quæ ad Legatos natos, & huiusmodi Legationis officium habentes, quomodolibet pertinent, & quæ alij Legati nati, præſertim verò Legatus Cantuarieñ: qui in Prouincijs ſuis de iure, priuilegio, & conſuetudine, mandare, facere & exequi poſsint, liberè & licitè valeat: Mandantes per præſentes vniuerſis & ſingulis Suffraganeis, Leopolieñq; terrarum Ruſsiæ Archiepiſcopo, & alijs in dictis Prouincijs exiſtentibus, quatenus eidem Archiepiſcopo & Legato Nato, pro tempore exiſtenti, in his quæ ſibi ratione officij Legationis, ſic vt præfertur, competunt, pareant & intendant:*

Vide c. 1. de offi: leg. & Concil: Trid: Seſſ. 24. c. 20. de refor.

Non ob-

Non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, ac literis & Priuilegijs quibusuis conceßis, illorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum exprimerentur, præſentibus pro expreßis habentes, quibus quo ad præmiſſa, ſpecialiter & expreßè derogamus, cæteriſq́; contrarijs quibuscunq́; Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ creationis, conſtitutionis, ordinationis, conceßionis, mandati & derogationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno D. 1515. V. Idus Iulij. Pontificatus noſtri, Anno tertio.

Archiepiſcopus & Epiſcopi, inquiſitores Hæreticæ prauitatis inſtituant.

Ioannis Laſki, Lancicia Anno D. 1527.

ITem, Decreuit eadem Synodus prioribus Statutis innitendo, & eadem innouando, vt Dñi Archiepiſcopi & Epiſcopi, præſertim verò Vratiſlauieñ: & Cuiauieñ: in ſuis Diœceſibus ſeruent inquiſitores, & viſitatores hæreticæ prauitatis, qui per ſingulas Diœceſes viſitent & inquiraut diligenter de ſuſpectis & notorijs in ſectâ Luteranâ, quos DD. Ordinarijs deferant puniendos. Qui Viſitator ſeu inquiſitor, vnus adminus eſſe debet in qualibet Diœceſi Presbyter ſecularis vel regularis; prout Dñis Archiepiſcopis & Epiſcopis meliùs & vtiliùs, ac commodiùs videbitur facieñ.

facieñ. Sed quoniam visitatio & inquisitio, quantumuis diligentissima, ad extirpationem eiusdem sectæ parum prodesset, nisi adhiberetur fidele pabulum verbi Dei per viros verè Catholicos, valentes verbo, opere, & exemplo, quorum sanâ doctrinâ scirent homines reprobare malum, & eligere bonum: ideo decreuit hæc Sacra Synodus, prioribus statutis inhærendo, vt DD. Archiepiscopi & Episcopi, præsertim verò Vratislauieñ: & Cuiauieñ: in Curijs, Ecclesijs Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis, & illis potissimùm, vbi secta Lutherana adhuc pullulare videtur, seruent Theologos doctos, verbi Diuini Concionatores, qui Euangelium Christi & sacram paginam per solidam scripturam, verum & approbatum intellectũ Christifidelibus tradant & interpretentur: omittentes in Concionibus quæstiones scholasticas, & exempla fabulosa, quæ corda fidelium distrahere potiùs, quàm ædificare videntur.

infr:lib:5. c. 8.

Eiusdem, ex eadem.

QVia Rectores Ecclesiarum Parochialium tenentur de iure prædicare populo verbum Dei, quod absque sanâ Sacræ scripturæ intelligentiâ ad effectum deducere non possunt, vnde quia valdè periculosæ existunt minæ Euangelicæ, quibus dicitur; Si cœcus cœco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt: Statuit hæc sancta Synodus, antiquos Canones innouando, quòd DD. Archiepiscopi & Episcopi, eorumq; in Spiritualibus Vicarij, mandent per

Clem: dudum. de sepul. § verum. Concil: Trid; Sess: 5. c. 2. de refor.

Proces-

Processus generales, omnibus & singulis Ecclesiarum Parochialium Rectoribus, eorumq; Vicarijs, & alijs verbi Diuini Concionatoribus, tam Secularibus quàm regularibus, vt post nouum & vetus Testamentum, Opera beatorum, Cypriani, Athanasij, Gregorij Nazianzeni, Basilij, Chrysostomi, Hilarij, Augustini, Ambrosij, Hieronymi, Gregorij, & Leonis, qui ea habere possunt: alioquin Homilias per anni circulũ, Dominicis diebus & Festis aptas, Sacramentorum libros, Graduale, Canones Pœnitentiales, Psalterium cum interpretatione D. Hieronymi, Rationale Diuinorum Officiorum, Statuta Prouincialia noua & vetera, habeant: Ne ex diuersis & varijs concionandi formulis, scholasticisq; disputationibus, quæ hucusq; præ manibus habentur, & seipsos in solido Sacræ scripturæ intellectu confundant, & auditoribus verbi Dei erroris confusionisq; occasionem præbeant.

Eiusdem, ex eadem.

ITem, Decreuit Synodus, vt Rñdmi Dñi Archiepiscopi & Episcopi, Sacram Regiam Maiestatẽ, per se vel Nuncios Synodales precentur, vt eius Maiestas in Curiâ Regali prædicatorem doctum habeat, qui singulis diebus Dominicis & Festis coram eius Maiestate prædicet; præsertim cùm alibi quàm Cracouiæ moram agere Maiestatem suã contigerit. Et quòd deinceps in Conuentionibus generalibus, consultationes publicas Senatorum, & Nunciorum Terrestrium, ipsis diebus Dominicis & Festis, ante pran- Vide a. 1. de fer.

dia eius

dia eius Maieſtas fieri prohibeat, cùm ea res in ſcandalum plurimorum vergat: Verùm mandet Sua Maieſtas, vt Senatores, & Nuncij Terreſtres, Diuina officia diebus prædictis & Concionem, audiant reuerenter & deuotè. Alioquin quilibet ex DD. Archiepiſcopis & Epiſcopis, eiuſmodi Prædicatorem ordinare teneatur, in cuius Diœceſi Cōuentio generalis indiceretur, aut Regia Maieſtas ibidem moraretur.

Ex eadem, Eiusdem.

ITem. Quia vita & mores Clericorum, plùs interiore quàm exteriore reformatione egent, & Paſtor animarū, inſtar boni medici, interiora primùm hominis curare tenetur, quibus perfectè ſanatis, morbi exteriores facilè coaleſcunt: Ideo requirit hæc Synodus, in Spiritu ſancto congregata, vt DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi, viſitent primùm Eccleſias omnes, Metropolitanas, Cathedrales, Collegiataſq́;, per ſe; & alias inferiores Eccleſias, per Archidiaconos, iuxta modum & formam Sacrorum Canonum, Statutorumq́; Prouincialium. Et vt iudicium & iuſtitia incipiat à domo Domini, reforment primò ſeipſos, Curiaſq́; ſuas. Deinde gradatim Clerum Diœceſis ſuæ vniuerſum; ambitionem, auaritiam, cupiditatem, Eccleſiaſticæ ſubſtantiæ abuſum, & malam diſpenſationem patrimonij Chriſti, curæq́; animarum negligentiam, & his ſimilia in eis corrigant. In Prælatos quoq; & Canonicos, & Presbyteros, horas Canonicas, & cætera officia Diuina, raro aut nunquam peragentes, animaduertant.

Cōc: Tri: Seſſ. 6. c. 4 de refor.

c. 1. de cēſi. lib: 6. c. ad hæc. de off: Archid.

1. Petr: 4.

Diaz in pra: crim: c. 49. Vide Cō: Trid: Seſſ: 23. c. 14. de refor.

Innouat

Innouat etiam hæc Sacra Synodus, & pro innouato habere decreuit, Decretalem Ordinarij, de Off: Ordinarij. libro sexto, volens, vt quilibet Dñorum Archiepiscoporũ & Episcoporum, Clericos sibi subiectos plures dignitates vel Ecclesias, quibus animarum cura imminet, obtineñ: seu personatum aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura simul annexa est, obtinere non permittant, nisi de dispẽsatione Apostolicâ alicui permitteretur: Alioquin si dispensatio sufficiens producitur, exhibens nequaquam in beneficijs huiusmodi molestetur. Prouideant tamen Ordinarij, ne cura animarum in eisdem beneficijs, propter non residentiam eorum, negligatur, iuxta formam ac tenorem eiusdem Decretalis. Concil: Trid: Sess: 7. c. 5. de refor.

Eiusdem, ex eadem.

De loco Synodi.

REñdmi DD. Episcopi, Nuncij Capitulorum, & Abbates, petierunt Rñdmum D. Primatem, vt Sua Celsitudo deinceps Synodum Prouincialem Lanciciæ non indiceret, propter loci incommoditatem, & inopiam rerum: Sed Petricouiæ, vel in Lowicz, vbi hospitiorum & victualium habetur abundantia. Ad quod Rñdmus D. Archiepiscopus Primas, se spontè & liberè summisit.

Petri Gamrati, Petricouiæ 1542.

De Bibliothec: visitan.

DEcreuit etiam hæc Sacrosancta Synodus, vt in singulis Diœcesibus adminùs semel in anno, per DD. Lociordinarios, aut eorum delegatos, Bibliothecæ, ac libri

Concil: Lateranẽ: Seſſ: 10. § qui autem. Vide Bullam Pij IV. incipit Dominici.

venales in eis contenti viſitentur, & diligentiùs reuideantur: quod ſi qui libri ſuſpecti aut hæretici in eis reperientur, cremari debent, & Bibliopola puniri pœnâ arbitrariâ, per Locorum Ordinarios imponendâ; aliâs iuxta Statuta Regni, & Conſtitutiones Regiæ Maieſtatis, atq; edicta iã dudum ſuper hæc facta, quorum exemplum eſt in Statutis nouis Laski, de Hæreticis inſertum: & ſimile nouiſſimum hîc placuit inſeri.

SIGISMVNDVS AVGVSTVS, *Dei gratia Rex Poloniæ, &c. Vniuerſis & ſingulis Palatinis, Caſtellanis, Capitaneis Arcium, & aliorum locorum noſtrorum Tenutarijs, eorũq; Vicesgerentibus, Vicecapitaneis, & Burgrabijs, Proconſulibus & Conſulibus, & alijs Magiſtratibus Vrbium & Oppidorum Regni noſtri, ad quos hæ noſtræ literæ præſentes peruenerint: Significamus & mandamus earũ tenore; Quòd cùm antiquitus Bibliopolæ omnes, & Impreſſores, ſint & eſſe debeant ſub poteſtate & iuriſditione Rñdmorum & Rñdorum DD. Archiepiſcoporum & Epiſcoporum, eorumq; Ordinariorum Officialium, ne & FF. Veſtræ eos à poteſtate & iuriſditione Eccleſiaſticâ, in ijs quæ ad impreſſionem, inuectionem, & venditionem librorum pertinent, eximere & vindicare audeant: Imò verò FF. Veſtræ Epiſcopis, eorumq; Officialibus, quoties opus fuerit, fauorem & auxilium contra eos præbeant, ad perquireñ: & ауfereñ hæreticos libros, ſi quos ij impreſſerint, importauerint, vel vendere & habere comperti fuerint: cùm non modò edicto Diui Parentis noſtri, verùmetiam omnium Chriſtianorum Principum, atq; populorum Legibus & Conſtitutionibus olim cautũ*

inf: lib: 4. de hæret. in c. manifeſtum.

ſit, ne

ſit, ne eiusmodi libri hæretici, vel de hæreſi ſuſpecti, vſquam edantur, vel vllo modo euulgentur. Ne quis igitur aliter faciat, pro officio ſuo & gratia noſtra: Si quis autem huic mandato ſiue edicto noſtro non obtemperauerit, condignas pœnas à nobis expectabit. Datum Vilnæ, prima die Menſis Martij. Anno D. M. D. L. VI. Regni verò noſtri, XXVII.

Ad mandatum S. R. M. proprium.

Eiusdem. Ex eisdem.

IMpreſſores autem librorum, nouos libros, ſiue alia quæcunq; etiam minima exemplaria, imprimere non audeant, niſi primùm reuideantur per Lociordinarios, vel eorum delegatos: ſub pœnâ grauiori arbitrariâ, etiam per Ordinarios imponenda.

Vide Cõc: Trid: Seſſ: 4. decretum. § ſed & impreſſoribus.

Ex eisdem. Eiusdem.

PRomiſit etiam Rñdmus D. Archiepiſcopus Gneſneñ: iuriſditione Legationis natæ, in Commiſſionibus & Citationibus decerneñ: vti, prout communia iura diſponũt: ne quod datum eſt in ſuffragium, vergere poſſit in oppreſſionem multorum.

c. Paſtoralis. de off: ord. iun: glo. ✗. exceptis.

c. Romana. de appel. in 6.

Item, vt reformatio aliqua commodiùs fieri valeat, decreuit Sancta Synodus, vt DD. Locorum Ordinarij in Curijs & Officijs ſuis ſeruent viros doctos, Deum timẽtes, & præſertim in Officijs Cancellariæ, vnum ex Prælatis vel Canonicis Eccleſiarum ſuarum Cathedralium, qui vice illorum, alioquin negotijs publicis occupatorum, & extirpationibus

Vide Cõc: Trid Seſſ: 22. c. 7. & Seſſ 24. c. 3. & 20. de ref.

tionibus

tionibus hæreſum, & exequutionibus Decretorum Synodalium ſuperintendant. Cæterùm Rñdmi DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi, ſpecimen & exemplum boni odoris, virtutumq; & bonæ famæ Clero ſibi ſubiecto de ſe præbeant, lectiones ex Sacrâ ſcripturâ in menſâ ſuâ, poſt ſolennem Orationem, *Benedicite*, adhibeant; cantilenas profanas & ſeculares, non admittant: familiareſq; ſuos reforment diligenter, ne cæteris offendiculo exiſtant. Ad quod eorum Celſitudines conſenſerunt.

Concil: Trid: Seſſ: 2. c. vni.

Eiuſdem.

Clemen: dudum. de ſepul.

CVm non liceat alicui, niſi vocato de ſpeciali conſenſu Rñdmi D. Archiepiſcopi, Epiſcoporum, & Rectorũ Parochialium, ac illorum quorum intereſt, ad prædicandum verbum Dei accedere; pleriq; tamen his turbulentis temporibus ad concionandum ſeſe temerè ingerunt, & quod deterius eſt, ſuggeſta noua ſibi erigunt extra Parochias, in locis vbi antè nunquam extiterunt: Decreuit hæc Sancta Synodus, vt de cætero tales ab huiuſmodi Concionibus arceantur, & non niſi vocati per habeñ: poteſtatem, iuxta doctrinam Pauli, accedant. Suggeſta verò, ad quos ea res pertinet, fieri non patiantur, & facta demoliantur.

Cõc: Tri: Seſſ: 5. c. 2. & Seſſ: 24. c. 4. de re.

Eiuſdem, Petricouiæ 1544.

Vide Cõc: Trid: Seſſ: 6. c. 1. de refor.

DEcreuit etiam hæc Synodus, vt Rñdmi DD. Archiepiſcopus & Epiſcopi, circa ſuas Eccleſias reſideant, exceptâ cauſâ Eccleſiæ & Reipubl: aut ſaltem illas frequentiùs viſitent, atq; Cleri ſui vitam & mores deprauatos, tum

etiam

etiam gregis Dominici ſibi commiſſi, corrigere ſtudeant, eundemq; ab iniurijs & oppreſſionibus ſecularium tueantur, qui abſente Prælato maiora audent, & deteriora quotidie moliuntur.

Eiusdem.

DEcreuit ſimiliter, vt Rñdmi DD. Synodis Prouincialibus interſint, abſentes verò pœnâ Statuti percellantur, & Statutum dudum contra abſentes exequutioni mãdetur, & ſignanter contra Epiſcopos, Varmieñ: & Culmeñ: & vltra hæc, ædificia Curiarum & Caſtrorum ſuorum, & prædiorum, ſarta tecta ſeruent, & manu teneant, & quantum fieri poteſt, meliorem in eis conditionem faciant; cuius rei reuiſionem Sacra Synodus perſonis Capitularibus committet.

Vide c. ſi quis. cum ſeq. diſt: 18 Sup: eod. c. ſtatuimus. inf: lib: 5. ❧ celebratio.

Eiusdem.

ET cùm pleriq; Sacerdotes, ſiue illi ſint Parochi, eò paupertatis deuenerunt, quòd iniuriati per Nobiles, & potiſſimùm in raptu Decimarum, & aliorum bonorum Eccleſiaſticorum, vel propter defectum, vel propter perhorreſcentiam, iure cum iniuriatoribus experiri non poſſunt: Conſtituit Sancta Synodus, vt Rñdmi DD. Archiepiſcopus & Epiſcopi, teneantur & debeant diligentiùs tales vnà cum eorum Eccleſijs tueri. Et quod ad delationem Clerici iniuriati ex illorum officio per Inſtigatorem procedatur: prouiſo tamen, vt ſi qui (cùm poſſunt iniurias

 perſequi

perſequi ſuas) illas tamen diſsimulant, & pro illis non agunt, tales pœnâ ordinariâ per Ordinarios puniantur.

Eiusdem.

CVrare debent Rñdmi DD. Archiepiſcopus & Epiſcopi, vt ſua Tribunalia, & Officialium ſuorum, in dignitate debitâ & reuerentiâ retineant. Turbatores iudiciorum, & cum armis ſeu ſtrepitu armorum venientes ad iudicium, mulctis ordinarijs & alijs pœnis debitis percellant, efficiantque in Comitijs Regni proximis, vt contra tales, (vltra pœnas Sacrorum Canonum, & Conſtitutiones Synodales) aliæ ſecuritatis pœnæ inſtar iudiciorum Terreſtrium, & alias arbitrio DD. Ordinariorum, iuxta qualitatem & conditionem perſonarum & delicti ſtatuantur: vtq; tam Iudicibus quàm perſonis ad iudicia, etiam ad Synodos venientibus, & redeuntibus, de ſecuritate debita prouideant.

Bulla Cœnæ Dni. Vide c. ſi-ue 33. q 2.

Nicolaus Dzierzgowſki, Lancicia 1547.

CÆterùm Sacra Synodus conſiderans, quòd vbi maius periculum metuitur, ibi vigilantiùs eſt intendendum. Cùm itaq; pabulum verbi Dei populo Chriſtiano ſit pernеceſſarium, expedit vt hoc idem verbum Dei per viros idoneos, probos, & in moribus ac doctrina non deprauatos, adminiſtretur. Propterea innitendo Iuri communi, & vetuſtis Statutis Prouincialibus decreuit, vt ſinguli Ordinarij in ſuis Cathedralibus & Collegiatis Eccleſijs, viros

c. vbi periculum. de elect: lib. 6.

c. inter cætera. de offi: ord.

viros doctos, & non suspectos, verbi Dei prædicatores instituant, nec aliquem sine eorum speciali licentia, Cathedram conscendere permittant. Ad Parochiales quoq; non nisi ritè de ætate, moribus & scientia, priùs examinatos, instituant; ac similiter Parochos ad seruandum idoneos Concionatores, vbi ipsi ad prædicandum non sufficerent, in Parochijs suis adstringant. Vbi autem aliquis Ordinariorum in præmissis negligens fuerit, pœna centum marcarum mulctetur per Rñdmum D. Archiepiscopum, & ab ipso irremissibiliter exigeñ.

Concil: Trid: Sess: 24. c. 4. de refor.

c. cùm in cunctis. § inferiora. de elec.

Eiusdem, Petricouiæ 1551.

TAmetsi nihil dubitat Sacra Synodus, infrascripta, per Rñdmos DD. Archiepiscopos & Episcopos, semper fuisse inuiolabiliter obseruata; ad maiorem tamen cautelam decreuit, vt ipsi Rñdmi DD. Archiepiscopi & Episcopi, cæteriq; beneficiati omnes, cuiuscunq; status, præeminentiæ & conditionis, existant, Hæreticos siue de hæresi suspectos, vel excommunicatos, suis in Curijs non teneat, neq; tolerent; quinimò illos à familiaritate sua & colloquijs arceant, & ipsi à librorum Hæreticorum lectura abstineant. Sed neq; disputationes de fide, aut fidei articulis, (qui in dubium per Hæreticos vocantur) præsertim verò cum secularibus hominibus circa mensas suas fieri permittant. Pro vacillantibus autem & ignaris in fide, viros doctos Catholicos, & in Sacris literis versatos, sub pœnâ quingentorum aureorum Vngaricalium per Synodum exigẽda, suis

Vide inf: lib: 5. Bul: cœnæ D.

Vide c. quicunq;. § inhibemus. de Hæret. lib: 6.

da, suis in Curijs foueant, qui eiusmodi ex Sacra scriptura ignaros & dubitantes, docere posśint & valeant. Inter prādendum autem non iocos, turpes, aut scurrilia seu leuia, quæ infirmos scandalizare possent, sed seria, quæ ad ædificationem fuerint, de Diuinis tractent, & libros Sacræ scripturæ ad mensam potiùs more maiorum suorum legi, ac benedictiones & gratiarum actiones fieri faciant. Et præter hoc seruitores suos, pro exemplo aliorum, in Ecclesijs primùm, deinde vbiq; locorum, honestè & reuerenter sese gerere præcipiant: præsertim autem, ne in templis ad Diuinisśimum Eucharistiæ Sacramentum terga sua vertant, vel parum decenter sese erga illud gerant.

Eiusdem.

DEcreuit etiam eadem Synodus, vt DD. Ordinarij, innitendo prioribus Constitutionibus, prouideant diligentiùs quàm antea, vt Parochi, & Concionatores verbi Dei, in Concionibus suis purè & sincerè verbum Dei prædicent, ineptas & aniles fabulas, ac scommata & conuitia deuitando, Scripturas sacras non sensu proprio, aut ab Hæreticis sumpto, sed iuxta Sanctorum Doctorum ab Ecclesia Catholica receptorum expositionem interpretando, vt potè Augustini, Hieronymi, Ambrosij, &c. & aliorum in Statutis Prouincialibus Rñdmorum, olim Lascij, Dreuicij, & Gamrati, Archiepiscoporum descriptorum, propter quod dabit operam Rñdmus D. Archiepiscopus, de prouidendo aliquo Homiliario per Doctores conscribēdo,

(1. Tim: 1. & 4. Cōc: Tri: Seśs: 4. in decreto. § præterea.)

& typis

& typis excudendo, ſimul cum Catechiſmo, ſeu explicatione Orationis Dominicæ, Symboli, & Decalogi, ex quibus rudis populus doceri poterit à ſimplicibus Presbyteris. Sic enim Hæreticorum libri peſtiferi, facilè extrudi poterunt, ac refutari.

Eiusdem.

ET licet Apoſtolus ad ſeruãdam hoſpitalitatem, omnes Chriſtifideles, maximè autem Epiſcopos & Clericos, qui bonorum Eccleſiaſticorum ad hoc deputatorum ſunt diſpenſatores, clarè moneat: pleriq; tamen Epiſcopali dignitate præditi reperiuntur, qui non modò exteros hoſpitio non excipiunt, ſed etiam fratres ſuos Prælatos & Canonicos ſuarum Eccleſiarum (qui bonorum Epiſcopalium ſunt cuſtodes, & pro illis tuendis ſeſe opponere & illa defendere conſueuerunt) ad bona & prædia eorum veniẽtes, humanitatis & hoſpitalitatis officio neglecto, admittere, illiſq; domeſtici commeatûs neceſſaria per ſuos factores & procuratores dare recuſant. Proinde Sacra Synodus decreuit, vt ipſi DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi id prouideant, atq; ſuis procuratoribus bonorum iniungant, vt hoſpitalitatem huiuſmodi in omnes, maximè autem in domeſticos & Capitulares ſuos ſeruent, & neceſſarijs ſaltem ad victum, quæ tunc domus ad quam diuertunt habuerit, prouideant.

1. Tim: 3. Concil: Trid Seſſ: 25. c. 8. de ref.

Eiusdem.

ITem, in Curijs ſuis pauperum Clericorum oppreſſorum, Procuratores Iuridicos, & officij inſtigatores foueant,

& prouideant, & salariēt, vt ipsis pauperibus Parochis prouentus, decimas, & census occupatos, iuxta olim Gamrati Statutum, euincant: quod merito facere debent, veluti præsides & patroni Ecclesiarum, in suis Diœcesibus constitutarum, ne piæ fundationes fidelium intereant: ipsi enim sunt, qui reddituri sunt districtam coram Deo de omnibus suæ Diœcesis Parochijs, atque adeò negligentijs omnibus rationem.

Eiusdem.

ITem. Ecclesias Collegiatas, præsertim desolatas, & in quibus officia Diuina rarò à Prælatis & Canonicis peraguntur, diligenter visitent, & Prælatos, & Canonicos inutiles & ociosos, nullumq; exemplum bonum in Ecclesijs illis præstantes, sed scandalosè viuentes, venationibus & comessationibus indulgentes, ad officium reuocent, & nō promotos ad suscipiendum sacros Ordines, per subtractionem prouentuum, & priuationem beneficiorum, compellant. Dignum namq; est, vt si volunt de altari viuere, altari seruiant: curentq; vt in eisdem Collegiatis, viros doctos in Theologia, vel Iure Canonico, ponant, iuxta Statutorum Prouincialium dispositionem.

c. 1. de cler. ven.

Concil: Trid: Sess: 24. c. 12. c. fi. de Cler: non re. 1. Cor: 9.

Eiusdem.

VideCōc: Trid: Sess: 22. c. 8. de refor.

ITem. Hospitalia (quorum DD. Lociordinarij inter cætera officia sua curam agere debent) non negligantur; quinimò prouideant diligenter vbiq;, vt ab ijs, qui in illis mi-

illis miniſtrant, ſeu illa curant aut regunt, diligenter & fideliter omnia gerantur; & ne quicquam aliorſum (quod abſit) de prouentibus illorum conuertatur, quàm ad deſtinatum eorum vſum, & ipſi ea vt tenentur quantum poſſunt ex eo patrimonio Christi, cuius ſunt diſpenſatores, ſuſtentent & adiuuent. Gloria enim Epiſcopi eſt, vt dicit Hieronymus, inopijs, pauperum prouidere: ignominia verò Sacerdotis, proprijs ſtudere diuitijs.

c. ſi priuatũ. 12. q. 1.

epi: ad Nepot.

12. q. 2. c. gloria.

DE OFFICIO CAPITVLI.

Dzierzgouius, Lanciciæ Anno D. 1547.

CVm animaduerteret Sacra Synodus, multa ſalubriter ad conſeruandam religionis Orthodoxæ integritatẽ, vitæ ac morum Cleri emendationem, præteritis Synodis laudabiliter conſtituta fuiſſe, illa tamen hucuſq; nullum in vſum & exequutionem deducta eſſe, imò ea in omnium ferè ignoratione iacuiſſe, eò quòd DD. Locorum Ordinarij curâ aliarum rerum, præſertim Reipubl: frequentiùs impediti, à curſu exequutionis illorum cœpto ſæpiùs auocentur: Propterea ne eorum Statutorum ſcriptiones inutiles maneant, eadem Synodus decreuit, vt Capitula Eccleſiarum ſuos Epiſcopos ſæpiùs admoneant; ita vt ſuæ in admonendo eiuſmodi diligentiæ, in proxima quaq; Prouinciali Synodo teſtimonium dare poſſint. Alioquin vbi Capitula in admonitione, vel aliquis Rñdmorum DD. in exequutione negligens officij ſui, vel remiſſus compertus

 fuerit,

fuerit, pœnâ centum marcarum puniatur, quam Rñdmus D. Archiepiſcopus in proximâ Synodo exigere teneatur.

Eiusdem, Anno 1554.

BOna Archiepiſcopalia & Epiſcopalia, per Capitula ſua luſtrentur & reuideantur: nam pleraq; deſertari dicuntur propter oppreſſiones Præfectorum, & forſan DD. Epiſcoporum, qui deberent eſſe loco Patrum potiùs, quàm Dominorum.

dis: 68. c. quorum vices.

Eiusdem, de eodem. Petricouiæ 1557.

QVia contra pleroſq; DD. Epiſcopos, ſeu eorum factores, & bonorum Eccleſiaſticorum Præfectos, fiunt ſæpè querimoniæ à ſubditis bonorum eorundem, quòd eos nouis, inſolitis, inauditiſq; exactionibus, oneribus, laboribus, & angarijs diuexant, non ſine ſcandalo ſeculariũ; cùm tamen meritò inter Eccleſiaſticos & ſeculares ſubditos deberet eſſe diſcrimen: igitur Sacra Synodus, innitendo Statutis prioribus, decreuit, vt omnino Capitula bona Epiſcopalia de triennio in triennium, vel quando opus fuerit, per duos de collegio ſuo viſitent & luſtrent. Ac ſi quid eiuſmodi oneris in eis nouiter adinuentum compererint, D. Epiſcopum, vt ab hoc abſtineat, modo quo ſupra admoneant, ac poſtea vbi ab oppreſſionibus huiuſmodi non ſe continuerit, Rñdmo D. Archiepiſcopo, aut Synodo, talem deferant coercendum.

Vide inf: lib: 5. c. 12. Idem in Synodis, Gembiciana & Węzykouiana.

Ioannis

Ioannis Przerebij Archiepiſcopi. Varſſouiæ, Anno Dñi, 1561. Die 4. Martij.

CVm ad conſeruandam diſciplinam Eccleſiaſticã magnoperè ſit neceſſarium, vt omnes qui in hac militanti Eccleſiâ cæteris præſunt, officijs ſuis diligenter incumbant: propterea Sacra Synodus, inhærendo prioribus Decretis Synodalibus, Rñdmos DD. Locorum Ordinarios, ad exequutionem Statutorum Prouincialium veterum & nouorum faciendam, extunc monet & hortatur, Capitulisq; Metropolitanarum & Cathedralium Eccleſiarum, ſeriò iniungit, vt deinceps toties quoties opus fuerit, eoſdem Rñdmos DD. Archiepiſcopos & Epiſcopos ſuos, ſi quos viderint in hoc eſſe remiſſos & negligentes, officij eorum admoneant. Qui ſi huiuſmodi admonitionem minimè curauerint, ſecundò & tertiò idem facere non negligant, & hoc vbi copiam ſui circa ſponſam ſuam Epiſcopi exhibuerint: Alioqui abſentes per literas vel nuncios ſuos, iterum atq; iterum diligenter admoneant. Qui ſi adhuc in negligentia eiuſmodi temerè perſtiterint, extunc ſic negligentem Rñdmo D. Archiepiſcopo per ſuas literas fraternè admonendum deferant: qui ſi etiam Rñdmi Dñi Archiepiſcopi admonitionem (quod abſit) contempſerit, extunc deinceps D. ipſe Archiepiſcopus, ad exactionem pœnæ in Synodo Lancicienſi laudatæ, contra ſic officij ſui negligentes, vigore præſentis Conſtitutionis Synodalis, iure mediante, ex officio ſuo procedat; communicato tamen in

ſup: de Conſtit. c. quoniam.

ſup: eod. c. 1.

men in hoc duorum vel vnius, si commodè illi videbitur, suæ Prouinciæ Episcoporum seniorum consilio. Quodsi verò Rñdmus D. Archiepiscopus etiam simili vitio negligentiæ, in Diœcesi vel Prouincia suâ laborare à Capitulo notaretur; idem facient in admonendo eo officij sui duo seniores huius Prouinciæ Episcopi. Vbi verò aliquis DD. Episcoporum censuras & pœnas iuris, à D. Archiepiscopo eo nomine promulgatas, animo (quod absit) indurato, sustinendo cõtempserit; aut etiam D. Archiepiscopus modo præmisso admonitus, in officio exequẽdo remissus fuerit; extunc talis per Capitula maiorum Ecclesiarum Sedi Apostolicæ deferatur. Capitula verò, si etiam in præmissis aliquam admiserint negligentiam, similibus pœnis à Rñdmo D. Archiepiscopo, vigore præsentis Decreti Synodalis, afficiantur. Quarum quidem pœnarum medietas fabricis suarum Cathedralium Ecclesiarum; altera verò Vniuersitati studij Cracouieñ: applicetur.

Petri Gamrati, Petricouiæ Anno 1542.

DEcreuit etiam Sacrosancta Synodus, vt Prælati & Canonici Ecclesiarum, Rñdmis DD. Archiepiscopis &
c. 2. & seq. de maio: & obe. Episcopis, obedientiam, reuerentiam, & honorem debitũ vbiq; diligenter exhibeant, & impendant. Rñdmi quoq; Dñi Archiepiscopi & Episcopi, vicissim Prælatis & Cano-
c. esto subiectus. dis: 95. nicis Ecclesiarum suarum, etiam debitum honorem deferant, & eos vt fratres & membra sua immediata, gratia & fauore prosequantur, neque eos verbis turpibus & asperis

exacer-

exacerbent, & alioqui iurisditionem illorum Capitularem, in corrigendis membris suis, quam de iure habent, & quã ipsi DD. Episcopi eis seruandam iureiurando firmârunt, quoquo modo non impediant, nisi quantum eis de iure permittitur: verum postquam contigerit quempiam exorbitâsse, eum Capitulo deferant. Vbi verò pro demerito seu excessu cuiuspiam Prælati vel Canonici, aut ex delatione Episcopi in delinquentem, per confratres Capitulariter animaduersum fuerit, Statutis Capitularibus aut Prouincialibus disponentibus, vel consuetudine approbatâ suadẽte, ab huiusmodi coërcione Capitulari fraternâ, nisi modus excedatur, prouocare non liceat. Si autem sic punitus, modum in pœna excessum esse prætenderit, eius rei cognitio ad D. Archiepiscopum, vel Episcopum suum deferri debebit immediatè. Quicquid verò Archiepiscopus & Episcopus decreuerit, huiusmodi decreto stare tenebitur, in quem sic animaduersum fuerit; ad quod obseruandum etiam grauioribus pœnis, iuxta temeritatis exigentiam, adhibitis & multiplicatis, appellatione vlteriori cessante, compelli debet.

c. irrefrag: de off: ord. Concil: Trid. Sess. 25. c. 6. de ref.

c. ad nostram. & c. de priore. de appel. iun. glo.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

Ex Antiquis.

CVm inferior superiori regulariter ad exhibendam reuerentiam & obedientiam teneatur; quorum exhibitio non

tio non nisi per obsequium humilitatis extrinsecus præstitum, aliorum notitiæ innotescat: Quapropter Canonici Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum Prælatis, & inferiores Prælati superioribus, ac vniuersaliter omnes Clerici maioribus suis in assurgendo, in inclinando, & alijs prærogatiuis, quibus consueuerunt homines reuereri, honorem debitum deferant reuerenter, vt etiam laici à Clero sumentes humilitatis exemplum, eidem exhibeant reuerentiam ampliorem.

Quia frequenter Rectores Parochiarum, non audent contra Nobiles & potentes mandata Superiorum exequi, propter eorum tyrannidem enormem: Statuimus, quòd nullus Presbyter assumat Capellam cuiuscunque Nobilis vel potentis; seu in ipsorum Capellis tanquam Capellanus officiet, nisi priùs Episcopo Diœcesano super eo, quod ad ipsius Synodos veniat, & mandata Superioris sibi iniuncta, ad sui Domini, & ipsius Castri, familiæ notitiam perferat, obedientiam faciat manualem, & aliâs de ipsius Diœcesani licentiâ speciali.

Ex Nouis.

DEcretum est, vt Abbas Monasterij Tremesznen: habeat semper in Synodis superiorem locum Abbate Mogilnen: ex causa præscripta consuetudinis.

Ioannis Latalski & Gamrati, Petricouiæ, Anno Domini, 1539.

Promisse-

PRomiſerunt etiam DD. Archiepiſcopus & Epiſcopi, Prælatis & Canonicis Eccleſiarum Cathedralium, deferre debitum honorem, tanquam fratribus & membris ſuis immediatis, verbis eos non exaſperando, neq; iuriſditionem illorum Capitularem, iuramentis ſuis confirmatam, aliquo pacto impediendo. c. eſto. & c. Epiſco. diſ: 95.

Petri Gamrati, Petricouiæ 1544.

QVemadmodum Rñdmi DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi cæteris dignitate præſtant, ſic ſanctitate & odore bonæ famæ præcellant, & honore ſeſe inuicem præueniant, Clerumq; ſuum honorificè tractent, iuxta ſanctiones Canonicas, ac eum loco fratrum habeant, neq; illum probris & contumelijs aliquibus afficiant, & præſertim inter perſonas ſeculares, à quibus plerunq; illorum exemplo Clerus eò magis contemnitur. Clerus etiam Prælatos ſuos reuereatur, & ſuum illis honorem deferat humiliter: aliâs pœnis à iure ſtatutis, per Ordinarios percellatur. VideCôc: Trid:Seſſ: 13. de ref. cap: 1. c. ecce ego. & c. Epiſcopus. 1. & 2. diſ: 95. c. ſi quis. de ma: & obe.

DE PROCVRATORIBVS.

Ex Antiquis.

QVamuis in omnibus peragendis cauſis & negotijs, Procurator legitimè conſtitutus, perſonam ſui Domini repræſentet, tamen Poteſtates & Iudices ſeculares in cauſis, quarum cognitio ad ipſos pertinet, Prælatorum Eccleſiæ, & aliarum perſonarum Eccleſiaſticarum, Eccleſia-

rum, Capitulorum, Collegiorum, Conuentuum, siue Monasteriorum Procuratores, per literas authenticas sufficientissimè constitutos, agere coram ipsis, vel defendere non admittunt, iuris beneficium, & defensionis copiam, prædictis omnibus iniustè & indebitè auferentes. Et nihilominùs principales personas, talium Procuratorum præsentiâ, defensione, seu contradictione non obstante, pronunciant contumaces; pro qua contumaciâ huiusmodi interdum condemnant, vel absoluunt hos, contra quos actio fuerat dirigenda. Nos itaq; talibus abusibus viam præcludere volentes, statuimus, quòd quicunq; Potestates, seu Iudices seculares, Procuratoribus modo superiùs prætacto constitutis, non admissis, in casibus de quibus cognoscere possunt, in præiudicium dictorum Ecclesiæ Prælatorum, Ecclesiarum, personarumq; Ecclesiasticarum, Capitulorum, Conuentuum seu Monasteriorum, deinceps processerint, ad damna & interesse iuramento eius, cui iniuriã fecerint, declaranda, virtute præsentis Constitutionîs teneantur: de quibus nisi infra mensem satis fecerint ex integro, maioris Excommunicationis sententiæ subiaceant ipso facto, & sententia si quam protulerint, sit irrita & inanis; cùm contumax dici non possit, qui per Procuratorem sufficientem in iudicio comparuit vt debebat. Is autem pro quo lata fuerit huiusmodi sententia (si sententia dici potest) si ea vti voluerit, res sibi sic adiudicatas occupando, Excommunicationis sententiæ se nouerit subiacere, donec ab huiusmodi occupatione temeraria resipiscat.

Vide c. 1. de Procu.

Vide c. 2. iun: glo: ℣. detentus. de procura. & c. cùm dilecti. de dol: & con: iun: glo: ℣. sufficientem.

Ioannis

Ioannis Latalski, Petricouiæ, Anno Domini, 1539.

DEcreuit etiam, vt Clerici in placitis & iudicijs secularibus deinceps non procurent, exceptis causis suis, & Ecclesiarum suarum, miserabiliumq; ac consanguineorũ suorum: qui deniq; in officijs prophanis seu factorijs, secularibus personis non seruiant, sub pœnis in Iure communi desuper expressis.

c.1.ne cle: vel mo. c.1. & vlt: de postu. c. sacerdotibus. ne Cle: vel mo. Vide Epist: Pastoralem. de vita & honest: Clericorum.

QVOD METVS CAVSA.
Ex Antiquis.

EOs qui absolutionis, vel quacunq; reuocationis vel excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, sententias per vim vel metum extorserint, vltra hoc, quòd huiusmodi reuocationes, & aliæ sententiæ prædictæ, irritæ sunt & inanes; statuimus, & declaramus, excommunicationis sententiæ subiacere.

c. vni. de ijs quæ vi vel metu. lib: 6.

DE ALIENATIONE, mutandi Iudicij causa facta.

QVia plerunq; cessiones actionum in fraudem fiunt, aliquando verò purè & simpliciter ex causâ legitimâ, vel ex causis: Statuimus, vt cessiones actionum, quæ ex iustis causis, vel causa procedunt, nisi in præsentiâ Notarij publici fide digni, fiant. Sed nec tunc ad actionem admit-

tantur, nisi ipse cedens & cessionarius coram Episcopo, vel suo Officiali, aut alio Iudice iurisditionem habente, iurauerit, quod non simulatè sed verè cedant, & quòd cedens à cessionario nihil de cessis repetat, vel in toto, vel in parte. Alioquin si secus factum fuerit, decernimus Actorem ab institutâ actione depellendum.

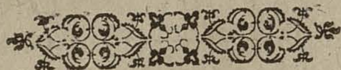
Vide c. 2. extra eodem.

CON-

CONSTITVTIONVM SYNODALIVM PROVINCIÆ GNESNEN:

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

Ex Antiquis.

VONIAM quidam propter potentiam, quidam propter crudelitatem magnam, personaliter accedi non possunt, vt citentur; quidam etiam quia in castris habitant, ita quod nulla potest ad eos citatio peruenire: idcirco prouida & necessaria deliberatione statuimus, vt contra tales citationis edictum apud Parochiales ipsorum Ecclesias, si securè accedi poterunt, aliâs in duabus vicinioribus Ecclesijs, duobus diebus Dominicis, & extunc contra huiusmodi, ac si personaliter apprehensi, & legitimè citati fuerint, procedatur, ne ex malitiâ cõmodũ valeant reportare. c. vlt: de do:&con.

Præterea quidam crudeles homines & peruersi, dum ad forum Ecclesiasticum in causis, etiam de quibus Ecclesia meritò habet cognoscere, ab actoribus euocantur (illius

Ber: ser: 3. in Cœna Dni. to: 2. fac: c. vlt: dis: 97.

auctoritatis, quâ dicitur: Qui honorat missum, mittentem honorat; immemores existentes) nuncios Ecclesiasticorum Iudicum, citationis, excommunicationis, vel alias iudiciales & iuris literas deferentes, verbis probrosis, & quandocunq; diris verberibus, quosdam etiam captiuantes, alios interdum suis rebus temerè publicè spoliantes, multipliciter afficiunt & perturbant, & impediunt citationum & literarum exequutiones, in non modicam Ecclesiasticæ libertatis contumeliam & iacturam. Considerantes igitur malitijs huiusmodi non esse aliquatenus indulgēdum, hoc sacro approbante Concilio duximus statuendum, vt quicunq; reus vel Actor, per se, vel per alium, partem secum in iudicio contendentem, aut nuncios, citationes, actus, vel quoscunq; Processus iudiciarios deferentes, per se, vel per alium verberauerit, spoliauerit, vel captiuauerit, aut aliquod illorum ordinauerit; excommunicationis sententiam incurrat ipso facto, à quâ non priùs absoluatur, donec Iudici & parti læsæ satisfecerit cum effectu.

Vide c. quoniam. de immu: Eccle: l. 6. c. 1. de offi: iud: del. & c. 1. de pœn: in 6.

Petri Gamrati, Petricouiæ, Anno 1542.

QVia in exequendis Processibus Rn̄dmorum DD. Archiepiscopi & Episcoporum, ac eorum Officialium, Clerus nimium grauatur, & nonnunquā ab insolenti Nobilitate, indignis modis tractatur: Decreuit hæc Sancta Synodus, vt constito summariè de non tuto ac difficili accessu, Nobiles tales per publicum edictum, die Dominico aut festo, in eorum Parochijs citentur, & huiusmodi Processus

cessus contra illos exequantur: quod sic illos afficere debet, non minùs ac si personaliter fuissent apprehensi. Vide Cle. dudum. de iudi. & ibi: glo: v. maioris.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

Ioannes Przerebski, Varsauiæ.

SEcuritati vitæ, alijsq; dispendijs, & grauaminibus varijs, vniuerso Clero Prouinciæ nostræ, quibus in exequutione Processuum, tam Rn̄dmorum DD. Archiepiscoporum & Episcoporum, quàm eorum Officialium & Iudicum delegatorum, ab his qui citantur, cum magno dedecore ordinis Ecclesiastici afficitur: prospiciendo Sancta Synodus Statutū Prouinciale Petricouien̄: olim Petri Gamrati Archiepiscopi, de exequutione Processuum huiusmodi in casu insecuritatis prædictæ faciendâ, edictum innouādum decreuit, & præsenti Constitutione innouat; vt scilicet, constito summariè de non tuto vel difficili ad citandū accessu, tales Nobiles per edictum publicum die Dominico, aut celebri Festo, in eorum Parochijs citentur, & huiusmodi Processus contra illos exequantur. Quod si Parochialis illa, sub quâ dictus citandus degit, fuerit ab Hæreticis, aut aliâs quomodolibet occupata; ita quod neque illic exequutori tutus patuerit ad exequendum ipsum Processum aditus, extunc modo præscripto in aliâ Parochiali illi loco vicinâ, vel aliquo proximo Oppido, vbi fora exerceri solent, & vbi exequutor ipse securè agere poterit, citandumq; sæpiùs versari contingit, citetur, & copia citationis eidem

sup: c. quia de iudi.

Vide c. vlt. de dol. & con.

eidem relinquatur in portâ templi illius Oppidi, aliâs in loco eiuſdem Oppidi publico. Ita tamen quòd terminus huiuſmodi non abbreuietur nimis, ſed ſit triginta ad minus dierum à die exequutionis computandorum, vt veriſimile eſſet citationem peruenire potuiſſe ad notitiam citati. Vbi verò nulla apparuerit ad citandum vel proceſſum exequẽdum inſecuritas; citandus tamen ne citaretur adeò latitauerit, vt perſonaliter apprehendi non poſſit: extunc in tali caſu, factis bis de apprehendendo perſonaliter abſq; vllo dolo diligentijs, eiſque Proceſſui per exequutionem adnotatis, citetur tertiò in domo habitationis vel hoſpitij, vbi cõmuniter citandum verſari contingit, per affixionem copiæ citationis in eadem domo, aut in manibus familiæ, vel amicorum illius relictâ. Et hoc modo citatum afficere debebit eiuſmodi citatio, non minùs atq; perſonaliter citatus fuerit. Exequutor tamen in omni caſu huiuſmodi, faciat fidem de inſecuritate & diligentia ſua, ac quòd reliquerit copiam citationis. Quod ſi à tali proceſſu citationis appellatum fuerit, Iudex cognito de diligentijs eiuſmodi, proceſſum citationis approbare, vigore Decreti præſentis Synodi, ſit obligatus.

fac:c. cauſam. de do:& con. & inextrauag: rẽ nõ nouã. eod.

DE FORO COMPETENTI.

Ex Antiquis.

QVoniam plures Eccleſiaſtici cenſus & reditus, ſub pœna pignoratitia, pro dotatione beneficiorũ comparati,

parati, propter defectum administrationis iustitiæ per secularem Iudicem, in solutionum terminis non soluuntur: Idcirco statuimus, cùm tales census & reditus sint Ecclesiastici, quod possint etiam in defectu præmisso per censuram Ecclesiasticam exigi; dummodò Iudici Ecclesiastico legitimè constiterit de censu huiusmodi, quanquam se debitores censuum non submiserint huic pœnæ.

Irrefragabili Constitutione sancimus, vt nullus Clericus Clericum in ciuili vel criminali causâ, relicto suo Pontifice, aut etiam quiuis laicus Clericos super personalibus actionibus, seu alijs causis ad forum Ecclesiæ spectantibus, relictis Ecclesiasticis Iudicibus, ad Iudices trahat seculares. Alioquin si Clericus fuerit in negotio ciuili, ipso iure causam amittat, & in criminali causâ, depositionis sententiam non euadat: Si verò laicus fuerit, siue citans actor sit, siue reus reconueniens, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat. Iudex verò laicus, qui scienter ad suã præsentiam Clericum seu Clericos citari præceperit, aut ipsos condemnare super his, quæ ad forum seculare non pertinent, præsumpserit; nisi exceptione declinatoriâ fori propositâ legitimè taliter citatos Clericos ad forum Ecclesiastici Iudicis remiserit, cùm extunc falcem in messem alienam immittere conuincatur, simili excommunicationis sententiâ, eo ipso sit constrictus. Et nihilominus sententiam, si quam contra huiusmodi Clericos tulerit, decernimus esse nullam. Ecclesiasticis verò Iudicibus districtiùs inhibemus, ne laicos ad instantiam quorumcunq; Cle-

c. si diligenti. de fo: comp.

c. nullus. de fo: cõp.

c. si Clericus. de fo:comp. c. ex parte. c. ex tenore. eod. c. qualiter & quãdo. de accus. Vide Bullam Mar: V. quæ incipit: Ad reprimẽdas. & Bullam Cœnæ D. & c. Seculares. de fo. comp: lib: 6.

ricorum, vel laicorum, pro causis secularibus, seu merè ciuilibus, ad suum Consistorium citari faciant, aut de cognitione causarum huiusmodi se aliquatenus intromittãt: nisi fortè miserabilium personarum, vel in defectu Iudicis secularis. Nec è contra Iudices seculares, Clericos pro quibuscunq; causis criminalibus, vel ciuilibus, personalibus; nec etiam laicos quocunq; modo super rebus vel possessionibus Ecclesiarum, quocunq; titulo eas possideant, ad suum iudicium faciant euocari, vel eos audeant iudicare: alioquin tam Ecclesiasticus quàm secularis Iudex, metas suæ potestatis excedens, excommunicationis sententiâ innodetur; & actor laicus qui reum indebitè coram non suo Iudice fatigauit, & in expensis condemnetur, & super eadem causâ de cætero nullatenus audiatur. Quia nonnulli seculares Iudices, terminos propriæ iurisditionis transgredientes, nec aduertentes, quòd nemo debet falcem suam mittere in messem alienam, homines degentes in bonis Ecclesiæ, in præiudicium ipsarum Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum, ad sua iudicia pertrahere, & pœnam nisi paruerint infligere non verentur: Ideo censuimus statuendum, quòd Secularium Principum Iudices, Procuratores, seu Officiales quoscunq; habitantes in bonis Ecclesiarum, ad sua Iudicia nullatenus protrahant, seu iudicent inuitos, aut pœnas ex causa quacunq; infligant eisdem: sententiam maioris excommunicationis, si secus præsumpserint, ipso facto, nisi ab his cum effectu destiterint, & infra vnius mensis spatium exacta restituerint, incursuri. Quod

Fac: c. nõ minus. de ĩmmu: Eccles.

ri. Quod

ri. Quod ad eos, qui ipſos protrahi ſeu citari procurauerint, duximus extendendum: ſententiæq; eorum, ſi quas protulerint, viribus non ſubſiſtant. Quod ſi habitatores prædictos captiuauerint, vt eorum parerent iudicio, locus in quo tenebuntur, Eccleſiaſtico, tam diu donec illos ab ipſa captiuitate dimiſerint, ſubiaceat interdicto.

Ioannis Laſki, Lanciciæ Anno 1523.

QVia DD. Seculares nitentes eneruare iuriſditionem Eccleſiaſticam, cui ſemper ægrè fauent, nouâ quadã arte contra Clerum vti inceperunt, ſcilicet dum eos Clerici ſeculares vel regulares citant ad Iudicium Spirituale, pro aliquibus ſuis aut Eccleſiarum ſuarum iniurijs, etiam purè ad iudicium Eccleſiaſticum pertinentibus, ipſi contra citãt eos ad iudicium ſeculare, aguntq; contra eos, ad pœnas eis inferendas per Iudices ſeculares pro eo, quòd eos euocant de iure ſeculari ad ius Spirituale: quò fit, quòd Clerici in iuſtitia negliguntur, laicis verò ad inferendas eis maiores iniurias animus creſcit: Synodus igitur volens de hoc prouidere, decreuit, vt DD. Locorum Ordinarij inhibeant ſemper Iudicibus ſecularibus, ne in tali caſu contra Clericos procedant, ſub pœnâ excommunicationis & interdicti in eos ferendâ. Vbi tunc in continenti data eſt inhibitio per Rñdmum D. Archiepiſcopum, de conſenſu & decreto eiuſdem Synodi, contra DD. Iudices terræ Raueñ: ne contra DD. Abbates Suleiouieñ: & Ploceñ: tali viâ ad iudiciũ illud tractos procederent, ſub pœnis ſupraſcriptis.

In Synodo Petricouiensi quarta.

SI secularis per Clericum ad ius Spirituale pro re Ecclesiasticâ citatus, eundem ad forum seculare, malitiosè pro eadem re Ecclesiastica euocauerit: iurisditio Spiritualis censuris Ecclesiasticis contra impedientrs eam defendatur, & reus in expensis actori condemnetur.

In eadem.

OBligationes Secularium personarum actiuas & passiuas, in Actis Ecclesiasticis sponte factas, validas & legitimas esse decernimus, vigore quarum Secularis persona forum Ecclesiasticum sortiatur.

In eadem.

REs tunc non bene geritur, cùm sua iurisditio cuiq; non seruatur: Ideo decernimus, nullis inhibitionibus fori secularis, etiam Regiæ Maiestatis, in foro Ecclesiastico stãdum esse in causis ad iudicium Ecclesiasticum de iure spectantibus. Neq; enim verisimile est, de mente Principis, qui iura omnia in scrinio pectoris sui continet, & sit alioquin cultor acerrimus iustitię, tales inhibitiones procedere.

Matthia Drzeuicij, Lancicia 1522.

ET quoniam pleriq; DD. Archiepiscopi & Episcopi, qui Clericos in Priuilegio fori defendere deberent, ipsimet pro decimis & alijs causis Ecclesiasticis, coram Officialibus

çialibus ſubditos ſuos ciues & villanos, iudicari non permittunt, ſed coram factoribus ſuis ſecularibus, aut Capitaneis, Presbyteros & Clericos in eiſdem cauſis iuri parere, & iuſtitiam quærere compellunt, contra Canonicas ſanctiones, præbentes cauſam ſecularibus itidem faciendi, & progreſſu temporis Clericos ſuum ad forum protrahendi: Vnde quia hæc res eſt exemplo periculoſa, ſtatuit Sacroſancta Synodus, vt eiuſmodi inhibitiones & mandata, DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi in eorum Diœceſibus penitùs relaxent; permittantq́; Clerum vti liberè iuriſditione Spirituali coram Vicarijs in Spiritualibus & Officialibus, in cauſis prædictis, cōtra ſubditos eorum, tam ciues, quàm villanos. Ad quod D. Archiepiſcopus Gneſneñ: & reliqui DD. Epiſcopi liberè conſenſerunt.

Dzierzgouij, Lancicia 1547.

PRæterea quia plerunq; contingunt inter hæreditates, ad dignitates, ſeu quæcunq; Eccleſiaſtica beneficia pertinentes, & immunitati Eccleſiaſticæ adſcriptas, occaſione limitum inter perſonas Eccleſiaſticas differentiæ & cōtrouerſiæ, potentioreſq́; fauore Secularis poteſtatis freti, opprimere inferiores per hanc occaſionem conſueuerunt; quò fit, vt ipſi etiam omnes inter Secularium iudicia curſitare, non ſine ſtatus Eccleſiaſtici dedecore cogantur: Cùm autem Sacra Synodus conſideraret, non expedire Clericos & ſeruos Dei iudicibus ſecularibus immiſceri, nec licere vni alterum in quacunq; cauſa ciuili, ſeu criminali, relicto

suo Pontifice, ad secularia iudicia pertrahere; Decreuit, vt quotiescunq; inter hæreditates quorumcunq; Ecclesiasticorum beneficiorum, Secularium vel Conuentualium nõ exemptorum, occasione limitum, vel alterius generis differentiæ & controuersiæ exortæ fuerint;tales Ecclesiasticæ personæ huiusmodi bonis præsidentes, pro sopienda differentia, non Secularem Iudicem, sed proprium Lociordinarium adire deinceps teneantur. Qui quidem Lociordinarius, eo pacto requisitus, ad cognoscendam, complanandam, & decidendam huiusmodi controuersiam, aliquos Prælatos & Canonicos, de Capitulo suo deputare erit adstrictus. Qui verò huic Statuto contrauenire, & ad iudicia Secularia recurrere ausi fuerint; pœnam centum marcarum ipso facto luant, fabricæ Ecclesiæ Metropolitanæ, vel Cathedralis illius Diœcesis, irremissibiliter persoluẽdã.

Causæ ad forum Ecclesiasticum pertinentes.

Petri Gamrati, Petricouiæ Anno 1542.

SAcrosancta Synodus, satisfaciendo votis & desiderijs status Secularis, & instantiæ eorum in Comitijs præteritis desuper factis, causas omnes ad forum & ad iudicium Ecclesiasticum pertinentes, in corpore Iuris Canonici clausas, & quæ cõmuniter in iudicijs Ecclesiasticis practicantur, quas pro more veteri Rñdmi DD. Archiepiscopus & Episcopi, se defensuros strenuè promiserunt, Synodaliter descri-

descripsit. Causæ itaque merè Spirituales, sunt hæ: Fidei Catholicæ, Hæresis, Schismatis, Blasphemiæ in Deum & Sanctos eius, Apostasiæ, Decimarum, Septem Sacramentorum Ecclesiæ, Beneficiales, Matrimoniales, Simoniæ, Vsurarum, Presbytericidij, Sacrilegij cuiuslibet etiam cō-fugientis ad ædes sacras: exceptis tamen quinq; casibus; videlicet, nocturni depopulatoris agrorum, aggressoris viatorum, publici & proclamati furis, incendiarij, & immunitatis Ecclesiasticæ violatoris, quibus forum & immunitas Ecclesiastica, propter immanitatem criminum non suffragatur, qui de Ecclesijs & locis sacris extrahantur, & iudicio suo seculari restituantur. Item. Causæ merè Spirituales sunt, Maleficia, Incantationes, Sortilegia, Raptus & violentiæ Ecclesiasticæ, ac quorumcunq; censuum perpetuorum, qui terreni, & conditionalium, qui Widerkaffy vulgò appellantur, ac dotium siue agrorum Plebanalium, & aliorum Sacerdotiorum, qui vulgò Poświatne nominantur: præsertim in quorum possessione Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ personæ fuerunt, à tempore diuturno & præscripto; necnon miserabilium & destitutarum personarum, quæ labore & vsu manuum suarum victum quærere non possunt; & legitimitatis seu natalium. Sortitur etiam quis forum, seu iudicium Ecclesiasticum, ratione contractus vel obligationis in iudicio Ecclesiastico factæ, & ratione delicti in Ecclesiasticas personas, & nec Ecclesiasticas in loco sacro commissi.

c. licet, de fo. comp. in glo: ℣. vacante. Vide in Statuto Regni, Herbor. ℣. spiritualis. c. inter alia. de im: Eccle. Vide Bullam Greg: XV. in Synod: Gembicij. tit: de immu: Eccle.

c. vlt: de fo: comp.

Eiusdem.

Eiusdem.

c. de iure. de iurepa. o. de prudentia. de don: int: vir: & vx. Fac: c. si hæredes. & c. quia nos. de testa.

CAusæ autem Iudicio Spirituali annexæ sunt; Iurispatronatus, & dotis post diuortium restituendæ & repetendæ. Causæ autem mixti fori sunt, Testamentorum & vltimarum voluntatum, seu ordinationum. Quodq; huiusmodi Testamenta faciliùs exequutioni demandentur, liberum erit vnicuiq; pro legatis & alijs omnibus in testamento contentis, iure experiri coram iudicio quo velit, siue Ecclesiastico, siue Seculari; & vbi causam inceperit, ibidem iure præuentionis eandem finire teneatur: exceptis tamen legatis ad pias causas, quæ inter causas merè Spirituales computantur. Spirituales autem, pro bonorum suorum terrestrium, Iuri communi Regni subiectorum, dominio & proprietate, ac pro iniurijs suprascriptis in Statuto Regni expressis, iure Terrestri Regni experiantur. Iniuriæ autem sunt, iuxta Statutum Ioannis Alberti & Alexandri, Regum; super limitibus, colonis fugitiuis, capite occisi & vulneribus. Si autem persona Ecclesiastica secularem in casu aliquo ex quatuor proximè suprascriptis, ad iudicium Spirituale citauerit: pœnâ quatuordecim marcárum, per Ordinarium suum irremissibiliter puniatur.

De libertate Clericorum contra iniuriantes.

In Synodo Petricouiensi prima. Ex Nouis.

Clerici

CLerici pro ſuis iniurijs & debitis, Iudices quos volunt, ſeculares aut Spirituales, pro iuſtitiâ conſequendâ, adire habent liberam optionem & facultatem.

e cum ſit generale. de fo:cõp.

DE FERIIS.

Ex Antiquis.

VT circa celebrationem Feſtiuitatum ſit Eccleſiarum noſtræ Prouinciæ vniformitas, ſtatuimus, quod infra ſcriptis diebus, tam Clerici, quàm laici, debeant à ſeruilibus operibus abſtinere. Primò, in Feſtiuitatibus Chriſti; videlicet, Natiuitatis, Circumciſionis, Epiphaniæ, Aſcenſionis, Corporis Chriſti, Reſurrectionis & Pentecoſtes, cum duobus diebus immediatè ſequentibus; necnon Sanctæ Crucis Inuentionis & Exaltationis, cum omnibus diebus Dominicis: in ſex Feſtiuitatibus Sanctæ Mariæ Virginis; Annunciationis, Viſitationis, Conceptionis, Purificationis, Natiuitatis, & Aſſumptionis. Item in die Angelorum, quod dicitur Feſtum S. Michaëlis: Item in feſto Natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ. Item in diebus Apoſtolorum; videlicet, Matthiæ, Philippi & Iacobi, Petri & Pauli, Iacobi maioris, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Iudæ, Andreæ, Thomæ, & Ioannis Euangeliſtæ, tranſitus & diuiſionis Apoſtolorum prædictorum. Item in diebus beatorũ Martyrum, Stephani, Innocentum, Laurentij, Adalberti, Stanislai paſsionis tantùm. Item Confeſſorum, Martini, Nicolai: Item, Mariæ Magdalenæ, Elizabeth, Heduigis, Cathe-

Vide c. pronunciandum. de conſe: diſ: 3. c. conqueſtus. de fer. Vide in epi: Paſt. tit: de promulgat.

Azor p. 2. lib: 1. c. 14.

Catharinæ, Agnetis, Dorotheæ, Margarethæ. Item, in Festo omnium Sanctorum.

d. c. conquestus. de fer. Gauan in com: rub: breu. 7. Decemb.

Item. Episcopus Patronorum festiuitates Ecclesiæ suæ, in sua Diœcesi potest facere celebrari. Item, in diebus beatorum Marci & Lucæ Euangelistarum; & quatuor Doctorum Ecclesiæ, Gregorij, Ambrosij, Augustini, & Hieronymi; quorum festiuitates felicis memoriæ, Bonifacius Papa, mandauit vniuersis Ecclesijs, sub officio duplici solenniter venerari: sic tamen, vt populus in Parochiali suâ Ecclesia, Diuino officio peraudito, ad sua opera licita conuertatur.

Item, quælibet Parochialis Ecclesia, Festum Patroni sui, in cuius est honorem principaliter dedicata, & Anniuersarium Dedicationis diem in suâ Parochiâ faciat celebrari; saluis Constitutionibus & consuetudinibus rationabilibus, cuiuslibet Diœcesis, in festiuitatibus celebrandis.

Volens Deus omnipotens nos in se cum nostris operibus quiescere diebus Dominicis, sicut ipse septimo die à suis operibus noscitur quieuisse, sub exclusione beatitudinis, præcepit in Decalogo, memoriter Sabbatha celebrare. Quamobrem districtè præcipiendo, sub pœnis infrascriptis, vniuersis Christi fidelibus nostræ Prouinciæ Gnesneñ: mandamus, hac Sanctâ Synodo approbante, vt in diebus Dominicis fora hebdomadaria non ponant, & posita reuocent: Alioquin qui forisationes prædictas deinceps seruabunt, vel admittent, post elapsum sex mensium à die publicationis Statuti præsentis, sententiam excommunicationis ipso

nis ipso facto incurrant. Similimodo præcipientes, quod fora annalia, quæ Nundinæ, vel in vulgari *Iármárk* appellantur, dictis diebus Dominicis & Festiuis, & specialiter Beatæ Mariæ Virginis, & Apostolorum, non ponant; positaq; infra vnius mensis spatium, à tempore publicationis Constitutionis præsentis reuocent, & ab huiusmodi negotiationibus abstineant: & si secus fecerint, extunc Rectores Ecclesiarum & locorum, in quibus præmissa, seu aliquod ipsorum perpetratum fuerit, sine aliâ requisitione Superioris, sub pœnis Synodalibus contra facientes, excommunicare tenentur. c. omnes. de feri.

In Synodo Petricouiensi quarta. Ex Nouis. Ioannis Laski.

ITem statuimus, vt Nundinæ & fora annalia, & hebdomadalia, quæ in Festis solennibus, forsan ex Priuilegijs, vel prauâ consuetudine, cum Dei indignatione, solita sunt in aliquibus locis contra præcepta Diuina, & Ecclesiæ instituta, celebrari; pro die alterâ sequenti feriali, quo festum non celebratur, immediatè transferantur, & celebranda publicentur. Ad quod etiam Seculares vt inducantur, curandum erit, ne Diuinæ maiestatis indignationem, Canonum, Statutorumq; Prouincialiũ, pœnas incurrere possint. c. omnes, de fer. Vide Azor p. 2. lib. 1. c. 27.

DE SEQVESTRATIONE FRVCTVVM.

STatuimus, quòd cùm Ordinatio vacantis Ecclesiæ, vel alterius beneficij Ecclesiastici, ex causis differtur, Oeconomus,

c. cùm vos. de off. ord. & c. præsenti. de off: ord: lib: 6. iun: glo: v. reseruari.

nomus, seu Commendarius, in ea per Episcopum vel Prælatum alium, ad quam pertinet institutio, est instituendus, cui cura animarum committatur; qui fructus in vtilitatẽ Ecclesiæ expendere, aut futuris Rectoribus fideliter teneatur conseruare.

DE IVREIVRANDO.

Ex Antiquis.

c. coniurationũ. c. si qui Clerici. 11. q. 1.

CONiurationes, conspirationes, colligationesq́; illicitas, inter personas Ecclesiasticas, quocunq; modo, fraude, vel ingenio, omninò de cætero fieri prohibemus; factasq; necnon iuramenta, promissiones, obligationes, & alia supra dictis præstita, vel quæ de cætero super eis fieri contigerit, vel præstari, aut eorum occasione, penitus reprobamus, dissoluimus, atq; cassamus: & eos qui huiusmodi promissiones, obligationes, aut etiam iuramenta, sub aliquibus etiam pecuniarijs vel alijs pœnis fecerunt, aut etiã præstiterunt, protinus absoluentes ipsos, decernimus ad obseruationem coniurationum, obligationum, & conspirationum ipsarum, vel solutionem aliquarum pœnarum, siue pecuniarum, aliquatenus non teneri: Statuentes, quod qui in talibus de cætero inuenti fuerint excessisse, præter excommunicationem, quam ipsô facto incurrant, à suis Diœcesanis, aut suis Superioribus, per priuationem perpetuam, aut etiam temporalem, beneficiorum, quæ obtinẽt, & alias pœnas taliter castigentur: quòd pœna eorum alijs

transeat

transſeat in exemplum & terrorem. Quam Conſtitutionem, quantum ad pœnas imponendas, ad promotores, mediatores, prædictarum coniurationum, colligationum, conſpirationum, iuramentorum, vel promiſſionum, & obligationum prædictarũ, extẽdi volumus & mandamus.

Audiuimus & miramur, quomodo ad hæc vſq; tempora ſit neglectum, & in omnibus Cathedralibus Eccleſijs, vel etiam alijs Gneſneñ: Eccleſiæ vel Prouinciæ, nullum præſtatur à Pontificibus vel Canonicis iuramentum, de Iuribus vel conſuetudinibus ipſius Eccleſiæ obſeruãdis, vel de conſilijs Eccleſiæ non reuelandis, vel illis quæ obeſſe potiùs poſſunt, quàm prodeſſe. Vnde contingit, vel cõtingere fortè poſſet, quòd aliqui Pontifices, Epiſcopi, iura Eccleſiarum ſuarum non ſolùm non obſeruant, ſed ſuis parentibus, & alijs bona Eccleſiæ largiuntur, vel ea modis alijs minùs prouidè alienant; & quòd aliqui in Canonicos iam recepti, in Conſilijs & Curijs Principum vel aliorum etiam exiſtentes, ipſis Eccleſijs, & ipſorum Epiſcopis indebitè ſe opponunt, & conſilia eorum reuelant, in Eccleſiarum præiudicium & grauamen. Volentes igitur in huiuſmodi, Pontificibus & Eccleſijs prouidere, mandamus, vt de cætero, poſtquam Epiſcopus fuerit conſecratus, antequam à Capitulo ſuo recipiatur, in Eccleſiâ Cathedrali, cum honore & ſolennitatibus conſuetis; & Canonicus antequam ei ſtallum vel locus in Capitulo aſſignetur; præſtet corporaliter iuramentum, quod ipſa iura & conſuetudines, & rationabiles, antiquas & approbatas, ipſius Eccleſiæ pro Vide c. 1. de iureiur: lib: 6.

siæ pro posse & bona fide seruabunt; & quòd consilia Capituli vel Pontificis, quæ eis fuerint reuelata, ad eorum damnum vel præiudicium nulli pandent; & quòd iura & possessiones Ecclesiæ, directè vel indirectè, non alienabũt in perpetuum, vel ad tempus, sed alienata indebitè, ad ius & proprietatem ipsius Ecclesiæ, omnibus iustis modis, vel rationibus quibus poterint reuocabunt. Quodq; Pontifices, fratres suos, scilicet Prælatos & Canonicos, suarum Ecclesiarum Cathedralium, & iura ipsorum non opprimient, nec aliquem ipsorum sine iudiciali sententiâ, absque consensu maioris & sanioris partis sui Capituli, per se vel submissas personas captiuabunt, aut molestiam inferent corporalem: & quousque à prædictis præstita non fuerint huiusmodi iuramenta, nec Pontifex ad Ecclesiam cum solennitate debitâ à Capitulo admittatur, nec Canonico stallum in choro, vel locus in Capitulo assignetur, nec aliquid in fructibus Præbendæ suæ percipere permittatur.

Volentes, vt negotia nostrarum Ecclesiarum commodiùs valeant pertractari, sub Excommunicationis pœnâ, quam in contrafacientes proferimus in his scriptis: Præcipimus vniuersis & singulis, cuiuscunq; status & conditionis, aut præeminentiæ existant, qui ad pertractanda huiusmodi Ecclesiarum negotia, nobiscum ordinari dignoscuntur; quatenus secreta tractatuum nostrorum, quæ pro secretis indicta fuerint à Pontifice, vel Capitulo ipsorum, inuiolabiliter debeant obseruare, nulli unquam ea nutu, verbo, aut facto, aliquatenus propalando. Hanc

autem

autem decreti & ordinationis nostræ sententiam, ita in ordinandis Sacræ Synodi negotijs volumus obseruari, vt etiam ad particularium Capitulorum tractatus extendantur; vt si qui reperti fuerint, & legitimè conuicti, beneficijs si quæ habent, priuentur.

Cùm nedum à malo, sed ab omni mali specie Apostolus præcipiat abstinere, Sacerdotisq; sit officium, non solùm errata legis diuinæ mensurâ corrigere, sed etiam occasionem cæteris peccandi subducere toto posse, non sine temeritatis audaciâ, & exempli pernicie, nonnulli Sacerdotes (vt rerum magistra docuit nos experientia) dum laicis quibuslibet testes producendi, coram Iudicibus imminet necessitas, ab eis requisiti iureiurando, certis personis, quas ijdem laici in testimonium velint producere, fidẽ faciunt de iustitiâ producentis, cùm tamen nec ipsis congruat, sine propriorum Episcoporum licentiâ, iurare in manibus laicorum, nec ipsi producendi, quibus sic per Sacerdotes huiusmodi facta fides fuerit, possunt esse testes idonei, sed anceps subeunt periurium, si eisdem dubitantibus de iustitiâ ita in re foret. Quare omnibus, tam Sacerdotibus quàm Clericis, & etiam laicis inhibemus, quatenus de cætero, nullus ipsorum talia præstet iuramenta, cùm periurijs viam aperiant scandalis & peccatis. Presbyter autem si fuerit in hoc facto repertus culpabilis, carceri mancipetur: Laicus verò excommunicationis sententiâ percellatur. Cæterum prauam illam consuetudinem reprobamus, per quam in seculari iudicio, super Confessionibus audien-

1. Thess. 5.

c. nullus. 2. 2. q. 5. iun: glo: ℣. laico.

audiendis Nobilium, qui comparere coram certis Iudicibus in terminis ipſis præfixis arctantur, quadam fictâ ægritudine, producunt in teſtimonium Sacerdotes, cùm figmentum circa pœnitentiæ Sacramentum contineat, reprobamus; inhibentes ne ipſi Sacerdotes, & præſertim Curati, vadant ad huiuſmodi iudicia laicorum, iuramenta præſtare, populum ſibi commiſſum in curâ animarum, & adminiſtratione Spiritualium negligendo.

DE FIDE INSTRVMENTORVM.

Ex Antiquis.

CVm ex eo, quod pleriq; rudes & ignari per ſe, & inſtrumenta facere neſcientes, & alij ſe notarios publicos mentientes, conficere inſtrumenta præſumunt, ex quibus plurima incommoda & pericula oriuntur; quibus nos obuiare volentes, prohibemus, ne pro Notario publico quiſquam ſe gerat, vel quiuis inſtrumenta conficiat, antequam de creatione ſuâ loci Diœceſano, vel eius Officiali, aut Capitulo Cathedralis Eccleſiæ fecerit plenam fidem: contrarium faciens, in excõmunicationis ſententiam incidat ipſo facto, & inſtrumenta per eum confecta, ſint irrita ipſo facto. Poſtquam autem per Ordinarium, vel Officialem loci, vel Capitulum fuerit approbatus, & ad officium admiſſus, literis ſuper huius admiſsione ſuâ expeditis; nomen, ſignum, & manum ſuam, ad metricam Eccleſiæ inſcribat, quæ poſtea mutari non poſſunt. Et nihilominùs iura-

Vide Concil: Trid: Seſſ: 22. c. 10. de refor.

nùs iura-

nus iuramentum ſuper veris & fidelibus inſtrumentis, per eum conficiendis, & membranis, ſeu albis chartis duntaxat ſubſcriptis, & ſigno ſuo ſignatis, ſub pœnâ ſimili non dandis; in manibus dicti Ordinarij, vel Officialis ſui, aut Capituli, de nouo faciat, atq; præſtet. Et ſi aliquis Clericus vel laicus talem non approbatum, pro Notario publico, in domo ſuâ manu tenere, fouere, vel defendere ſcienter præſumpſerit; pœnâ decem marcarum puniatur, fabricæ Eccleſiæ Cathedralis applicanda: & ſi ipſius inſtrumentis ſcienter vſus fuerit, pœnam excommunicationis incurrat ipſo facto. Item ſtatuimus, quodſi aliquis, vel aliqui Notarios approbatos, quominùs ſuper factis & geſtis coram ipſis, ſuper quibus requiſiti fuerint, malitiosè, & in fraudem iuſtitiæ petentes, inſtrumenta conficere probibuerint; tanquam concuſſores iuſtitiæ, Archiepiſcopus & Epiſcopi Prouinciæ in viginti, inferiores verò Clerici vel laici, in decem florenis auri Vngaricalis, pro fabricâ Eccleſiæ Cathedralis applicandis, puniantur: quam pœnam Ordinarij ab inferioribus, Capitula verò à Pontificibus exigere teneantur. Quod ſi Pontifex ipſam pœnam ſoluere contradixerit, à tempore monitionis per Capitulum infra menſem, extunc, authoritate huius Statuti, Interdicti ſententiam ab ingreſſu Eccleſiæ incurrat ipſo facto, qui ſolutione facta ſit relaxatus.

Inſuper ſtatuimus, quòd huiuſmodi Notarij aliqui ſalaria non exigant, vltra taxam debitam, & quæ per Ordinarium loci, vel ſuum Officialem fuerit taxata. Et ſi ſecus fecerint, arbitrio Iudicis puniantur.

Matthiæ Drzeuicij, Anno D. 1532.

Vide Bullam Cœnæ D.

SAcrosanctæ Sedis Apostolicæ mandata, reuerenter & obedienter exequenda semper sunt: Verùmenimuero, quia nonnunquam accidit, quòd literæ seu Processus manu incognitâ, & sigillo ficto ac incognito, ac stylo Curiæ Romanæ non conuenienti, à suspectis & incognitis personis afferantur; Sacra Synodus decreuit, vt tales Processus seu literæ, antequam ad fulminandum seu ad exequendū exhibeantur, priùs Ordinarijs, seu Capitulis & Officialibus ostendantur. Cùmq; cogniti fuerint legitimi, nulliquè fraudi obnoxij, liberè exequutioni decernantur, cum subscriptione Notarij.

DE APPELLATIONIBVS.

In Synodo Petricouiensi quarta.

c. consuluit. c. peruenit. de app. c. licet. de of: Ordin. Concil: Trid: Seß: 13. c. 1. & Seß: 14. c. 10. & Seß: 22 c. 1. de refor.

DEcernimus Clericis, in Causis criminalibus, vel aliâs ad correctionem, & morum reformationem, pertinentibus, à sententiâ latâ appellantibus, appellationē ipsam Iure communi etiam id disponente, ne crimina remaneant impunita, minimè suffragañ: quinimo taliter appellans, post latam sententiam, iuxta pœnam Ordinariam delicti, appellatione non obstante, legitimè puniatur: nisi fortè pœnam delicti iure comprehensam, Iudex excesserit, & id reus in appellatione deduxerit, quia tunc locus erit appellationi.

In eadem.

In eadem.

PRæterea in Appellationibus causarũ Matrimonij quarumcunq; , seruetur Ius commune ; & vt legitima appellatio iudicatum suspendat , nisi causa in appellatione cõprehensa, esset manifestè frustratoria , cui vel ob id non esset deferendum , neq; suspendatur iudicatum, prout & alia id genus in Iure communi comprehensa. In prolatione autem sententiæ, dos & bona mulieris, sequentur mulierem, vt iuris est.

c. vt debitus. de appel. c. cũ appellationibus. eod. lib. 6.

c. lator. de sen. & re iud.

c. 1. & 2. de don: int: vir: & vx.

CONSTITVTIONVM SYNODALIVM PROVINCIÆ GNESNEN: *LIBER TERTIVS.*

DE VITA ET HONESTATE Clericorum. *Ex Antiquis.*

QVia ſicut Prælati quoſq; ſibi ſubditos, dignitate & authoritate præcellunt, ita moribus, vitâ, habitu, & conuerſationis honeſtate, præcellere & præcedere debẽt eoſdem, cùm eorum vita ſi ſit bona, & ampliùs ſi ſit mala, trahatur à ſubditis in exemplum: Statuimus, quòd ipſi Prælati coronam & tonſuram, maiorem tamen quàm alij Clerici inferiores, patentibus auribus circularem deferant, ab omni exceſſu in capillis, & defectu notabili in coronâ, penitus abſtinentes. Sic enim ſeruantes in prædictis, ſubditos credimus reformari. Et pro habitu ſuo deferant ſimiliter Camiſias albas, ſiue Rokietas: & præſertim cùm in publico extra ſecreta habitationis eorum ipſos contigerit ire, aut morari, exceptis caſibus in iure expreſſis, & neceſſitate

c. non liceat. diſ: 23.

c. Clerici. eod. de vit: & honeſt. Cõc: Tri: Seſſ: 14. c. 6. de ref.

ceſſitate imminente, ſub pœna decem florenorum auri Vngarici, toties quoties non fecerint præmiſſa, per Metropolitanum exigenda, pro fabrica Eccleſiæ applicanda: Capitulum verò deferat tranſgreſſorem.

Statuimus, & inuiolabiliter obſeruari præcipimus, quòd omnes & ſinguli de aliquibus Religionibus, ſeu Ordinibus, ad Pontificalem dignitatem aſſumpti, aut in poſterum aſſumendi, illius Religionis ſiue Ordinis, de qua, vel de quo aſſumpti fuerint, vel de cætero aſſumentur, habitum tam in veſtibus, quàm in calceamentis, & quibuſcunq; alijs, toto tempore vitæ ſuæ deferre teneantur, aut deferant, in publico & ſecreto; nec habitum illum tempore vllo dimittant, aut veſtes, calceamenta, vel aliqua deferant, in colore, forma, aut materia contraria, vel diſsimilia Religioni ſui Ordinis ſupradicti. c. de Monachis. 16. q. 1. iun: glo: ℣. diſcedere. D. Thom: 2. 2. q. 185. ar: 8. in cor.

Clerici officia vel commercia ſecularia non exerceant, maxime inhoneſta; tabernas prorſus euitent, niſi fortè cauſa neceſsitatis in itinere conſtituti: choreis & publicis ſpectaculis non interſint: coronam & tonſuram habeant congruentem, & calceos rubeos non deferant: contrarium facientes, ad arbitrium Ordinariorum puniantur. Et vt Clericorum mores & actus in meliùs reformentur, continenter & caſtè viuere ſtudeant vniuerſi, præſertim in Sacris Ordinibus conſtituti; quatenus in cõſpectu Dei omnipotentis, puro corde, & mundo corpore valeant miniſtrare. Quicunq; autem propter vitium incontinentiæ à ſuo Prælato ſuſpenſus, præſumpſerit celebrare diuina; non ſolùm be- c. Clerici. diſ: 44. Vide c. Clerici. ext: eod.

c. vt Clericorum. ext: eod. Vide Cōc: Trid. Seſſ. 25. c. 14. de ref.

lùm beneficijs Eccleſiaſticis ſpolietur, verùmetiam pro hac duplici culpa perpetuò deponatur: nec credat aliquis poſſe per alium, cum talibus celebrantibus, niſi per Romanum Pontificem diſpenſari.

c. Clerici. 1. & 2. & per tot. Concil: Trid: Seſſ: 22. c. 1. & Seſſ: 24. c. 12. de ref.

Inter cæteros Prælatorum & Clericorum exceſſus, hoc maximè inoleuit, quòd ſpretâ in veſtibus formâ Eccleſiaſticæ honeſtatis, plurimi delectantur eſſe deformes, & cupiunt laicis conformari: quodq́ue mente gerunt, habitu profitentur. Vnde præter cætera, quæ circa veſtes, tonſuram, & habitus Clericorum, tam in formis, quàm in coloribus, atq; comam ſeu capillos, vitamq́; & honeſtatem Clericorum, iura ſtatuunt, atq; nimium collapſa ſunt, tam in ſecularibus, quàm in regularibus, ſacro approbante Cōcilio, innouamus & præcipimus diligentiùs obſeruari: Illum ſpecialiter abuſum, eodem approbante Concilio, decreuimus penitus abolendum, quòd in quibuſdam partibus nonnulli Clerici, & perſonæ Eccleſiaſticæ, ſeculares & regulares, etiam quod magis deteſtamur, Prælati Eccleſiarū, manicas ad cubitum pendentes & longas, cum magnâ & ſumptuoſa ſuperfluitate; veſtes etiam ſciſſas retro & in lateribus, cum foratinis vltra oram excedentibus, etiam in ſciſſuris deferunt; & cum talibus in Eccleſijs cum ſuperpillicijs, aut alijs veſtibus, ad cultum Dei, & officium Eccleſiaſticum ordinatis, etiam intra Eccleſias ipſas, in quibus beneficiati exiſtunt, non verentur Diuinis officijs intereſſe: hanc veſtram deformitatem in quibuſcunq; perſonis Eccleſiaſticis reprobamus, ac vſum talium inhibemus; con-

trarium autem facientes, vt transgressores Canonum puniantur. Specialiter statuentes, vt quicunq; beneficiatus, aut officium in Ecclesiâ gerens, in habitu huiusmodi Diuinis officijs præsumpserit interesse, pro qualibet vice, à perceptione prouentuum Ecclesiasticorum, per mensem nouerit se suspensum, fructusque illi fabricæ illius Ecclesiæ applicentur.

Claustra Monialium nullus Clericorum, vel etiam Monachorum, sine causa honesta, & bono testimonio introeat: alioquin Prælatus seipsum debitæ subijciat vltioni. Neq; etiam Moniales de suis egrediantur Monasterijs, nisi Monasteriorum necessitas id exposcat, & velatæ incedant: illis autem tantùm ob hanc causam egredi liceat, quibus administratio est commissa, vel quæ à Superiore hoc acceperint. Hoc quidem non de illis Monialibus, quæ clausæ sunt, intelligi volumus, cùm illis exire omnino non liceat: sed de illis, quæ sine clausura vitam ducere consueuerunt laxiorem. Statuimus insuper, vt in singulis Monasterijs fenestræ plateariæ duplicata habeāt ferramenta: & vt Moniales suis Præpositis & Prælatis, in rebus licitis & honestis obediant, nec cuiquam præter eorum licentiam, sua confiteantur peccata. Ipsi autem Præpositi seu Prælati, claustra Monialium nullo modo introeant, nisi magna & euidens causa necessitatis id exposcat.

c. Monasteria. extr. eod.
c. periculoso. de statu reg. lib: 6.
Concil: Trid: Sess: 25. c. 5. de reg.
Bulla Pij V. quæ incipit. Decori. & Greg: XIII vbi gratiæ. 1575.
Bul: Greg: XIV. quæ incipit. vt dubijs. 1581.

Insuper interdicimus omnibus Clericis portare annulos, nisi sint Prælati, aut alij quibus hoc competat ex officio dignitatis, vel Priuilegio Sedis Apostolicæ speciali, consuetudi-

c. Clerici. eod.
Vide Io: Andr. c. vt Apostolicæ. de priuil: in 6.

& ibi: in casu. ſuetudine in hoc contrariâ non obſtante. Quod ſi quiſpiã taliter annulum portans inuentus fuerit; auferatur ei annulus per ſuum Ordinarium, & non reddatur eidem: Imò idem tranſgreſſor Clericus, etiam tantundem, ad valorem illius annuli, in rebus alijs cogatur pauperibus erogare. Clericus autem, qui annulum dare Diœceſano, vel prædictam quantitatem ſoluere contempſerit; ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, donec annulum reddat, & pœnam ſoluat prædictam. Et ſimiliter de cultelis longis præcipimus obſeruari, niſi tales ſint in itinere conſtituti, vel inimicitias habuerint manifeſtas.

In Epiſt. Paſtor. e-od. § veſtitu.

Pſal: 92. c. decet. de immu: Eccl: in 6.

Cùm domum Domini deceat ſanctitudo, Iure quoq; Canonico ſtatutum exiſtat, quòd ad Eccleſias ingreſſus debeat eſſe humilis & deuotus: Statuimus, vt quiuis Prælatus, Canonicus, Altariſta, Vicarius Cathedralis Eccleſiæ, niſi ſuperpilliceatus extiterit, in eandem Eccleſiam, ad audiendum Diuinum officium, non audeat introire, & introeundo chorum, ſacris ſolennijs deuotis orationibus inſiſtat; ceſſent conſilia, ceſſent vana, multò fortiùs fœda & prophana colloquia; ceſſent riſus & confabulationes mutuæ. Poſtremò quæcunq; alia, quæ Diuinum poſſunt turbare officium, aut oculos Diuinæ maieſtatis offendere, & populum ſcandalizare; ne ibi detur occaſio peccandi, vbi peccatorum venia eſt poſtulanda: contrarium faciens, ſi ſit Prælatus, Canonicus; per Epiſcopum, aut Vicarium ſuum: ſi verò Vicarius vel Altariſta, per Decanum, aut Vicedecanum, pœnâ condigna caſtigetur. Item, ad tol-

lendum

lendum ſcandalum laicorum, ſtatuimus; quòd nemo prædictorum vtatur ſuperpelliceis ſericeis, nec capucijs, & mitris magnis, ſed duntaxat dalmutijs & biretis paruis; & ſi placuerit, pro neceſſitate foderatis. Vicarij verò & Altariſtæ, Manſionarij, Pſalteriſtæ, ſimiliter vtantur Dalmutijs de aſperiolis, & alij intitulati, vel nigris agnellis.

Item, quòd Sacerdotes, & Campanarij, & Sanctuarij Cathedralium & Collegiatarum, ac Conuentualium Eccleſiarum, qui Sacerdotibus ad Altare circa Baptiſmum, deportationem Olei & Corporis Domini, aſſiſtunt, & iuxta quod eorum officium requirit, miniſtrant, ſuper veſtimenta ſua ſuperpelliceis vtantur; Sacerdotes videlicet ſuperpelliceis, & Campanarij camiſijs albis: quòd diſtrictè præcipimus obſeruari. Quas quidem camiſias Campanariorum, & ſuperpellicia Sacerdotum, Plebanus cuiuſlibet Parochiæ, vel Vitrici Eccleſiarum, quando & quoties fuerit neceſſe, de eleemoſynis, quæ in Parochijs poſſunt haberi, alioquin proprijs ſumptibus comparabunt.

Matthiæ Drzeuicij, Petricouiæ 1530.

CEnſemus authoritate præſentis Sacræ Synodi, mores, vitamq; vniuerſi Cleri, exactâ non perfunctoriâ operâ à Rñdmis Pontificibus cuſtodiri: delicta vndecunque apparuerint competentibus, ex Republ: Eccleſiaſtica remedijs purgari; vt omni ex parte honeſtas Cleri, in quâ Sacri Canones abundanter erudiunt, lumine veritatis omni populo luceat: quò bonis exemplis populus & D. Deum collaudet, & his Cleri veſtigijs in cælos gradiatur.

Cle: 1. de eff: ord. Concil: Trid: Seff: 22. c. 1. de refor.

Petri Gamrati, Petricouiæ Anno 1530.

QVoniam verò mores & conditio eorum, qui ob oculos Præsulum semper versantur, eisdem non debet esse incognita; licet autem dudum sancitum sit, Rñdmos Dños à suarum Curiarum, seu personarum in illis existentium, reformationem, & Canonum exequutionem incipere debere; nihilominùs tamen multos in Curijs eorundem Rñdmorum DD. esse comperimus, qui Sacerdotia ampla & honorata possidentes, habitu & conuersatione, ac moribus, nihil prorsus à secularibus hominibus differunt, non sine offendiculo secularium: Statuit ergo Sacra Synodùs, vt Rñdmi DD. Episcopi ad ea ampliùs iam non conniueant, sed illos habitum & tonsuram deferre, ac in moribus compositos esse, iuxta Canonum & Statutorum dispositionem cogant; & si inobedientes fuerint, eos pro aliorum exemplo, indignationis suæ, seu aliâ arbitrariâ pœnâ coërceant. Et si ex Capitulis Ecclesiarum Cathedralium fuerint, pœnâ centum marcarum Synodo irremissibiliter persoluendarum, mulctentur. Cancellarij autem Rñdmorum DD. tales suis Paternitatibus deferre teneantur: alioqui si negligentes fuerint, pœnæ simili subiaceant.

sup: c. 1 & c. item. de off: ord.

inf: lib. 5. c. 10. Concil: Trid: Sess. 14. c. 6. de ref. Bull: Six: V. incipit. Cùm Sacrosancta.

Dzierzgouij, in Synodo Petricouiensi, Anno 1551.

PRæpostero quodam modo irrepsit in Orddinem nostrum Ecclesiasticum, vt Episcopi, qui de iure & consuetudine, Rokietas deferre debent, non semper tamen deferant:

c. Clerici. 2: de vi: & ho: Cle.

ferant: Religiosi verò in Episcopos promoti, quibus iura prohibent deferre Rokietas, deferunt, contra dispositionē Canonum; quibus cùm ex contemptu non paretur, mortaliter peccatur. Quare decreuit Synodus, vt DD. Episcopi, iuxta Sacrorum Canonum Constitutiones, & laudabilem consuetudinem, Rokietati incedent, & mensis suis in publico assideant: Religiosi verò Episcopi, vt potè Suffraganei, & alij quibus id iure omnino negatur, ab hoc abstineant. Sed neq; vestes sericeas variegatas aut figuratas, sub pœnâ centum marcarum per Synodum exigenda, in vsu habeant.

c. de Monachis. 16 q. 1. iun: glo: ℣. discedere.
c. Clerici. 2. ext: eod.
Clemen: clericus. eod.

Matthiæ Drzeuicij, Petricouiæ Anno 1532.

HOnestas status Clericalis & Ordinis requirit, vt tam Clerici, quàm etiam studentes Gymnasiorum, & Scholares in Scholis particularibus manentes, habitum conformem, honestum, statui Clericali congruentem, nō crispatum, neq; breuem, coloratum colore de iure permisso portent: præter peregrinantes, quibus licitum sit, dum in itinere sunt, vti vestibus itineri aptis. Statuit itaq; Synodus Sancta, vt deinceps sub pœnis de iure institutis, nec Clerici, neq; studētes, habitū portent ad instar Sacerdotum. Pœnas verò à contra facientibus Archidiaconi exigent.

fac: c. vnī. de cleri. con: in 6.
c. Clerici. 2. ext: eod.
Clem: 2. eod.
c. Episcopi. 2. q. 4. Concil: Trid: Sess. 14. c. 6. in princ: de ref.
Fac: c. 1. de off: Arch.

DE COHABITATIONE Clericorum & Mulierum.

Ex Antiquis.

1. Cor: 6. QVamuis fornicationis crimen, si in alijs ex Apostoli doctrina, multò magis in Clericis sit detestabile; vt potè, quia inter cæteras virtutes, principaliter carnis continentiam profitentur: multi tamen Clerici suæ salutis immemores, & professionis, non solùm tentationibus victi, desideria carnis perficiunt; sed etiam tentationem præueniunt, dum in domibus proprijs vel vicinis, paratas ad malũ, fornicarias nutriunt mulieres. Nos igitur, ne crimen ipsum videamnr per tollerantiam approbare, omnes Clericos, qui de cætero in domibus suis suspectas mulieres, vel etiam extra domos, in sua procuratione publicè detinent concubinas, si sunt beneficiati, monitiq; Canonicè non destiterint, & in hoc pertinaces reperti fuerint & rebelles; extunc pro prima vice agere volentes mitiùs cum eisdem, pœna Synodali per suos Superiores percellantur: Si verò (quod absit) se minimè de sua incontinentia correxerint, forsan easdem, vel alias concubinas, aut suspectas fœminas scelestius reassumendo; extunc per vnum mensem arcis carceribus deputentur. Sed si quis (quod absit) meretritiâ facie indutus, nec à suâ sceleratâ consuetudine & peccandi libidine desistere voluerit: extunc tanquam incorrigibilis, beneficio, seu beneficijs Ecclesiasticis, si qua obtinet, sit priuatus ipso facto. Sin autem beneficiatus non fuerit, per vnum annum carceribus deputetur: quo lapso, de Diœcesi tanquam scandalosus expellatur, inhabilisque fiat in illa Diœcesi,

c. 1. & seq. ext: eod.

Vide Cõc: Trid: Sess: 25. c. 14.

Diœcesi, in qua tantum scandalum commisit, ad exequutionem Presbyteralis ordinis, & Ecclesiastica beneficia obtinenda.

DE CLERICIS NON residentibus.

Ex Antiquis.

NVllus Clericus curã habens animarum, nostræ Prouinciæ, in quouis ordine constitutus, peregrinari extra suam Dioecesim præsumat, absq; Diœcesani sui licentiâ speciali: quâ petitâ, & obtentâ, idoneum Presbyterum loco suo relinquat; quem Diœcesanus approbet, & interim sibi committat curam animarum. Quod si quis vltra sex menses, se à suo beneficio absentare præsumpserit, curam animarum habens: extunc à perceptione fructuum beneficij suspendatur, fabricæ eiusdem Ecclesiæ applicandorũ: Quod si stante illa suspensione per alios sex menses ter monitus, cessante legitimâ causâ ad Ecclesiam non redierit, eadem ipso facto sit priuatus. Et tunc Patroni liberam alium præsentandi habeant facultatem.

c. inter. c. ex tuæ. ext. eod.

Vid. Cõc. Trid. Sess. 6. c. 1. de refor.

In Synodo Lancicienſi secunda.

QVia in hoc Regno Poloniæ pleræq; insignes Collegiatæ Ecclesiæ, propter non residentiam Prælatorum & Canonicorum in eisdem, in Diuinis Officijs, & debito earum regimine (vt euidenter apparet) miserè negliguntur, non

tur, non sine dedecore & scandalo plebis, Deiq; irreuerentiâ, & fundatorum summa iniuria. Volentes igitur huic malo in posterum prouidere, statuimus, vt deinceps DD. Archiepiscopi & Episcopi, beneficia Collegiatarum Ecclesiarum talibus personis conferant, quæ in eis personalem residentiam facere velint & valeant: Decernentes, vt in qualibet Ecclesiarum Collegiatarum, Capitularia generalia saltem in anno semel celebrentur, pro tempore per Ordinarios & Capitula eorundem deputando; ad quæ omnes Prælati & Canonici teneantur venire, suis in proprijs personis, sub pœnâ, si Prælati, trium; si Canonici, duarum marcarum, per Ordinarios Ecclesijs Collegiatis applicandâ. In quibus quidem Capitulis, diligenter consulant de Diuinis Officijs ritè peragendis, & bono Ecclesiæ regimine: & vt ad minùs duo ex Prælatis vel Canonicis, circa easdem continuè, vel per vices resideant, pro decore & vtilitate earundem Ecclesiarum, leuandis scandalis, irâque Dei mitigandâ.

Fac: Côc: Trid: Sess: 21. c. 3. de ref.

In eadem.

IDem statuimus, vt Plebani qui in beneficijs maioribus, Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum, ex dispēsatione Apostolicâ residere, vel in seruitijs Regum, Principum, & Episcoporum, versari consueuerunt, Ecclesias Parochiales sæpè visitent, in eisq; singulis annis, adminùs per duas septimanas, per se resideant, sub pœnâ Synodali per Ordinarios ab eis exigendâ. Plebanis extra Prouinciam absenti-

abſentibus, ex iuſtâ cauſa exceptis, qui per Commendarios æquè idoneos, eaſdem regere & prouidere debebunt.

Eiusdem, Petricouiæ Anno 1530.

IVre Canonico cautum ſufficienter eſt, & Statuto Prouinciali pœnaliter ſæpiùs conſtitutum; vt Plebani curam animarum habentes, circa ſuas Parochiales Eccleſias reſideant, aut alibi moram ex congruenti cauſa habentes, illas crebriùs intra decurſum anni viſitent, & illis quantum opus eſt, ex debito ſibi iniuncto prouideant, negligentias perimendo. Verum enimuerò Canonum & Statutorum ordinatione poſthabitâ, lanam duntaxat ouium tondere ſolent, & oues deglubendas lupis relinquunt, in Eccleſijs non reſidendo, neq; illis prouidendo; imò veriùs, neq; illas viſitando, cum maximo ſcandalo Chriſtifidelium: Et nonnullos eſſe, qui ſe duabus vel tribus Parochialibus Eccleſijs, dubium an ex diſpenſatione Apoſtolicâ, onerant, nec vni earum ſatisfaciendo: Synodus itaq; Rñdmos DD. Locorum Ordinarios commonefaciens rogauit, & obſecrauit, vt pro ſuo debito maturè prouideant, ne fraudentur Eccleſiæ debito ſuo. Quodque Plebanos ad reſidentiam, quantum de iure fieri poteſt, compellant, atq; eorum diſpenſationes videant; præſertim eorum, qui ſe pluribus Parochijs tenendis implicârunt: & comperto, quòd diſpenſationes legitimas non habeant, quod iuris eſt, de eis determinatè faciant, conſcientiam ſuam purificantes.

c. relatū. c. ex tuæ. ext. eod.

c. ordinarij. de off. ord. lib. 6. Vide c. inter. & c. vlt. ext. eod.

Aloyſii

Aloyſii Lipomani Legati Apoſtolici, Louicij Anno D. 1556.

PRæterea, cùm Sacra Synodus Eccleſias Collegiatas in hac Prouinciâ planè videat eſſe deſolatas, nec ſint Prælati aut Canonici, qui circa eas degant, & officia Diuina (propter quæ dotata ſunt in eis Sacerdotia) fideliter expleant, per quod fundatorum vltimæ voluntates fraudantur, nec habent Ordinarij, quibus circa illas iudiciorum ſuorũ Officia committant, imò pleriq; eorum reperiantur, qui Sacerdotia ipſa per multos annos, in minoribus duntaxat Ordinibus conſtituti, de facto occupant, nec habitum, nec tonſuram deferant; & eorum aliqui perſonis etiam ſecularibus in præfecturis bonorum temporalium ſeruiunt, ſecularia tractantes negotia, fructibus, decimis, & prouentibus ſuorum huiuſmodi Sacerdotiorum abutuntur, non ſine offenſa Diuinâ, & ſcandalo ſecularium: Quare Sacra Synodus præmiſſis obuiando decreuit, vt omninò Ordinarij in tales animaduertant, & eos per ſequeſtrationem prouentuum, vſui Eccleſiarum illarum, in quibus beneficia ipſa obtinent, puta fabricæ, &c. applicandorum, ad promotionem ad Sacros Ordines, reſidentiamq; circa illas faciendam, compellant. Et præter hoc, inhærendo Statutis Prouincialibus, de electione in nouis, & præſertim in nouiſſimis olim Petri Gamrati Archiepiſcopi, Bullæq; felicis record: LEONIS Papæ X. huic Prouinciæ conceſſæ, de Officio Archidiaconi, duos in Iure, vel Sacrâ Theologia Do-

Vide Cõc: Trid: Seſſ: 21. c. 3. de refor. Idem dicitur ſup: de off: ord. § itẽ f. 75. ſup: f. 48.

gia Do-

giā Doctores, qui actu residerent, vel saltem adminùs vnū, in singulis Collegiatis, primâ & proximâ vacatione occurrente, ponant & instituant: vel exnunc cùm à Capitulis suis fuerint requisiti, Canonicatus & Præbendas pro Doctoribus ipsis designent, ad quas deinceps Doctores ipsi perpetuò fuerint instituendi.

DE INSTITVTIONIBVS, & qualitate Instituendorum.

Ex Antiquis.

HOc sacro approbante Concilio, decernimus, quòd Capitulum vltimum de Elect: Lib: VI. de Cridis ante institutionem præmittendis, ad vnguem obseruetur. Præsentis Constitutionis authoritate, sacro approbante Concilio, inhibemus; ne quis Archiepiscopatum, Episcopatū, dignitatem aliquam inferiorem, personatum, Parochialē Ecclesiam, cum cura, vel sine cura, beneficium aliquod Ecclesiasticum, seu alicuius prædictorum administrationē, vel detentionem, de manu laicali recipere, vel iam recepta tenere, sub quouis colore præsumat. Si quis autem contra fecerit, ad sic receptum beneficium eo ipso, & nisi locum, quem sub crimine tantæ inobedientiæ, tantæque ambitionis taliter iam recepit, vel in futurum recipiet, resipiscendo deseruerit liberè, infra duorum mensium spatium, à publicatione Constitutionis præsentis, quoad iam recepta: à receptionis verò tempore, quoad ea deinceps continget sic recipi,

Fac. c. beneficium. de reg: iu: in 6.

recipi,

recipi, numerandum, & ad quodlibet aliud inhabilis ipso facto reddetur; ita vt ad dignitatem, vel beneficium aliquod Ecclesiasticum, nullo vnquam tempore, absq; dispẽsatione Apostolicæ Sedis, vel nostra, aut successorum nostrorum, eligi valeat & assumi. Insuper, vt quantum excesserit, pœna docente cognoscat, si quam dignitatem, personatum, vel beneficium aliquod Ecclesiasticum, cum cura, vel sine cura, sic recipiens vel detinens, vt præmittitur, non dimittens, Canonicè forsan obtineat, ea vel eo sit præsentis Constitutionis vigore ipso facto priuatus. Indignum enim fore censemus, vt beneficio Ecclesiæ gaudeant, qui eam tam nefandis ausibus despectui habuerunt. Iniungimus quoq; in virtute S. obedientiæ, necnon sub excommunicationis pœna præcipientes, mandamus omnibus & singulis, tam Clericis quàm laicis, rusticis, iobagionibus, vasallis, Castellanis, Comitibus, & Officialibus alijs, quocũq; modo subiectionis adstrictis, dignitati, personatui, vel beneficio taliter occupato, quòd occupatori vel detẽtori prædictis, in nullo pareant vel intendant. Qui verò temerè cõtrafecerit, si Vniuersitas fuerit, interdicti; si autem singularis persona, excommunicationis sententiæ se nouerit subiacere. Statuimus, quòd persona Ecclesiastica quæcunque, regularis aut secularis, in dignitate, personatu, officio seu Ecclesiastico beneficio quocunq; constituta, non instituatur, vel ad illud confirmetur, nisi antea de obedientia & reuerentia suis Superioribus impendenda, & mandatis ipsorum exequendis, & quòd non alienabit bona beneficij, & illicitè

Vide Cõc: Trid: Sess. 24. c. 12.

illicitè alienata ab ipſo, pro poſſe ad ius & proprietatem Eccleſiæ reuocabit, corporale præſtiterit iuramentum.

Aloyſii Lipomani, Legati Apoſtolici, Louicij Anno Domini, 1556.

QVia promiſcuè, ceſſante legitimo examine Clericorum, plerię; ad Sacros promouentur Ordines, & ad beneficia Eccleſiaſtica inſtituuntur, & multa per ſic promotos, in Eccleſia Dei ſcandala committunt: igitur decreuit Sacra Synodus, vt DD. Locorum Ordinarij, & eorum Suffraganei, ac in Spiritualibus Vicarij, neminem deinceps ad quoſcunq; Ordines promouere, aut ad beneficia Eccleſiaſtica quæcunq;, maximè curam animarum aut iuriſditionem habentia, inſtituere, & cuipiam manus citò imponere, vel ad inſtituendum facultatem alicui dare præſumant, ſub pœnâ ſuſpenſionis ab officio, per vnius anni decurſum ipſo facto, vltra alias pœnas Iuris, & Statutorum Prouincialium incurrendas, niſi præmiſſo examine legitimo, atq; ſufficienti teſtimonio recepto, iuxta diſpoſitionem Iuris communis, de vitâ, moribus, conuerſatione, & eruditione promouendorum; necnon diligenti inquiſitione factâ de eorum ſtudijs, in quibus verſati fuerint, & confeſſione fidei primitùs, medio ipſorum corporali iuramento ab eis recepta. Et inſuper decreuit, vt omnes & ſinguli, qui ad beneficia Eccleſiaſtica curam animarum habentia, ſunt iam antea inſtituti, necdum tamen ad Sacros Ordines promoti fuerint, omninò hinc ad Feſtum Paſchæ proxi-

1. Tim: 5.

c. graue. de præb.

Concil: Trid Seſſ: 23. c. 12. de ref. & Seſſ: 24. c. 12. & 18. de ref. c. licet canon. de elect: in 6. Concil: Trid: Seſſ: 7. c. 3. de refor.

proximum, ſub pœnâ priuationis beneficij ſui huiuſmodi,
c. licet. de elec: in 6. ſe promoueri procurent: alioqui beneficia eorum huiuſmodi vacare cenſeantur ipſo facto. De talibus igitur & eorum titulis, quorum prætextu Sacerdotia ipſa occupant, ac de eorum diſpenſationibus DD. Locorum Ordinarij diligenter diſquirant. Pleræq; enim Eccleſiæ ac Sacerdotia, à laicis, authoritate propriâ, de facto occupantur: propter quod & cura animarum in illis damnabiliter negligitur, & multa ſcandala inde committuntur.

Przerembij. Ex Varſouienſi Synodo, Anno 1561.

INnitendo prioribus Synodalibus Conſtitutionibus, hæc Sancta Synodus decreuit; vt DD. Lociordinarij ad Præbendas, ſeu Canonicatus Eccleſiarum Cathedralium & Collegiatarum, non pueros, ſed homines graues, doctrinâ & virtutibus conſpicuos, & nobilitate familiæ claros,
Seſſ: 24. c. 12. ſeu aliâs habentes qualitates à Sacro Concilio Trident: requiſitas, qui his calamitoſis temporibus, Eccleſiam Dei conſilijs, & alijs neceſſarijs adiumentis fulcire poſſent, promoueant.

Item. Archidiaconatus, & alia beneficia curata, ho-
ſup: de of: ord. minibus idoneis, & iuxta Statuta Prouincialia, ac Bullam LEONIS, qualificatis, conferantur, ac ab illis, quibus con-
ſup: de of: Arch. feruntur, ante inſtitutionem, ſuper articulis fidei, iuxta
ſi. c. quia. diſpoſitionem Statutorum Prouincialium, iuramentum exigatur.

Ad bene-

Ad Beneficia Ecclesiastica, qui & quales instituendi.

In Synodo Lanciciensi prima & secunda. Ex Nouis.

ET quia indignum & indecorum est, vt hi deberēt Ecclesias regere, qui non nouerunt gubernare seipsos, cùm ad Ecclesiarum regimina tales personæ sint admittendæ, quæ doctrinâ præemineant, & morum fulgeant honestate: Nolentes itaq; sustinere, vt indoctis & indignis, Ecclesiarum regimina committantur; statuimus, vt Ordinarij non conferant beneficia quæcunq; & qualiacunq;, nisi illis qui per triennium in Vniuersali studio approbato, literis operam dederint; literasq́ue testimoniales Rectoris Gymnasij desuper Ordinarijs ostenderint. Rogariq́; debet Sacra R. Maiestas, per Archiepiscopum & Episcopos, & patronis secularibus persuaderi, vt tales personas Ordinariis ad beneficia eorum patronatûs præsentent instituendas: si autem in hac re persuaderi non poterint, tunc Ordinarij iniungant districtè taliter institutis, vt studeant similiter in studio Vniuersali approbato, per biennium, post factam institutionem, & istis etiam non aliter prouideatur, nisi in ætate legitimâ constituti fuerint. Cōc: Triđ Seff:24.c. 18. de ref. c. cum in cunctis de electi.

Bulla Apostolica, de recipiendis Plebeijs ad Ecclesias Cathedrales, ad numerum quatuor.

Ex Nouis.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei: Ad perpetuam rei memoriam. Creditam nobis desuper, regendæ militantis Ecclesiæ, Prouinciam salubriter exequi, coadiuuante Domino, cupientes, ad ea libenter intendimus, per quæ singulæ orbis Ecclesiæ, præsertim Metropolitanæ, & aliæ Cathedrales insignes & famosæ, personarum utilium fulcitæ præsidijs, & suis honoribus, iuribus & bonis præseruentur, & ad laudem & gloriam Omnipotentis, in spiritualibus & temporalibus votiuis proficiant incrementis. Sanè pro parte charißimi in Christo filij nostri, SIGISMVNDI Poloniæ Regis Illustris, nobis nuper exhibita petitio continebat: Quòd licet Metropolitana Gnesneñ: & illius Suffraganeæ, Cracouieñ: Vladislauieñ: Posnanieñ: & Ploceñ: Ecclesiæ, inter cæteras Ecclesias Regni Poloniæ sint admodum insignes, ac per Reges Poloniæ, & alios Principes, Barones & Nobiles dicti Regni, notabilibus reditibus, prouentibusq; opulenter dotatæ fuerint: nihilominus cùm ad Canonicatus & Præbendas, ac dignitates, personatus, administrationes vel officia ipsarum Gnesneñ: & Suffraganearum Ecclesiarũ, minùs nobiles, & aliæ personæ parentum auxilijs carentes, ac iura & bona earundem Ecclesiarum, infidelium & schismaticorum bonis cohærentia, & præsertim dum milites & alij armigeri, pro defensione dicti Regni, contra præfatos infideles & schismaticos, vel alios eiusdem Regni, & dominiorum ipsius SIGISMVNDI Regis hostes pugnaturi, per Oppida, villas, & alia loca & bona earundem Ecclesiarum, transeunt, ad-

uersus

uersus eosdem milites & armigeros, ac etiam infideles & schismaticos tueri & defendere non valentes, nonnunquā admittantur: iura & bona prædicta in dies per ipsos armigeros diripiuntur, deuastantur & annihilantur, ac quandocunq; non solùm per infideles & schismaticos, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ inobedientes, ac alios hostes prædictos indebitè occupata detinentur, non absq; dictarum Gnesneñ: & Suffraganearum Ecclesiarum grauissimo præiudicio, & Diuini cultus diminutione. Verùm si statueretur & ordinaretur, quòd deinceps perpetuis futuris temporibus, nullus etiam cuiuscunq; gradus vel conditionis foret, ad Canonicatus & Præbendas, dignitates, personatus, administrationes, vel officia huiusmodi admitti deberet, nisi de Nobili genere ex vtroq; parente procreatus foret: profectò ipsi Canonici Nobiles, parentum, consanguineorum, & amicorum suorum, fauoribus & auxilijs suffulti, iura & bona huiusmodi, aduersus illorum occupatores & detentores tueri, & occupata recuperare possent, idq; in Diuini cultus augmentum cederet, & non solùm præfato SIGISMVNDO *Regi, sed etiam Principibus & Baronibus dicti Regni, quorum progenitores huiusmodi, Gnesneñ: & Suffraganeas Ecclesias, vt præfertur, dotârunt, gratissimum foret, & eos contra Turcos, Tartaros, aliosq; infideles & schismaticos, dictæ Ecclesiæ Romanæ inobedientes, assiduè bellantes, magis ac magis pro defensione Christianitatis, & tuitione Regni, ac protectione bonorum huiusmodi accenderet. Quare pro parte dicti* SIGISMVNDI *Regis, nobis fuit humiliter supplicatum, vt quod deinceps nullus ad Canonicatus & Præbendas, dignitates, personatus, & admini-*

strationes

strationes vel officia, Gnesnen: vel Suffraganearum Ecclesiarum huiusmodi, admitti debeat, nisi de Nobili genere, ex vtroq; parente procreatus fuerit, statuere & ordinare, ac aliâs in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolicâ dignaremur. Nos igitur, qui Ecclesiarum omnium decus & venustatem, ac in illis Diuini cultus augmentum, earumq; bonorum conseruationem syncerìs desideramus affectibus: huiusmodi supplicationibus inclinati, authoritate Apostolicâ tenore præsentiũ statuimus & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus, nullus, etiam cuiuscunq; status, dignitatis, gradus, & præeminentiæ existat, nisi de Nobili genere ex vtroq; parente procreatum, & legitimo matrimonio natum se fore doceat: duobus in Theologia Magistris, & alijs duobus in vtroq; vel altero Iurium Doctoribus, & peritis, ac ad Magistratus & Doctoratus gradum, in aliquá Vniuersitate studij generalis promotis duntaxat, exceptis. Quos quatuor, vt præmittitur, qualificatos, iustis tamen titulis in Canonicatibus quatuor, & totidem Præbendis in singulis Gnesnen: & Suffraganearum Ecclesiarum, quatuor duntaxat Canonicatus & Præbendas, pro duobus Magistris in Theologiâ, & duobus Doctoribus huiusmodi iam assignatis, vel in posterum per dilectos filios, Capitula, dictarum Gnesnen: & Suffraganearum Ecclesiarum, respectiuè assignan: ita vt singulis earundem Gnesnen: & Suffraganearum Ecclesiarum, quatuor duntaxat, & totidem Præbendæ; quæ quibusuis etiam non Nobilibus, aliâs tamen qualificatis, vt præfertur, personis, quæ in ipsis Gnesnen: & Suffraganeis Ecclesiis, respectiuè, sub pœnâ priuationis suorum Canonicatuũ

& Præ-

& Præbendarum, si per tres menses ab illis absentes fuerint, personaliter residere teneantur, conferri possint. Capitula huiusmodi recipere & admittere teneantur, etiam prætextu quarumcunq; prouisionum, gratiarum, expectatiuarum, specialium vel generalium, reseruationum, mandatorum, vel literarum Apostolicarum, etiam Monitoriorum pœnalium, aut Apostolicâ authoritate confirmatarum, primariarum precum seu nominationum, Imperatoris, Regum, Reginarum, Ducum, Marchionum, Principum, Prælatorum, & aliorum Dominorum Ecclesiasticorum & secularium, etiam motu proprio, & ex certâ scientiâ, ac ex quauis causa, consideratione vel intuitu, etiam iurium cessorum, vel oblatorum, aut pro sedandis litibus pro tempore concedendorum, ad Canonicatus, Præbendas, dignitates, personatus, administrationes vel officia huiusmodi recipi, & admitti, seu antequam de illis alijsq; Nobilibus, ex vtroq; parente, & legitimo matrimonio procreatis, duobus Magistris in Theologiâ, & duobus in vtroq; vel altero Iurium Doctoribus, vt præfertur, duntaxat exceptis, prouideri possit, nec debeat. Nec Archiepiscopus, nec Episcopi, pro tempore existeñ: ac Capitula Gnesnen: vel Suffraganearum Ecclesiarũ huiusmodi, etiam prætextu quarumcunq; literarum Apostolicæ Sedis, vel Legatorum eiusdem, etiam clausulam. Aut si Archiepiscopo, Episcopo, & Capitulis dictarum Gnesnen: & Suffraganearum Ecclesiarum, vel quibusuis alijs, communiter vel diuisim ab eadem Sede sit indultum, quod ad receptionem, vel prouisionem alicuius minimè teneantur, & ad illa compelli, aut quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non pos-

ſint. Quodq́ de Canonicatibus, Præbendis, dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus vel officijs ipſarum Eccleſiarum, vel alijs beneficijs Eccleſiaſticis, ad eorum collationem, prouiſionem, præſentationem, electionem, ſeu quamuis aliam diſpoſitionem, coniunctim vel ſeparatim ſpectantibus, nulli valeat prouideri per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto eiusmodi mentionem, & qualibet aliâ dictæ Sedis indulgentiâ, generali vel ſpeciali, cuiuscunq; tenoris exiſtat, per quam præſentibus non expreſſum, vel totaliter non inſertum, effectum huiusmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet, vel diferri, & de quo cuiusq; tenore toto habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis, in literis p:ouiſionum, mandatorum, expectatiuarum, & reſeruationũ, & aliarum facultatum huiusmodi apponi ſolitam, aut quascunq; alias etiam derogatorias, prohibitorias, ſeu fortiores, efficaciores, & inſolitas clauſulas & adiectiones, etiam tales, per quas Statuto & ordinationi huiusmodi, ac præſentibus & in eis contentis clauſulis, ſingulis expreſſè derogare videretur, etiam præſentes illis de verbo ad verbum inſerendo, & intentioni concedentis, pro tempore eis velle derogare exprimendo in ſe continentium, minimè cogi ſeu compelli: cenſurasq; in literis prouiſionum, reſeruationum, nominationum, facultatum, expectatiuarum, & mandatorum huiusmodi, per quoſcunq; pro tempore obtentorum, & Proceſſibus deſuper habendis pro tempore contentas, contra præſentium tenorem minimè coarctare, ac præſentibus nullatenus derogari poſſe, aut debere. Decernentes Statutum & ordinationem huiusmodi, omnino perpetuò obſeruari

debere,

debere, ac quascunq; collationes & prouisiones, alijs quàm Nobilibus, & duobus Magistris in Theologiâ, & duobus in vtroq; vel altero Iure Doctoribus, etiam aliâs quàm præfertur, qualificatis personis pro tempore faciendas, nullas & inualidas, nulliusq; roboris & momenti, sicq; per quoscunq; Iudices & Commissarios, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ac causarum Palatij Apostolici auditores, sublatâ eis & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & authoritate, iudicari & definiri debere. Irritum quoq; & inane, si secus super his à quoquam, quauis authoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus fratribus nostris, Archiepiscopo Leopolien: & Asculanen: & Olomucen: Episcopis, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut vnus eorum, per se vel alium, seu alios, præsentes literas, ac omnia & singula in eis contenta, vbi & quãdo expedierit, à quouis pro tempore SIGISMVNDI, & pro tempore existentis Poloniæ Regis, ac Archiepiscopi & Episcoporum, etiam pro tempore existentium, necnon Capitulorum prædictorum, seu alicuius eorum, desuper fuerint requisiti solenniter publicãt: ac eis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant authoritate nostrâ Statutum & ordinationem huiusmodi firmiter obseruari, ac SIGISMVNDVM, ac pro tempore existentem Regem, necnon Archiepiscopum & Episcopos, ac Capitula huiusmodi, illis pacificè gaudere non permittentes, eos desuper per quoscunq; contra præsentium tenorem, quomodolibet indebitè molestari, contradictores per censuram Ecclesiasticam appellatione postpositâ compescendo. Non obstantibus Constitutionibus,

tionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac dictarum Gnesnen: & Suffraganearum Ecclesiarum iuramento, confirmatione Apostolicâ, vel quauis firmitate aliâ roboratis Statutis, & consuetudinibus contrarijs quibuscunq;, aut si aliquibus communiter vel diuisim, ab eadem Sede sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto eiusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri Statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat: Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo, quingentesimo, quindecimo. Pridie Kal: Augusti. Pontificatus nostri, Anno tertio.

Breue Apostolicum, declarans prædictam Bullam LEONIS X.

PAULUS Papa III. Ad perpetuam rei memoriam. Cunctis orbis Ecclesijs, disponente Domino, præsidentes, ad ea per quæ Ecclesiarum ipsarum, præsertim Metropolitanarum & Cathedraliū insignium, & personarum earundem status, nostræ prouisionis auspicijs, superni fauoris auxilio suffragante, prosperè & salubriter dirigatur (quantum cum Deo possumus) libenter intendimus: & pro earum profectibus, sicut congruere, & pia Catholicorum Regum vota id exposcere conspicimus, opem &

operam efficaciter intendimus. Dudum siquidem, postquam fel: record: LEONI PP. X. prædecessori nostro, pro parte Charissimi in Christo filij nostri, SIGISMVNDI Poloniæ Regis Illustris, exposito: Quòd licet Metropolitana Gnesneñ: & illius Suffraganeæ, Cracouieñ: Vladislauieñ: Posnanieñ: & Ploceñ: Ecclesiæ, inter cæteras Ecclesias Regni Poloniæ essent admodum insignes, ac per Reges Poloniæ, & alios Principes, Barones & Nobiles dicti Regni, notabilibus, redditibus, prouẽtibusq; opulenter dotatæ fuissent: nihilominus cùm ad Canonicatus & Præbendas, ac dignitates, personatus, administrationes, vel officia ipsarum Gnesneñ: & Suffraganearum Ecclesiarũ, minùs nobiles, & aliæ personæ parentum auxilijs carentes, ac bona & iura earundem Ecclesiarum, infidelium & schismaticorum bonis cohærentia, & præsertim dum milites & alij armigeri, pro defensione dicti Regni, contra præfatos infideles & schismaticos, vel alios eiusdem Regni, & dominiorum ipsius SIGISMVNDI Regis hostes pugnaturi, per Oppida, villas, & alia loca ac bona earundem Ecclesiarum, transibant, aduersus eosdem milites & armigeros, ac etiam infideles & schismaticos, tueri & defendere non valentes, nonnunquã admitterentur: Iura & bona prædicta in dies per ipsos armigeros diripiebantur, deuastabantur, & annihilabantur, & quandoq; non solùm per infideles & schismaticos, Sãctæ Romanæ Ecclesiæ inobedientes, ac alios hostes prædictos, verùmetiam per Barones, & alios potentes indebitè occupata detinebantur, non absq; dictarum Ecclesiarum grauissimo præiudicio, & Diuini cultus diminutione. si statueretur & ordinaretur: Quòd extunc dein-

ceps perpetuis futuris temporibus, nullus etiam cuiuscunq; gradus vel conditionis foret, ad Canonicatus & Præbendas, Dignitates, Personatus, Administrationes, vel officia huiusmodi admitti deberet, nisi de Nobili genere ex vtroq; parente procreatus foret: profectò ipsi Canonici Nobiles, parentum, consanguineorũ, & amicorum suorum fauoribus, & auxilijs suffulti, iura & bona huiusmodi, aduersus illorũ occupatores & detentores tueri, & occupata recuperare possent, idq; in Diuini cultus augmẽtum cederet, & non solùm præfato SIGISMVNDO Regi, sed etiam Principibus & Baronibus dicti Regni (quorum progenitores huiusmodi, Gnesneñ: & Suffraganeas Ecclesias, vt præfertur, dotauerunt) gratissimum foret; & eos cõtra Turcas, Tartaros, aliosq; infideles & schismaticos, dictæ Ecclesiæ Romanæ inobedientes, assiduè bellantes, magis ac magis pro defensione Christianitatis, & tuitione Regni, ac protectione bonorum huiusmodi accenderet. Præfatus prædecessor Supplicationibus dicti SIGISMVNDI Regis, in ea parte inclinatus, statuit & ordinauit. Quod de cætero perpetuis futuris temporibus, nullus etiam cuiuscunq; gradus, & præeminẽtiâ existeret, nisi de Nobili genere ex vtroq; parente procreatum, & legitimo Matrimonio natum se fore doceret; duobus in Theologia Magistris, & duobus in vtroq; vel altero Iurium Doctoribus, & peritis, ac ad Magisterij & Doctoratus gradus, in aliqua Vniuersitate Studij generalis promotis, duntaxat exceptis: quos quatuor, vt præmittitur, qualificatos, iustis tamen titulis, in Canonicatibus quatuor, & totidem Præbendis, in singulis Gnesneñ: & Suffraganearum Ecclesiarũ, ad quatuor Canonicatus & Præbendas,

bendas, pro duobus Magistris in Theologiâ, & duobus Doctoribus huiusmodi iam aßignatos, vel in posterum per Capitula dictarum Gnesneñ: & Suffraganearum Ecclesiarũ, respectiuê aßignandos; ita vt singulis earundem Gnesneñ: & Suffraganearum Ecclesiarum, quatuor duntaxat Canonicatus, & totidem Præbendæ; qui quibusuis etiam non Nobilibus, aliâs tamen qualificatis, vt præfertur, personis, quæ in ipsis Gnesneñ: & Suffraganeis Ecclesiis, respectiuè, sub pœnâ priuationis suorum Canonicatuum & Præbendarum, si per tres menses ab illis absentes forent, personaliter residere tenerētur, etiam prætextu quarumcunq; prouisionum, gratiarum, expectatiuarum specialium vel generalium, reseruationum, mandatorum, & literarum Apostolicarum, etiam Monitoriorum pœnalium, aut Apostolicâ authoritate confirmatarum, Primariarum precum seu nominationum, Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, Marchionum, Principum, Prælatorum, & aliorum Dominorum Ecclesiasticorum & secularium, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac ex quauis causa, consideratione vel intuitu, etiam iurium cessorum vel oblatorum, aut pro sedandis litibus, pro tempore concedendorum ad Canonicatus & Præbendas, ac Dignitates & Personatus, Administrationes vel Officia huiusmodi, recipi & admitti: seu ne vtiquam de illis, alijs quàm Nobilibus ex vtroq; parente & legitimo matrimonio procreatis, duobus Magistris in Theologia, & duobus in vtroq; vel altero Iuris Doctoribus, vt præfertur, duntaxat exceptis, prouideri posset: nec deberet, nec Archiepiscopus, nec Episcopi pro tempore existen: aut Capitula Gnesnen: & Suffraganearum

nearum

nearum Ecclesiarum huiusmodi, etiam prætextu quarumcunque literarum, Apostolicæ Sedis, vel Legatorũ eius, & clausularum in literis prouisionum, mandatorum, expectatiuarum, & reseruationũ, ac aliarum facultatum huiusmodi apponi solitarũ, aut quascunque alias etiam derogatorias, prohibitorias, seu fortiores, efficaciores, & insolitas clausulas, & adiectiones etiam tales, per quas Statuto & ordinationi huiusmodi, ac literis desuper confectis, & in eis contentis clausulis, expresse derogari videretur in se continẽ: ad id cogi seu compelli: Censurasque in literis prouisionũ, reseruationũ, nominationum, facultatum, expectatiuarum, & mandatorum huiusmodi, per quoscunque pro tempore obtentorum, & Processibus desuper habendis, pro tempore contentis, contra earundem literarum desuper confectarum, tenorem illis minime coarctari possent, ac dictis literis desuper confectis, nullatenus derogari posset, aut deberet. Decernens Statutum & ordinationem huiusmodi, omninò perpetuò obseruari debere: ac quascunque collationes & prouisiones, alijs quàm Nobilibus, & duobus Magistris in Theologiâ, ac duobus in vtroque vel altero Iurium Doctoribus, etiam aliâs quàm vt præfertur, qualificatis personis, pro tempore faciendas, nullas, nulliusque roboris vel momenti existere; sicque per quoscunque Iudices & Commissarios, iudicari debere. Irritum quoque & inane, si secus super ijs, à quoquam quauis authoritate, scienter vel ignoranter, contingeret attentari: prout in eiusdem Prædecessoris literis plenius dicitur contineri. Cùm autem, sicut præfatus SIGISMVNDVS Rex, nobis insuper exponi fecit, literæ prædictæ, non omninò secundùm intentionem suam, neque iuxta tenorẽ cer-

torum

torum Statutorum, olim à Prædecessoribus suis desuper editorũ, emanauerint, & inconueniens censeatur, quod Capitulis Ecclesiarum, quibus nullum ius disponendi de Canonicatibus & Præbendis competit, aßignatio Canonicatuũ & Præbendarum huiusmodi, quæ viginti quinq; annis elapsis ab emanatione literarum earundem, de duobus Canonicatibus, & duabus Præbendis duntaxat, quorum fructus adeò exigui existunt, vt ex eis viri excellentes se sustentare minimè possent, ab ipsis Capitulis in Cracouien̄: & forsan Gnesnen̄: Ecclesijs prædictis facta fuit; licet eos, post aßignationem huiusmodi, non Plebeij, sed Nobiles retinuerint, & poßederint, ac retineant & poßideant; eisdem literis in præiudicium Ordinariorum, ac diminutionem eorum authoritatis & facultatis concessa sit; & cùm in Statutis dicti Regni id expressum sit, dignum videatur, vt vnus quintus etiam non Nobilis, in facultate Medicinæ Magister, in huiusmodi Statuto, prout quatuor alij non Nobiles, Doctores & Magistri excepti fuerunt: Ita etiam, quod ipsi quinto, Canonicatus & Præbendæ in singulis Ecclesijs prædictis, sicuti alijs quatuor, conferri poßint, excipiatur. Dignumq; etiam censeatur, vt Canonici Plebeij, qui nunquam excepti fuerunt, illis, qui munus legendi & prædicandi habent annexum, secundùm fundationem suorum Canonicatus & Præbendæ, per omnia in suo onere permansuris, deterioris conditionis quàm cæteri Nobiles, præsertim quoad residentiam non sint: Pro parte dicti SIGISMVNDI Regis, nobis fuit humiliter supplicatum, vt pro tranquilliori statu dictarum Ecclesiarum, super ijs opportunè prouidere, de benignitate Apostolica, dignaremur. Nos igitur, qui

tur, qui dictarum Ecclesiarum fœlicem statum, & salubrem directionem, synceris exoptamus affectibus, quascunq; assignationes de Canonicatibus & Præbendis dictarum Ecclesiarum, per huiusmodi Capitula, prætextu earundem literarum faciendas, & quomodolibet hactenus factas, nullas, nulliusq; roboris vel momenti, citra præiudicium dictos Canonicatus & Præbẽdas, ita assignatos obtinentium & possidentium, fore & esse decernentes; ac omnem potestatem, facultatem & authoritatem, dictos Canonicatus & Præbendas assignandi, per literas prædictas, quomodolibet concessas & attributas, ab eis penitùs abdicantes, illasq; reuocantes & annullantes, huiusmodi Supplicationibus inclinati. Statutum & Ordinationem, ac cum Decreti, Suspensionis & derogationis; necnon omnibus & singulis alijs in eis contentis clausulis: Literas LEONIS Prædecessoris huiusmodi, ad hoc, vt quinq; personæ non Nobiles, vt præfertur, qualificatæ, duobus Magistris, & duobus Doctoribus nõ Nobilibus, qui in dictis literis excipiuntur, inclusis & comprehensis, ad Canonicatm & Præbendas singularum Ecclesiarum prædictarum, per singula earum Capitula, etiamsi alij illarum nunc & pro tempore Canonici Nobiles Doctores, ac vt præfertur, seu aliâs qualificati fuerint, in Canonicos recipi & admitti, ac illarum Canonicatus & Præbendas, etiam maiores & pinguiores, retinere & assequi: Ipsiq; Canonicatus & Præbendæ, tantum per Archiepiscopum, & eius Suffraganeos præfatos, nunc & pro tempore existẽ: quibus plenam & liberam facultatem, quoad hoc, per præsentes concedimus, secundùm beneplacitum ipsorum Ordinariorum, sine vlla certorum Cano-

nicatu-

nicatuum & Præbendarum aßignatione: Illis tamen, quibus munus legendi & prædicandi est annexum, exceptis, qui in suo onere permaneant, eis conferri, & de illis etiam prouideri; ac dictæ personæ sic receptæ, omnibus & singulis Priuilegijs, indultis, libertatibus, & gratijs, etiam super non residentijs in dictis Ecclesijs, seu absentijs ab eis ad tempus, aut aliâs quomodolibet faciendis, cæteris Nobilibus Canonicis, sub quibuscunq; tenoribus & formis conceßis, confirmatis & innouatis: & quibus alij Nobiles Canonici vtuntur, potiuntur & gaudent, ac vti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, æquè, pariformiter, & sine vlla penitùs differentiâ, in omnibus & per omnia, vti, potiri, & gaudere. Illis qui munus legendi & prædicandi annexum habent, in obligatione, secundùm tenorem fundationis suorum Canonicatus & Præbendæ, permanentibus. Quodq; dictis quinq; personis, simul vel succeßiuè cedentibus vel decedentibus, aut aliâs Canonicatus & Præbendas prædictos quomodolibet dimittentibus, vel amittentibus, & illis quouis modo vacantibus, aliæ quinq; similes personæ, ita quod illarum numerus semper expletus sit, & ad numerum quinq; ascendat, vt præfertur, in Canonicos recipi & admitti, ac huiusmodi Canonicatus & Præbendas ab Ordinarijs collatos, obtinere & assequi, illiq; eis conferri & aßignari, ac personæ huiusmodi, Priuilegijs & libertatibus, necnon alijs prædictis, gaudere possint & debeant, authoritate Apostolica, tenore præsentium, extendimus & ampliamus, ac reducimus & moderamus. Reliqua verò quæcunq; in eisdem literis cõtenta, eisdem authoritate & tenore approbamus & innouamus: Decernentes extensionẽ,

 ampli a-

ampliationem, reductionem & moderationem, necnon approbationem & innouationem huiusmodi, perpetuæ firmitatis robur obtinere, & inuiolabiliter obseruari: & sic per quoscunque Iudices, quauis authoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & authoritate, iudicari & definiri debere: necnon irritum & inane, si secus super ijs à quoquam, quauis authoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus fratribus nostris, Archiepiscopo Leopolien: & Cesenateñ: ac Olomucen: Episcopis, per præsentes committimus & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum, per se, vel alium, seu alios, præsentes literas, ac omnia & singula in eis contenta, vbi & quando expedierit, ac quoties pro parte SIGISMVNDI, & pro tempore existentis Poloniæ Regis, ac Archiepiscopi, Episcoporum etiam pro tempore existentium prædictorum, seu alicuius eorum, desuper fuerint requisiti, solenniter publicantes, ac eis in præmißis efficacis defensionis præsidio aßistentes, faciant authoritate nostrâ, extensionem, ampliationem, reductionem & moderationem, ac ália præmissa firmiter obseruari: ac SIGISMVNDVM, & pro tempore existentem Regem, necnon Archiepiscopum & Episcopos præfatos, illis pacificè gaudere: non permittentes eos desuper, per quoscunq; contra præsentium tenorem quomodolibet indebitè molestari: Contradictores quoslibet authoritate nostra, appellatione postpositâ, cõpescendo. Non obstantibus præmißis, ac quibusuis Apostolicis, necnon in Prouincialibus & Synodalibus Concilijs editis, generalibus vel specialibus Constitutionibus & Ordinationibus, ac dictarum Ecclesiarum, iuramento,

mento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis Statutis & consuetudinibus: necnon omnibus illis, quæ in literis LEONIS *Prædecessoris huiusmodi concessa sunt: non obstantibus contrarijs quibuscunq; aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem Sede sit indultum, quod interdici, suspendi, & excommunicari non poßint per literas Apostolicas, non facien: plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die* XVI. *Octobris, Millesimo, Quingentesimo, Quadragesimo tertio. Pontificatus Nostri Anno* IX.

DE REBVS ECCLESIÆ non alienandis. *Ex Antiquis.*

INdemnitatibus Ecclesiarum prouidere volentes, statuimus, vt in Cathedralibus, Collegiatis, & Parochialibus Ecclesijs, Prælaturarum & Præbendarum, & cæterorum officiorum & ministeriorum, ac bonorũ Ecclesiæ, omnium redituum & prouentuum, in quibuscunq; Villis ex nomine, & in quibuscunq; rebus seu decimis consistant, & quid ad cuiuslibet dignitatem, officium, Præbendam, seu dispensationem pertineat, sub sigillis maioris Prælati, & ipsius Capituli, habeatur in Sacristia Ecclesiæ fidelis descriptio; vt saltem nouus Prælatus, Canonicus, vel minister, per huiusmodi scripturam, de suis iuribus & prouentibus informatus, valeat per suum prædecessorem deperdita & neglecta recuperare. Similiter libri, ornatus, calices, & cætera

Vide epi: Past. de supel: sa. & tit: de confer: bon: & iur: Eccl.

cætera clenodia & ornamenta Ecclesiæ regestrentur, & saltem de anno in annum reuideantur, per Seniores de Capitulo, vt appareat, si qua per improuidentiam ministrorũ sunt destructa, vel distracta, vel eorum diligentiâ acquisita.

Vide extrauagan: ambitiosæ. Pauli II. de reb: Eccl: non alien.

Prohibemus insuper, ne inferiores Prælati absq; Archiepiscopi & Episcoporum, in quorum Diœcesi consistunt, nec Episcopi absq; Archiepiscopi, nec Archiepiscopus absq; Sedis Apostolicæ licentiâ speciali, nec Administratores bonorum Ecclesiarum vacantium, vel aliâ ex causa legitimâ Superioris officio deputati, sine consensu maioris & sanioris partis Capituli, aliqua de bonis immobilibus, vel rebus preciosis mobilibus, aut Iuribus ad Monasteria siue Ecclesias suas spectantibus, nisi in casibus à iure permissis, alienare, donare, vendere, obligare, perpetuum vel emphiteoticum contractum facere, præsumant. Quod si contrafecerint, pro irrito habeatur: & alienantes, si inferiores Prælati sunt, à suorum Ordinum; Archiepiscopus & Episcopi à Pontificalium Ordinum exequutione; eo ipso sint suspensi. Quam suspensionem Superiores & Ordinarij alienantium, alienatis priùs ad ius & proprietatem Monasteriorum, & Ecclesiarum reuocatis, vel aliâs indemnitati ipsorum Monasteriorum & Ecclesiarum prouiso, valeant relaxare.

c. sine exceptione. 12. q. 2.

c. placuit. 11. q. 2. c. nulli liceat. de reb: Eccl: non alie. Vide c. ambitiosæ. in extrauag. eod.

Item. De rebus Ecclesiæ & ornatu, nulli priuatæ personæ ad obligandum aliqua concedantur: & si aliquibus sunt concessa, illa infra mensem redimere, & Ecclesiæ restituere compellantur.

Item statuimus, vt prouentus annui, in quibus sunt

speciales reditus fabricæ, aut ea quæ pro fabrica contribuuntur, donantur aut legantur, vni vel duabus personis fide dignis, in singulis Ecclesijs committantur, qui eos in necessitatem Ecclesiæ conuertant vtiliter: & singulis annis iustam de ipsis & certam, Capitulo aut Plebanis reddant rationem. Vide epi: Past. tit: de super: sac.

Ex Synodo Petricouiensi quartâ. Ex Nouis.

SIcut alienatio bonorum, & rerum Ecclesiasticarum, non seruatâ Iuris communis formâ, prohibita est: ita (ne fiat) per Lociordinarios districtè custodiatur. Quod si quispiam adeò procax fuerit, vt bona, calices, aut res Ecclesiæ, perpetuò vel ad tempus, titulo pignoris vel hypotecæ, absq; consensu Diœcesani, & sine solennitate à Iure communi inducta, dare vel alienare præsumpserit; pœnâ priuationis beneficij, cuius bona vel res alienauerit, per Ordinarium puniatur. Et nihilominùs excommunicatione tam diu percellatur, donec rem alienatam recuperet, & Ecclesiæ seu beneficio suo restituat. Cui Constitutioni & pœnæ, omnes DD. Abbates in Sacra Synodo constituti, receden: ab exemptionibus & Priuilegijs suis, spontè se successoresque suos submiserunt. c.1. de his qui fiũt à Præ. & ibi: Abb. & c. nulli. ext: eod. l. iubem9. il. 2. § œconomus. C. de Sac: Eccl.

Petri Gamrati, Petricouiæ. Anno 1542.

CVm pleriq; Abbates, Præpositi, & Abbatissæ, villas & bona Monasteriorum suorum, & Iuspatronatus Ecclesiarum hactenus alienârunt, seu in emphiteosim concesserunt,

ceſſerunt, extra cauſam euidentis vtilitatis, abſq; conſenſu Epiſcopi loci: Decreuit hæc Synodus, vt DD. Ordinarij, authoritate eiuſdem Synodi, citra omnem moram, quæ periculoſa eſt, decernant monitoria contra tales Abbates, Præpoſitos, & Abbatiſſas, vt infra terminum vnius anni, totaliter omnia alienata recuperent. Quod ſi lapſo termino non recuperauerint, authoritate præſentis Synodi, per Ordinarios, à Prælaturis & officijs ſuis deponantur. Et nihilominùs Ordinarij compellant detentorem, ad reſtituendum malè alienata. Etſi deinceps quiſpiam ipſorum huiuſmodi alienationes facere præſumpſerit, ſtatim ab officio & Prælatura deponatur. Taliſq; alienatio ſit nulla ipſo iure.

c. Abbatibus. 12. q. 2 c. ambitioſæ. in extrauag: d. t.

Nicolai Dzierzgouij, Petricouiæ, Anno 1551.

QVia nonnulli DD. Epiſcopi, prætextu piarum donationum, alienare fundos & decimas Eccleſiarum ſuarum conſueuerant, accepta occultè pecuniæ ſumma ab his quibus donationes huiuſmodi facere ſe ſimulant & fingũt; quo quidem nomine magna pars prouentuum, quæ ad Eccleſias pertinebant, ſimiliterq; fundorum interijt: quod vt ne fiat, de cætero, abſq; rationabili cauſa, & conſenſu Capituli, prout de iure, prohibet Sacra Synodus. Alioqui ſi ſecus factum fuerit, id totum irritum ſit & inane.

c. hoc cõſultiſſimo. eod: tit: lib: 6.

Ioannis Przerembſki, Varſſouiæ.

ET quoniam alienationes ſeu dilapidationes bonorum Monaſteriorum, eo vſq; proceſſerunt, vt etiam verendum ſit,

dum sit, ne penitùs per huiusmodi alienationes bona Monasteriorum sensim pereant, & à proprietate Monasteriorum recidant: Sacra hæc Synodus, inhærendo antiquis Constitutionibus & Synodalibus Statutis, decreuit, ne Abbates & Præpositi, similiter etiam Abbatissæ & Priorissæ, cum Conuentibus suis, aliquas venditiones, donationes, concessiones, locationes quascunq;, & quosuis alios contractus, permutationes, vel alterius cuiusquam denominationis, aut emphiteosis, etiam prætextu euidentis vtilitatis Ecclesiæ, sine consensu Rñdmorum DD. Lociordinariorum, ac suorum Capitulorum Metropolitanarum & Cathedralium Ecclesiarum, sub pœna depositionis, & alijs pœnis iuris faciant: alienata verò quacunq; via superiùs descripta, iuxta Statuta priora, ad decursum vnius anni, à quibuscunq; personis, tam Ecclesiasticis quàm secularibus, iuridico Processu, vel alia quacunq; honesta ratione euincant, vsuiq; & possessioni pristinæ Monasteriorum restituant. Alioqui si negligentes infra hoc tempus in recuperandis bonis ipsis Monasteriorum fuerint, de diligentijsq; suis legitimis DD. Lociordinarios non docuerint; extunc ijdem Dñi Lociordinarij ad depositionem talium, iuxta Statuta Prouincialia, procedere teneantur. Clem: 1. eod.

DE EMPTIONE ET venditione. *Ex Antiquis.*

SI quis emerit animalia, vel alias res prædâ raptas, cùm in prædonis ius succedat, ad restitutionem eorundem c. vni. in extrauag. de furtis.

per censuram Ecclesiasticam compellatur. Emptor verò vel venditor, qui alterum decepit, in legitimo pondere vel mensura, aut qui scienter ignoranti rē vendiderit vitiosam, absolui non potest, donec satisfaciat taliter damnum passo.

D.Thom: 2. 2. q. 77. ar. 2. & 3.

Experientiâ certâ didicimus, quòd ex pluralitate Sculteторum, frequenter contingit bona Ecclesiæ desertari: Statuimus, vt in bonis Ecclesiæ quibuscunque, vnus Scultetus duntaxat, qui bona regere valeat, habeatur. Si autem Scultetus plures filios habuerit, eo decedente, potior filius ad regendam Sculteтiam eligatur, qui fratribus, iuxta taxam Sculteтiæ, de certa pecuniæ quantitate, secundum quod quemq; pars pecuniæ contingit, soluere in certo termino per Dominum villæ statuto, sit adstrictus. Aliâs si soluendo non fuerit, alteri extraneo, de consensu tamen Domini, omnes fratres extunc eandem Sculteтiam, infra spatium vnius anni, vendere inexcusabiliter teneantur.

Ex Statutis Ecclesiæ Gnesnensis.

Licet contra temeritatis humanæ audaciam legaliter sit prouisum, vt regulis Diuinæ & humanæ legis esset cōtenta, & ad edendum nouas formas minimè deproperet: non cessat tamen humana cupiditas fabricare continuè fraudum commenta, quibus proximum circumueniat, atq; fallat. Hinc est, quòd licet reemptio non sit legi Diuinæ vel humanæ contraria: circa ipsam tamen, propter calliditatem versutam, multipliciter aberratur. Quocirca volentes subditos nostræ Prouinciæ in solido, ne vacillent,

Leuit: 25.

circa

circa contractus huiusmodi, deponere; declaramus, contractum emptionis rei vel census, cum pacto retro vendendi esse licitum, dummodò quinq; potissimum infrascriptæ conditiones interueniant. Prima, vt res empta sit immobilis, fructifera, puta ager, domus, sylua, lacus: vel quod census ematur in re immobili, fructifera, certis finibus designata. Secunda, vt huiusmodi census, seu res empta, seu vendita ematur, & vendatur iusto precio, seu paulò minori quàm valet, quod à peritis in foro conscientiæ, iuxta Iuris regulas, attentis circumstantijs erit moderandum. Tertia, quòd periculum emptæ rei, sine culpa vendentis eueniens, sit ipsius ementis, & non vendentis. Quarta, quòd emptor non habeat potestatem petendi pecunias pro re empta datas, sed petitio restitutionis emptæ rei, ad vendentem debet pertinere. Quinta, vt in emptione, tam rei quàm census, ius percipiendi Censum à venditore, in emptorem ipsius per scripturam publicam in forma iuris transfundatur. Et talis contractus est iustus & legitimus.

Vide Bullā Pij V. relatam à Nauar: in man. c. 17. n. 234.

DE LOCATO ET CONDVCTO.

Ex Constitutionibus Drzeuicij, Petricouiæ 1520.

QVàm damnosæ sint locationes, seu Arendæ bonorum Ecclesiasticorum, & quàm perniciosæ existant, experientia rerum magistra est. Ideoq; Sancta Synodus priores recensendo Constitutiones, ne huiusmodi bonorum Ecclesiasticorum, ex quacunq; causa, sub pœnis dudum ob

c. ambitiosæ. de re: Eccl: non alien. in extrauag.

VideCõc: Trid:Seff: 25. c. 11. de ref. eam rem conſtitutis, locationes ſeu Arendæ, præſertim ſecularibus fiant, Conſtitutione hac prouidet, pœnas in tales qui præuaricarentur, & contrarium facerent, duplicando.

DE RERVM PERMVTATIONE.

Ex Conſtitutione Petricouien: Nicolai Dzierzgouÿ, Anno D. 1554.

c. 1. ext: eod. & c. 3. de reb: Eccl: non al. lib. 6. PErmutationes bonorum Eccleſiaſticorum pro ſecularibus, ne deinceps fiant, niſi in euidentem vtilitatem, & ſeruatis de Iure ſeruandis, ac cum expreſſis cõſenſibus Ordinariorum, & Capitulorum Eccleſiarum Cathedralium.

DE PIGNORIBVS.

Ex Antiquis.

Luc: 6. VEritatis organo Dominicæ vocis emiſſo, dicitur; Mutuum date, nihil inde ſperantes: Volens veritas patẽter oſtendere, vt mutuum ex ſui natura gratuitum, in extenuationem ſubſtantiæ proximi, vel ipſius diſpendium, non procedat; contra quod multi faciunt, qui ratione mutui locupletari contendunt cum alterius detrimento, dum obligationes ſuper certâ quantitate pecuniæ, in villis, pratis, ſyluis, piſcinis, nemoribus, domibus, vel alijs rebus recipiunt, de quibus quamuis ſortem, aut capitalem pecuniam, & quandoq; plus, ex mutuo datam leuauerint ſeu perceperint, in pecunijs vel fructibus, nihilominùs priorem requi-

Vide c. cùm contra. de pignor.

requirunt pecuniæ quantitatem. Vnde nos attendentes, quòd vltra ſortem recipere ex mutuo manifeſtam contineat vſurariam prauitatem: omnes & ſingulos, tam Spirituales quàm ſeculares, cuiuſcunq; ſtatus, gradus, conditionis, aut præeminentiæ exiſtant, eſſe vſurarios qui tali propoſito mutuant pecunias, vt aliquid recipiant vltra ſortem, & maximè ſi cum effectu recipiunt, declaramus. c. 1. de vſur.

DE TESTAMENTIS ET vltimis voluntatibus.

Ex Antiquis.

CLericus de prouentibus Anni gratiæ, vel aliàs de rebus Eccleſiæ acquiſitis, concubinæ ſuæ, vel filijs ex fornicatione genitis, quicquam penitùs non relinquat. Quod ſi fecerit, legatum non teneat, & quod taliter eſt relictum, Eccleſiæ applicetur. In epi:pasto. tit:de reb: p oſt ob. Cùm tam ex conſuetudine, quàm de priuilegio multarum Eccleſiarum, ac etiam ex Statutis earundem, perſonæ Eccleſiaſticæ, curatæ & non curatæ, de bonis ex fructibus beneficiorum ſuorum acquiſitis, pro ipſorum arbitrio, in extrema voluntate ſua facere conſueuerunt teſtamenta. Vide c. Clerici. de teſt. & c. cùm in officiis. vbi Couarr: n. 13. Nos Sacro hoc Concilio approbante, huiuſmodi conſuetudinem ſalutarem, ad totam noſtram Prouinciam ampliantes, ſtatuimus, quod deinceps Clericis curatis & non curatis, teſtandi libera ſit facultas: ita quòd ad ſua teſtamenta duos Sacerdotes (ſi fieri poterit) conuocent, aut alios probos viros, per quos poſſit de ipſo- c. cùm eſſes. de teſta.

 rum con-

Vide Synod: Gembic: eod.

rum constare voluntate. Quod si exequutoribus minimè deputatis, aut (quod absit) intestati decesserint, per Prælatos ipsorum, vel quibus hoc specialiter commiserint, & quibus ipsi immediatè subsunt, prædicta testata, iuxta voluntatem testatoris dispensentur. Ab intestato verò relicta, primùm solutis debitis per defunctum contractis, ac familiâ, quæ eidem dum viueret seruiebat, & exequijs pro animâ defuncti expeditis: vna pars pro fabricâ dictæ Ecclesiæ, cui defunctus ministrabat; secunda pars pro animâ, aut anniuersario defuncti deputetur: residuum verò vsui successoris fideliter conseruetur. Quod si Prælatus, qui præmissa derelicta distribuere debuit, vel sub cuius testimonio distribuenda fuerant, vel successor in beneficio, aut quiuis alius cupidè aliquid de premissis testatis, aut ab intestato relictis, vsurpare directè vel indirectè præsumpserit, duplum in illos vsus, in quos conuertenda fuerant, de suis proprijs ad pios vsus conuertat. Et nihilominùs si successor fuerit, & præmissa violauerit, ex tunc parte ipsum concernente, ipso facto sit priuatus, & fabricæ dictæ Ecclesiæ applicetur.

fac: c. tua. de testa. Concil: Trid. Sess: 22. c. 8. de ref.

Vide inf. tit: de rap. & c. 23. inf: lib: 5.

Præterea, Statuta Laicorum, quæ habent, quod nullus vltra certam summam Ecclesijs vel Clericis donare, seu legare audeat in vltimâ voluntate, irrita iudicamus; cùm iniquitatem contineant, & testandi perimant libertatem. Conditores verò huiusmodi Statutorum, ac eisdem vtentes, Canonicâ arceantur disciplinâ. Inuigilent insuper Ordinarij circa exequutores testamentorum, & vltimarum voluntatũ, & contra illos, qui eos impediunt quouis modo, vt

c. nouerit. c. grauem. de sen: ex.

do, vt ipſæ voluntates extremæ, infra tempus teſtatoris arbitrio limitatum, effectum ſortiantur: vel ſi teſtator exequutionis terminum non præfixit, ipſa executio vltra vnius anni ſpatium nullatenus prorogetur. Exequutores etiam vltimarum voluntatum, in bona defuncti ſe nullatenus intromittant, donec de eiſdem Inuentarium fecerint, ſub fide dignarum teſtimonio perſonarum.

Ad hæc, quòd quædam in quibuſdam partibus conſuetudo, imò corruptela deteſtabilis; obſeruatur, videlicet, quòd tam laicus quàm Clericus, in lecto ægritudinis conſtitutus, vltra certam ſummam, iuxta loci illius conſuetudinem limitatam, nec pijs locis, nec perſonis Eccleſiaſticis, pro animæ ſuæ remedio & ſalute, aliqua poſſit ordinare legata. Conſiderantes licet vicibus iam repetitis prædictam conſuetudinem, & ſacris Canonibus, & ſecularibus etiam legibus obuiare, cùm omnia iura clamant, quòd vltima voluntas, & vltimum hominis teſtamentum inuiolabile perſeueret: & nihil ſit, quod magis hominibus debeatur, quàm vt extremæ voluntatis liber ſtylus exiſtat. Eandem conſuetudinem Deo odibilem, animabus & bonis moribus inimicam, authoritate huius Sacri Concilij penitùs reprobamus: firmiter ſtatuentes, vt vnicuiq;, quem iura à teſtamentorum non prohibent factione in ſanitate, vel in lecto ægritudinis conſtituto, legandi, diſponendi, & ordinandi, de bonis ſibi collatis, circa pia loca, & perſonas Eccleſiaſticas, dummodo, ſi laicus fuerit, legitimos non prætereat ſucceſſores, libera ſit facultas. Volentes, & præcipi-

c. vltimæ voluntas. 12. q. 2. l. 1. C. de Sac. Eccl. c. cùm Marthæ. §. cæterũ. de celeb. Miſſ.

entes di-

entes districtè, vt per locorum Episcopos, & cæteros Prælatos iurisditionem habentes, vniuersi Clerici, tam religiosi quàm seculares, & laici, impedientes defunctorum legata, seu vltimas voluntates, per excommunicationem in personas, & interdicti in loca, sententias, Canonicâ monitione præmissa, ferendas, ab huiusmodi impedimentis desistere compellantur: ad quorum exequutionem, & debitas aggrauationes, procedente tempore faciendas, Episcopi & Prælati, ad quos testamentorum defensio, vtroq; Iure suadente, dignoscitur pertinere, beneuolos se exhibeant, & paratos; ne huiusmodi negligentia de eorum manibus in die districti Iudicij requiratur.

c. si heredes. & ibi: Abb. & Couarr: de testa.

In Synodo Petricouiensi quarta.

COlonorum testamenta, citra præiudicium liberorum, & Domini Villæ, valeant, quoad pias causas.

Dzierzgouij, Petricouiæ. Anno 1557.

c. tua extr: eod. in glo: v. volantatē. l. 1. C. de Sacr: Ecc.

CÆterùm tametsi vtroq; Iure rectè prouisum esse cõperitur, ne stylus vltimarum voluntatum, vnicuiq; de suis bonis quoquo modo per cupiditatem aliquorum, dominium temporale habentium, & bonis testatoris inhiantium violetur, seu aliâs infringatur, quinimò illi qui vltimas aliorum impediunt voluntates, grauibus pœnis Iuris subiacere censentur. Quia verò ad præsentem Synodum est deductum, non deesse plerosq; DD. Ecclesiasticos, qui non absq; graui cupiditatis alieni notâ, in bonis Ecclesiæ

impia

impia Decreta ſeu Statuta condunt, edictaq́; publica faciunt; ne quis ſine ſcientiâ & voluntate eorum, aut factorũ, ſeu Procuratorum ſuorum præſentiâ, teſtamẽta quæpiam condere præſumat. Impietatem itaq; eiuſmodi talium reprobando, decreuit Sacra Synodus, ne quis Eccleſiaſticarum perſonarum, ſiue Regularium, ſiue ſecularium, dominium temporale habentium, edictis quibuſcunq;, aut Statutis & Conſtitutionibus ſuis municipalibus prohibere, quouis quæſito colore vel ingenio præſumat, ſubditos ſuos, quominùs de bonis ſuis mobilibus quibuſcunq; teſtentur, teſtamentaq́; pro eorum arbitrio condant, prohibere præſumat, conditaq́; non reuocet, neq; infringat, quæ Sacra Synodus firma & valida eſſe vult, & cenſet. Prohibitiones verò tales annihilat, caſſat, & tanquam impias reijcit, decreto ſuo præſenti mediante.

DE ANNO GRATIÆ.

Ex Nouis.

QVilibet Prælatus, Canonicus, Altariſta, Plebanus, Vicarius, ex quocunque titulo beneficiatus, curatus & non curatus, in vniuerſa Prouinciâ, ſi moritur in primis menſibus anni incipientis à Circumciſione Domini, habet quartam partem omnium redituum, iuxta verum valorẽ ſuorum beneficiorum: ſed ſucceſſori frumenta æſtiualia relinquat ad ſeminandum prædium. Si in tribus menſibus ſecundis, habet medietatem: ſi in tertijs tribus menſibus, habet

Inf. lib. 4. vide Bullam Prouinc. In Synodo Gemb: etiam inter viuos. de offic: Epiſc. c. 6.

habet tres partes de frumentis hyemalibus, ad quantitatem prædij non ſeminati, ſucceſſori relictis: ſed in reſiduis menſibus habet totum.

DE SVCCESSIONIBVS ab Inteſtato.

Nicolai Dzierzgouij, Petricouiæ Anno 1551.

c. 1. & 2. ext: eod. Inf: lib: 5. c. 24.

Licet Sacris Canonibus, & Statutis Prouincialibus, de modo diſpenſandi per Ordinarios, res & bona mobilia ab inteſtatis beneficiatis derelicta, ſit laudabiliter ſatis prouiſum: attamen nonnulli DD. Ordinarij, hac poteſtate, à iure eis conceſſa, hactenus non ſine ſcandalo abutẽtes, ea vel in priuatos vſus conuertebant, vel indignis perſonis, & non pauperibus ſeu Eccleſijs, in quibus defuncti miniſtrabant, arbitrio ſuo, & non ex præſcripto Canonum, diſtribuebant. Itaq; ſtatuit Sacra Synodus, vt de cætero res & bona huiuſmodi, non niſi iuxta Iuris communis & Statutorum Prouincialium diſpoſitionem, primùm videlicet expeditâ ſepulturâ, in exolutionem debitorum, ſi quæ inteſtatus contraxerit; deinde in abſolutionem ſeruitorum, & conſolationem conſanguineorum, maximè pauperum, in remedium ſalutis animæ defuncti: fabricam Eccleſiæ, in quâ inteſtatus miniſtrabat, portione ſuâ non priuando: per DD. Ordinarios diſpenſentur, ſub pœnâ arbitrariâ Synodi Prouincialis in ſecus facientes conſtituenda.

De Se-

DE SEPVLTVRIS.

Ex Antiquis.

CVm Sacris Canonibus ſit conſonum, vbi quis viuus recipit Eccleſiaſtica Sacramenta, quòd ibi etiam mortuus requieſcat: omnibus Chriſtifidelibus contritis & confeſſis, qui ſepulti fuerint in ſuis Eccleſijs Parochialibus, vel Cæmiterijs earum, de Omnipotentis Dei miſericordiâ, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, & beati Adalberti Martyris Patroni noſtri meritis confiſi, in releuamen ſuorum peccatorum, quadraginta dies Indulgentiarum, de iniuncta ſibi pœnitentia miſericorditer, relaxamus.

c. is qui. c. in noſtra. lib. 6. eod.

De Miſſis pro Defunctis Spiritualibus celebrandis.

QVia Eccleſiarum Cathedralium Prælati & Canonici Confratres in Chriſto, ex approbatâ conſuetudine nuncupantur, & ideo, vt ex Confraternitate huiuſmodi aliquis fructus proueniat animabus, ſtatuimus, vt poſtquam Prælatus vel Canonicus Cathedralis Eccleſiæ obierit, ſuperſtites Prælati & Canonici, cùm primum obitus defuncti ad eorum notitiam peruenerit, quiuis Prælatus pro animâ principalis Prælati, id eſt, Archiepiſcopi vel Epiſcopi, ſex Miſſas cum totidem Vigilijs: pro animâ verò æqualis Prælati defuncti, tres Miſſas cum totidem Vigilijs, abſoluere, per ſe vel per alium teneatur. Canonicus verò pro

animâ principalis Prælati, id eſt, Archiepiſcopi vel Epiſcopi, tres Miſſas cum totidem Vigilijs: pro anima verò inferioris Prælati vel Canonici, vnam Miſſam cum Vigilijs, ſimiliter per ſe vel per alium, quàm citò commodè poterit, vitute fraternitatis & Statuti huiuſmodi, dicere ſint adſtricti. In quo ipſorum conſcientias oneramus.

Quicunq; religioſi & ſeculares Clerici, aliquem ad vouendum, iurandum, vel fide interpoſitâ, ſeu aliâs promittẽ: inducunt, vt ſepulturam apud eorum Eccleſias eligãt, vel iam electam vlterius non immutent, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto, nec valet talis electio: & qui ſic elegerit, nec apud ſic electam Eccleſiam ſepeliri, nec alibi poterit eligere ſepulturam, nec contra votum, iuramentum, vel promiſſum huiuſmodi à ſe factum, materiam habeat veniendi; ſed contradictione qualibet ceſſante, ſepeliatur omninò apud illam Eccleſiam, apud quam ſepeliendus de iure fuiſſet; ſi aliâs, ſepulturâ non electa forſitan deceſſiſſet. Si verò ijdem religioſi vel Clerici, prædictum in ſuâ Eccleſiâ vel cemiterio præſumpſerint ſepelire, ad reſtitutionem tam ſepulti corporis, ſi petatur, quàm etiam omnium, quæ occaſione ſepulturæ illius perceperint, quomodolibet ad eoſdem infra decem dierum ſpatium integraliter faciendam obligantur: quam niſi fecerint, Eccleſia ipſa, ad quam ſepultus fuerit, necnon ipſius cemiterium, extunc eo ipſo ſint, & tam diu manebunt Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, donec ab eis fuerit facta reſtitutio plenaria omnium prædictorum.

c. animarum. lib: 6. eod.

Plebanus

Plebanus Ecclesiæ vel Vicesgerens, si præter licentiã sui Archiepiscopi vel Episcopi, vel ipsius in Spiritualibus Vicarij, defunctum alterius Parochiæ, intra vel circa Parochialem Ecclesiam suam præsumpserit sepelire, in pœnã vnius marcæ ad fabricam illius Ecclesiæ applicandæ, incidat ipso facto: & nihilominus per Episcopum subijciatur pœnitentiæ grauiori, nisi is qui est sepultus, fuisset Presbyter, Patronus, vel peregrinus viator, vel qui commodè ad suam Parochialem Ecclesiam deferri non potest: aut aliâs Ecclesiæ notabilis benefactor. Vide c. ex parte. 1. ext. eod.

Ex Nouis.

DEcreuerunt Rñdmi DD. Episcopi præsentes, & absentium Procuratores, vt pro fratre Episcopo ex hac vitâ decedente, superstites Episcopi, semel iusta obire, pro salute animæ defuncti, teneantur. Vide supr. c. 1. eod.

Petri Gamrati, Petricouiæ. Anno 1542.

QVoniam propter diuturnam conseruationem funerum, & tardam sepulturam Rñdmorum DD. Archiepiscoporum & Episcoporum defunctorum, bona Episcopatuum Sede vacante multifariam damnificantur: Decreuit hæc Sacra Synodus, vt Exequutores DD. Archiepiscoporum & Episcoporum defunctorum, seu illi ad quos pertinebit, à die mortis in octo diebus ad minùs, & ad summũ in quindecim diebus funera illorum sepelire procurent, si in eorum Diœcesi eos mortem obire contigerit: si verò

extra Diœcesim, tunc duplum eius temporis habeant; nihilominùs in termino octo dierum à morte Archiepiscopi vel Episcopi, Capitula Ecclesiarum, & Administratorem eligere, & bona Episcopalia in eorum dispositionem recipere debebunt, & tenebuntur.

Vide Côc: Trid: Sess: 24. c. 16. de ref.

Nicolai Dzierzgouij, Petricouiæ, Anno 1557. Die 17. mensis Maij.

CÆterùm, quia præsenti hoc nequam seculo, tanta inoleuit plurimorum secularium audacia, quòd funera Hæreticorum, & ab vnione siue gremio sanctæ Matris Ecclesiæ discedentium, seu excommunicatorum, quibus de iure Ecclesiastica negatur sepultura, temerè, violenter, & per potentiam, quibus pauperes Parochi resistere nequeūt, non verētur Ecclesiasticæ inferre sepulturæ: propter quod Ecclesiæ ipsæ & cemiteria violantur seu execrantur: Sacra itaq; Synodus periculis animarum obuiando, ne propter eiusmodi hæreticorum sepulturas, pij homines à deuotione consuetâ remoueantur, seu retrahantur, & per intermissionem auditionis diuinorum officiorum, negligentiores ad illam prosequendam postea reddantur; statuit, iuri cōmuni innitendo, vt si taliter sepulti fuerint iudicio Ecclesiastico in vitâ pro publicis hæreticis pronunciati & declarati, abstineatur omnino in illis Ecclesijs & locis à diuinis officijs, donec ipsi sepulti, si ab aliorum corporibus discerni poterint, indequoquo modo exhumentur, & foras eijciantur, ne censura Ecclesiastica vilescat. Si autem discerni

c. quicunque. de hæret.

c. sacris. ext: eod.

non po-

non poterint, ex dispensatione Lociordinarij, seu eius Officialis, licebit in eis, Sacerdotibus & alijs Clericis, Diuina peragere offiria. Quodsi verò declarati non fuerint, Sacra Synodus non putauit à Diuinis abstinendum esse: nam quibus viuis communicatum est, communicetur & mortuis. Domini autem Locorum Ordinarij, aut eorum Officiales, sine morâ consulantur in vtroq; casu, qui ad requisitionem ipsorum Parochorum aut Clericorum, quorum templa per huiusmodi sepulturam existimarentur fore execrata, iudicabunt, prout de iure, quidnam faciendum fuerit; dabuntq; licentiam in locis ipsis execratis, ad tempus reconciliattonis Sacra peragendi. Et nihilominùs, si videbitur expedire, iudicio cum violatoribus libertatis Ecclesiasticæ agere DD. Locorum Ordinarij omninò non negligant, neq, suis curâ & diligentijs, postquam ad eos talia delata fuerint, prætermitant.

Inf. lib. 4. Bulla Prouincialis. Bulla Mar: V. ad euitãda. Tol. lib. 1. c. 12.

DE PAROCHIIS.

Ex Antiquis.

VNiuersis Sacerdotibus, tam Religiosis quàm secularibus, cuiuscunq; Ordinis, conditionis siue status, existant, in Ciuitate, Diœcesi, vel Prouinciâ Gnesnensi degentibus, sub debito iuramento, quod Episcopo in receptione Sacerdotij præstiterunt, sub interminatione iudicij, firmiter inhibemus; ne quis alienum Parochianum, cuius cura per Episcopum, vel Lociordinarium, seu eius Vicariũ,

super

c. quod non. de reg: iu. Concil: Trid. Seff: 14. c. 7. de pœnit. c. omnis vtriusq;. de pœnit. Concil: Trid: Seff: 14. c. 13. in fi.

super eo alij est commissa, exceptâ necessitatis causâ, quæ legem non habet, ad confessionem audeat recipere, vel ad porrigendum ei aliquod Ecclesiæ Sacramentum: nisi petitâ desuper, & obtentâ licentiâ proprij Sacerdotis. Cùm certi & indubitati iuris existat, talem à tali crimine solui non posse aliquatenus vel ligari, & ex hoc ordinem Ecclesiæ per maiores & sanctos Patres, Diuinâ prouidentiâ institutum confringere viderentur: quod per vniuersos Plebanos diebus Dominicis, prout expedierit, coram suis Parochianis præcipimus publicari. Et qui contra præmissa, vel eorum aliquod, propriâ temeritate venerit, ab officio & beneficio suspendatur, vel aliâs ad arbitrium sui Superioris puniatur.

Matthiæ Drzeuicij, Petricouiæ. Anno 1530.
Ex Nouis.

c. vni. de infan: & langu: in glos.

INfantē expositum, quod plerunq; euenit, Synodus Sacra ad Xenodochium proximum priùs refectum, baptisatū deferri iubet, illius Xenodochij impensis alendum. Alioqui si vnde illic alatur paupertas Xenodochij non habeat; Parochiani vbi puer expositus sit, vt alimenta conferant infanti in Xenodochio educando, admoneantur, vel certè pietas Ordinariorum alimoniæ impensis infantulo, ne pereat, succurrat.

Petri Gamrati, Petricouiæ. Anno 1544.

ET quia in Lithuaniæ partibus, & præcipuè in Diœcesi Mednicensi, quæ ampla & populosa est, satis paucæ admodum

admodum Ecclesiæ Parochiales existunt: & inde fit, quòd vulgus & vtriusq; sexus homines, religionis & fidei Christianæ ignari, syluas, nemora, serpentes, lapides, tonitrua, more gentilium veterum colunt & adorant, in Diuinæ maiestatis offensam, & animarum suarum periculum, & interitum. Supplicat & admonet hæc Synodus, vt Sacra Regia Maiestas, ad tollendam idololatriam & errores huiusmodi, plures Ecclesias Parochiales in locis arbitrio Reuerendmorum DD. Vilneñ: & Medniceñ: Episcoporum, & suorum Capitulorum deligendis, constituere & fundare dignetur, ad laudem & honorem Diuinæ Maiestatis, & religionis propagationem.

c. ad audientiã. de Eccl: ædif. Concil: Trid: Sess: 21. c. 4. de ref.

DE DECIMIS.

Ex Antiquis.

VEteris Testamenti serie, & Sacrorum Canonum sanctionibus attestantibus, Deus insignum vniuersalis Dominij, sibi decimas reddi præcipit, suas esse decimas & primitias asseuerans; atq; monens & præcipiens, vt deferantur decimæ in horrea sua, hoc est in thesauros templi, vt habeant Sacerdotes atq; Leuitæ, ministri eius, cibos, nõ sibi, sed nobis sine dubio profuturos. Hoc tamen quidam Principes seu Capitanei, Procuratores ac officiales eorum, & alij milites & temporales Dñi minimè attendentes, decimas Ecclesijs & Ministris Ecclesiarum debitas, Dei timore postposito, occupant, aut per suos subditos occupari

Exod: 22. Malac: 3. c. reuertimini. c. Decimæ. 16. q. 1.

Aug: ser: 219. de temp.

 mandant,

mandant, & mandari procurant: & alij etiam impedimentum præstant ne Clerici aut Procuratores eorum, decimas sibi debitas, pro suâ voluntate, cui maluerint, vendere valeant, eas in suis villis locare, ac per homines suos, qui ad easdem dandas tenentur, conduci, indebitè prohibentes.

Huiusmodi ergo temerarijs ausibus adhibere medelã, quam possumus, cupientes; statuimus & prohibemus, ne aliqui Principes, qualiscunq; dignitatis vel honoris prærogatiuâ præfulgentes, ac Capitanei & Procuratores, vel Officiales eorum, vel Nobiles, & quicunq; alij, decimas manipulares seu pecuniales, & maldrats, seu in quibuscunque rebus consistant, de cætero occupent, seu occupari mandent; nec liberam venditionem decimarum impediant, aut eas in suis villis locari, vel per homines suos conuehi, prohibere præsumant. Quodsi aliqui deinceps prædicta, vel aliquod eorum præsumpserint attentare, requisiti; excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Et nihilominùs terræ, Ciuitates, & districtus huiusmodi Principum, & quibus præsunt Capitanei & Officiales prædicti, Oppida quoq; & villæ Nobilium, seu Dñorum Spiritualiũ & temporalium, & quorumcunq; aliorum, si huiusmodi excessus, per collectorem decimæ requisiti, infra vnius mẽsis spatium non curauerint emendare, ab huiusmodi impedimentis desistendo, ipso facto Ecclesiastico subiaceant interdicto.

c. peruenit. ext: eod. Concil: Trid. Sess. 25. c. 12. de ref.

c. fi. 16. q. 1 c. tua. ext: eod.

Item. Cùm Leuitis, seu Ecclesiasticis personis, iure Diuino decimæ debeantur, dolentes referimus, quòd quorũdam lai-

dam laicorum cupiditas ius huiusmodi, quod sibi Deus in signum generalis Dominij retinuit, nititur abolere, & pro suâ voluntate, de his quæ ad ipsos non pertinent, aliter ordinare, imò potiùs deordinare præsumunt, quasi à se iugum Diuini seruitij velint excutere, quod in baptismate sunt professi. Huius approbatione Concilij districtè præcipimus, vt iuxta Iuris Diuini dispositionem, & laudabilem consuetudinem Patriæ, decimæ manipulares de quolibet grano in agro persoluantur; nec liceat alicui laico nobili vel ignobili, cuiuscunq; dignitatis vel principatûs existat, ius & consuetudinem memoratam propriâ temeritate infringere; quin etiam ipse de proprijs terris, quæ suis sumptibus excoluntur, decimas integraliter persoluat: nec propriâ voluntate, imò potiùs præsumptione, eas cuiquam alteri Ecclesiæ vel personæ conferat; sed illas absq; vlla contradictione percipiat qui de eodem loco decimas percipere consueuit ex antiquo. Si verò terras suas alijs tradiderint colendas, eas nec in toto, nec in parte, à solutione decimarum præsumant absoluere, cùm non sit iustum, vt ea quæ Dei sunt & ministrorum Ecclesiæ, conferantur alienis: sed de omnibus partibus alijs, ipsi coloni decimas integraliter soluere non omittant. Alioquin tam ipsos colonos, quàm defensores seu fautores eorum, ab hac præsumptione, quæ furtum vel rapina non immeritò dici potest, per denegationem Ecclesiasticæ sepulturæ, & subtractione Ecclesiasticorum Sacramentorum, præcipimus coërceri: Adijcientes, & sub pœna excommunicationis prohibentes, ne aliquæ se-

c. ex parte. 1 c. nõ est. eod.

c. à nobis. eod. Statutum Regni H. ÿ decimæ §. item decernimꝰ.

 quæ se-

quæ ſeculares vel Eccleſiaſticæ perſonæ, ſolutionem decimarum in hac Prouincia tam laudabiliter obſeruatam, commutare præſumant in pecuniarum penſionem. Ipſas tamen decimas ſibi à colonis redditas vēdere poterint, prout vtilitati ſuæ & Eccleſiarum viderint expedire. Et quicunq; laicus nobilis vel ignobilis, huiuſmodi venditionem clam vel palam impedire præſumpſerit, quouſq; dignè ſatisfecerit, de tali commiſſo introitum Eccleſiæ ſibi nouerit interdictum: ſaluo, ſi aliter, ex concordiâ cum terrigenis, fuit ordinatum. Verùm ſicut laicos circa præceptum de decimis perſoluendis eſſe volumus obediētes, ſic eos à grauamine Eccleſiaſticarum perſonarum, quod eis inferre dicuntur, ſuper dilatione vel morâ percipiendi decimas, releuare volentes: præſenti decreto ſtatuimus, vt non obſtante aliquâ Conſtitutione, ordinatione, ſeu aliqua compoſitione, poſtquam ſegetes in agro collectæ fuerint, & cui decimæ debeantur, ſub teſtimonio competenti, & per interualla congrua, quorum quodlibet adminùs duos dies habeat, trina fiat denunciatio, vt decimam ſuam tollat; ne propter eius dilationem vel moram, ipſi coloni in ſuis nouem partibus ſuſtineant detrimentum: alioqui elapſo triduo, à tempore denunciationis vltimo factæ, nouem partes ſuas liberè ſibi liceat, vbi voluerint, collocare. Nos enim ſententias excommunicationis, ſuſpenſionis vel interdicti, quas hac occaſione ferri contigerit in colonos, decernimus irritas & inanes.

Diſ: 8. c. Cùm turpis ſit pars, quæ ſuo non congruit vniuerſo, & qui-

& quidem Sculteti vicinis ſeu villanis eorum, in eadem villa decimas abſq; contradictione ſoluentibus, ipſi eas minùs rationabiliter ſoluere contradicunt: Statuimus ergo, quòd Sculteti huiuſmodi, cuiuſcunq; ſtatus & conditionis fuerint, huiuſmodi ſuis vicinis ſeu villanis æquales eſſe debeant in ſolutione decimarum.

quæ contra. & c. ſi: de ſpōſ:du. Statutum Regni, H. V. decimæ.

In Synodo Lanciciensi prima. Ex Nouis.

SAcra Synodus, maturâ deliberatione præhabitâ, vnanimi voto decreuit, attenta diuturna conſuetudine, quòd tam de agris poſſeſſionatis, quàm deſertis, cultis, & ſuſceptis, de cenſu miſſalia in frumento ſoluantur: vt cultores agrorum, tam poſſeſſionatorum quàm deſertorum, de quibus ſoluunt cenſum, & laborant, Parochiano Presbytero miſſalia ſoluant, in ea quantitate, prout ex poſſeſſionatis agris ſoluere ſoliti ſunt. Nam cùm talia, ſecundùm quotam de manſo ſoluantur, non habenda eſt differentia in hoc, an ager poſſeſſionatus obligatus ſit ad cenſum & laborem, vel ſuſceptus ad cenſum, tantum duntaxat habenda eſt conſideratio, ſi colitur: nam ſi colitur, tunc tenebitur quicunq; colen- miſſalia ſoluere ſuo Parocho, aut Presbytero. Canapalia autem, quæ etiam in nonnullis locis Rękawiczne appellantur, danda decernit Synodus, vbi dari conſueuit, aliâs non, niſi Canabum, aut aliud ſimile ſemen ſeminatum, collectumq; eſſet in agris, de quibus decima dari de iure aut conſuetudine conſueuit.

Ex Synodo Petricouienſi quartâ.

Statutum Regni, H. ℣. decimæ.

COlono ex agro diſcedente, Nobilis eundem agrum, colens, decimas & prouentus Eccleſiaſticos pro conſuetudine pendat. Quod ſi non extet in illo territorio aliqua eius rei conſuetudo, ſoluat eadem onera, quæ colonus ſoluebat; illis tamen exceptis, quæ ex ruſticitate in nobilitatem indignê transferrentur, veluti vt decimam, ducat. Denariũ verò S. Petri, Canapales, Strenam, quæ vulgò Kolęda vocatur, ſoluat: niſi in iſtis aliter ſe habeat cõſuetudo.

In eadem.

c. cauſa, quæ. de præſcrip. Concil: Trid: Seſſ: 25. c. 12. de ref.

VIllæ ſeu prædia, ex quibus decima manipularis, vel quippiam aliud loco decimæ, Eccleſiæ proueniebat, quandoquidem contra decimam nulla præſcriptio procedere poteſt, & manipularis iure Diuino debeatur: ſoluant decimam manipularem ſuæ Parochiali Eccleſiæ.

In eadem.

SIcut decimæ liberæ ſunt, ita & earum collocationem, liberam eſſe oportere. Proinde inhibemus, ne collocatio earundem illibertetur: nihilominùs eiuſdem collocationis conſuetudo rationabilis & iuſta ſeruanda eſt; veluti vt ſecundum ordinem, vel alternis vicibus, apud incolas villæ collocetur: quam conſuetudinem Dominus villæ liberè permittere debet, abſq; quauis conuiuij exactione. Iuris enim eſt exploratiſſimi, conuiuia in cuiuſq; libera voluntate conſiſtere debere.

In ea-

In eadem.

CLericos decimatores, qui decimare recuſant, niſi valorem decimæ pro voto ſuo apud colonos exegerint, Prouinciali vetuſto Statuto, quod contra recuſantes, aut negligentes decimare, in titulo de decimis continetur, eſſe coërcendos. Sup. c. 16 § verum.

In eadem.

QVoniam quibuſdam in locis decimæ manipulares, in alijs pecuniariæ, in pleriſq; verò penduntur in grano: conſuetudinē antiquam loci cuiuſq; ſeruandam eſſe decernimus, neq; ab eâ penitùs diſcedi debere. In ſoluendâ etiā tam manipulari decimâ, quàm miſſalium, vbi vtrunque ſoluitur, conſuetudini innitentes decernimus, vt menſura ſoluendorum miſſalium fiat iuxta modum territorij, in quo villa, miſſalia ſoluens, ſituatur. Fac: c. ad Apoſtolicæ. de decimis.

In eadem.

CVm decima iure Diuino debeat dari expenſis non deductis, iure optimo mercenarij meſſoris decimam, antequam Eccleſia pro ſe decimet, ſolui & conſignari non debere. Et propterea ne id fiat, ac cum nobilibus caſſulas deteriores pro decima eligentibus, aut iniuſtè decimantibus, iuſta ratione iure eſſe experiendum. c. cùm homines. c. non eſt. de deci.

In eadem.

DEcimationem hoc modo & ordine fieri decernimus, vt ſi conuentum non fuerit inter partes, de modo &

ordine

ordine decimandi, decimator ordine procedat, decimam, quæ ordine euenit, cassulam signando: sitq; in optione decimatoris incipere vnde velit; & quæcunq; ei cassula decima sorte obuenerit, eadem ei pro decima cedat.

In eadem.

c. ex trãsmissa. & c. in aliquibus. ext:eod.

DE molendinis, mineris & fodinis, volumus antiquam seruari consuetudinem, in facienda vel non facienda solutione decimarum ex eis.

In eadem.

CIrca venditionem decimarum, decreuit Synodus, seruandum Statutum D. Iaroslai Boguria, prædecessoris nostri; & D. Bodzentæ Episcopi Cracouiensis, inter Statuta Regni insertum: quo cauetur, vt si Dñus villæ decimam emere voluerit, ante Festum S. Iacobi, de precio licitetur, & conueniat. Alioquin liberum sit, quocunq; velit, cuiq; suam decimam diuertere. Cuius Statuti tenor sequitur, & est talis:

Quicunq; Dñus villæ in ipsa villa sua decimam emere voluerit, ante festum S. Iacobi cum Dño decimæ forisare procuret: alioqui Dñus decimæ decimam vendat liberè, impedimento cessante Dñi villæ illius.

Tenor verò Statuti Dñi Bodzentæ Episcopi Cracouieñ: est talis: Item. Quicunq; Dñus villæ, in ipsa villa sua decimam emere voluerit; octo diebus ante Festum Beati Iacobi, & octo diebus postea cum Dño decimæ forisare procuret: alioquin Dñus decimæ liberè decimam vendat, impedimento à Dño villæ cessante.

Nicolai

Nicolai Dzierzgouij, Petricouiæ. Anno 1551.

QVoniam bona pars fertonum, missalium, & aliorũ prouentuum Ecclesiæ iam perijt, & quotidie magis ac magis diminuitur ex eo, quòd pleriq; Dñorum Spiritualium & secularium, pulsis inde colonis, & ad hunc modũ desertatis, in prædiaq; seu piscinas aut prata redactis, villarum suarum agris siue mansis Cmetonalibus, non pendũt ex eis prouentus ipsis Ecclesijs, qui à colonis illic residentibus pendebantur: Igitur præsenti Statuto prouidetur, vt de talibus villis, agris & mansis desertis, idem illi prouentus, missalia, & fertones, ab antiquo soluantur personis, Ecclesijs, ad quas pertinebant: quemadmodum ante desertationem, vel in prædia siue piscinas redactionem soluebantur, quò Ecclesiæ suis non fraudentur dotibus.

Ibidem. Anno 1554.

ITem Rñdmi DD. Episcopi Clerum in decima non illibertabunt: sed vt sint exemplo secularibus, eas liberè cuique beneficiato disponendi & percipiendi permittant, sub pœna tripli in Statutis Prouincialibus Ioannis Laski, 1530. Vide inf: lib. 5. c. 21.

Nicolai Dzierzgouij, Petricouiæ. Anno 1557.

ITem. Conquerentibus nonnullis Presbyteris, Parochis, alijsq; Clericis, de Rñdmo D. Episcopo Vladislauiensi, & eius Præfectis, præsertim in claue Volboriensi, quod in bonis suæ Paternitatis Ecclesiasticis, eis denegantur missa-

lia, & aliæ obuentiones, antea eorum Ecclesijs solui consuetæ, non sine graui iniuria eorum, & scandalo seculariũ hominum: Decreuit itaq; Sacra Synodus, innitendo Statutis prioribus, ne deinceps quisquam DD. Episcoporum, aut quæuis Ecclesiastica persona secularis vel regularis, aliquem Parochum, aut alium quempiem Clericum, in prouentibus, decimis, missalibus, maldratis, & alijs quibuscunque iuribus & obuentionibus, eorum Ecclesijs solui consuetis, impedire, aut quoquo modo solutionem illorum denegare præsumat: quinimò factores subditosque suos, ad solutionem eorum cogat & compellat.

Bulla Apostolica, de Noualibus.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei: Ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem, votis personarum sibi & Sedi Apostolicæ deuotarum, præsertim Regali & Archiepiscopali dignitate fulgentium, & per quæ dissensiones & iurgia tolluntur, libenter annuere, & his quæ propterea prouidè facta fore prospexerit, Apostolicæ adijcere muniminis firmitatem, ac illa statuere, quæ circa præmissa conspexerit facere opportuna. Sanè pro parte charissimi in Christo filij nostri, SIGISMVNDI *Poloniæ Regis Illustris, ac Venerabilis fratris Ioannis de Lasko, Archiepiscopi & Primatis Gnesneñ: nobis exhibita nuper petitio continebat: quòd licet aliâs loca & terræ Regni Poloniæ, tam propter bellorum discrimina, quàm mortalitates, & alia impedimenta, antea excoli non potuerant; tamen po-*

minen postea multiplicatis in dicto Regno, Deo benedicente, hominibus, per arborum supputationem, & radicum extirpationẽ ac euulsionem, ad culturam redacta, & noua villæ in illis locata & constructa fuerunt. Cùmq; à multis verteretur in dubium, ad quem decimæ earundem villarum, vel locorum & terrarum, an videlicet ad Locorum Ordinarios, an verò ad Parochialium Ecclesiarum dictorum locorum Rectores, pertinere deberent, & inde lites & controuersiæ inter bonæ memoriæ Ioannem Episcopum Cracouiensem, & quondam Arnoldum, certosq; Canonicos Ecclesiæ S. Floriani suburbij Cracouieñ: super huiusmodi decimis nouarum villarum ac noualium, in Bieceñ: ac Zmigrodeñ: territorijs consistentium, coram bonæ memoriæ Iaroslao Archiepiscopo Gnesnensi, & claræ memoriæ CASIMIRO *Poloniæ Rege, dum in humanis agerent, & eiusdem Regni Baronibus subortæ fuissent: Ioannes tunc Episcopus Cracouieñ: ad lites huiusmodi sopiendas, quoddam instrumentum, dubiorũ & litium huiusmodi decisorium, à bonæ memoriæ Ianussio Archiepiscopo Gnesnensi, à ducentis annis nmpliùs emanatum, in medium produxit; continens, quòd cùm inter claræ memoriæ* VLADISLAVM *Poloniæ Regem, dum in humanis ageret, Clericorum & Ecclesiarum, quarum ipse* VLADISLAVS *Rex, & Milites dicti Regni patroni existebant, ex vna; ac bonæ memoriæ Ioannem Episcopum Crac: Ecclesiæ suæ nominibus, super decimis noualium, quas videlicet* VLADISLAVS *Rex, & Milites ad Ecclesias quarum patroni existebant, vt præfertur, Ioannes verò Episcopus præfatus, ad mensam suam Episcopalẽ Cracouieñ: respectiuè de iure spectare asserebant, & controuer-*

 sia fuis-

sia fuisset suscitata. Ac tandem Ioannes Archiepiscopus, & VLADISLAVS Rex præfatus, litium anfractus, & discordias prædictas per viam amicabilis concordiæ terminare decerneñ: præfatus Ioannes Archiepiscopus; & quibus, quoad eiusmodi dissensionum & litium decisionem, idem VLADISLAVS Rex vices suas commiserat: & quondam Nobiles viri, Nauogius Castellanus, Spicimirus Palatinus, Cracouieñ: & Petrus Castellanus, Sandko iudex Sandomirieñ: & Petrus Decanus Ecclesiæ Posnaniensis, Cancellarius Poloniæ: & Sulco, aliâs Swonk Pincerna, Sandomirieñ: Decretorum Doctor; attendeñ: consuetudinem moribus vtentium approbatam, ac Iuri communi satis consonam, dissensionem prædictam determinârunt. Quod vbicunq; syluæ vel mericæ, aut pars earum ab agris progrediẽs antiquis, simul vel successiuè extirparentur; agrorum noualium huiusmodi decimam Rector Parochialis Ecclesiæ, vel Clericus ratione beneficij perciperet, vt prius, ac eo modo, quo agrorum antiquorum decimam percipiebat. Vbi verò intra gades & limites villæ antiquæ in sylua vel merica seu in agro aut prato, intra syluam vel mericam villa locaretur de noua radice, siue nuncuparetur, vt villa prior & vicina; siue non, noualiũ huiusmodi decimæ, ad Episcopi Diœcesani mensam pertinerent. Si verò villa antiqua, more Polonico locata, de vno inculto loco ad alium cultum & arabilem locum transferretur, & eius incolæ antiquos agros colentes, aliquid progreßiuè extirparent; is decimam perciperet, ad quem antea antiquorum agrorum decimæ perceptio spectâsset. Quo quidem instrumento Regi & Baronibus lecto, & vulgari sermone Polonicè exposito, quod CA-

SIMIRVS Rex, & Barones, omnia & singula in illo contenta, rata & grata habentes, laudauerunt & approbauerunt, ac dilectos filios, Castellanum Spicimirieñ: & Ioannem Præpositum Gnesnen: ac Ottonem Cancellarium Poloniæ, ad videndas & distinguendas nouas villas, ab antiquis in territorijs prædictis destinârant, prout in dicto Instrumento dicitur pleniùs contineri. Quare pro parte eorundem SIGISMVNDI Regis, & Ioannis Archiepiscopi, qui ad nos per eundem Regem Orator destinatus existit, votis humiliter supplicatum fuit, vt Decreto & decisioni prædictis, aliâsq; in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolicâ dignaremur. Nos igitur, qui pacem & concordiam, inter Ecclesiasticas personas præcipuè, perpetuò vigere summis desiderijs exoptamus, dicti Instrumenti tenorem, præsentibus pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, decretum, decisionem, & concordiam huiusmodi, Apostolicà authoritate tenore præsentium approbamus & confirmamus, supplemusq; omnes & singulos, tam Iuris quàm facti defectus, si qui verè interuenerint in eisdem. Et nihilominùs, quòd vbicunq; in Regno Poloniæ, & locis illi vicinis, ac totâ Prouinciâ Gnesnen: syluæ vel mericæ, aut earum pars ab antiquis agris progrediens, simul vel successiuè in futurum extirpabuntur, agros antiquos contingentes; agrorum noualium huiusmodi decimas, Rector Parochialis Ecclesiæ huiusmodi, vel Clericus, aut Canonicus, vel alius quicunq; ratione beneficij per eum obtenti, in villâ vel territorio noualia huiusmodi euenerint, percipiat vt priùs, & sicut antiquorum agrorum decimam percipiebat. Vbi verò intra gades & limites antiquæ villæ in syluâ aut mericâ,

mericâ, siue in agro aut prato, intra syluam & mericam villa locabitur, siue construetur de nouo, aut nuncupabitur villæ antiquæ nomine, siue non: dictarum villarum decimæ noualium huiusmodi, ad Archiepiscopi Episcopiq; Diœcesani, in cuius Diœcesi noua villa ipsa existit, mensam spectent & pertineant. Si autem villa antiqua modo Polonico locata, de inculto loco ad alium cultum locum & arabilem transferatur, & eius incolæ antiquos agros colentes, aliquid progreßiuè extirpent; is decimam percipiat, ad quem antiquorum agrorum decimæ perceptio spectabat, authoritate & tenore præmißis, statuimus & decernimus; sicq; per quoscunq; Iudices, ac Causarum Palatij Apostolici auditores, iudicari & interpretari debere, sublata eis, & eorum cuilibet, aliter iudicandi & interpretandi facultate, ac irritum & inane quicquid secus super his à quoquam quauis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus: non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, cæterisq; contrarijs quibuscunq;. Nulli ergo hominũ liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, suppletionis, Statuti, Constitutionis & Decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo, Quingentesimo, decimoquinto. Tertio Calendas Aprilis. Pontificatus nostri Anno tertio.

Bulla Exequutorialis super Noualibus.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei, Venerabilibus Fratribus Wratislauien: & Olomucen: Episcopis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Hodie emanârunt à nobis literæ tenoris subsequentis: LEO Episcopus, seruus seruorum Dei; ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem, votis personarum sibi & Sedi Apostolicæ deuotarum, præsertim Regali & Archiepiscopali dignitate fulgentium, & per quæ dissensiones & iurgia tolluntur, libenter annuere, &c. Cuius tenor de verbo ad verbum supra immediatè habetur.

Quocirca Fraternitatibus vestris per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos aut alter vestrûm, per vos vel alium, seu alios, literas prædictas, ac omnia & singula in eis contenta, vbi & quando expediens fuerit, & quoties pro parte SIGISMVNDI Regis, & Ioannis Archiepiscopi prædictorũ, super hoc requisiti fueritis, solenniter publicantes, ac eisdem SIGISMVNDO Regi, & Ioanni Archiepiscopo, in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciatis literas prædictas, & in eis contenta huiusmodi inuiolabiliter obseruari; non permittentes SIGISMVNDVM Regem, & Ioannem Archiepiscopum præfatos, super illis, per quoscunq; cuiuscunq; status, ordinis, gradus, vel conditionis fuerint, contra tenorem literarum prædictarum quomodolibet molestari. Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postpositâ, compescendo: inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus ordinationibus supradictis, aut si aliquibus communiter vel diuisim

ab Apo-

ab Apostolicâ Sede sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facien: plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo, Quingentesimo, decimoquinto. Tertio Calendas Aprilis; Pontificatus nostri Anno tertio.

Priuilegium Ducis Masouiæ, in fauorem Episcopatus Posnanieñ:

De libera locatione & perceptione decimarum.

IN nomine Domini Amen. Nos VLADISLAVS, Dei gratia Dux Masouiæ, Russiæq; Princeps: Necnon Terrarum, Ploceñ: Raueñ: Sochaczouieñ: Gostineñ: Vizneñ: & Belzeñ: Dominus & hæres.

Ad præsentium notitiam, & futurorum memoriam, perpetuò deducimus per hæc scripta: quomodo peculiaris beneuolentiæ affectus & amor attrahit nos præcipuus, vt Ecclesiæ Posnanieñ: quam progenitores nostri ex integerrimo humanitatis suæ zelo, largis munificentiæ suæ libertatibus refecerũt atq; donis, ac fauore & beneuolentia, reddamur alacres ac continui, ac vt ipsi Ecclesiæ, & personis Spiritualibus sibi subiectis, pacem opera & studio nostris teneremus, & quietem, sollicitudo curæ nostræ Ducalis compellit nos assidua; vnde nonnullas differentias, anfractus & dissensiones, inter nos Ducem VLADISLAVM, Nobilesq; terrigenas, & subditos nostros seculares, terrarum nostrarum Masouiæ, Diœcesis Posnaniensis ab vna, & Reuerendum in Christo Patrem D. Andream Episcopum, atq; Ecclesiam suam Posnanieñ: prædictam, ab alia partibus, super decimis manipularibus & lini, & alijs causis & iniurijs

hinc

hinc inde ſuſcitatis & exortis, per viam amicabilis concordiæ conſopire, præfatoq; D. Andreæ Epiſcopo, & Eccleſiæ atque Clero ſuis, iuſtum fauere, ſicut dignum eſt, & quietem in dictis decimis procurare volentes, conſuetudini aliâs per diuæ memoriæ prædeceſſores noſtros, & ſubditos terrarum noſtrarum Maſouiæ, Diœceſis Poſnanienſis prædictæ, ac DD. Epiſcopos Poſnanienſes, Clerumq; ipſis ſubiectum, in decimis huiuſmodi, & earum decimatione ſeu ſolutione, à longè retroactis temporibus vſq; hactenus tentæ & obſeruatæ inniteñ: ad talem cum D. Andrea Epiſcopo, & Eccleſia ſua, & Clero ſibi ſubiecto, cum Nobilibus terrigenis, & ſubditis noſtris ſecularibus Diœceſis Poſnanienſis, ex certa noſtra ſcientia, & fideli Baronum & Nobilium noſtrorum conſilio, atq; de vnanimi terrarum noſtrarũ, Nobilium terrigenarum, & ſubditorum noſtrorum prædictorum voluntate & aſſenſu, amicabilem concordiam & vnionem deuenimus, perpetuò duraturam; prout in articulis ſupradictis regulatum exiſtit, & expreſſum.

Inprimis itaq; ſtatuimus, laudamus, & propter bonum pacis futuræ tenore præſentium decernimus: quod exnunc & perpetuò omnes & ſinguli Ciues, oppidani, cmetones agros colentes noſtri Ducatus, necnon omnium & ſingulorum Nobilium terrigenarum, & terrarum noſtrarum quarumcunq; & quarũlibet, cuiuſcunq; gradus & conditionis exiſtant, more & conſuetudine terrarum noſtrarum Maſouiæ, hactenus inter Nos, Epiſcopos Poſnanienſes, & Clerum ipſis ſubiectum, Nobileſq; terrigenas & ſubditos noſtros ſeculares, in decimis huiuſmodi, & ipſarum ſolutione ſeu decimatione tentis & ſeruatis, decimas manipulares, cuiuſcunq; & cuiuſlibet grani & ſeminis, videlicet ſiliginis, tritici, auenæ, ordei, piſæ, ſcruti, lenticulæ, ac etiam decimam lini, duntaxat per vnum groſſum, præfato D. Andreæ Epiſcopo, & Eccleſiæ ſuæ Poſnanieñ: ſeu Prælatis & Canonicis, & Presbyteris, Altariſtis, ac alijs perſonis Spiritualibus, quibus ipſæ iure debentur, dare & ſoluere tenebuntur, & debebunt, abſq; vllo impedimento & interpretatione ampliori: &

præterea Cmetones, ad ductură eiusmodi decimarū, erunt, & debebunt esse eidem D. Episcopo, & Ecclesiæ suæ Posnanień: ac alijs personis Spiritualibus perpetuò obligati: & Nos Dux VLADISLAVS prænominatus, ac Nobiles terrigenæ & subditi nostri, non debebimus præfatum Andream Episcopum, seu factores suos, ac alias personas Spirituales quascunq; & quaslibet, in locatione earundem decimarum quoquo modo impedire, sed licebit ipsis easdem apud Cmetones, quos ad id sibi nouerint vtiliores, locare quietè & securè, omni nostro seu Officialium terrigenarum & subditorum nostrorum impedimento procul moto. Nobiles verò de agris prædialibus, ac alijs, quos suis duntaxat proprijs colunt aratris, ipsorum Plebanis, quorum curæ iure subsunt Parochiali, decimas manipulares in grano quolibet, vt præmissum est, & semine, prout moris est atq; iuris, annis singulis dabunt effectiuè; non tamen ad ductum earum tenebuntur Cmetones. Poterunt tamen Plebani easdem decimas liberè, si voluerint, ad horrea sua conducere, ac de ipsis, prout ipsis expedierit, disponere.

Item. Quoties factores præfati D. Andreæ Episcopi, seu successorum suorum Episcoporum Posnanień: aut etiam Prælatos, Canonicos, Presbyteros, Altaristas, & alias personas Spirituales, decimas suas in terris nostris Masouiæ, prædictæ Dioecesis Posnaniensis, decimare contigerit; volumus & decernimus, quòd circa decimationem huiusmodi, ipsis non inferantur dispendia, ne ab eo, quod ipsorum est, excludantur, talem obseruari morem & consuetudinem, quòd postquam frumenta omnia cuiuslibet grani, more solito, in campis in toto fuerint messa, & ritè collecta; extunc factores, seu decimarum collectores, præfati D. Andreæ Episcopi, & successorum, & Prælatorū, Canonicorum & Presbyterorum, Altaristarum, aut aliarum personarum Spiritualium, in primo agro Ciuitatis, Oppidi, & Villæ, computatis nouem capecijs, decimum capete de quolibet grano & semine, pro decima tollent: & sic facient immediatè de eodem ab alio quolibet, eiusdem Villæ, Ciuitatis, seu Oppidi agro,

pidi agro, progressiuè: deniq; coloni, messores, siue conuenti ad metendum laboratores, expeditis, & solutis decimis, de cómuni collectura, id quod ipsos concernet, pro laboribus eorum recipient, & colligent.

Item. Omnes Sculteti siue Aduocati, Plebeij, & Nobiles, tam in villis nostris Ducalibus, quàm Nobilium nostrorum Dioecesis Posnaniensis prædictæ, & in Iure Theutonico Chelmeń: resideń: seu locati, prout & cæteri Cmethones agros colentes, præfato D. Andreæ Episcopo, & successoribus suis Episcopis Posnanień: seu illis personis Spiritualibus, ad quas illæ decimæ de iure dignoscuntur pertinere, de agris Aduocatiarũ, siue Sculcetiarum suarum, decimæ sint obnoxij & obligati; exceptis Nobilibus, quibus nos pro eorum seruitijs, aliquos agros in villis siue bonis nostris, iure hæreditario nobilitati duxerimus dandos, & qui coram nobis, & non Iure Theutonico prædicto, citati respondebunt: qui Nobiles, decimam more aliorũ Nobilium terrarum nostrarum Masouiæ prædictarum, dare non sint adstricti. Volumus præterea, decernimus & laudamus, quòd liceat præfato D. Andreæ Episcopo, & successoribus suis, ac alijs personis Spiritualibus, decimas ipsorum liberè, cessante impedimento, cum straminibus, tam in campis quàm in horreis vendere, & emptor decimæ huiusmodi, quam & quas emerit, siue ipsam aut ipsas triturauerit, aut non, nihilominùs ipsam aut ipsas decimas pro se cum straminibus recipiet, & quò voluerit, liberè adducet: eo saluo, quod si fortè præfatus D. Andreas Episcopus Posnaniensis, aut aliæ personæ Spirituales, decimas huiusmodi, pro se, & vsibus ipsorum triturantium, extunc medietatem straminis, ex huiusmodi trituratione proueniẽtis, pro se tollent; reliquam verò medietatem illi Cmethoni, apud quẽ decima stabit reposita, relinquere debebunt, & tenebuntur.

Item. Liceat præfato D. Andreæ Episcopo, & alijs personis Spiritualibus, absq; vllo impedimento, siue aresto nostro, seu Officialium nostrorum, aut etiã terrigenarum nostrorum Nobilium, vel procuratorum ipsorum, decimas liberè vende-

re, illi seu illis, cui vel quibus voluerint, aut vtiliùs potuerint: nec debebunt per nos Ducem VLADISLAVM, seu Officiales, aut etiam Nobiles & terrigenas nostros prædictos, vel eorum procuratores, alia propinquitate, aut alia quacunq; occasione, in venditione huiusmodi quoquo modo impediri.

Item. D. Andreas Episcopus prædictus, & successores sui, ac aliæ personæ Spirituales, decimas suas Hyemales, aliâs Oziminy/ incipieñ: à principio messis vsque ad festum Sancti Bartholomæi; annonas verò, aliâs Jarzyny/ à festo Sancti Bartholomæi, vsq; ad festum Natiuitatis Mariæ, immediatè sequeñ: falcastratas etiam decimare tenebuntur, & debebunt. Quodsi factores præfati D. Episcopi, seu aliarum personarum Spiritualium, ante festa præscripta, videlicet S. Bartholomæi, & Natiuitatis Mariæ, ad decimationem huiusmodi venire noluerint, seu neglexerint auisati; extunc ille Cmetho, apud quem decima stare debet, cum duobus Scabinis Ciuitatis, Oppidi aut villæ, post lapsum dictorum festorum, mox dictam decimam indemniter in horreum suum conducet, & conduci procurabit.

Item. Testamenta per quamcunq; personam Spiritualem aut secularem, cuiuscunq; gradus, status, conditionis, & præeminentiæ, fuerint condita, exnunc & perpetuò iuxta Sacrorum Canonum sanctionem, debent per exequutores debitæ demandari exequutioni, absq; nostro & successorum nostrorum, siue Officialium impedimento & aresto. In cuius rei testimonium, sigillum nostræ Maiestatis est appensum; sigilloq; minori cera rubea à tergo impresso. Actum & Datum in Sochaczovv, feriâ secunda infra octauas Ascensionis Dñi, Anno eiusdem, Millesimo, Quadringentesimo, Quadragesimo sexto. Præsentibus ibidem Magnifico, Strenuis & Nobilibus DD. Dignitarijs nostris, Andrea de Czechomice, Palatino Masouiæ; Sasino de Slavvno Plocensi, Gotardo de Ribno Sochaczouiensi, Adamo de Ziczko Gostinensi, Zauisio Raciąznensi Castellanis: Boruta de Giglovvo Pincerna, Ioanne de Kutno Succamerario Gostinensi, Stanislao de Strzegocin Plocensi, Grzyvvkone de Mikolaio-

kolaiovvo Sochaczouienſi, Nicolao de Trobki Goſtinenſi, Iudicibus: Ioanne Iez Vexillifero, Abrahamo de Kretkovvice, Dapifero Sochaczouienſi, Goliaſz Marſchalco noſtro, & Staniſlao Cancellario noſtro Viſnenſi; qui præſentia habuit à nobis in commiſſis.

DE STATV MONACHORVM, ET CANONICIS REGVLARIBVS.

Ex Antiquis.

COmpaternitatem à Monachis & Monialibus contrahi diſtrictiùs inhibemus: Item ſtatuimus, vt ſi aliqua clauſtra Monialium ad inopiam tantam deuenerint, quod ipſæ de prouentibus Monaſterij ſuſtentari non poſſint, & ab amicis panis, vinum, denarij, vel aliquid huiuſmodi tranſmittatur eiſdem; non hæc priùs recipiant, quàm Abbatiſſæ & Magiſtræ ſuæ id ſignificent, vt de eius arbitrio, quid de hoc quod miſſum eſt fieri debeat, ſtatuatur: & omnia earum veniant in commune. Idem de Monachis volumus irrefragabiliter obſeruari. c. non licet. de conſec. diſ: 4. Cõc: Tri: Seſſ:25.c. 2. de regu. c. cùm ad Monaſterium. ext: eod.

Nullus Monachus in Abbatem, vel ad aliquod officium, niſi dudum profeſſus fuerit, aſſumatur: & ſi aliter ſint aſſumpti, à ſuis remoueantur officijs, & alij ſubſtituantur eiſdẽ: quod de Monialibus etiam decernimus obſeruãdum. c. nullus. de elect: in 6.

Nouitij iam adulti, ſi poſt annum probationis, in manus Abbatis facere profeſſionem recuſauerint, de Monaſterio expellantur. Quod etiam de Monialibus obſeruetur. Cõc: Tri: Seſſ: 25. c. 7. de reg. c. ex parte. ext: de reg.

Præcipimus, vt Abbates, Præpoſiti, Priores Mona-

Concil: Trid: Seß: 25. c. 1. de reg.

chorum, Canonicorum Regularium; necnon Abbatissæ, Magistræ, & Prorissæ Monialium, tam in seipsis, quàm in subditis, prout cuiuscunq; spectat ad officium, vitam, & conuersationem exhibeant, ac habitum deferant regularẽ, seipsos ac suos subditos, præcipuè quæ ipsorum professioni obuiant, & Ordinis honestati non congruunt, puta circa exquisitum ornatum, vel notabilem excessum in vestibus, cibis & potibus, equitaturis & lectisternijs, annulis, & similibus superfluitatibus, seu taxillorum, alearum, & scachorum ludis, & chorearum lasciuijs totaliter cohibentes, iuxta dispositionem suæ Regulæ, & Sacrorum Canonum, instituta, solicitè prouidentes, quòd nullus Monachus, vel Canonicus Regularis, seu Monialis, nisi ratione administrationis, seu officij, possessionis, reditus, vel aliquid proprij habeant: quinimò illud quod cuilibet singulari personæ ex suo labore vel artificio, aut parentum amicorumuè suorum largitione obuenit, Superioris manibus offeratur; vt per ipsius prouidentiam circumspectam, emolumentis huiusmodi communicatis, singularium personarum necessitas subleuetur. Apostatasq; suos requirant & repetãt, ac ipsos carcerum pœnis afficiant, & voluntariè reuertentes, paternè suscipiant, saluâ semper pœnitentiâ regulari: adijcientes, quòd mitris magnis ad modum personarum secularium non vtantur. Et quoniam quidam Religiosi tantummodò suæ nationis seu idiomatis personas, & non alias, ad Ordinem recipere frequentiùs consueuerunt: & cùm in hoc non debeat acceptio haberi personarum, volumus

inf: lib: 5. c. 18.
18. q. 2. c. 1. iun: glo: ℣. corrigere.
c. cùm ad Monasterium. de sta: Mon: in §.

inf: lib: 5. c. 20.
c. vlt. ext: de regu.

lumus, & ſtatuimus, vt quaſcunque perſonas, dummodò ſint idoneæ, cuiuſcunq; nationis vel idiomatis fuerint, indifferenter ſuſcipere teneantur, & ad hoc faciendum per ſuos Ordinarios compellantur.

Et quia inhoneſtum exiſtit, quòd Canonici Regulares vel Monachi, diuerſis veſtibus veſtiantur, cùm ex hoc proueniat inuidia, murmur & ſcandalum inter ipſos; ſtatuimus, quòd omnes Monaſtica, vel regulari Canonica, & ſub eadẽ profeſſione morantes, indifferenter ex vno & eodem veſtiario induantur: prohibentes expreſsè, ne quis eorum veſtes aliquas alicuius coloris, niſi tantummodo albi vel nigri, ſeu griſei habere præſumant: quibus violaceũ, glaucum, rubeum, leonatum, & alium quemcunq; pannum notabiliter delicatum, interdicimus vniuerſis; nec veſtes habeant breuitate vel longitudine deformatas. Qui verò in prædictis exceſſerint, per ſuos Diœceſanos vel Superiores caſtigentur, ſaluâ diſcretione vel diſtinctione diuerſorum Ordinum ſeruatâ, inter Monachos, ſiue Canonicos & Conuerſos. Clem. 1. de ſta. Mon.

Et quia ſicut audiuimus & vidimus, quidam Monachi & Canonici Regulares, ſicut Clerici & laici ſeculares conſueuerũt incedere, in animarum ſuarum periculum, & ſcãdalum plurimorum; præcipimus, vt Canonici Regulares ſine ſuperpelliceis, vel tunicis lineis, ſeu cappis clauſis, Monachi verò ſine cappis aut cucullis, ſeu ſcapularibus, extra domos ſuas de cætero non incedant, nec etiam intra domum. Si verò contra facere præſumpſerint, adminiſtratio-

nem ha-

nem habentes, eam ipso facto amittant; & Monachus siue Canonicus Regularis, per Abbatem, Priorem, Præpositum, puniatur: & si negligens fuerit, id per Episcopum suppleatur.

Concil: Trid: Sess: 6. c. 3. & Sess: 25. c. 14. de reg.

Quoniam sicut audiuimus, quidam Monachi & Canonici Regulares, aliquorum Monasteriorum, consueuerunt extra septa Monasterij, tam patenter quàm latenter, tam turpiter, quàm damnabiliter, extra clavstra sæpiùs diuagari: Statuimus, quòd nullus, excepto Capellano, & illis quibus ex necessitate administratio competit, septa Monasterij sui exire audeat, nisi priùs ab Abbate, Priore, vel Præposito; & si Abbas, vel Prior aut Præpositus, præsentes non fuerint, ab eorum Vicarijs, vel alijs potestatem habentibus, eis specialiter licentia sit concessa: quibus Abbas, seu Prior, vel Præpositus, vel eorum Vicarij, sine causâ necessariâ vel rationabili, exeundi licentiam non concedant; nec etiam obtentâ licentiâ, sine socio quispiam exire præsumat. Si verò Abbates, Priores, Præpositi, vel alij Regulares Prælati, seu eorum Vicarij, in aliquo præmissorum negligentes inuenti fuerint, vel remissi; per suspensionis, vel maioris vindictæ sententiam, à Diœcesanis suis se nouerint puniendos.

c. Abbates. 18. q. 2 Concil: Trid: Sess: 25. c. 4. de reg.

Prohibemus, ne Monachi vel Canonici Regulares, Ecclesias ad curam recipiant, vel conducant; aut sine licentiâ Diœcesanorum Episcoporum, vel aliorum Ordinariorũ, in Parochialium Ecclesiarum Capellis existant; sed ad sua Monasteria redeant, & donec redierint, alibi non celebrẽt.

c. Monachi. ext: de sta: Mon.

Si quis

Si quis Religiosus inuentus fuerit cum canibus & auibus venatorijs, cuicunq; occupanti conceduntur à nobis. Fac. c. 1. & 2. de cler. ven.

Matthiæ Drzeuicij, Anno 1532.

ECclesia sancta, charitatem communem omnibus Clericis esse volens, ac discordiarum fomitem remouens distinxit Statum Ecclesiasticũ per diuersos Ordines, ita vt alter in alterius messem falcem suam non mitteret. Quia tamen Religiosi, præsertim Mendicantes seu Obseruantes, norma contemplationis & prædicationis non contenti, iura Plebanorum plerunq; præripiunt, in Sacramentis populo suæ curæ non subiecto ministrandis, in casibusq́; reseruatis absoluendis. Decernit itaq; sancta Synodus, vt quilibet sui Ordinis officia & non aliena administret, in aliena officia, præter Ordinarij admissionem, se non immiscendo, sub pœnâ excommunicationis. inf. lib: 4. de priuil. & lib: 5. c. 19. Clemen: vni. de priuil.

DE CAPELLIS MONACHORVM.

Ex Antiquis.

NVllus Religiosus, cuiuscunq; Ordinis, continuè deseruire valeat in Parochialibus Ecclesijs secularium vltra octo dies, absq; illius Parochialis Ecclesiæ Ordinarij licentiâ speciali. Qui verò tales scienter vltra dies octo, loco Capellanorum ad celebrandum, vel Ecclesiastica Sacramenta ministrañ: tenuerint, aut sustinuerint; sint ipso facto ab omnium ordinum exequutione suspensi: quæ suspensio c. Monachi. & c. quod Dei timorem. de sta: mo.

per Diœcesanos Episcopos (impositâ tamen eis primitus super huiusmodi excessu, seu transgressione poenitentiâ competenti, ac iniuncto sibi, quòd in talibus vlterius non excedant) valeat relaxari.

DE IVRE PATRONATVS.

Ex Antiquis.

AD extirpandam illam detestabilem corruptelam quorundam Ecclesiarum Patronorum, qui Rectoribus eorum defunctis, spoliant domum & Ecclesiã rebus mobilibus, & interdum immobilibus, in salutis propriæ dispẽdium, & scandalum plurimorum: Statuimus, vt siue laicus, siue clericus hoc facere præsumpserit, sit à iure præsentandi eâ vice suspensus, & Loci ordinarius conferat Ecclesiam istâ vice; vterq; etiam scilicet præsentans & præsentatus excommunicetur, & arctiùs euitentur, donec debitâ satisfactione restituant sic ablata.

Inf. lib. 3. c. 23. Concil: Trid: Sess: 22. c. 11. de ref.

Detestanda quorundam Patronorum seu aduocatorum cupiditas, in tantũ metas suæ potestatis excedit, quòd cùm aliqua Ecclesiastica beneficia vacare contigerit, quorum ad ipsos ius pertinet patronatus, nullam idoneitatem præsentandarum personarum, siue Ecclesiarum, siue plebium vtilitatem attendentes: sed imitatores quærunt Clericos Simonis successores, quos receptâ ab eis certâ summâ pecuniæ, siue de ipsâ in posterum persoluẽ: aut promissione de remittendis sibi vel non repetendis etiam ab eis decimis, vel

mis, vel alijs Ecclesiæ iuribus, aut quod si eis displicentiam fecerint, Ecclesias ipsas dimittere, & literas præsentationis & institutionis suæ ipsorum manibus tradere teneantur, aut similibus pactionibus præmissis, demum eos instituendos Episcopo repræsentant. Ne igitur huiusmodi execrabile genus mercationis ius sibi vendicet de cætero, contra Canonicas sanctiones, hoc sancto approbante Concilio definimus, quòd patronus Clericus vel laicus, qui ex conuẽtione vel pacto quolibet præmissorum, vel simili, deprehensus fuerit aliquem præsentâsse, eo ipso pro illa vacatione ius præsentationis amittat, & pro tunc beneficium huiusmodi per eum, ad quem ipsius institutio pertinet, conferatur: præsentatus verò taliter, non solùm eodem beneficio sit indignus, sed ipso facto reddatur inhabilis ad Sacros Ordines, & ad quęuis Ecclesiastica beneficia obtinẽda. c. insinuatum. & in extrauag: 2. de Simo. Bulla Pij V. relata ab Azor, p. 2. lib. 7. c. 27. q. 1. incipit, Cùm primum.

Ex Nouis.

IN beneficijs Iurispatronatus laicorum, ad Ordinarium deuolutis, ius commune seruetur. Pro scamnis autem, Cathedris, & locis prioribus & honestioribus in Ecclesijs Parochialibus, materiam iurgiorum nobilitati sæpenumerò præbentibus: volumus, vt nobilitas in foro Ecclesiastico experiatur, quorum differentiæ vel potioritate Iurispatronatus, cùm patronos in Ecclesia præ cæteris honorare oporteat, aut xxx. annorum præscriptione longissimâ, per Iudicem Ecclesiasticum terminetur. c. si verò. c. cùm propter. ext: eod. c. nobis. ext: eod.

Ad omnem dubitationis seu quæstionis amputandam

materiam, ſtatuimus, vt ſi quis prædium ſuum, cui ius attinet patronatus, cuiquam impignorauerit, indiſtinctè ius præſentandi apud ipſum obligantem remaneat: etiamſi hoc non exprimat, cùm tale ius Spirituali annexum, æſtimari non poſsit, ergo & in ſortẽ nequeat computari, cùm ſemper fructus rei pignoratæ debeat in ſortem computari, iuxta Canonicas & legitimas ſanctiones.

c. cùm Bertoldus. de ſen: exc. c. de iure. ext: eod. c. cùm contra. de pign.

DE CENSIBVS.

In Synodo Lancicienſi prima. Ex Nouis.

ſup: Bulla Leonis X. de elect: Arch.

DEcreuit Synodus, vt iucundus ingreſſus, qui vſitatiori vocabulo, receptio in Eccleſiam, dicitur; detur iuxta antiquam conſuetudinem: modo id non procedat ex pacto, ſed ab recepto exigatur. Pecunia autem taliter recepta, ad ornamenta Eccleſiæ conuertatur, & ratio de ea fiat Domino Ordinario Loci, & Capitulo.

In eadem.

INſuper conſtituit, vt groſſi pro quietationibus à dantibus denarium S. Petri, per collectores ſeu ſuccollectores ad id conſtitutos, non exigantur: in quo commiſit Synodus Rñdmum D. Epiſcopum Vratiſlauieñ: collectorem eiuſdem denarij, per Nuncium D. ſuæ auiſari. Alioquin decreuit hoc Summo Pontifici, aut Cameræ Apoſtolicæ referendum, & rogandum, vt hoc prohibeatur, quia iſte groſſus nec in ratione computatur apud agentes Cameræ, nec

ad vllam

ad vllam Sedis Apostolicæ vtilitatem per succollectores exigitur, magno cum præiudicio Cleri.

In Synodo Lanciciensi secunda.

ET quoniam pleriq; Iudices Ecclesiastici, eorumq́; Cancellarij & Notarij in exigendis salarijs, pro iudicialibus & extraiudicialibus Processibus & literis, sicut experientia docet, nimium se reddunt onerosos, vt oppressi subditi huiusmodi extorsiones nequeant supportare, & pleriq́; causas eorum malunt derelinqnere indefensas, quàm onus talium depactationum sustinere: quod vel ex eo euenit, quia in Dioecesibus Prouinciarum nostrarum, non est taxa vniformis Processuum, sed alibi maior & onerosior, & alibi minor. Nos igitur attendentes, quòd parentes debent thesaurizare filijs, non delicijs fastigiosis eorum substantiam absorbere, ac cupientes pro diuersitate causarum, & litigantium facultate, certum modum, supportabilem & vniformem, omnibus Iudicibus Ecclesiasticis, etiam Archiepiscopis & Episcopis, eorum Cancellarijs, Curiæ auditoribus, Officialibus, Notarijs & Tabellionibus, in omnibus nostræ Prouinciæ Dioecesibus, de cætero obseruandum statuere: hoc sacro approbante Concilio, elegimus & deputauimus quatuor viros idoneos: videlicet, Ioannē Choinski Cracouiensem, Ioannem Gorski Posnaniensem, Archidiaconos; Georgium Myszkowski Canonicum Gnesnensem, Vtriusq; Iuris Doctores, & Felicem Naropinski Canonicum Vladislauieñ: qui taxas omnium Dioecesum,

in vnam formam generalem, in tota Prouincia nostra obseruandam, redigerent & moderarentur: qui obtulerunt nobis taxam Ecclesiæ Metropolitanæ Gnesneñ: inter alias minorem & honestiorem, quam adhuc in plerisq; scripturis fecerunt moderatiorem. Quam in vim & formam Statuti Prouincialis inseri decreuimus, ab omnibus Iudicibus præfatis, eorumq; Notarijs, inuiolabiliter obseruandã: quam deinceps non Ecclesiæ tantùm, sed totius Prouinciæ Gnesnensis, taxam dici & nominari volumus perpetuò, & in æuum. Contrafacientes, pœnâ dupli parti læsæ, & pœnâ Synodali Ecclesiæ maiori applicandâ, per Superiorem irremissibiliter punieñ: Cuius taxæ tenor sequitur.

Taxa Processuum Iuris, Consistorij Spiritualis.

IN causis Ordinarijs, *Citatio*, vnus grossus, siue sit vnus vel plures Iudices apud Episcopos: apud Officiales medius grossus. *Contumacia*, siue contra vnum, siue contra plures, vnus grossus. *Aggrauatio*, duo grossi: *Reaggrauatio*, tres grossi: contra participantes, quatuor grossi. *Interdictum* quodlibet, & quotquot sunt personæ, sex grossi. A qualibet *absolutione* prædictarum censurarum, duo grossi: *Instrumentum* appellationis, sedecim grossi. *Remissoria* pro examine testium, sex grossi: pro examine cuiuslibet testis super simplici propositione examinati, duo grossi. Si verò super *articulis* quantumuis magnis, sex grossi. Si super inter-

per *interrogatorijs*, nihil: ſi dantur ad numerum tredecim, vltra generalia quæ in hoc numero tredecim computari non debent, ſed tantum ſpecialia. Si autem ſupra tredecim, tunc pro quolibet interrogatorio vnus groſſus. *Copiæ* pro viginti quatuor rigis in media charta ex vtraq; parte ſcriptâ, vnus groſſus. *Ab oblatis* & admiſsionibus quorumcunq; Proceſſuum, nihil. *A notis iudicialibus* apud Ordinarios, medius groſſus: Apud foraneos Officiales, ſex denarij. *A notis* obligationum & Conſtitutionũ, vnus groſſus. *Commiſsio*, ſex groſſi. *Commenda* ſimplex, quatuor groſsi. *Crida* cum *Commenda*, ſex groſsi. *Significatoria* pro inſtitutione, quatuor groſsi. *Exequutoriales* ſine ſententia, ſex groſsi: cum ſententia, duodecim groſsi. Et in beneficialibus in *pergameno*, vnus florenus. *Pro tranſſumpto* ſententiæ definitiuæ ad Curiam Romanam, vel alibi tranſportando, in pergameno, & ſigillo appenſo, vna marca. *Indultum* ad copulandum, duo groſsi: Carnes manducandum ex neceſsitate, duo groſsi. *Dimiſſoria*, duodecim groſsi. *Subdelegatio* cauſæ, duo groſsi. *Pro confirmationibus* teſtamentorum, ſi teſtamentum continet centum florenos, vna ſexagena: ſi ſupra centnm, ad quamcunq; ſummam, non vltra quinque floreni. Hoc prouiſo, quòd paruus exceſſus ſupra centum, non augeat taxam. De inſtitutionibus & prouiſionibus beneficiorum, mos antiquus, & Bulla Prouincialis ſeruetur. *Pro erectionibus* beneficiorum, à marcâ prouentus, medium florenũ. *Pro regeſtro* in vno folio papyri, duo groſsi: ita quod medietas

ſup: de elect: Archid. Vide in Syn: Gẽb.

dictas folij contineat rigas viginti quatuor, & non minus, & scribatur scriptura comprehensiua, & non extensiua.

In causis Appellationum & Apostolicis. Ex Nouis.

CItatio *Apostolica*, vnus ferto, si in ea est insertio Commissionis: aliâs sex grossi, & hoc si est in pergameno; nam ab ea quæ est in papyro absq; insertione Commissionis, quatuor grossi. *Citatio per appellationem*, sex grossi. *Citatio cum inhibitione*, duodecim grossi. *Citatio cum Compulsoria*, duodecim grossi. *Compulsoria cum inhibitione*, duodecim grossi. *Contumacia Apostolica & appellationis*, sex grossi. *Aggrauatio*, octo grossi: *Reaggrauatio*, decem: & contra participantes, duodecim. *Interdictum* quodlibet, & quotcunq; personas contineat, quindecim grossi. *Absolutiones* tam in Apostolicis, quàm in appellationum causis, soluantur secundùm proportionem & taxam censurarum. *Compulsoria*, sex grossi: *Inhibitio*, sex grossi. *Remissoriales* pro examine testium, octo grossi. *Pro instrumento* remissionis Causæ ad priorem Iudicem, habentem vim definitiuæ sententiæ, media marca: si non habet vim definitiuæ sententiæ, quindecim grossi; si à definitiua, vna marca. *Citatio* ad exequendam sententiam, sex grossi. *Exequutoriales*, si in eis vna sententia inseratur, vna marca: si duæ sententiæ, duæ marcæ; & sic consequenter. *Subdelegatio causæ*, quatuor grossi. *Commissio* ad causam, duodecim grossi. *Absolutio* cum inhibitione,

media

media marca. Item, In causis quæ regestrantur, non soluantur notæ: & si partes concordent, antequam regestrũ scriptum fuerit, tunc procuratores tenentur ad solutionem notarum.

In causis Legationis Natæ, seruentur omnes taxæ prædictæ, quas in Causis Apostolicis & Appellationum seruari decreuimus: hoc excepto, vt pro *Commißionibus* & *Citationibus* cum insertione quærelæ, in forma, *Conquestus*: vel Sua nobis: ditiores soluant mediam marcam, & pauperes quindecim grossos.

In eadem.

ITem statuimus, si Iudices Appellationis in vna Ciuitate cum Iudicibus, à quibus appellatum est, morari contigerit: tunc acta coram Iudice, à quo est appellatum, in dispendium partium regestrari non debent: sed originalia ad Iudices, ad quos appellatum est, Notarius Causæ transportare tenebitur, à quâ transportatione habebit tres grossos. Si autem in diuersis Ciuitatibus & locis eosdem morari contigerit, tunc etiam acta quantumuis multarum instantiarum, non regestrentur, sed transportentur originalia de loco ad locum: exceptis actis instantiæ vltimæ, quæ regestrentur, & regestrata transportentur; originalibus penes Iudicem instantiæ vltimæ remanentibus.

DE MODO SOLVENDÆ contributionis.

Ex Constit: Drzeuicij, Petricouiæ 1530.

DEcreuit Synodus, vt cùm durum sit pro exoluendâ contributione cum his agere, qui vel dignitate Episcopali præditi beneficia Ecclesiastica possident, vel alioquin procul absunt: contra eorundem beneficiorum quoscunq; factores, seu procuratores, per censuras procedatur; vt id quod Contributionis nomine debetur, integrè ad Collectores perueniat.

Petri Gamrati, Petricouiæ 1544.

DIligentiùs cauebunt Rñdmi DD. Archiepiscopus & Episcopi, ne ad ferendum defensionis subsidium nomine Cleri priùs consentiant, donec omnia Priuilegia, Iura, libertates & immunitates Ecclesiasticæ, à quibus non parum discessum est, restituantur, & in executionem ponantur. Quandoquidem ordo secularis non priùs consentit ad Contributionem pro Regni defensione, ad quam illi de iure obligantur, nisi priùs exigant aliqua statuta pro libitu suo; multò magis conuenit, vt Clerus, priusquàm subeat onus subsidij, cui iure Diuino & humano non est adstrictus, etiam contendat & adigat, Iura, Priuilegia, & libertates suas in robore conseruari, & vt debitæ executioni demandentur.

c. 1. de immi ecc: lib: 6. c. quanquam. de cen. lib: 6.

DE SVFFRAGANEIS.

In Synodo Petricouiensi quarta.

Decre-

DEcreuit Sacra Synodus, vt Episcopis titularibus, qui vulgò Suffraganei appellantur, consecrantibus, & Ordines conferentibus, Notarij pro Formatarum exactione se deinceps temperent: quibus idcirco is modus exigendi præscribitur, vt à literis Formatæ Acolythi vnum, Subdiaconi duos, Diaconi tres, Sacerdotis, quatuor grossos recipiant: alioquin in contrafacientes, pœna excõmunicationis Concilij Prouincialis lata est ipso facto. Suffraganei verò consecrationes, Ordinum collationes, insuper Basilicarum, altarium, cimiteriorum, aliorumq; locorũ, vestium & vasorum Consecrationes gratuitò faciant; & nõ ampliùs quàm procurationem, hoc est alimoniam sui, personarum, equorumq; suorum necessariam, & non superfluam, in eodem loco percipiant. Quibus DD. Locior-dinarij honestis stipendijs, ne egeant, prouidere tenebũtur.

Concil: Trid. Sess. 21. c. 1. de ref.

c. cùm sit Romana. de Simo.

DE CONSECRATIONE
Ecclesiæ vel Altaris.

SI Ecclesiam pollui humani sanguinis aut seminis effusione, aut publicè excommunicatum in eâ scienter sepeliri contingat; ipsius Ecclesiæ cimiterium, si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum: & antequam per Episcopum reconcilietur, in eâ non debeant diuinâ celebrari, vel aliquis sepeliri.

c. si Ecclesia. & c. proposuisti. ext: eod.

Ex Nouis, Ioannis Laſki. In Synodo Petricouienſi quarta.

c. ſi Eccleſiam. eod: lib; 6.

EXecrationes Sacrorum locorum, Iuri communi innitendo, Sacra Synodus, propter Clerũ ſimplicẽ, tunc cõtingere declarat; cùm aut ſanguis humanus abundans ex vi illata in ſacro loco effunditur, etiamſi in terram effluere non permittatur, vt potè, cùm in ſcutellam vel veſtem recolligatur; aut ſi fortè quiſpiam abſq; ſanguinis effuſione illic interfectus, vel enormiter fuſtigatus percuſſuſq́; ſit: vel cùm ſemen humanum in ſacro loco libidinoſè effuſum ſit, præmiſſorumq́; ſufficiens probatio appareat. Execratorem autem arbitrio Loci ordinarij puniendum, qui in poenâ infligenda rationem habebit perſonæ, loci, temporis, & delicti.

DE CELEBRATIONE MISSARVM, & Officiorum Diuinorum.

c. multi. c. Chriſtus. 1. q. 1.

CVm celebratio Miſſarum non ex vitâ & merito, ſed ex officio dependeat ſacerdotum: Ideo ſtatuimus, vt ſi quis laicus vel Clericus, cuiuſcunq; dignitatis, relligionis vel ſtatus exiſtat, auſus ſit, præſumptione damnabili, publicè prædicare, vel occultè docere, credere, vel tenere pertinaciter, quod Sacerdos in mortali peccato exiſtens, non poſsit conficere corpus Chriſti, pro incredulo & hæretico habeatur: quem errorem huius Sacri Concilij approbatione damnamus, & damnatum dudum nunciamus, anathematizamus, & penitus reprobamus. Damna-

Fac: c. de homine. extr: de celeb: Miſſ. Cõc: Tri: Seſ. 7. c. 12 de Sacra.

Damnamus inſuper, anathematizamus, & reprobamus omnes articulos, Ioannis Vikleff, Ioannis Hus, & ſequacium eorundem; & præſertim errorem illorum, qui eâdem præſumptione damnabili, audent publicè prædicare, vel occultè docere, vel tenere, quod de neceſsitate ſalutis laici ſunt communicandi ſub vtraq; ſpecie, ſcilicet panis & vini: qui error per Decretum Sacri Concilij Conſtantienſis eſt damnatus. Quod ſequitur in hæc verba. Vide Cōc: Trid: Seſſ: 21. c. 1. & can: 1. de commu: ſub vtr.

Decretum Sacri Concilij Conſtantienſis, de Communione ſub vtraq; ſpecie.

IN nomine Sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen. Cùm in nonnullis partibus quidã temerariè aſſerere præſumant, populum Chriſtianum debere ſacrum Euchariſtiæ Sacramentum ſub vtraq; ſpecie panis & vini ſuſcipere: & non ſolùm ſub ſpecie panis, ſed etiam ſub ſpecie vini, populum laicum paſsim communicant, etiam poſt cœnam, vel aliâs non ieiunum, & communicandum eſſe pertinaciter aſſerunt, contra laudabilem Eccleſiæ conſuetudinem rationabiliter approbatam, quam, tanquam ſacrilegam, damnabiliter reprobare conantur. Hinc eſt, quod hoc præſens Sacrum Conſtantienſe generale Concilium, in Spiritu Sancto legitimè congregatum, aduerſus hunc errorem ſaluti fidelium prouidere ſatagens, maturâ plurium Doctorum, tam Diuini quàm humani iuris deliberatione præhabitâ, declarat, decernit, & definit: Quòd licet Chriſtus poſt Cœnam inſtituerit, & ſuis Apoſtolis miniſtraue-

nistrauerit, sub vtraq; specie panis & vini, hoc Venerabile Sacramentum; tamen hoc non obstante, Sacrorum Canonum authoritas laudabilis, & approbata consuetudo Ecclesiæ seruauit, & seruat, quod huiusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neq; à fidelibus recipi non ieiunis, nisi casu infirmitatis, vel alterius necessitatis à Iure vel ab Ecclesia concesso, vel admisso. Et sic hæc consuetudo ad vitandum aliqua pericula & scandala, est rationabiliter introducta. Et licet in primitiuâ Ecclesiâ huiusmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus sub vtraq; specie: postea tamen decretum fuit, vt à conficientibus sub vtraq; specie, à laicis verò tantummodò sub specie panis suscipiatur: cùm firmissimè credendum sit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi Corpus & sanguinem, tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri. Vnde cùm huiusmodi consuetudo ab Ecclesiâ, & Sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutissimè obseruata, sit habenda pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ authoritate pro libito innouare: quapropter, quòd hanc consuetudinem aut legem obseruare, sit sacrilegum aut illicitum; censeri debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositum præmissorum, tanquam hæretici arcendi sunt, & grauiter puniendi per Diœcesanos locorum, seu Officiales eorum, aut inquisitores hæreticæ prauitatis, in Regnis seu Prouincijs, in quibus contra hoc Decretum aliquid forsan fuerit attentatum, aut præsumptum, iuxta Canonicas & legitimas sanctiones, in fauorem Catholicæ fidei, contra hæreticos & eorũ fautores, salubriter adinuentas. Datũ Constãtiæ, die sexta, Mensis Iulij. Anno D. Millesimo, Quadringentesimo, decimoquinto,

Sacer-

§.

Sacerdos quilibet plebem suam doceat diligenter, vt cùm in celebratione Missarum leuatur Hostia salutaris, quilibet deuotè flectat genua sua, vel saltem se reuerenter inclinet. Idem facient, cùm eam portat Presbyter ad infirmum, quam in decenti habitu, superposito mundo velamine, ferat manifestè ac honorificè, ante pectus, cum omni reuerentia & timore, cum nola parua & lumine, nisi locorum repugnet distantia, vel temporis qualitas præcedentis. Et vt ad faciendam tam Venerabili Sacramento debitam reuerentiam & honorem, hominum fidelium deuotio incitetur: omnibus Christifidelibus, qui in eleuatione & delatione corporis Christi, genua flectent, vel saltem deuotè sese inclinauerint, & vnum Pater noster cum Salutatione Angelica dixerint, aut ipsum venerabile Sacramentum ad infirmos concomitati fuerint, de Omnipotentis Dei clementia, quadraginta dies Indulgentiarum, de iniunctis pœnitentijs, misericorditer relaxamus. c. sanè de cel: Miss. Concil: Trid: Sess: 13. c. 6. de Sacrosans: Euchar: Sacr.

Antiquum Statutum Gnesnensis Prouinciæ renouantes, præcipimus, vt Episcopi summis festiuitatibus Missas celebrent, & verbum Dei populo per se, vel alios ad hoc idoneos, proponãt: nisi magna necessitate fuerint impediti. c. inter cætera. de off: ord.

Plures Missas vna die, excepta solennitate Natalis Domini, Sacerdoti celebrare non licet.

Ex Antiquis.

Prohibi-

c. consuluisti extra eod.

Vide inf: Bull: Prouinc.

PRohibitum Constitutionibus Canonicis inuenimus, vt nullus Sacerdos plures Missas debeat dicere vnâ die, excepta solennitate Natiuitatis Dñi, & in casibus specialiter reseruatis. Quia tamen Sacerdotum auaritia, ausu temerario, vt plures oblationes capiant, in diuersis Ecclesijs præsumunt dicere plures Missas: præsenti Statuto firmiter prohibemus, vt nullus Sacerdos de cętero duas Missas vno die, nisi vt præmittitur, audeat celebrare; contrarium faciens, ad arbitrium superioris puniatur. Item, abusum illum, qui in quibusdam Ecclesijs solitus est obseruari, videlicet, quòd Presbyter cantato Introitu, & Kyrie eleison, in vno Altari, mox ad aliud ad id faciendum se conuertit, & sic deinceps: & cùm hoc auaritiam sapere videatur, propterea abusum prædictum penitus reprobamus. Adijcientes, quòd duæ vel plures Missæ, vbi voces inuicem se confundunt, in vna & eadem Ecclesia, simul & semel nullo modo decantentur.

Ordinamus etiam & statuimus, vt deinceps, nedum in Cathedralibus, verùm etiam in Collegiatis Ecclesijs, omnes horæ Canonicæ, per Vicarios ipsarum Ecclesiarum decantentur, vt eò amplior ad Ecclesias populi deuotio excitetur. Quodq; in Altari maiori cuiuslibet Ecclesiæ Cathedralis, nonnisi Canonicus eiusdem Ecclesiæ Missam audeat celebrare: nisi per consuetudinem in aliquibus Ecclesijs contrarium sit introductum.

Cùm Doctor gentium, lumenq; gloriosum Ecclesiæ asserat, vnicuiq; nostrûm gratiam à Domino datam, quam non con-

Ephes. 4.

non conuenit alicui, maximè in ſortem Dñi vocatò, in va- 2. Cor: 6.
cuum recepiſſe: quapropter, quod miramur & dolemus
de nonnullis noſtræ Prouinciæ Epiſcopis, Abbatibus, Præ-
poſitis, ac alijs Clericis, dignitates, perſonatus, officia, Ca-
nonicatus, & alia Eccleſiaſtica beneficia, curam præſertim
animarum habentia, obtinentibus; qui etſi ſacris Canonum c. licet canon. de elec: lib: 6.
inſtitutis vrgentibus, ad Sacros Clericorum Ordines pro-
mouentur, aliqui tamen gratiam, quàm in collatione præ-
dictorum Ordinum aſſequuntur, ſacrarum videlicet Miſ-
ſarum officia, in quibus noſtræ redemptionis recenſetur
memoria, in ſuæ ſalutis ac animarũ, pro quibus huiuſmodi
offerre tenentur ſacrificia, diſpendium, raro vel nunquam,
non ſine graui ſcandalo celebrando exequuntur, ac ſi pro-
pter alicuius criminis latentis obſtaculum, ab exequutione
Sacerdotalis officij ſuſpendi viderentur. Cùm autem be-
neficium datur propter officium, in quo præcipuè circa c. quia. de refrc. li. 6.
frequens miniſterium venerabilis Euchariſtiæ Sacramen-
ti, Deo dignè & laudabiliter ſeruiatur, hoc ſacro approban-
te Concilio, volentes hunc torporem à Prælatis & Clericis
huiuſmodi, virgâ ſeu baculo paſtoralis animaduerſionis ex
cutere, ſtatuimus, vt de cætero Epiſcopi & Abbates, Præ-
poſiti, & alij (vt præfertur) Eccleſiaſtica beneficia, qualia-
cunq; ſint, obtinentes, Subdiaconi ad Diaconatus, & Dia-
coni conſequenter ad Presbyteratus gradum, impedimen-
tis Canonicis ceſſantibus, infra vnius anni ſpatium, pro-
moueri non poſtponant; dum verò in Sacerdotio fuerint
conſtituti, infra ſex menſium decurſum, à tempore, quo

Presbyteratus Ordinem susceperint. Hi verò qui actu sunt Sacerdotes facti, à die publicationis præsentium, infra similem sex mensium terminum, vel si eò citiùs fieri poterit, ad prædictorum Ordinum exequutionem, videlicet ad peragenda veneranda Missarum officia, tam reuerenter, quàm deuotè, iuxta suasum Apostoli seipsos probando, præparare debeant; ac toties de illo pane edere, & de calice bibere, quoties & quãdo hoc ipsis Deus inspirauerit, & suæ ac proximi saluti putauerint expedire: ita tamen, vt si frequentiùs id fieri commodè non posset, saltem in festis maioribus anni, nisi fuerint Canonico impedimento prohibiti, quod suo Superiori, vel de ipsius licentia Confessori idoneo reuelabunt, deuotiùs sicut poterint Missas celebrent. Transgressores autem huius salubris Constitutionis, si Episcopi fuerint, pro quolibet anno in centum, si Abbates non exempti, in viginti quinq; marcis vsualibus: si verò Præpositi, & alij beneficiati, præsertim curam animarum habentes, decimâ parte fructuum beneficiorum, pro mediâ parte fabricæ illarum Ecclesiarum, vbi beneficiati fuerint, in residua verò pro exequutione præsentis nostræ Constitutionis, Loci scilicet Ordinario, vel cui hæc sollicitudo commissa fuerit, conuertendâ, præsenti irrefragabili Statuto decernimus puniendos. Ad cuius solicitam fidelemq; obseruantiam Episcoporum nostrorum, & aliorum vices ipsorum gerentium, qui pro tẽpore fuerint, conscientias oneramus.

1. Cor: 11.

Concil: Trid: Sess: 23. c. 14. de ref.

Vide c. dolentes. de celeb: Miss.

Ex Nouis. In Synodo Lãciciensi prima & secũda.

Perpe-

PErpetuo prohibemus edicto, ne Clerici nouiter ordinati, ad primas Missas mendicent per se, vel alium, seu alios, cum Cleri totius scandalo, leuitate, & dedecore, ac contra Canonicas sanctiones: & non plus quàm vna die, in Conuiuijs primitiarum se occupent. Contra facientibus pœna arbitraria imponenda. Concil: Trid Sess: 22. in decreto. de obser: in cele. in Epist: Past. de sacr: Miss.

In Synodo Petricouiensi Prima.

NE ex varietate, quæ in Pontificalibus antiquis inuenitur, aliquando error cõmitti valeat; statuimus, quòd de cætero Pontificale iuxta ritum Romanæ Ecclesiæ impressum, in conferendis Ordinibus & consecrationibus Episcoporum, virginum, & benedictionibus, officijsq; Diuinis, & alijs cerimonijs, in totâ Prouinciâ obseruetur.

In Synodo Lancicienſi Prima.

ET quia nonnulli indocti Sacerdotes, legere nescientes, & aliquando Pseudosacerdotes non ordinati, consueuerunt Missas legere adeò demissa voce, vt nequaquam à populo astante audiri possint, hac arte insufficiẽtiam suam tegendo; & quod est peius, Corpus Dñi non consecrando, idololatriamq; committendo, quo ira Dei prouocatur, & populus astans ludificatur, meritisq; condignis defraudatur. Quare Synodus constituit, vt Missæ lectæ à Sacerdotibus, eleuatâ voce & sonorâ legantur, vt ab astantibus bene audiri possint, sub pœnâ suspensionis ab officio. Concil: Trid: Sess: 22. c. 5. Vide in rubr: Miss de ritu cel. c 4. § 1. c. de homine. de cel. Miss.

Ex Statutis Matthiæ Drzeuicij, Petricouiæ. Anno 1530.

c. quia. de rescr. in 6. c. dolêtes. ext. eod.
QVoniam Iura diſponunt, beneficium dari propter officium, ad horas deniq; Canonicas, Dño Deo veluti certum penſum quotidie perſoluendas, quemque beneficij poſſeſſorem arctiſſimis vinculis eſſe obſtrictum. Altero namque, quod patrimonio Chriſti beneficio ſcilicet ſeruatur, altero quidem ordine ſacro, cui horæ Canonicæ annexæ ſunt, inſignitur.

dis. 92. c. ſi quis Presbyter.
Pleriq; tamen Clerici, etiam inſignes, tantam de ſe Domino Deo obligationem minimè curantes, in graue animarum ſuarum periculum, inque decoris Cleri perniciem, malitioſum illum ſeruum Euangelicum imitati, qui talentum lucri faciendi cauſâ à Domino ſibi commiſſum habens, in terram defodit, nullum Domino fructum, quin potiùs ex negligentiâ damnum, ſibique ob hoc Domini, cum pernicie, indignationem attulit; tamen horarum Diuinarum cenſum minimè perſoluere, idque preciosum talentum à Domino Deo lucrandi cauſâ illis commiſſum, negligere non horreſcunt.

Luc: 19.

Proinde hæc Sacra Synodus DD. Ordinarios orat, hortatur, atq; eorum conſcientiæ iniungit diligenter in Clero, eos tales perquirât, ac iuſtis ex iuris præſcripto pœnis percellant, quo & hi etiam inuiti, in Dei nomine ad debitum obſequium adigantur. Alijq; tantam inſanam animi indulgentiam exemplo pœnæ diffugiant.

Vide Nauarr: c. 25. n. 122. in man. Diaz in prax: cri. c. 44.

DE BA-

DE BAPTISMO.

Ex Antiquis.

BAptiſmus cum honore & reuerẽtiâ celebretur, & cum magnâ cautelâ, maximè in diſtinctione verborum, & prolatione, in quibus tota virtus Sacramenti conſiſtit: ſcilicet, Ego te baptizo; In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Amen. [Matt: 28. c. 1. de Bapt.] In vulgari laicos quoſuis ac obſtetrices doceant Sacerdotes frequenter, qualiter cùm opus fuerit, debeant baptizare (patrem & matrem etiam prolis) in mortis articulo. [In Epiſt: Paſt: de Bapt.] Forma autem verborum prædicta, ab eo qui baptizat, integrê, continuè, ordinatè, & ſine interpoſitione aliquâ proferatur. Interrogetur autem laicus, qui ſic ipſum baptizauit, diligenter à Sacerdote, quid dixerit, quid fecerit, & ſi eum inuenerit modo diſcreto & debito, baptizaſſe, allato puero ad Eccleſiæ fores, ſuppleatur quod deeſt, ſcilicet pabulum ſalis, & aurium linitio cum ſaliua; & tunc à Sacerdote nomen puero imponatur. Exorciſmi tamen non dicantur, ſed ſuper fontem, ſine ablutione tamen, omnia fiant, quæ ſolent fieri. Si verò dubium fuerit ſub quâ formâ puer baptizatus fuerit, tũc Sacerdos omnia faciat, & aquâ abluens dicat: [c. de quibus. ext: eod.] Si tu es baptizatus, ego te non rebaptizo; ſi autem non es baptizatus, ego te baptizo: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Amen. Ad eleuandum puerum de fonte, duo tantum patrini recipiantur: vnus etiam vel vna ſufficit. [Cõc: Tri: Seſſ. 24. c. 2. de ref: matri. c. non plures. de conſecr. diſt: 4.]

 Ex Con-

Ex Constit: Nicolai Dzierzgouij, Petricouiæ 1551.

c. de Arrianis. dis: 4. de conse. Vide in Rituali Pauli V. fol: 16.

RVtheni, alijq; Schismatici, in quorum baptismo debita forma aut materia seruata non est; & quicunq; ad gremium & vnionem sanctæ Matris Ecclesiæ venire, & sacrum baptisma suscipere voluerint, ritè baptizentur.

DE CVSTODIA EVCHARISTIÆ.

Ex Antiquis.

c. statuimus. ext: eod.

STatuimus, vt in cunctis Ecclesijs Eucharistia, Chrisma, Oleum sacrum, aqua baptismi, sub fideli custodiâ, sub seris, & reuerenter obseruentur, ne possit ad illa temeraria manus extendi, pro nefandis aliquibus exercendis. Si verò is ad quem spectat custodia, ea incautè relinquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur: & si per eius incuriam aliquod nefandum inde cōtigerit, grauiori subiaceat vltioni.

c. relinqui. ext: eod.

Relinqui nolumus incorrectum, quòd quidam Clerici Ecclesias sic exponunt suppellectilibus proprijs, & etiã alienis, vt potius domus laicæ, quam Dei basilicæ videantur, non considerantes, quòd Dominus in Euangelio non sinebat, vt vas transferretur per templum. Sunt autem alij, qui non solùm Ecclesias dimittunt incultas, verùm etiam vasa ministerij, & vestimenta ministrorum, ac pallas Altaris, necnon & ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrori; firmiter prohibemus, ne huiusmodi suppellectilia in Ecclesijs reponi admittantur, nisi inter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias

Mar: 11. v. 16.

necessi-

necessitates vrgentes, ad eas habeatur refugium: sic tamē, vt necessitate cessante, res in pristina loca reportetur. Præcipimus quoq;, vt altaria, vasa, corporalia, ac vestimenta prædicta, munda & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.

Ex Statutis Nicolai Dzierzgouij, Louicij 1556.

CVm per incautam custodiam Sacræ Eucharistiæ Corporis Dominici, & aliorum Sacramentorum, sicut experientiâ didicimus, nefarijs hominibus quandoq; præstatur ad sacrilegia & maleficia occasio: Proinde Statutum vetus de custodiâ huiusmodi decreuimus innouandum, vt Rectores, Custodes, & Vicecustodes, seu vt vocant, Sacristæ Ecclesiarum, ciboria seu sacraria, vbi recondunt Sacrosanctum Corpus Domini nostri IESV Christi, similiter Oleum sacrum, & Chrisma, necnon fontem baptismalē, in bonâ clausurâ & custodiâ seruent, & claues sacrarij ipsi penes se, vel abdito loco in Ecclesiâ, sub pœnâ carcerum, & suspensionis ab officio & beneficio, ad vnius anni decursum, teneant, ne ad illa cuiq; facilis pateat aditus: alioqui, si cuius incuriâ aliquod eiusmodi nefandum (quod absit) facinus, per impios admissum fuerit, grauiori animaduersione ferientur. Locorum autem Archidiaconi, seu illi ad quos visitatio Parochiarū de iure vel consuetudine spectat & pertinet, de custodiâ huiusmodi diligenter perquirant, & illam videant; vt si minùs cautè aliquē id obseruare comperint,

sup. c. 1.

c. ad hæc de off. Archid.

pererint, tales ſeu talem ad Locorum Ordinarios deferant, irremiſſibiliter puniendos. Similiter Rectores ipſi Eccleſiarum, & eorum Vicarij, ſeu illi ad quos adminiſtratio Sacramenti Euchariſtiæ pertinet, vt illam reuerenter, & non tumultuariè communicantibus diſtribuant, & videant diligenter cui illam adminiſtrent, vultumq; pecoris ſui agno-
in extrauag. c. Saluator. de præben. § ſanè. Clem: 1. de priu. ſcant; ne ſcilicet alienis Parochianis, & ignotis hominibus, eiſq; peccata ſua non confeſſis, nec diligenter, an veritatem Corporis Dñi in ea contineri credant, ac illa conceſſa, ſtatim ibidem in ſui præſentiâ communicantes, ipſos ablutionem ſumere faciant, ſub pœnâ ſuperiùs deſcripta.

DE OBSERVATIONE Ieiuniorum. *Ex Antiquis.*

c. conſilium. ext: eod. PRohibemus, ne quis adultus pariter & diſcretus, ordinaria & ſtatuta Ieiunia, vt Quadrageſimale, Quatuor Temporum, & Vigiliarum, præſumat infringere; nec huiuſmodi neceſſaria ieiunia, prætextu votiui & extraordinarij ieiunij, cùm tale damnum tali lucro nolit Deus compēſari, in alia ieiunia commutare.

Volentes ſuccurrere erroribus, quos experientiâ docente didicimus temporibus noſtris, in aliquibus Diœceſibus Prouinciæ Gneſnenſis exoriri; ſtatuimus, quòd Vigi-
c. 1. ext: eod. lia B. Matthiæ Apoſtoli, in dies Carnispriuij inciderit, quoad ieiunium, & alia, ab omnibus obſeruetur, & in aliam diem per quempiam nullatenùs transferatur.

De Ec-

DE ECCLESIIS ÆDIFICANDIS.

Ex Antiquis.

ECclesiam seu Basilicam de nouo nullus ædificet, nec antiquam transferat, nisi per Episcopum, vel eius Cōmissarium, in locum structuræ ponatur lapis primarius benedictus, aliâs ædificium diruatur, & ædificans temerarius Clericus vel laicus, Canonicè puniatur. Nec Episcopi socij Diœcesanorum, seu Vicarij, qui Suffraganei communiter appellantur, huiusmodi primarium lapidem ponant, maximè in locis, in quibus Ecclesiæ aliâs non fuerunt, nec ædificatas consecrent, sine Diœcesani licentiâ speciali; qui ex officio suo tenetur prouidere, ne Ecclesia erigatur, sine dote congruâ, luminaribus & ornamentis, & absq; Ecclesiæ antiquioris notabili detrimento. Cùm autem eiusmodi Episcopo per Diœcesanum committitur, vt in Diœcesi sua Ecclesiarum construendarum primarios lapides ponat, seu constructas consecret; in tali generali mandato non comprehenduntur Collegiatæ Ecclesiæ, nisi de ipsis specialem fecerit mentionem. Talis verò Episcopus, nisi de speciali Diœcesani commissione, non potest ipsius subditos soluere vel ligare.

c. nemo Ecclesiā. de conse. dis. 1.

c. 1. de con.

Concil: Bracar: 2. p. 2. n. 5.

c. in generali de reg. iu in 6.

c. vt Dominicis. & c. nullus. extr de Paro.

Item. Cùm Episcopi fundant Ecclesias, aut fundatas dotare voluerint, statuimus, vt dos in perpetuam memoriam habeatur in scriptis, & sub sigillo Prælati & Patroni, litera diligentiùs conseruetur. Si quæ autem pro vsibus eiusdem Ecclesiæ decimæ fuerint deputatæ, sub certa limitatione

Concil: Bracarē: vbi sup.

tatione terræ, & quantitate valoris debent assignari, ita vt excrescentiæ (si quæ forent) in posterum ad mensam Episcopi conuertantur. Hoc autem ad Capitula Ecclesiarum Cathedralium, habentia donationes noualium, nolumus extendi.

c. 1. ext: eod. Quicunq; Ecclesiastica beneficia obtinent, adiuuent ad tecta Ecclesiæ reficienda, vel Ecclesias restaurandas, & cum eis collectores eleemosynarum, pro fabricis Ecclesiarum, quos quidam victricos appellant, deputati, qui sunt omni exceptione de plebe maiores; & ijdem eleemosynas fidelium inconsultis Ecclesiarū Rectoribus nō expendant.

Ad decus & honorem Ecclesiarum Cathedralium attendentes, statuimus, quòd consuetudo in nostrâ Prouincia iam diutiùs obseruata, qua Pontifices duas, & Capitula Ecclesiarum Cathedralium tertiam, partes, pro fabricâ Ecclesiarum contribuunt, robur obtineat perpetuæ firmitatis: ipsamq; hoc approbāte Sacro Concilio approbamus. Et vt æqualitas cuilibet seruetur, decernimus, quod Capitula Ecclesiarum prædictarum, ponant beneficijs ipsorum iustam & ordinatam taxam, saluo, quod si ex iustâ causâ contigerit Clero, pro subsidio fabricæ collectam imponi: illa ne alter præ altero prægrauetur, parte pro aliqua non debeat computari, sed ea non obstante, nihilominùs quilibet contribuat suam partem.

Ad Diuini cultus ampliationem; ad viarum quoq; iniustitiæ ac controuersiæ præclusionem, quodq; Rectores Ecclesiarum, & aliæ Spirituales personæ militantes Deo, curis

curis se non implicent secularibus, carnalia Spiritualibus, inutilia vtilioribus, præferendo: volumus & ordinamus, quòd singulis Annis infra octauas Natiuitatis Christi, aliquo dierum dictæ octauæ, ipsi Rectores, vel alij curati, cõmuniter & diuisim, quilibet in Parochia sua, cum patrono Ecclesiæ, si Patronus ibi fuerit, & commodè adesse poterit, & cum Parochianis, vel saltem cum aliquibus de senioribus Parochianorum, seu Parochiæ, duos viros de statu laicali, fide dignos, eligant, ac deputent: qui sic deputati viri Ecclesiastici, vel victrici Ecclesiæ nominati, ea, quæ pro fabricâ seu structura, & alijs censibus, seu necessarijs Ecclesiæ, quoquo modo à Christifidelibus offerentur, diligenter conseruent, & cum consilio Rectoris exponant fideliter, ac dispensent: qui etiam huiusmodi oblata, cum Rectoribus cuiuslibet Ecclesiæ describere, personas offerentium, tempus, & quotam oblationum, ne ipsis apponi possit vsurpatio, tenebuntur; & in fine anni suis successoribus, sic vt præfertur, iterum electis, & Rectori Ecclesiæ, ac aliquibus de senioribus Parochianis, de huiusmodi receptis & expositis, etiamsi ipsi de consensu Rectoris & Parochianorum, in eodem officio remanserint, singulis annis rationem facere sint adstricti: ad quam etiam faciendam, eos, & eorũ quemlibet obligamus. Et vt in præmissis cesset omnis suspicio, & veritas appareat, volumus, quòd vnus liber seu quaternio, penes Rectorem Ecclesiæ, & alter penes dictos viros duos Ecclesiasticos sit; in quibus libris siue quaternis, huiusmodi oblationum summæ, ac distributiones, siue dispensati-

2. Tim: 2.

In Epist: Past. de sup: sa: in fi.

 spensati-

ſpenſationes eorundem (vt præmittitur) conſcribantur, habeantur, remaneant, & ſeruentur: prauitatibus Simoniæ, vſuræ, & cuiuſlibet alterius impietatis, atq; dilapidationibus ceſſantibus penitus, & ſemotis. Verùm ſi dicti viri Eccleſiaſtici, ſeu victrici Eccleſiæ, ſingulis annis rationē, (ſic vt præmiſſum eſt) facere contempſerint, aut friuolè obmiſerint; Rectores Eccleſiæ trina monitione per ſe, vel fide dignos ipſis præmiſſa, Ordinario Loci, quando citiùs commodè poterint, ſub pœna Synodali, eoſdem denuncient, animaduerſione debita puniendos.

Nicolai Dzierzgouij, Petricouiæ. Anno 1551.

ONera fabricæ Eccleſiarum Cathedralium, iuxta diſpoſitionem Statutorum Prouincialium, principaliter incumbunt R̄ndmis DD. Ordinarijs, vtpotè, qui duas illorum partes ferre obligantur; ex conſequenti verò, Capitulis partem tertiam dare debentibus. Nihilominùs tamen prauitate & vitio temporum iam inoleuit, quòd nonnulli DD. Ordinarij ſolutionem fabricæ non præſtant, atque ita neq; à Capitulis penditur: interea verò Eccleſiæ ſtillicidijs peruiæ corrumpuntur, deformantur, & niſi maturè eis conſultum fuerit, pleræq; breui collabentur. In quibuſdam quoq; Eccleſijs, vt in Poſnanienſi, & alijs, ſunt quædam maiora onera, vtpotè, veſtes, & vaſa ſacra, organa, campanæ, vinum, cera, oleum, & alia quæ DD. Epiſcopi curare & ferre deberent, non tamē vt debent, aliquid ferre volunt, quin ea in Capitula reijciunt: quare decreuit Synodus,

Synodus, vt deinceps DD. Episcopi, in ferendis tam fabricæ, quàm alijs oneribus, non sint remissi & negligentes, quin ea quæ debent, liberè ferant; aut si ab istis oneribus liberi & absoluti in futurum esse velint, assignent Decimarum suarũ Episcopaliũ partem Capitulis, vnde talia onera supportent, quemadmodum in alijs Ecclesijs est factum.

DE IMMVNITATE ECCLEsiarum. *Ex Antiquis.*

Licet laicis in Ecclesias, Ecclesiasticasq; personas, ac eorum bona, omnis authoritas sit sublata, tam Iure Canonico, quàm Ciuili: nonnulli tamen laici nitentes in vetitum, immunitates eorum diuersis conatibus infringere moliuntur: Nos super his volentes eorum ausum reprimere, authoritate huius Sacri Concilij, sub obtestatione Diuini iudicij, & maledictionis æternæ, districtiùs inhibemus, ne de cætero ad huiusmodi temerarias manus præsumant extendere; quòd videlicet aliquem confugientem ad Ecclesiam, quantumcunq; maleficium commiserit graue, Iudex laicus, seu quiuis alius, quantamcunq; secularem dignitatem obtinens, seu potestatem exercens, de Ecclesiâ violenter præsumat extrahere, immunitatem Ecclesiæ taliter violando, sed potiùs ad instantiam Rectoris Ecclesiæ, ad quam fugit, eidem vitam & membra illæsa conseruet, & ipsum pecuniariâ, vel aliâ disciplinâ puniat mitiori. Nisi malefactor ad Ecclesiam fugiens publicus latro fuerit, vel

c. quis dubitat. dist. 96. c. quanquam. de cens. in 6. l. 2. C. de epi. & cle.

c. inter alia. ext: eod. Vide in Syn. Gēb: Bullam Greg. XIV. tit: eod.

nocturnus depopulator agrorum, aut si in ipsa Ecclesia, vel eius cimiterio, homicidium, vel membri truncationem, sub spe immunitatis perpetrauerit; tales enim cuiuslibet immunitatis Priuilegio sunt indigni.

c. si: ext: eod.

Clem: 1. de pœnis.

Item, vt experientia rerum Magistra demonstrante didicimus, secularis potestas ad tantum sæuire non veretur, quòd Episcopos ab ipsorum sedibus bannit, proscribit, potenter expellit & persequitur, contra Deum, & Sacrorum Canonum sanctiones, ex quo sæpissimè ad tantam deueniunt egestatem, quod in vilipendium Pontificalis dignitatis, non habent vbi caput reclinent, & vitam sustentent: Propter quod præsentis Concilij authoritate statuimus, & inuiolabiliter præcipimus obseruari, vt quotiescunq; alicui ex Episcopis Prouinciæ nostræ supradicta, vel alterum illorum accidere contingat, alij omnes Comprouinciales Episcopi in talibus persequutionibus, ipsum consilijs, subsidijs, fauoribus & auxilijs, prosequi & adiuuare teneantur, vt ad suam sedem liberè reuertatur. Adijcientes, quòd donec redire nequiuerit, Episcopus Comprouincialis quicunque, ad ipsius requisitionem secundùm posibilitatem, in suis domibus eundem procurare sit adstrictus.

Mandamus, vt Capitulum, *Quoniam.* vt intelleximus, de Immunitate Ecclesiarum lib: sexto publicetur, quod sequitur sub hac forma, abbreuiatum: Statuimus, ne quis impetratores literarum Apostolicarum, vel alios ad forum Ecclesiasticum recurrentes, super causis, quæ ad idem forũ de iure vel antiquâ consuetudine pertinere noscuntur, ad desisten-

desistẽdum vel in foro seculari, de quæstionibus huiusmodi litigandum, per eorundem Iudicum Ecclesiasticorum, vel impetrantium seu litigantium, aut volentium litigare, aut propinquorum ipsorum, seu illarum rerum, aut Ecclesiarum suarum etiam captione, modisué alijs compellat, seu compelli faciat, seu procuret, nec per se aliosué impediat; quominùs coram Iudicibus Ecclesiasticis delegatis, seu ordinarijs, querulantes de causis, quæ (vt præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, posint publicè iustitiam obtinere, nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium vel fauorem. Si quis verò contra præsumpserit, excommunicationi se nouerit ipso facto subiacere, à qua nisi tam Iudici, cuius cognitio fuerit impedita, integraliter, vel iurisditio vsurpata, quàm parti, quæ turbata in prosequutione sui iuris fuerit, de iniurijs, damnis, expensis, & interesse, integrè fuerit satisfactum, nullatenus absoluatur.

Eos qui temporale dominium obtinentes, suis subditis aliquando interdicunt, ne Prælatis aut Clericis, seu personis Ecclesiasticis, quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, ne ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere, necnon aquam & pascua prohibent, cùm talia in derogationem Ecclesiasticæ libertatis præsumant; eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere. Quod etiam ad eos, qui oblationes, ne liberæ fiant, inhibent directè vel indirectè, duximus extendendũ. c. Eos qui eod. in 6.

Insuper statuimus, vt Capitulum, *Quanquam*. de Censibus, libro sexto; & Clementina, *Præsenti*. eodem titulo, ab

omnibus

omnibus publicentur & obſeruentur, ſub hac formâ, collecta: Si Vniuerſitas, vel ſingularis perſona, Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas, compulerit ſoluere pedagia, vel guidagia, ſeu telonea, vel exactiones pro rebus ſuis, quas non negociationis cauſa deferunt, vel pro perſonis, ſingulares ſunt excommunicati, & vniuerſitas interdicta, nec eis prodeſt contraria conſuetudo; & per Diœceſanos, quibus hoc conſtat, debent tales excommunicati publicè denunciari.

c. nouerit. ext: de ſen: ex. Excommunicamus omnes, qui de cætero ſeruari fecerint Statuta edita, & conſuetudines introductas contra Eccleſiæ libertatem; niſi ea de Capitularibus ſuis infra duos menſes, poſt huiuſmodi publicationem ſententiæ fecerint amoueri.

d. c. nouerit. Item, excommunicamus Statutarios, & Scriptores Statutorum ipſorum, necnon Poteſtates, Conſules, Rectores, & Conſiliarios locorum, vbi de cætero huiuſmodi Statuta & conſuetudines Eccleſiæ fuerint obſeruatæ: necnón & illos, qui ſecundum ea præſumpſerint iudicare, vel in publicam formam ſcribere iudicata.

Cùm ad miniſtrorum Eccleſiæ ſuſtentationem, & ſubuentionem egenorum, ſint prouentus & res Eccleſiaſticæ deputatæ; prohibemus, vt nulli cum turbâ vel exercitu, in bonis & villis Eccleſiæ, quæ vtiq; abſq; graui diſpendio Eccleſiarum, & inibi habitantium, deſtructione non modicâ nequaquam fieri poſſunt, faciant ſtationes. Alioquin principales perſonæ, turbarum vel exercituum prædictorum,

ctorum, ipso facto, monitione præmissa, sententiam excommunicationis incurrunt; & loca, ciuitates, castra, villæ, & oppida, quibus præsunt, tam diu donec satisfecerint, Ecclesiastico subiaceant interdicto. Facit Clemen præsenti. de cen.

Item. Cùm ad aures nostras frequens clamor peruenerit, quòd quidam Nobiles & potentes, tam laici quàm Clerici, sub specie hospitalitatis, bona Monasteriorum & Ecclesiarum, seu Ecclesiasticarum personarum, deuorant & deuastant nimis frequenter, & cum effrenata multitudine hospitantur, vt longioris temporis victum breuis hora consumat; sub poena excommunicationis districtè præcipimus, vt omnes de Prouincia Gnesnensi, tam Clerici, quàm laici, ab huiusmodi Monasteriorum & Ecclesiarum grauaminibus abstineant. Qui verò ab huiusmodi grauaminibus non abstinuerint, seu à prædictis Monasterijs vel Ecclesijs, contra religiosorum vel secularium Clericorum voluntatem quidquam extorserint, vel ex vana seu simulata confidentia, annonam, seu alias res Clericorum, absque eorum mandato contrectare præsumpserint; eisdem vsq; ad satisfactionem condignam, præmissa monitione, introitus Ecclesiæ denegetur. Episcopi tamen, vel alij, quibus de iure, vel approbatâ & præscriptâ consuetudine, procuratio debetur, ipsam poterint recipere, seruato moderamine Concilij generalis. c. cùm Apostolus. ext: de cen. d. c. cùm Apostolus. & c. procurationes. ext: de cen.

Quoniam nonnunquam Consules Ciuitatum, & Rectores, necnon & alij, qui habere potestatem videntur, tot onera frequenter imponunt Ecclesijs, vt deterioris condi-

§. non minus. ext: eod. tionis factum sub eis Sacerdotiũ videatur, quàm sub Pharaone fuerit, qui legis Diuinæ notitiam non habebat: ille quidem omnibus alijs seruituti subiectis, Sacerdotes, & possessiones eorum, in pristina libertate dimisit, & de publico eis alimoniam ministrauit; isti verò onera ferè vniuersa imponunt Ecclesijs, & tot angarijs eas affligunt, vt eis (quod Hieremias deplorat) competere videatur: Princeps Prouinciarum facta est sub tributo: vel quædam fossata vel expeditiones, seu alia quælibet sibi arbitrantur agẽda, de bonis Ecclesiarum & Clericorum, & pauperum Christi vsibus deputatis, volunt facere cuncta compleri, & iurisditionem etiam & authoritatem Prælatorum ita euacuant, vt nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse: quocirca sub anathematis districtione fieri de cætero talia prohibemus. Si autem Consules, aut alij de cętero ista commiserint, & commoniti desistere noluerint; tam ipsi, quàm fautores eorum, excommunicationi se nouerint subiacere; nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem.

Aduersus Consules & Rectores Ciuitatum, & alios qui Ecclesias & viros Ecclesiasticos, talijs seu collectis, & exactionibus alijs aggrauare nituntur, volens immunitati Ecclesiasticæ Lateranense Concilium prouidere, præsum- §. aduersus. ext: eod. ptionem huiusmodi sub anathematis districtione prohibuit; transgressores & fautores eorum, excommunicationi subiacere præcepit, donec satisfactionem impenderint competentem.

Verùm

Verùm si quando fortè Episcopus simul cum Cleri- d. c. aduersus.
cis, tantam necessitatem vel vtilitatem prospexerit, vt absque eod.
vlla coactione, ad releuandas vtilitates vel necessitates communes, vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidiâ per Ecclesias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter & deuotè recipiant cum gratiarum actione: propter imprudentiã tamen quorundam, Romanus Pontifex priùs consulatur, cuius interest communibus vtilitatibus prouidere. Quia verò nec sic quorundam malitia contra Dei Ecclesiam conquieuit, adijcimus, vt Constitutiones & sententiæ, quæ à talibus vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo vnquam tempore valituræ. Cæterùm, quia fraus & dolus c. ex tenore. de rescr.
alicui patrocinari non debent, nullus vario decipiatur errore, vt infra tempus regiminis sustineat anathema, quasi post illud non sit ad satisfactionem debitam compellendus: nam & ipsum qui satisfacere recusauerit, & successorem ipsius, nisi satisfecerit, infra mensem manere decernimus Ecclesiasticâ censurâ conclusum, donec satisfecerit competenter, cùm succedãt in onere, qui substituũtur in honore. c. qui sentit. de reg. iu. in 6.

Item. Cùm contra violatores Ecclesiarum vel cæmiteriorum, pœnæ sint à Canonibus constitutæ, & peccatis nostris exigẽtibus in hæc tempora deuenimus, quòd à Magnatibus terræ, nec timor Deo, nec honor Ecclesijs impendatur: Præcipimus, vt talibus qui Ecclesias vel cimiteria, effractionibus, seu alijs rapinis violant, Dioecesani Episcopi nullo modo parcant, sed eos excommunicent, & c. definiuit. 17. q. 4.

excommunicatos denuncient ad ſatisfactionem condignam, & præcipuè principi exercitus, per quem factæ fuerint; & ſi principum ibi nullus perſonaliter fuerit, tunc pœna ſpecialiter promulgetur in illos, qui principales in exercitu fuerint: nec aliquo modo lata in eos ſententia excommunicationis relaxetur, donec de damnis & iniurijs fuerit ſatisfactum. Is verò qui in Eccleſia vel cæmiterio aliquem grauiter læſerit, vulnerauerit, vel occiderit, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto.

Fac: d. c. non minus. ext: eod.

Ad hæc ſtatuimus, & ſub pœnâ excommunicationis iam prolatæ ſententiæ prohibemus, vt nullus in villis Eccleſiæ, ſeu apud homines earundem villarum, ſubuectiones ſeu podwodas accipere præſumat, niſi in tribus caſibus; ſi videlicet traditio ducis, vel alicuius caſtri ſubita timeatur; vel ſi exercitus in terram ingrediens, fuerit nunciatus: & in his ſcriptis caſibus, qui ipſas podwodas acceperit, prima opportunitate ſibi occurrente, ſine qualibet fraude dimittat in eo loco & relinquat, vbi ab his, quorum fuerunt, abſq; difficultate poſſent reperiri. Qui autem præter hos caſus in villis, vel ab hominibus præfatis ipſas receperint, vel caſu licito acceptas detinuerint, vel alienauerint, vel vſibus proprijs aliquo tempore deputauerint, tam diu in locis, in quibus Diœceſano expedire videbitur, denuncientur excommunicati, donec ipſis podwodis reſtitutis damnum, quod inde ipſorum Domini paſſi fuerint, ex integro perſolutum ſit.

Ne Cle-

NE CLERICI ET MONACHI, ſecularibus negotijs ſe immiſceant.

Ex Antiquis.

MVlta ſunt negotia ſecularia, de quibus pauca perſtringimus, ad quæ pertinet omnis carnalis concupiſcentia. Quicquid plùs iuſto appetit homo, turpe lucrum eſt: munera iniuſta accipere, vel etiam dare, pro aliquo ſeculari quæſtu precio aliquem conducere: Conuentiones vel lites, vel rixas, amare: in placitis ſecularibus diſputare, excepta defenſione orphanorum, aut viduarum: conductores aut procuratores eſſe ſecularium rerum, turpis verbi vel facti eſſe ioculatorem, vel iocum ſecularem diligere, aleas amare, ornamentum inconueniens propoſito ſuo quęrere, & in delicijs viuere velle, gulam & ebrietatem ſequi, pondera iniuſta vel menſuras habere, negotium iniuſtum exercere. Nec tamen iniuſtum negotium eſt dicendum, propter neceſſitates; quia legimus Sanctos Apoſtolos negotiatos fuiſſe, & in Regulâ Benedicti præcipitur prouideri, per quorum manus negotia Monaſterij procurentur: canes vel aues ſequi ad venandum, & omnibus quibuſlibet cauſis ſuperfluis intereſſe. Ecce talia & his ſimilia, miniſtris altaris Domini, necnon & Monachis, omninò contradicimus. De quibus ait Apoſtolus: *Nemo militans Deo implicet ſe negotijs ſecularibus.*

c.1. ext: eod.

c. 1. ext: eod.

c. 2. & c. Sed nec. ext: eod.

2. ad Ti. 2.

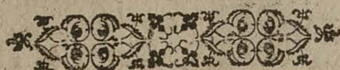
Sed nec procurationes villarum, aut iuriſditiones etiã ſecula- c. 4. ext: eod.

seculares, sub aliquibus Principibus & secularibus viris, vt iustitiarius eorum fiat, Clericorum quisquam exercere præsumat. Si quis autem aduersus hæc venire tentauerit, quia contra doctrinam Apostoli dicentis: Nemo militans Deo implicet se negotijs secularibus; seculariter agit, ab Ecclesiastico fiat ministerio alienus, pro eo, quòd officio Clericali neglecto, fluctibus seculi, vt potestatibus placeat, se ingerit. Districtiùs autem decernimus puniendum, si religiosorum quisquam aliquid prædictorum ausus fuerit attentare.

LIBER

CONSTITVTIONVM SYNODALIVM PROVINCIÆ GNESNEN: *LIBER QVARTVS.*

DOCTRINA DE SACRAMENTO Matrimonij, in Concilio Trid: Parochis diligenter seruanda.

Atrimonij perpetuum indissolubilemq; nexum, primus humani generis Parens, Diuini instinctu pronũciauit, cùm dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Hoc autem vinculo duos tantummodò copulari, & coniungi, Christus Dominus apertiùs docuit, cùm postrema illa verba, tanquam à Deo prolata, referens dixit: Itaq; iam non sunt duo, sed vna caro; statimque eiusdem nexus firmitatem, ab Adamo tanto ante pronunciatam, his verbis confirmauit: Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Cõc: Trid: Sess: 24. de Sacr: Matrim. Genes: 2. Matt: 19.

Decre-

Decretũ de reformatione Matrimonij.

Sess: 24. c. 41. de ref: Matr. *Matrimonia clandestina.* TAmetsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahensium consensu facta, rata & vera esse matrimonia, quam diu Ecclesia ea irrita non fecit, & proinde iure damnandi sint illi, vt eos Sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant, quiq; falsò affirmant matrimonia, à filijs familiâs sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse: nihilominùs sancta Dei Ecclesia ex iustissimis causis illa semper detestata est, atq; prohibuit, verùm cùm Sancta Synodus animaduertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam iam non prodesse, & grauia peccata perpendat, quæ ex eisdem clandestinis coniugijs ortum habent, præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore vxore, cum quâ clã contraxerant, relictâ, cum aliâ palam contrahunt, & cum eâ in perpetuo adulterio viuunt.

§ 1. *Modus cõtrahendi.* Cui malo cùm ab Ecclesiâ, quæ de occultis non iudicat, succurri non possit, nisi efficaciùs aliquod remedium adhibeatur: Idcirco Sacri Lateranensis Concilij, sub Innocentio III. celebrati, vestigijs inhærendo præcipit, vt in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus festiuis, in Ecclesiâ inter Missarum solennia publicè denuncietur, inter quos Matrimonium sit contrahendum: quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impe- (c. cùm inhibitio. de cland: desp.)

tur impe-

tur impedimentum, ad celebrationem Matrimonij in facie Ecclesiæ procedatur, vbi Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat; Ego vos in matrimonium coniungo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: vel alijs vtatur verbis, iuxta receptum vniuscuiusq; Prouinciæ ritum. Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denunciationes, tunc vel vna tantùm denunciatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus vel tribus testibus præsentibus, matrimonium celebretur: deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant, vt si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs detegantur; nisi Ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittantur: quod illius prudentiæ & iudicio sancta Synodus relinquit.

Docet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non sine magno peccato perseueratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur: Volens itaq; Sancta Synodus huic incommodo prouidere, & à cognationis Spiritualis impedimento incipiens, statuit, vt vnus tantùm, siue vir, siue mulier, iuxta Sacrorum Canonum instituta, vel ad summum vnus & vna, baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos ac baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, necnon inter baptizantem & baptizatum, baptizatiq; patrem ac matrem tantū, Spiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequam

§ 2. Cognatio Spiritualis.

c. non plures. de cons. dist. 4. & c. quamuis. de cog. spi. lib. 6.

ad Baptiſmum conferendum accedat, diligenter ab ijs, ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, quem vel quos elegerint, vt baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant; & eum vel eos tantùm ad illum ſuſcipiendum admittat, & in libro eorum nomina deſcribat, doceatq; eos quam cognationem contraxerint, ne ignorantiâ vllâ excuſari valeant; quod ſi alij vltra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem Spiritualem nullo pacto contrahant, Conſtitutionibus in contrarium facientibus non obſtantibus: Si Parochi culpâ vel negligentiâ ſecus factum fuerit, arbitrio Ordinarij puniatur.

c. 1. & vlt. de cog: ſpi. lib: 6. Ea quoq; cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum, illiuſq; patrem & matrẽ, ac tenentẽ, nõ egrediatur, omnibus inter alias perſonas huius Spiritualis cognationis impedimentis, omninò ſublatis.

§ 3. *Honeſtas iuſtitiæ publicæ.* c. ex ſponſalibus. de ſpõſa. lib: 6.

Iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, vbi ſponſalia quacunq; ratione valida non erunt, Sancta Synodus prorſus tollit; vbi autem valida fuerint, primum gradum non excedant; quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt huiuſmodi prohibitio abſq; diſpendio obſeruari.

Affinitas ex fornicatione. Vide Bullã Pij V. incipit. Ad Romanum.

Præterea Sancta Synodus, eiſdem & alijs grauiſſimis de cauſis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo & ſecundo gradu coniunguntur, reſtringit. In vlterioribus verò gradibus ſtatuit, huiuſmodi affinitatem, matrimoniũ poſtea contractum non dirimere.

§ 4. *Gradus prohibiti.*

Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contra-

contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat, idq; in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit: quòd si ignoranter id fecerit, siquidem solennitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subijciatur pœnis; non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cuius salubria præcepta temerè contempsit. Si verò solennitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs cum eo & gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimonijs, vel nulla detur omninò dispensatio, vel rarò, idq; ex causa & gratis concedatur: In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.

c. fi: de clan: desp. § pen. Clem: vni. de con: & aff. c. fin: de imm: Ecc. & c. quia frustra. de vsu.

Decernit Sancta Synodus, inter raptorem & raptam, quam diu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in vxorem habeat: & nihilominùs raptor ipse, ac omnes illi, consilium, auxilium & fauorem præbentes, sint ipso iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumq; dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam vxorem duxerit, siue non duxerit, decenter arbitrio Iudicis dotare.

§ 5. *De raptu.* c. fi: de rapt.

Multi sunt qui vagantur, & incertas habent sedes, & vt

§ 6. *De vagis.*

improbi ſunt ingenij, primâ vxore relictâ, aliam & plerunque plures illâ viuente, diuerſis in locis ducunt: cui morbo cupiens Sãcta Synodus occurrere, omnes ad quos ſpectat, paternè monet, ne hoc genus hominum vagantium, ad Matrimonium facilè recipiant; Magiſtratus etiam ſeculares hortatur, vt eos ſeuerè coërceant. Parochis autem præcipit, ne illorum matrimonijs interſint, niſi priùs diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

57. *De concubinarijs.* Graue peccatum eſt, homines ſolutos concubinas habere; grauiſſimum verò, & in huius magni Sacramẽti ſingularem contemptum admiſſum, vxoratos quoq; in hoc damnationis ſtatu viuere, ac audere eas quandoque domi etiam cum vxoribus alere, & retinere: quare vt huic tanto malo Sancta Synodus opportunis remedijs prouideat, ſtatuit huiuſmodi concubinarios, tam ſolutos quàm vxoratos, cuiuſcunq; ſtatus, dignitatis & conditionis exiſtant; ſi poſtquam ab Ordinario, etiam ex officio ter admoniti eâ de re fuerint, concubinas non eiecerint, ſeq; ab earum cõſuetudine non ſeiunxerint, excommunicatione feriendos eſſe; à quâ non abſoluantur, donec re ipſâ admonitioni factæ paruerint: quod ſi in concubinatu per annum, cenſuris neglectis permanſerint, contra eos ab Ordinario ſeuerè pro qualitate criminis procedatur. Mulieres ſiue coniugatæ ſiue ſolutæ, quæ cum adulteris ſeu concubinarijs publicè viuunt, ſi ter admonitæ non paruerint, ab Ordinarijs locorum, nullo etiam requirente, ex officio grauiter pro modo cul-

c. ſi concubina. de ſen. ex.

do culpæ puniantur, & extra Oppidum, vel Diœcesim, si id eisdem Ordinarijs videbitur, inuocato, si opus fuerit, brachio seculari, eijciantur; alijs pœnis contra adulteros & concubinarios inflictis, in suo robore permanentibus.

§ 8. *Matrimonij libertas.*

Ita plerunq; temporalium Dñorum ac Magistratuũ, mentis oculos terreni affectus atq; cupiditates excœcant, vt viros & mulieres sub eorum iurisditione degentes, maximè diuites, vel spem magnæ hæreditatis habentes, minis & pœnis adigant, cum ijs matrimonium inuitos contrahere, quos ipsi Domini vel Magistratus illis præscripserint. Quare cùm maximè nefarium sit, matrimonij libertatem violare, & ab eis iniurias nasci, à quibus iura expectantur; præcipit Sancta Synodus omnibus, cuiuscunq; gradus, dignitatis, & conditionis existant, sub anathematis pœnâ, quam ipso facto incurrant, ne quouis modo directè vel indirectè, subditos suos, vel quoscunq; alios cogant, quominùs liberè matrimonia contrahant.

c. Gẽma. c. cùm locum. de sponsal.

§ 9. *Temporis prohibitio solennitatis nuptiarum.*

Ab Aduentu Dñi nostri IESV Christi, vsq; in diem Epiphaniæ; & à feria quarta Cinerum, vsq; in octauam Paschatis inclusiuè, antiquas solennium nuptiarum prohibitiones, diligenter ab omnibus obseruari Sancta Synodus præcipit: in alijs verò temporibus nuptias solenniter celebrari permittit, quas Episcopi, vt ea qua decet, modestia & honestate fiant, curabunt; sancta enim res est matrimonium, & sanctè tractandum.

c. non oportet. 33. q. 4. c. capellanus. ext. de fer.

DE SIMONIA.

Ex Antiquis.

c. licet Heli, 1. ext: eod.

LIcet Heli summus Sacerdos in se bonus fuerit, quia tamen non ignorans filios suos, iniustè, ac contra legem Dei agere, prout ad eius spectabat officium, non correxit, cæsis in bello filijs, ipse de sellâ corruens, fractis ceruicibus expirauit. Proinde, ne alienâ labe Episcopos nostræ Prouinciæ contaminari contingat, statuimus, & sub obtestatione diuini iudicij præcipimus, quòd omnes Episcopi eiusdem nostræ Prouinciæ Suffraganeos, si eis opus fuerit, tales prospiciant, qui famæ bonæ, ac integræ opinionis existant; quodq; ipsi Episcoporum Suffraganei, à consecratione Ecclesiarum & Altarium, ac vasorum Sacrorum, seu benedictione vestimentorum, & apparamentorum ad Diuinum cultum spectantium, nec directè, nec indirectè, aut quolibet quæsito doli vel fraudis commẽto, exigere quicquam præter procurationem à iure concessam, sub interminatione maledictionis æternæ præsumant; sed ipsi Episcopi eosdem suos Suffraganeos, certis stipendijs fultos habeant, & ipsis prouideant, vt reditus habeant dignitati & ordini competentes.

c. ad nostram. c. in tantũ. ext: eod. c. cùm sit Romana. de Sim. sup: de Suffrag.

Statuimus etiam, quòd Episcopi, aut eorum Suffraganei, ante reconciliationem Ecclesiæ vel cæmiterij, pro reconciliatione eorundem, nullum faciant pactum, nec aliquam exigant solutionem, præter procurationem debitã expensarum. Reconciliatione autem factâ, pœnam licitè

poterunt

poterunt exigere à violatoribus Ecclesiarum vel cimiteriorum, & contra ipsos procedere per censuras: quæ pœna sic exacta, debebitur pro media parte Ecclesiæ Cathedrali pro fabricâ, & pro aliâ media parte Ecclesiæ violatæ, si Episcopus procurabitur expensis Rectoris Ecclesiæ, vel alterius reconciliationem procurantis. Alioquin si Episcopus ipsam reconciliationem suis sumptibus faciet, & expensis, sibi debebitur tota pœna; quam etiam reconciliationem Episcopus, vel suus Suffraganeus requisitus, tenebitur facere infra tres menses. De pœnâ autem exigendâ à violatoribus, arbitrio Diœcesani duximus relinquendum.

Licet sacris Canonibus, ne pro institutionibus aliquid exigatur, cautum sit; tamen Notarij Curiarum, tam nostræ, quàm Coëpiscoporum nostrorum, & aliorum Prælatorum, in exigendo salario, ex corruptelâ antiquitùs introductâ, metas rationis excedunt: Nos igitur grauamina Cleri nostræ Prouinciæ cōsiderantes, & depactationes ipsius in inuestituris fore illicitas, quas licet in toto, prout optaremus, tollere non possumus, easdem saltem refrenare volentes, hac Sacra Synodo approbāte, prohibemus, quòd deinceps pro literis *Inuestiturarum* ad beneficia quantacunque, magnitudinis redituum beneficium existat, dicti Notarij Curiarum, vltra duos florenos auri Vngaricalis exigere non præsumant. Quod si beneficium sit mediocre vel exile, salarium Notario diminuetur, & arbitrio Ordinarij committatur, in quo conscientiam eius oneramus: Si quis verò Notariorum in præmissâ exactione excesserit,

c. in tantum. ext. eod.

Vide taxam Vngarici, in Syn: Gēb.

pœna

pœna dupli, ad requisitionem grauati, per Ordinariũ puniatur, per eundem in vsus pauperum conuertendâ. Episcopus verò, qui ad requisitionem grauati huiusmodi, Notarios in præmissis reformare infra mensem neglexerit, ab ingressu Ecclesiæ tam diu sit suspensus, donec prædictam pœnam dupli, quam suus Notarius, vel alius suo nomine, vltra taxam impositam extorserat, in vsum pauperũ Christi distribuat fideliter; super quo cõscientiã eius oneramus.

c. per tuas. extra eod.

Nullus de non petendo beneficio ab Ordinatore seu præsentatore, cautionem vel promissionem aliquam interponat, quia hoc Simoniacum est, & contra Canonicas sanctiones.

Verùm quia aliqui Sacerdotes ex simplicitate, siue iuris ignorantiâ, quidam ex auaritiæ vitio, quod ferè omniũ oculos excœcauit, dum Eucharistiam, Oleum infirmorũ, & Baptisma pauculorum, Chrisma, Oleum sacrum, Sepulturã, aut alia Sacramenta Ecclesiastica suis subditis administrant, precium extorquent ab ipsis, pro sui erroris & reatus defensione, longam illius loci consuetudinem prætendentes, nec aduertentes, quòd diuturnitas temporis peccatum non diminuit, sed augmentat: Nos inhærentes Concilio Thuronensi, quod huiusmodi consuetudinem maximè detestatur, ne pro huiusmodi, aut aliquibus Sacramentis cõferendis, aliqua de cætero munera, quantumcunq; modica, per Sacerdotes vel Prelatos, à suis subditis, tanquam debitum exigantur; sub pœnâ trium marcarum, Synodali approbatione huius Sacri Concilij districtissimè prohibemus; nisi

c. non satis. extra eod.

mus; nisi huiusmodi munera, sponte & charitatiuè à Christifidelibus offerantur. Volumus tamen, vt laici vtriusq; sexus, per Episcopos aut Officiales eorum, ad consuetudines laudabiles, pia deuotione fidelium introductas, seruandas, inducantur.

Rituale Pauli V. de Sacra: in gene.

c. ad Apostolicam. de Sim.

In Synodo Petricouiensi. Ex Nouis.

STatuimus etiam decernentes, quod si Episcopi & Suffraganei Prouinciæ huius, à consecrationibus quarumcunq; rerum, benedictionibus, reconciliationibus, aut formatis, directè vel indirectè, aut quolibet quæsito doli vel fraudis cõmento aliquid exigerent, præter procurationẽ & taxã à iure & Statuto Prouinciali concessam, pœnâ arbitrali per Archiepiscopum puniendos, in quo per Capitulum Ecclesiæ, aut per Vicariũ accusabuntur.

c. cùm sit Romana. de Sim. sup: de Suffra.

Prouideatur tamen Suffraganeis de victu & amictu, necessitatibusq; alijs pro conditione eorum competentibus; quorum conscientiæ præsentibus sint oneratæ.

Quoniam nonnunquam contingit, quod ad vacantem Episcopatum, vel aliam Prælaturam, seu quodcunq; aliud beneficium, duo in discordia eliguntur, & alter qui minore iure potitur, nititur vt eum cui maius est ius acquisitum, per potentiam vel tædium fatigare, vel exhaurire possit, attrahit fauorem potentum laicorum, quibus vt eum iuuent & assistant, promissiones facit de beneficijs eorum filijs conferendis, & de iuribus & libertatibus Ecclesiæ remittendis: Nos huic Simoniacæ labi occurrere

Vide c. 2. & 3. de con: præ.

currere volentes, remedio salutari præsenti statuto, promissores huiusmodi, & potentum attractores, ipsosq; laicos, ipso iure volumus excommunicationis sententiâ esse innodatos, & nihilominùs eum forè ineligibilem ad huiusmodi dignitatem.

§ statuentes. in extrauag. cũ destabile. de Sim.

Ne Prælati sub annuo censu suas vices concedant.

c. 2. ext: eod.

QVamuis per sacrorum Canonum Statuta sit salubriter prohibitum, ne Prælati vices & iurisditiones suas, sub annua ponant pensione; nonnulli tamẽ Prouinciæ nostræ Episcopi, & alij Prælati, iurisditionem obtinentes, spretis sacris institutis, cupiditatis suæ laxatis habenis, officia sua & iurisditionis exercitium, sub annuo precio locare Officialibus seu Vicarijs ipsorum non verentur, in subuersionem iustitiæ, & depactionem subditorum. Nos igitur talibus abusibus viam præcludere cupientes, hac sacrâ approbante Synodo, statuimus, quòd quicunq; Pontifex, aut Prælatus, huiusmodi officia, aut iurisditionem deinceps locare præsumpserit, Episcopus suspensionem à diuinis, inferior verò Prælatus excommunicationis sententiam incurrat ipso facto: Officialis verò seu Vicarius huiusmodi iurisditionem conducens, eo ipso etiam nouerit se sententia excommunicationis innodatum. A quibus sententijs non priùs absolutionis beneficium à nobis, vel à nostris successoribus valeant obtinere, donec vterq; eorum, tàm Prælatus locans,

quàm

quàm Officialis seu Vicarius conducens iurisditionem prædictam, summam pecuniarum, pro qua huiusmodi locatio facta fuerit, integraliter persoluat, medietatem in vsus pauperum Scholarium circa Ecclesiam Cathedralem degentium, aliam verò medietatem pro fabricâ eiusdem Ecclesiæ dispensandam.

DE SCHOLIS, MAGISTRIS, & Scholaribus.

In Synodo Lanciciensi Secunda.

QVoniam Ecclesia Dei, sicut pia mater, prouidere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus iuuari non possunt, studendi & proficiendi opportunitas subtrahatur, vt sic Respub: & Ecclesia doctrinis illuminetur, & virorum eruditorum ingenijs decoretur; hoc sacro approbante Concilio decernimus, vt Locorum Ordinarij, non solùm in Metropolitanarum, Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum Scholis, Rectores, Magistros, in artibus seruent & foueant, foueriq; & seruari faciant, verùmetiam in maioribus & minoribus Oppidis, Baccalaureos, vbi Magistri sustentari non possunt. In alijs verò locis inferioribus, Scholares maturos, idoneos & doctos: prouidentes, vt Rectores Scholarum seruent in Scholis idoneos, benè morigeratos, & minimè licentiosos discipulos, quos dirigant bono regimine, & laudabili disciplina. Si autem aliqui essent ex eis

c. 1. de mag. & c. quia. eod.

incorrigibiles, eoſdem Ordinarijs, vel eorum Officialibus deferant puniendos.

In Synodo Petricouienſi Quarta. Ex Nouis.

SCholares vagos, eos videlicet, qui Scholam dereliquerint, remiſſèq; & licentioſè vixerint, ex Ciuitatibus & Oppidis eſſe propellendos.

Petri Gamrati, Petricouiæ 1542.

QVia verò viam omnis virtutis & veritatis Christifidelibus, ab ipſis cunabulis inſtituendis, & rectè educandis, per Magiſtros & Præceptores monſtrari conuenit, vt iuuentus Chriſtiana in Scholis, doctrinis ſanis, & melioribus imbuatur præceptis, cùm plurimùm referat, à iuuentute rectè inſtitui: Decreuit hæc Sacroſancta Synodus, vt omnes Scholæ particulares in tota Prouincia, in Ciuitatibus & Oppidis, viſitentur diligenter per ſuos Plebanos, bis ad minùs ſingulis annis. Et vbi Plebani in eiuſmodi viſitatione fuerint negligentes, Archidiaconi, ſeu alij, ad quos viſitatio pertinet, in ſuis viſitationibus de hoc inquirant; & ſi quid erroris negligentiâ Plebanorum in Scholis admiſſi deprehenſum fuerit, id totum in Plebanos redundabit per Ordinarios, pro qualitate & quantitate erroris, pœnâ condignâ puniendos.

c. ex ſtudijs. de præſum.

c. ad hæc. de off. Archidia.

In quibus quidem Scholis, non legantur omninò libri Martini Lutheri, Melanthonis, & ſequacium, ne ex eorum lectione iuuentus ab ipſis incunabulis inficiatur:

Verùm

Verum doceantur in eiſdem Scholis diligenter Decem præcepta, libri Euangeliorum, Epiſtolæ Pauli, Cato moralis, Iſocrates, Officia B. Ambroſij, Hymni, Sequentiæ, Ciceronis, Virgilij, Senecæ opera, & alij Oratores & Poëtæ approbati, & in fide Catholica minimè ſuſpecti, legantur.

Curentq; Archiepiſcopi & Epiſcopi, eorumq; in Spiritualibus Vicarij, omnes Scholas reformare diligenter, præſertim Vniuerſitatem Studij Cracouien: velut matrem & alumnam omnium Studioſorum, in moribus & diſciplina: & vt deinceps in veſtibus ſecularibus & laicalibus non incedant, ſed gerant habitum decentem, Clericalem; & Rectores Scholæ ſub pœna trium marcarum, ſuſcipere aut ſeruare non præſumant Scholares, ſolùm in veſtitu Clericali.

Eiuſdem, ibidem.

INquiratur etiã diligenter per Archidiaconos & inquiſitores, de Pædagogis in domibus Nobilium, & Ciuium, ne aliquos libros ſuſpectos legant pueris eorundem, & eos in ſacra fide corrumpant.

Ex Synodo Lancicienſi Prima.

QVoniam Vniuerſitas, ſeu Schola generalis Cracouien: celeberrima, in amplitudine nominis ſui, propter nonnullas nouas, & ægrè tolerandas conſuetudines, promouendorumq; ad aliquos gradus inſolitas depactationes,

 tiones,

tiones, hac nostra tempestate per incuriam temporum, pedetentim decrescere videtur, cum magno dedecore & iactura Reipub: Placuit Synodo, vt Rñdmi in Christo Patres, Dñi Archiepiscopus Gnesneñ: & Cracouieñ: ac Præmislieñ: Episcopi moderni, Cracouiam descendentes, reformationem faciant, vigore Breuis Apostolici ad hoc habiti, omnesq; illos abusus in ea natos tollant, faciantq; in omnibus ita bonam reformationem, quo Schola ipsa pristinæ claritudini restituatur, & Scholares promouendi releuentur ab excogitatis & superuacaneis impensis, circa promotiones suas; & præsertim, vt ordinatio fieret noua, ad Collegiaturas & Lecturas, talis, quæ in eruditione faceret conditionem meliorem. Quod si forsan omnes eò descendere non possint, duo vel vnus eorum id faceret; aut si forsan nullus ipsorum eò descendere posset: deputarent aliquos viros dignos & doctos, antiquarum consuetudinum illius Scholæ gnaros, ad hoc faciendum; & quicquid facient, tota illa Vniuersitas æquo animo suscipere debeat, & teneatur.

Inf: lib: 4. c. 35. § vt autem.

Fac: Clem: cùm sit nimis. de magi.

Petri Gamrati, Petricouiæ 1542.

Inf: lib: 5. c. 35.

PRo reformanda Vniuersitate Cracouiensi Matre nostra, & prouentibus Lectorum augendis, & aliundè vocandis, Legistæ, & duobus literarum humaniorum Professoribus, Rñdmus Dñus Archiepiscopus Gnesneñ: inhærendo deliberationi in proximè præterita Synodo factæ, promisit in hac Sacra Synodo se daturum centum

Ducatos

Ducatos auri in auro, ratione Ecclesiæ Gnesneñ. Ratione verò Ecclesiæ Cracouiensis, similiter centum in auro Ducatos. Cuiauieñ: centum florenos in moneta per mediam sexagenam: & Ploceñ: similiter etiam centum. Posnanieñ: similiter centum per mediam sexagenam, ex Decreto & ordinatione Synodi, Rñdmi Dñi Posnanieñ: & reliquorum Dominorum Episcoporum Nuncijs, consentientibus, dare & soluere debebunt; ad quod Capitula Ecclesiarum prædictarum, consensus suos præstare pollicita sunt; attento, quòd hoc sanctum propositum, in totius Regni vtilitatem publicam vergere dignoscatur; & quod absentes Dñi Episcopi admoneantur vigore præsentis Synodi, vt Decretum præsens exequantur, & Capitulorum consensus obtineant, sub pœna centum aureorum Vngaricalium per Synodum, seu alias Rñdmũ Dñum Archiepiscopum, à singulis exigenda ad vnius anni decursum.

Domini verò Abbates in eadem Synodo præsentes, propter absentiam aliorum Abbatum, & Religiosorum, & quòd ea de re cum fratribus suis tractatus & consilia non habuerunt, distulerunt hoc negotium in aliam deliberationem & responsionem. Debent autem Dñi, Archiepiscopus & Episcopi, precibus supplicibus diligenter instare apud Sacram Regiam Maiestatem, vt eius Maiestas ad tam sanctum & laudabile, & necessarium opus, de suis prouentibus, aliquem censum perpetuum prædictæ Vniuersitati constituat.

Ex Loui-

Ex Louicienſi, 1556.

QVoniam plurimum Reipublicæ intereſt, vt Scholarum recta ſit inſtitutio, in quibus iuuentus Chriſtiana, & in virtutibus Catholicæ diſciplinæ, & in bonarũ literaram doctrina, à probis & Catholicis Magiſtris & Præceptoribus, Deum timẽtibus, educari poſsit: Proinde Sacra Synodus, vetera Statuta innouando, ad præcludendam viam augendis hæreſibus, ne iuuentus ipſa ad ſtudia Germanica, & de hæreſi ſuſpecta, ex hac Prouincia mittatur, vbi non ſine graui diſpendio animarum degere poſsit, demùmq; nonniſi peſte hæreticâ imbuta domum reuerti: decreuit diligenter agendum cum Sacra Maieſtate Regia, in proximo Conuentu Warſzouieñ: de reſtaurandis ſtudiis generalibus Cracouieñ: & Poſnanieñ: eiſdemque reformandis, & meliùs prouidendis. Præterea, vt eadem Maieſtas Regia publicum edictum de reuocandis his, qui Wittembergam aut Regiummõtem, vel ad alia ſuſpecta ſtudia profecti ſunt, edat & promulget, ſub pœnis grauioribus. Quod autem ad Scholas alias particulares attinet, iniungit Sacra Synodus Dñis Locorum Ordinariis, vt Statuta Prouincialia vetera & noua, quæ de illis clarè diſponunt, diligenter exequantur, atq; illis iuxta eadem Statuta prouideant, & Scholas Kozmineñ: Secemineñ: Pinczouieñ: aliaſq; illis ſimiles, per nouatores hæreſum recens erectas, cum eorum Pedagogis & Pſeudomagiſtris iuuentutem corrumpen-

rumpentibus, explodi, & præſcribi, authoritate Regia procurent.

Ex Synodo Warſouienſi, Ioannis Przerembſki. Anno 1561.

VT autem certum Seminarium Clericorum & Sacerdotum (quorum inopiâ maximè hoc tempore Eccleſia laborat) inſtituatur: Decreuit hæc Sacra Synodus, vt Scholæ in vniuerſum omnes, tàm particulares, quàm Vniuerſales, & præſertim ſtudium Cracouieñ: reformẽtur. Inprimis itaq; Vniuerſale ſtudium Cracouieñ: iuxta diſpoſitionem Statutorũ, Rñdmus Dñus Epiſcopus Cracouieñ: vnà cum ſuo Venerabili Capitulo reforment; (sup: c. quoniam. 1. & 2. eod.) Scholam quoq; Poſnanienſem, per Rñdmum olim Ioannem Lubrañski fundatam, Rñdmus D. Epiſcopus Poſnanienſis, cum ſuo Venerabili Capitulo ſimiliter reformet, & in meliorem ſtatum reſtituat, ac pecuniâ ex Stauiſzyneñ: bonis repoſitâ, cenſum certum emat, ex eaq; ædificia Collegij ipſius reſtauret, & idoneos Magiſtros in eâ foueat.

Cæteri verò Rñdmi DD. Lociordinarij Scholas particulares, tam circa Metropolitanas, Cathedrales & Collegiatas, quàm etiam in Parochialibus Eccleſijs reformare curent, ac DD. Scholaſticos, aut illos Prælatos ad quos de iure vel erectione, aut fundatione, prouiſio Scholarum pertinet, Magiſtros & Præceptores, honeſtis ſalarijs, præſertim ſi habeant Prælaturas ſuas bene dotatas, prouidere compellant. (Concil: Trid: Seſſ: 23. c. 18. sub fi: de ref.) Si verò aliqua dotatio antiqua, particularibus ſcho-

bus ſcholis, per Parochos, aut alios quoſuis fuerit adempta, per Viſitatores ſuos illam dotationem reſtitui mãdent.

Statuit præterea hæc Sancta Synodus, vt ſinguli RR. DD. Locorum Ordinarij curarent, vt in loco aliquo Diœceſum ſuarum commodo, Collegium inſtituerent, in eoq; certum numerum Scholarium, de victu & amictu prouiderent, ac ſtipendijs certis, illis qui ingenio & diligentiâ in diſcendo præſtarent, ſubuenirent: ex quorum numero aliqui ſucceſſiuè, iuxta vniuſcuiuſq; ætatem ac qualitatem, ad Sacros Ordines promoueri, & poſt ſuſceptos Ordines, ad officia & munia Eccleſiaſtica obeunda, beneficiaq; proueh i poſſint. Hac enim ratione, certum Seminarium, idoneorũ Clericorum, hęc Sancta Synodus futurũ eſſe ſperat.

Concil: Trid: Seſſ: prox: alle.

DE IVDÆIS.

Ex Antiquis.

ITem, omnibus Chriſtianis huius Prouinciæ, *ſub pœnâ* excommunicationis, diſtrictiùs inhibemus, ne Iudæos vel Iudæas ſecum ad conuiuandum recipiant, vel cum eis manducare, vel bibere præſumant, aut etiam cum ipſis in nuptijs ſuis vel neomenijs, ſaltare, vel tripudiare præſumant; nec Chriſtiani carnes venales, ſeu alia cibaria à Iudæis emant, ne fortè per hoc Iudæi Chriſtianos, quos hoſtes ſuos reputant, fraudulentâ machinatione venenent. Adijcientes, vt ſi de cætero, quocunque prætextu, Iudæi à Chriſtianis graues, ſeu non moderatas vſuras extorſerint,

Vide c. ad hæc. ext: de Iudæ.

Chriſtia-

Chriſtianorum commercium eis ſubtrahatur, donec de (Fac: c. poſtulaſti. ext. eod.) immoderato grauamine ſatisfecerint competenter: vnde Chriſtiani, ſi opus fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam cõpellantur ab eorum commercijs abſtinere. Principibus autem iniungimus, vt propter hoc Chriſtianis nõ ſint infenſi, ſed potiùs à tanto grauamine Iudæos ſtudeant cohibere.

Vt autem Iudæi à Chriſtianis valeant euidenter diſcerni; ſtatuimus, & inuiolabiliter præcipimus obſeruari, quòd omnes & ſinguli Iudæi vtriuſq; ſexus, in terris noſtræ Prouinciæ, portent vnum circulum de panno rubeo, pro ſigno (c. in nonnullis. ext. eod.) aſſutum, ſiue conſutum ante pectus, à parte ſiniſtra, in veſte ſuperiori, quam communiter & regulariter portent deſuper veſtes ſuas; aliâs cum extra domos habitationis ſuæ (Vide Statut: Regni. l. & quoniam. eod.) exeunt, & incedunt, vel in publico, quocunq; modo apparent, aut ſeſe exhibent vel oſtendunt: & huiuſmodi ſignum infra menſem aſſumere teneantur, à die publicationis Conſtitutionis præſentis. Quodſi in eiuſmodi ſigno aſſumẽdo infra terminum ſupradictum, aut etiam de cætero deferendo, prout ſuperiùs eſt expreſſum, Iudæi præfati, vel ipſorum aliqui, contumaces fuerint vel rebelles, extunc Chriſtianorum omne emptionis & venditionis commercium, & quamlibet aliam communionem ſibi penitus nouerint interdictam: aliâs ad arbitrium Loci ordinarij puniendi.

Item. Cùm adhuc terra Polona ſit in corpore Chriſtianitatis noua plantatio, ne fortè eò facilius populus Chriſtianus à cohabitantium Iudæorum ſuperſtitionibus, & prauis moribus inficiatur, quò leuius atq; citius Chriſtiana

 religio

religio, in fidelium cordibus, in his partibus eſt plantata; diſtrictè præcipimus, vt Iudæi in hac noſtra Prouincia Gneſnenſi commorantes, inter Chriſtianos permixti non habitent; ſed in aliquo ſequeſtrato loco Ciuitatis vel villæ, domos ſuas ſibi contiguas, ſiue coniunctas habeant; ita quod à communi habitatione Chriſtianorum, ſepto, muro, vel foſſato, Iudæorum habitatio ſeparetur. Præcipimus autem, vt per Epiſcopum Diœceſanum, & per Dominum temporalem, tam Chriſtiani quàm Iudæi, quorum domus intermixtæ ſunt, ad venditionem ſeu permutationem earum, ad arbitrium bonorum virorum, cenſurâ quâ conuenit, compellantur.

c. Iudæi. 2 ext: eod.

Interim autem, ſi Sacramentũ altaris ante domos Iudæorum deferri contingat, ipſi Iudæi audito ſonitu quàmprimum, intra domos ſuas ſe recipiant, & feneſtras ac oſtia ſua claudant. Poſtquam autem hæc ſeparatio facta fuerit, decernimus, vt Iudæi in vna Ciuitate vel villâ, vnicam tantùm habeant Synagogam.

c. Iudæi. 1. eod.

Item præcipimus, vt Iudæi Sacerdoti Parochiali, infra cuius Parochiæ terminos manſerint, pro eo, quod loca in quibus Chriſtiani habitare deberent, occupant; iuxta quãtitatem damni, quod ei ex hoc inferũt, ad arbitrium Diœceſani loci, omnes prouentus refundere compellantur.

c. quãto. ext: de vſur.

Prohibemus etiam, ne ſtubas & balnea Chriſtianorũ frequentent: nec ſeruos, nec ancillas, aut nutrices, ſeu quæcunq; mancipia, die noctuq; in ſuis domibus retinere præſumant: nec ad recipiendum theloneum, ſeu aliud publicũ officium,

c. 1. & 2. c. ad hæc. ext: eod. c. ex ſpe-

officium aliquatenus assumantur. Si quis autem Iudæus cum aliquâ Christianâ fornicationis vitium deprehensus fuerit commisisse; quoadusq; decem marcas adminùs pro emendatione soluerit, districto carceri mancipetur; & mulier Christiana, quæ tantum scelus commisit, per Ciuitatem fustigata, de ipsâ Ciuitate, sine spe redeundi, penitus expellatur.

ciali. eod. Vide in Statutis Regni. I. statuimus. eod.

Petri Gamrati, Petricouiæ 1542.

SAcrosancta Synodus, secum expendens quæ & quanta discrimina Christianis & Ecclesijs, ex frequentiâ Iudæorum, vndequaq; ex Regnis & vicinis dominijs pulsorum, in Regnum Poloniæ receptorum, imminent, qui sacra prophanis miscere non verentur: ne quid deterius ex illorum frequentiâ eueniat, quod formidandum esset, decreuit agendum esse apud Sacram Maiestatem Regiam, vt numerum & multitudinem Iudæorum in Prouinciâ Gnesnensi, & præsertim in Ciuitate Crac: ad numerum certũ, quem locus illis designatus caperet, dignetur redigere.

In alijs quoq; locis, vbi priùs non fuerunt, illis incolatum prohibere, efficereq; vt domos à Christianis non emant, & quas emerunt, rursus reuendant Christianis infra tempus certum; quas nisi reuenderent infra certum tempus, per Maiestatem Regiam præfixum, illis sint priuati. Synagogas nouas vbiq;, etiam Cracouiæ muro extructas, destrui facere mandent. Licet enim ex pietate Christianâ Iudæi ab Ecclesiâ tolerentur, tamen eorum numerus au-

c. Iudæi 1. & c. consuluit. eod. l. vlti. c. de Iudæ. c. ad hæc. eod. c. in nonnullis. c. postulasti. eod.

geri debet minimè, qui iuxta Sacrorum Canonum dispositionem, veteres Synagogas reformare, nouas autem, præsertim ex muro, minimè construere possunt. Et ne Christianæ nutrices ablactent fœtus eorũ, vel è contra, id omninò districtiùs, sub pœnis grauissimis inhibeatur, authoritate Sacræ Regiæ Maiestatis; quamuis & Ordinarij habeant potestatem à Iure illis permissam, talia inhibendi. Præterea ne in foris publicis, Ciuitatum aut Oppidorum, in ponticulis & institis res venales exponant, sed in domibus eorum duntaxat vendant.

c. in nonnullis. eod. c. 2. eod.

Præterea habitum à Christianis distinctum, vt olim hic fuit, & passim in omnibus alijs Prouincijs obseruatur, deferant: seruitores & mancipia Christiana habere prohibeantur; & si quæ habeant, dimittere, & libertate donare adigantur.

Vide in Stat: Reg. 1. volum. 9. eod.

In Ciuitate autẽ Cracouiensi, præter sex testudines pro rebus eorum conseruandis, deinceps apud Christianos non habeant, iuxta compactata inter Rñdmum in Christo Patrem, & Magnificum, Dominos, Episcopum & Palatinum Cracouieñ: desuper facta, & per Sacram Regiam Maiestatem confirmata.

c. ex speciali. eod.

Cæterùm, ne Iudæi & Schismatici, ex authoritate & admissione Dominorum temporalium, in plerisque locis publica gerant officia, & qui Christianis subiecti sunt, in Christianos ratione huiusmodi officiorum, habeant imperium, & exerceant iurisditionem, districtè prohibemus.

Quia Rutheni etiam ad fidem Romanæ Ecclesiæ cõuersi, ad ritum suum veterem impunè redeunt, & rebaptizantur, matrimonia cum Orthodoxis contrahunt, &

cum illis

cum illis cohabitant, dum interdictum Ecclesiasticum ab illis, vti meritò debet, seruatur, illi campanas pulsant, processiones suas & cerimonias publicè exercent. Wladicatus Leopoliensis, qui antea non erat, de nouo est institutus; Iudæi diebus Sacris, labores suos publicè exercent: & negotiantur, contra Sacrarum Canonum, & Iuris publici sanctiones, in scandalum multorum, atq; oppressionem & contemptum Christianæ libertatis: Ideo agendum erit apud Sacram Regiam Maiestatem, vt id prohibeat, atque huic malo edicto suo Regio caueat.

c.quia. c. in nõnullis. ext. eod.

DE HÆRETICIS.

Ex Antiquis.

HÆretici quarumcunq; sectarum, & credentes ipsorũ erroribus, necnon receptatores, defensores, & fautores eorum, excommunicati sunt, quos vniuersi Christifideles, maximè Parochiales Presbyteri, Diœcesano loci, vel inquisitori hæreticæ prauitatis, denunciare tenentur, vt pro suis demeritis vltionem accipiant, ne fidelium corda eorum doctrinis pestiferis corrumpantur.

c.excommunicamus. 1. ext. eod. c. vt inquisitores. c. vt officium. de Hæret. in 6.

Remedia contra Hæreticos.

PRimum remedium. Quod literæ Ordinariorum dirigãtur ad omnes Ecclesiarum Rectores præceptiuè, & sub pœnâ excommunicationis, quod omnem diligentiam faciant in inquirendo, si qui ibi fuerint, qui nouam doctrinam su-

nam ſuſpectam denunciant, Clerici vel laici, & perſonæ vtriuſq; ſexus: qui ſi reperti fuerint, intiment ſuis Ordinarijs vel Archidiaconis ſecretò, & ſi præſentare eos poterint, vinctos repræſentent; & quòd moneant in genere omnes & ſingulos ſuos Parochianos, vt ſi aliqui ſciunt, vel habẽt ſuſpectos de prauitate hæreticâ, eos ſibi denuncienr.

Secundum remedium. Quòd Ordinarij ſcribant, requirentes Principes, Nobiles, Capitaneos, necnon communitates Ciuitatum & Villarum, ac earundem communitatũ Rectoribus, & Procuratoribus, quibus in hoc committant vices ſuas, vt quoſcunq; Clericos vel laicos inuenerint hæreticos, vel ſuſpectos, aut doctrinas nouas prædicantes, ſeu ſuggerentes, aut receptantes, & maximè defendentes, etiamſi per Rectores Eccleſiarum non fuerint requiſiti, dummodò de ſingularitate doctrinæ ipſorum appareat, vinctos tranſmittant Epiſcopo, vel eius Officiali aut Vicario, ſeu alteri Commiſſario ad hoc deputato.

Tertium remedium. Quòd nullus Rector Parochialis Eccleſiæ, ſuſpectum prædicatorem, vel prædicare volentem admittat, aut in adiutorium curæ ſuæ aliquatenus recipiat.

Quartum remedium. Quòd Rectores Parochialium Eccleſiarum, vel illi, qui poteſtatem habent ponendi Rectores Scholaribus, non dent recturas niſi & cognitis, & de hæreſi non ſuſpectis, neq; diffamatis. Quòdque præcipiatur Rectoribus ſub pœnâ excõmunicationis, quòd ad Scholas ſuas venientem ex Bohemiâ, vel aliâs vndecunq; cuiuſq;

cuiusq; nationis fuerit, in Scholis manere non admittant, nec eum recipiant: receptum verò, si soli poterint, Episcopo vel Officiali repræsentent, vel potestati seculari intimēt, quòd eundem requirat, & in fauorem fidei ipsum vinctū adducat. Et videant Rectores Ecclesiarum Scholares, si quid in Scholis de hac sectâ conferunt, aut eam laudant, seu defendunt; quos dum tales esse cognouerint, faciant, prout superiùs est præmissum.

Quintum remedium. Requirant Episcopi Dominum Regem, Principes & potestates seculares, vt inquisitores hæreticæ prauitatis, circa extirpationem hæresis, foueant, adiuuent & defendant, auxilijs etiā brachij secularis, iuxta formam iuris communis. c. vt inquisitores. eod. lib: 6.

Sextum remedium. Quòd fiat mandatum, ex parte Episcoporum, sub pœnâ excommunicationis, vt nullus qui potestatem habet, tanquam pater in filios, vel tanquam Dominus in seruos, vel tanquam paterfamiliâs in aliquem de familijs, conferat aliquod subsidium in pecuniâ, vel rebus alijs quibuscunque, infectis prauitate hæreticâ, ad manendum in Bohemiâ, vel aliâs vbicunque, aut venientibus de eodem loco, vbicunque hic in Prouincia existant.

Septimum. Quòd DD. Episcopi dirigant & expediant Visitatores literatos, integræ opinionis, Archidiaconos vel alios qui visitent totam Diœcesim, inquirendo de fautoribus, receptatoribus, & defensoribus prauitatis hæreticæ, Ioannis Hus: & specialiter, quod faciant sibi libros præsentari, tam per Rectores Parochialium, quàm eorū præ-

dicatores. Circa quos videndos diligentiam habeant, an aliqua suspecta sint in eisdem libris inserta: & si inuenerint, extunc eosdem suspectos de hæresi, si poterint, vinctos repræsentent; alioquin faciant, vt superius est præmissum.

Octauum & vltimum. Quòd postquam suspecti de hæresi capti fuerint, extunc omnes libri eorum inquirantur, & arestentur, & præsententur Episcopo, vel Officiali aut Inquisitori. Item, quòd Ordinarij, quibus hoc ex officio competit suæ dignitatis, si quos hæreticos sciuerint delatos, vel repertos: in officio suo minimè torpescant, nec vnus per alium se excusent, sed mutuò se iuuent. In processu verò contra tales, seruetur forma Sexti, & Clementinarum, ac Iuris communis, & Praxis, quam ipsi Inquisitores hæreticæ prauitatis seruare consueuerunt.

c. in fidei fauorem. c. statuta. c. vt officium. de hæret. lib. 6. Clem: I. eod.

Ex Nouis. In Synodo Petricouiensi Prima.

STatuimus etiam, ne Hæreticos, Schismaticos, Tartaros, Turcas, in seruitio domestico, circa se Spirituales, cuiuscunq; status & conditionis fuerint, foueant; & mediante hac Sacra Synodo inhibemus. Ordinarij autem, si apud aliquos tales inuenerint, absq; contradictione aliqua, eosdem recipiendi facultatem habebunt, seruitio vili, per eosdem in bonis Ecclesiæ applicandos.

In Synodo Lancicienſi Secunda.

EXcommunicamus, & anathematizamus, omnē hæresim, extollentem se aduersus hanc Sanctam Orthodoxam.

doxam & Catholicam fidem, Ecclesiamq; Romanam; condemnantes Hæreticos vniuersos, quibuscunq; nominibus censeantur, & præsertim Lutheranos nouiter exortos, & Hussitas quosdam, damnabiliter reuersos. Damnati verò præsentibus potestatibus secularibus, iuxta Bullæ Apostolicæ infrascriptæ, Sacræ Regiæ Maiestatis generale Decretum, & Canonica instituta, relinquantur animaduersione debitâ puniendi; Clericis priùs à suis Ordinibus degradatis, ita quòd bona taliter damnatorum, si laici fuerint, confiscentur; si verò Clerici, applicentur Ecclesijs, à quibus stipendia receperunt. Qui autem inuenti fuerint solâ suspicione notabiles, nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemq; personæ, propriam innocentiam, cōgruâ purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsq; ad satisfactionē condignam ab omnibus euitentur; ita quod si per annum in excommunicatione perstiterint, extunc velut hæretici condemnentur. Deinde vt Impressores librorum in nostrâ Prouinciâ, nihil prorsus imprimere, & Bibliopolæ, vel alij quicunq;, exponere ac vendere deinceps audeant, ex libris vndecunque adductis, nisi illos Ordinarij, vel per eos constituti viderint, & tam imprimi, quàm vendi permiserint. Contrafacientes autem, si reperti fuerint libros hæreticos impressisse, adduxisse, seu vendidisse; pœnis supradictis subiaceant. Tenor verò Bullæ Apostolicæ præfatæ sequitur, & est talis:

Bulla Cœnæ Domini. c. excommunicamus. 2. ext: eod.

c. excommunicamus. 1. ext: eod.

Concil: Trid: Sess. 4. in decre. § sed & impressoribus.

Bulla Apostolica, contra errores Martini Lutheri, & sequacium.

LEO Episcopus, Seruus seruorum Dei: Ad perpetuam rei memoriam. Exurge Domine, & discerne causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum, quæ ab insipientibus fiunt tota die: inclina aurem tuam ad preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes, quærentes demoliri vineā, cuius tu torcular calcasti solus, & ascensurus ad Patrem, eius curam, regimen, & administrationem Petro, tanquam Capiti, & tuo Vicario, eiusq; successoribus, instar triumphantis Ecclesiæ, commisisti. Exterminare nititur eam aper de sylua, & singularis ferus depascit eam: Exurge Petre, & pro Pastorali cura præfata, tibi, vt præfertur, diuinitùs demandata; intende in causam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, matris omnium Ecclesiarū, ac fidei magistræ, quam tu, iubente Deo, tuo sanguine consecrâsti; contra quam, sicut tu præmonere dignatus es, insurgunt magistri mendaces, introducentes sectas perditionis, sibi celerem interitum superducentes, quorum lingua ignis est, inquietum malum, plena veneno mortifero; qui zelum animarum habentes, & contentionibus in cordibus suis gloriantur, & mendaces sunt aduersus veritatem. Exurge tu quoq; Paule, quæsumus, qui eam tua doctrina, ac pari martyrio illuminâsti, atq; illustrâsti: iam enim surgit nouus Porphyrius, quòd sicut ille olim sanctos Apostolos iniustè momordit, ita hic sanctos Pontifices prædecessores nostros, contra tuam doctrinam eos non obsecrando, sed increpando, mordere, lacerare, aut vbi causæ suæ dif-

suæ diffidit, ad conuitia accedere non veretur: morem hæreticorum, quorum (vt inquit Hieronymus) vltimum præsidiũ est, vt cùm conspiciant causas suas damnatum iri, incipiant virus serpenti lingua diffundere, & cùm se vinctos conspiciant, ad contumelias prosilire. Nam licet hæreses esse ad exercitationem fidelium tu dixeris oportere: eas tamen ne incrementum accipiant, neuè vulpeculæ coalescant, in ipso ortu te intercedente & adiuuante, extingui necesse est. Exurgat denique omnis Sanctorum ac reliqua vniuersalis Ecclesia, cuius verâ sacrarum literarum interpretatione posthabitâ, quidam, quorum mentem pater mendacij excæcauit, ex veterum hæreticorum instituto, apud semetipsos sapientes, scripturas easdem aliter quàm Spiritus sanctus flagitet, proprio duntaxat sensu, ambitionis, auræq; popularis causa, teste Apostolo, interpretantur: imò verò torquent & adulterant, ita, vt iuxta Hieronymum, iam non sit Euangelium Christi, sed hominis, aut quòd peius est, diaboli. Exurgat, inquam, præfata Ecclesia sancta Dei, vnà cum beatißimis Apostolis præfatis, apud Deum omnipotentem intercedat, vt purgatis ouium suarum erroribus, eliminatisq; à fidelium finibus hæresibus vniuersis, Ecclesiæ suæ sanctæ, pacem & vnitatem conseruare dignetur. Dudum siquidem, quòd præ animi angustia & mœrore exprimere vix possumus, fide dignorum relatu, ac famâ publicâ referente, ad nostrum peruenit auditum, imò verò, proh dolor, oculis nostris videmus ac legimus, multos ac varios errores quosdam, videlicet, iam per Concilia ac prædecessorum nostrorum constitutiones damnatos, hæresim etiam Græcorum & Bohemicam,

 expreßè

expreßè continentes, alios verò respectiuè, vel hæreticos, vel falsos, vel scandalosos, vel piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, à falsis fidei cultoribus, qui per superbam curiositatem, mundi gloriam cupientes, contra Apostoli doctrinam plus sapere volunt, quàm oporteat; quorum garrulitas (vt inquit Hieronymus) sine scripturarum authoritate non haberet fidem, nisi viderentur peruersam doctrinã, etiam diuinis testimonijs, malè tamen interpretatis, roborare: à quorum oculis Dei timor receßit, humani generis hoste suggerente, nouiter suscitatos, & nuper apud quosdam leuiores, in inclyta natione Germanica, seminatos. Quod eò magis dolemus ibi euenisse, quòd eandem nationem, & nos, & prædecessores nostri, in visceribus semper gesserimus charitatis: nam post translatum ex Græcis à Romana Ecclesiâ in eosdem Germanos imperium, idem prædecessores nostri, & nos eiusdem Ecclesiæ aduocatos, defensoresq; ex eis semper accipimus. Quos quidem Germanos, Catholicæ veritatis verè germanos, constat hæresum acerrimos oppugnatores semper fuisse; cuius rei testes sunt, laudabiles illæ Constitutiones Germanorum Imperatorũ, pro libertate Ecclesiæ, proq; expellendis, exterminandisque ex omni Germania hæreticis, sub grauißimis pœnis, etiam amißionis terrarum, & dominiorum, contra receptatores, vel non expellentes, olim editæ, & à nostris prædecessoribus confirmatæ, quæ si hodie seruarentur, & nos & ipsi vtique hac molestia careremus. Testis est in Concilio Constantiensi Hußitarum, ac Wicleuistarum, necnon Hieronymi Pragensis, damnata & punita perfidia: testis est toties contra Bohemos Germanorum

sanguis

sanguis effusus: testis deniq; est prædictorum errorum, seu multorum ex eis per Colonien: & Louanien: Vniuersitates, vtpotè agri Dominici piissimas religiosissimasq; cultrices, non minùs docta, quàm vera & sancta confutatio, reprobatio & damnatio. Multa quoq; alia allegare possemus, quæ ne historiam texere videamur, prætermittenda censuimus. Pro Pastoralis igitur officij, diuinâ gratiâ nobis iniuncti, curâ, quam gerimus, prædictorum errorum virus pestiferum vlteriùs tolerare, seu dissimulare, sine Christianæ religionis notâ, atq; Orthodoxæ fidei iniuriâ, nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos præsentibus duximus inserendos, quorum tenor sequitur, & est talis:

Hæretica sententia est, sed vsitata: Sacramenta nouæ legis iustificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem. In puero post Baptismum negare remanens peccatum: est Paulum & Christum simul conculcare. Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingressu cœli. Imperfecta charitas morituri, fert secum necessariò magnum timorem, qui se solo satis est facere pœnam Purgatorij, & impedit introitum Regni. Tres esse partes pœnitentiæ: Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem; non est fundatum in sacrâ Scripturâ, nec in antiquis Sanctis Christianis Doctoribus. Contritio, quæ paratur per discussionem, collectionem, detestationem peccatorum, quâ quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderãdo peccatorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amissio-

amiſſionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem; hæc Contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem. Veriſſimum eſt Prouerbium, & omniũ doctrina, de Contritionibus hucuſq; data, præſtantius; de cætero non facere, ſumma pœnitentia: optima pœnitentia, noua vita. Nullo modo præſumas confiteri peccata venialia, ſed nec omnia mortalia, quia impoſſibile eſt, vt omnia mortalia cognoſcas: vnde in primitiua Eccleſia ſolùm manifeſta mortalia confitebantur. Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quàm quòd miſericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoſcendũ. Peccata non ſunt vlli remiſſa, niſi remittente Sacerdote credat ſibi remitti: imò peccatum maneret, niſi remiſſum crederet; non enim ſufficit remiſſio peccati, & gratiæ donatio, ſed oportet etiam credere eſſe remiſſum. Nullo modo cõfidas abſolui, propter tuam contritionem, ſed propter verbum Chriſti: Quodcunq; ſolueritis, &c. Hinc inquam, confide, ſi Sacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolutum, & abſolutus verè eris, quicquid ſit de contritione: ſi per impoſsibile confeſſus non eſſet contritus, aut Sacerdos non ſerio ſed ioco abſolueret, ſi tamen credat ſe abſolutum, veriſsimè eſt abſolutus. In Sacramento Pœnitentiæ, ac remiſsione culpæ, non plus facit Papa, Epiſcopus, quàm infimus Sacerdos: imò vbi non eſt Sacerdos, æquè tantum quilibet Chriſtianus, etiamſi mulier aut puer eſſet. Nullus debet Sacerdoti reſpondere ſe eſſe contritum, nec Sacerdos requirere. Magnus eſt error eorum, qui ad Sa-

qui ad Sacramēta Euchariſtiæ accedunt huic innixi, quòd ſint confeſsi, quòd nō ſint ſibi conſcij alicuius peccati mortalis; quòd præmiſerint orationes ſuas, & præparatoria, omnes illi ad iudicium ſibi manducant & bibunt: ſed ſi credant & confidunt ſe gratiam ibi conſequuturos, hæc ſola fides facit eos puros & dignos.

Conſultum videtur, quòd Eccleſia in communi conſilio ſtatueret, laicos ſub vtraque ſpecie communicandos: nec Bohemi communicantes ſub vtraque ſpecie, ſunt hæretici, vel ſchiſmatici.

Theſauri Eccleſiæ, vnde Papa dat Indulgentias, non ſunt merita Chriſti & Sanctorum. Indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium, & remiſſiones bonorū operum, & ſunt de numero eorum, quæ licent; & non de numero eorum quæ expediunt.

Indulgentiæ, his qui veraciter eas conſequuntur, non valent ad remiſsionem pœnæ, pro peccatis actualibus debitæ, apud diuinam iuſtitiam.

Seducuntur credentes Indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum Spiritus vtiles.

Indulgentiæ neceſſariæ ſunt ſolùm publicis criminibus, & propriè conceduntur duris ſolummodò & impatientibus.

Sex generibus hominum, indulgentiæ nec ſunt neceſſariæ, nec vtiles; videlicet mortuis, ſeu morituris; infirmis; legitimè impeditis; his qui non commiſerunt crimina; his qui crimina commiſerunt, ſed non publica; his qui meliora operantur.

Excom-

Excommunicationes ſunt tantùm externæ pœnæ, nec priuãt hominem communibus ſpiritualibus Eccleſiæ orationibus. Docendi ſunt Chriſtiani, plus diligere excommunicationem, quàm timere. Romanus Pontifex Petri ſucceſſor, non eſt Chriſti Vicarius, ſuper omnes totius mũdi Eccleſias, ab ipſo Chriſto in Beato Petro inſtitutus. Verbum Chriſti ad Petrum: *Quodcunq; ſolueris ſuper terrã, &c.* extenditur duntaxat ad ligata ab ipſo Petro. Certum eſt, in manu Eccleſiæ aut Papæ prorſus non eſſe, ſtatuere articulos fidei, imò nec leges morum, ſeu bonorum operum. Si Papa cum magnâ parte Eccleſiæ ſic vel ſic ſentiret, nec etiam erraret; adhuc non eſt peccatum, aut hæreſis, contrarium ſentire, præſertim in re non neceſſariâ ad ſalutem, donec fuerit per Cõcilium vniuerſale alterum reprobatũ, alterum approbatum. Via nobis facta eſt enarrandi authoritatem Conciliorum, & liberè contradicendi eorum geſtis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi quicquid verum videtur, ſiue approbatum fuerit, ſiue reprobatum à quocunq; Concilio. Aliqui articuli Ioannis Huſs, condemnati in Concilio Conſtantienſi, ſunt Chriſtianiſsimi, veriſsimi, & Euangelici, quos nec vniuerſa Eccleſia poſſet damnare. In omni opere bono, iuſtus peccat. Opus bonum optimè factum, eſt veniale peccatum. Hæreticos comburi, eſt contra voluntatem ſpiritus. Præliari contra Turcas, eſt repugnare Deo, viſitantes iniquitates noſtras per illos. Nemo eſt certus, ſe non ſemper peccare mortaliter, propter occultiſsimum ſuperbiæ vitium. Liberum arbi-

rum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo; & dum facit quod in se est, peccat mortaliter. Purgatorium non potest probari ex sacrâ scripturâ, quæ sit in Canone. Animæ in purgatorio non sunt securæ de earum salute, saltem omnes; nec probatum est vllis, aut rationibns, aut scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ charitatis. Animæ in purgatorio peccant sine intermissione, quãdiu quærunt requiem, & horrent pœnas. Animæ ex purgatorio liberatæ suffragijs viuentiũ, minùs beantur, quàm si per se satisfecissent. Prȩlati Ecclestiastici, & Principes seculares, nõ malefacerẽt, si omnes saccos mendicitatis delerẽt.

Qui quidem errores, respectiuè, quàm sint pestiferi, quàm perniciosi, quàm scandalosi, quàm piarum & simplicium mentium seductiui, quàm deniq; sint contra omnem charitatem, ac S. Romanæ Ecclesiæ matris omnium fidelium, & magistræ fidei reuerentiam, atque neruum Ecclesiasticæ disciplinæ, obedientiam scilicet, quæ fons est, & origo omnium virtutum, sine qua facilè vnusquisque infidelis esse conuincitur, nemo sanè mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, vtpotè grauissimis, propensius (vt decet) procedere, necnon huiusmodi pesti, morboq; canceroso, ne in agro Dominico, tanquam vepris nociua, vlterius serpat, viam præcludere cupientes, habitâ super prædictis erroribus, & eorum singulis diligenti trutinatione, discussione, ac districto examine, maturaq; deliberatione, omnibusq; rite pensatis, ac sæpiùs ventilatis, cum Venerabilibus Fratribus nostris S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, ac regularium Ordinum Prioribus, seu Ministris generalibus, pluribusque

alijs Sacræ Theologiæ, necnon Vtriusq; Iuris Professoribus siue Magistris, & quidem peritißimis, reperimus eosdem errores, respectiuè (vt præfertur) aut articulos, non esse Catholicos, nec tanquam tales esse dogmatizandos, sed contra Catholicæ Ecclesiæ doctrinam siue traditionem, atq; ab ea veram diuinarum scripturarum, receptam interpretationem, cuius authoritati ita acquiescendum censuit Augustinus, vt dixerit, se Euangelio non fuisse crediturum, nisi Ecclesiæ Catholicæ interuenisset authoritas: nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo, vel aliquibus, palàm sequitur, eandem Ecclesiam, quæ Spiritu sancto regitur, errare, & semper errasse. Quod est vtique contrà illud, quod Christus discipulis suis in ascensione sua (vt in Sancto Euangelio Matthæi legitur) promisit dicens: Ego vobiscum sum vsq; ad consummationē sæculi: Necnon contra Sanctorum Patrum determinationes, Conciliorum quoq; & Summorum Pontificum expressas ordinationes seu Canones, quibus non obtemperâsse omnium hæresum & Schismatum, teste Cypriano, fomes & causa semper fuit. De eorundem itaq; Venerabilium Fratrum nostrorum consilio & assensu, ac omnium & singulorum prædictorum maturâ deliberatione præhabitâ, authoritate omnipotentis Dei, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & nostrâ, præfatos omnes, & singulos articulos seu errores, tanquam (vt præmittitur) respectiuè hæreticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, & veritati Catholicæ obuiantes, damnamus, reprobamus, atq; omninò reijcimus, ac pro damnatis, reprobatis & reiectis, ab omnibus vtriusq; sexus Christifidelibus ha-

libus haberi debere, harum seriè decernimus, & declaramus: Inhibentes in virtute S. obedientiæ, & sub maioris excommunicationis latæ sententiæ pœnâ, necnon quoad Ecclesiasticas & Regulares personas, Episcopalium omnium, etiam Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum quoq; & Prioratuum, etiam Conuentualium, & quarumcunq; dignitatum, ac beneficiorum Ecclesiasticorum secularium, aut quorumuis Ordinum Regularium, priuationis, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda. Quo verò ad Conuentus, Capitula, seu domos, ac pia loca secularium, vel Regularium etiam Mendicãtium, necnon Vniuersitatis, etiam Studiorum generalium, quorumcunq; Priuilegiorum, Indultorum, à Sede Apostolica, vel eius Legatis, aut aliâs quomodolibet habitorum vel obtentorum, cuiuscunq; tenoris existant. Necnon nominis & potestatis, studium generale tenendi, legendi, ac interpretandi quasuis scientias, & facultates, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda. Prædicationis quoq; officij, ac amißionis Studij generalis, & omnium Priuilegiorum eiusdem. Quo verò ad seculares, eiusdem excommunicationis, necnon amißionis cuiuscunq; Emphiteosis, seu quorumcunq; feudorum, tàm à Romana Ecclesiâ, quàm aliâs quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda. Necnon quod omnes & singulos superiùs nominatos, inhibitionis Ecclesiasticæ sepulturæ, inhabilitatisq; ad omnes & singulos actus legitimos, infamiæ, & diffidationis & criminis læsæ Maiestatis, & Hæreticorum, & fautorum eorundem, in iure ex-

preßis pœnis eo ipso, & absque ulteriori declaratione, per omnes & singulos supradictos, si (quod absit) contrafecerint, incurrendis: à quibus vigore cuiuscunque facultatis, ac clausularum, etiam in cõfeßionalibus quibusuis personis, sub quibusuis verborum formis contentarum, nisi à Romano Pontifice, vel alio ab eo ad id in specie facultatem habente, præterquam in mortis articulo constituti, absolui nequeant. Omnibus & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, tàm laicis, quàm Clericis secularibus, & quorumuis Ordinum Regularibus, & quibuscunque personis, cuiuscunque status, gradus, vel conditionis existant, quacunque Ecclesiasticâ, vel mundanâ præfulgeant dignitate, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium, Collegiatarum, ac inferiorum Ecclesiarum Prælatis, Clericis, alijsque personis Ecclesiasticis, secularibus, & quorumuis Ordinum, etiam Mendicantium, Regularibus, Abbatibus, Prioribus, vel Ministris generalibus, vel particularibus, fratribus seu religiosis, exemptis & non exemptis, Studiorum quoque Vniuersitatibus, secularibus, & quorumuis Ordinum, etiam Mendicantium Regularibus: nec non Regibus, Imperatoribus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis; omnibusque Officialibus, Iudicibus, Notarijs Ecclesiasticis & Secularibus, Communitatibus, Vniuersitatibus, Potestatibus, Ciuitatibus, Castris, Terris, & locis eorum, vel earum Ciuibus, habitatoribus, & incolis, ac quibusuis alijs personis Ecclesiasticis, vel Regularibus, (vt præfertur) per

tur) per vniuersum orbem vbicunq; præsertim in Alemania existentibus, vel pro tempore futuris; ne præfatos errores, aut eorum aliquos, peruersamq; doctrinam huiusmodi asserere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet publicè vel occultè, quouis quæsito ingenio, vel colore, tacitè vel expressè fauere præsumant. Insuper, quia errores præfati, & plures alij continentur in libellis seu scriptis cuiusdam Martini Luther, dictos libellos, & omnia dicti Martini scripta, seu prædicationes in Latino, vel quocunque alio idiomate reperiantur: in quibus dicti errores, seu aliquis eorum, continentur, similiter damnamus, reprobamus, atq; omninò reijcimus, & pro omninò damnatis, reprobatis, ac reiectis, vt præfertur, haberi volumus. Mandantes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis prædictis, eo ipso incurrendis, omnibus & singulis vtriusq; sexus Christifidelibus, superiùs nominatis, ne huiusmodi scripta, libellos, prædicationes, seu cædulas, vel in eis contenta capitula, errores aut articulos supradictos continentia, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere, per se, vel alium, seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, publicè vel occultè, aut in domibus suis, siue alijs publicis, vel priuatis locis, tenere quoquo modo præsumant: quinimò illa statim post harum publicationem, vbicunq; fuerint, per Ordinarios, & alios supradictos, diligēter quæsita, publicè, & solenniter, in præsentia Cleri & populi, sub omnibus & singulis supradictis pœnis, comburant. Quod verò ad ipsum Martinum attinet, bone Deus, quid prætermisimus? quid non fecimus? quid paternæ charitatis omisimus, vt eum ab eiusmodi erro-

di erroribus reuocaremus? Postquam enim ipsum citauimus, mitiùs cum eo procedere volentes, illum inuitauimus, atq; tam per diuersos tractatus, cum Legato nostro habitos, quàm per literas nostras hortati fuimus, vt à prædictis erroribus discederet, aut ad nos, oblato etiam saluo conductu, & pecunia ad iter necessariâ, sine metu, sine timore aliquo, quem perfecta charitas foras mittere debuit, veniret, ac Saluatoris nostri, Apostoliq; Pauli exemplo, non in occulto, sed palam, & in facie loqueretur. Quòd si fecisset, pro certo (vt arbitramur) ad cor reuersus errores suos cognouisset, nec in Romanâ Curiâ, quam tantoperè, vanis maleuolorum rumoribus plus quàm oportuit tribuendo, vituperat, tot reperisset errata: docuissemusq; eum luce clariùs, Sanctos Romanos Pontifices, prædecessores nostros, quos præter omnem modestiam iniuriosè lacerat, in ipsorum Canonibus, seu Constitutionibus, quas mordere nititur, nunquam errâsse. Quia iuxta Prophetam, nec in Galahad resina, nec medicus deesset: sed obaudiuit semper, & prædicta citatione, omnibusq; & singulis supradictis spretis, venire contempsit, ac vsq; in præsentem diem contumax, atq; animo indurato, Censuras vltra annum sustinuit. Et quod deterius est, addens mala malis, de citatione huiusmodi notitiam habens, in vocem temerariæ appellationis prorupit ad futurum Concilium, contra Constitutionem Pij Secundi, ac Iulij Secundi, prædecessorum nostrorum, quâ cauetur taliter appellantes hæreticorum pœnâ plectendos (frustra etiam Concilij auxilium implorauit, qui illi se non credere palam profiteretur) ita vt contra ipsum tanquam de fide notoriè suspectum, imò verè hæreticum,

absque

absque vlteriori citatione, vel mora, ad condemnationem & damnationem eius, tanquam haeretici, ac ad omnium & singularum suprasciptarum poenarum & Censurarum seueritatem procedere possemus: Nihilominus de eorundem Fratrum nostrorum consilio, Omnipotentis Dei imitantes clementiam, qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, omnium iniuriarum hactenus nobis & Apostolicae Sedi illatarum obliti, omni quâ possumus pietate vti decreuimus, & quantum in nobis est agere, vt proposita mansuetudinis viâ, ad cor reuertatur, & à praedictis recedat erroribus, vt ipsum tanquam filium illum prodigum, ad gremium Ecclesiae reuertentem, benignè recipiamus. Ipsum igitur Martinum, & quoscunque ei adhaerentes, eiusque receptatores & fautores, per viscera misericordiae Dei nostri, & per aspersionem sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quo & per quem humani generis redẽptio, & sanctae Matris Ecclesiae aedificatio facta est, ex toto corde hortamur, & obsecramus, vt ipsius Ecclesiae pacem, vnitatem, & veritatem, pro quâ ipse Saluator tam instanter orauit ad Patrem, turbare desistant, & à praedictis tam perniciosis erroribus prorsus abstineant. Inuenturi apud nos, si effectualiter paruerint, & paruisse per legitima documenta nos certificauerint, paternae charitatis affectum, & apertum mansuetudinis & clementiae fontem. Inhibentes nihilominùs eidẽ Martino exnunc, vt interim ab omni praedicatione, seu praedicationis officio omninò desistat: alioquin vt ipsum Martinum, si fortè iustitiae & virtutis amor à peccato non retrahat, indulgentiaeque spes ad poenitentiam non reducat, poenarum terror coërceat

disciplinæ; eundem Martinum eiusq́ adhærentes, complices, fautores & receptatores, tenore præsentium requirimus, & monemus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub prædictis omnibus & singulis pœnis, eo ipso incurrendis, districtè præcipiendo, mandamus, quatenus infra sexaginta dies, quorum pro primo viginti, pro secundo viginti, reliquos viginti dies pro tertio & perẽptorio termino aßignamus, ab affixione præsentium in locis infrascriptis, immediatè sequentes, numerandos. Ipse Martinus complices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti, à præfatis erroribus, eorumq́ prædicatione, ac publicatione & assertione, defensione quoq;, & librorum seu scripturarum editione super eisdem siue eorum aliquo, omninò desistant; librosq́ ac scripturas omnes & singulas, præfatos errores, seu eorum aliquos, quomodolibet continentes, comburant, vel comburi faciãt. Ipse etiam Martinus errores, & assertiones huiusmodi, omninò reuocet, ac de reuocatione huiusmodi, per publica documenta, in formâ iuris validâ, in manibus duorum Prælatorum consignatâ, ad nos infra alios similes sexaginta dies transmittenda, vel ipsummet (si ad nos venire voluerit, quod magis placeret) cum præfato plenißimo saluo Conductu, quem exnunc concedimus, deferendâ, certiores nos efficiat, vt de eius verâ obedientiâ, nullus dubitationis scrupulus valeat remanere. Aliâs si (quod absit) Martinus præfatus, complices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti secus egerint, seu præmissa omnia & singula infra terminum prædictum, cum effectu non adimpleuerint, Apostoli imitantes doctrinam, qui hæreticum hominem post primam & secundam correctionem vitandum

docuit.

docuit. Ex nunc, prout extunc, & è conuerso, eundem Martinum, complices, & adhærentes, fautores, & receptatores præfatos, & eorum quemlibet, tanquam aridos palmites in Christo non manentes, sed doctrinam contrariam, Catholicæ fidei inimicam, siue scandalosam, siue damnatam, in non modicam offensam Diuinæ Maiestatis, ac vniuersalis Ecclesiæ, & fidei Catholicæ detrimentum & scandalum, dogmatizantes & prædicantes: Claues quoq; Ecclesiæ vili pendentes, notorios, & pertinaces hæreticos, eadem authoritate fuisse & esse, declarantes eosdem vt tales, harum serie condemnamus, & eos pro talibus haberi ab omnibus vtriusq; sexus Christifidelibus supradictis, volumus & mandamus, eosq; omnes & singulos, omnibus supradictis, & alijs contra tales à iure inflictis pœnis, tenore præsentium subijcimus, & eisdem irretitos fuisse & esse, decernimus & declaramus. Inhibemus præterea, sub omnibus & singulis præmissis pœnis, eo ipso incurrendis, omnibus & singulis Christifidelibus superius nominatis; ne scripta, etiam præfatos errores non continentia, ab eodem Martino quomodolibet condita, vel edita, aut condenda, vel edenda, seu eorum aliqua, tanquam ab homine Orthodoxæ fidei inimico, atq; ideò vehementer suspecta, legant. Et vt eius memoria omninò deleatur de Christifidelium consortio, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere, per se vel alium, seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, publicè vel occultè, seu in domibus suis, siue alijs locis publicis vel priuatis, tenere quoquo modo præsumant, quinimò illa (vt præfertur) cōburant. Monemus insuper omnes & singulos Christifideles supradictos,

prædictos, sub eadem excommunicationis latæ sententiæ pœnâ; ut hæreticos prædictos, declaratos & condemnatos, mandatis nostris non obtemperantes, post lapsum termini supradicti euitent, & quātum in eis est euitari faciant, nec cum eisdem, vel eorum aliquo, commercium, aut aliquam conuersationem, seu communionem habeant, nec eis necessaria ministrent. Ad maiorem præterea dicti Martini, suorumque Complicum, fautorum vel adhærentium, aut receptatorum prædictorum, sic post lapsum termini prædicti declarationem hæreticorum, & condemnatorum confusionem: vniuersis & singulis vtriusq; sexus Christi fidelibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium, Collegiatarum, ac inferiorum Ecclesiarum Prælatis, Capitulis, alijsq; personis Ecclesiasticis secularibus, & quorūuis Ordinū, etiam mendicantium (præsertim eius Congregationis, cuius dictus Martinus est professus, & in qua degere vel morari dicitur) Regularibus exemptis & nō exēptis, nec non vniuersis & singulis Principibus, quacunq; Ecclesiastica vel mundana fulgentibus dignitate, Regibus, Imperatoribus, Electoribus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis, Communitatibus, Vniuersitatibus, Potentatibus, Ciuitatibus, Terris, Castris, & locis, seu eorum habitatoribus, ciuibus, & incolis, omnibusque alijs & singulis supradictis per vniuersum orbem, præsertim in eadem Alemania constitutis mandamus: quatenus sub prædictis omnibus & singulis pœnis, ipsi vel eorum quilibet præfatum Martinum, complices, adhærentes, receptantes, & fautores personaliter capiant,

& captos

& captos ad noſtram inſtantiam retineant, & ad nos mittant. Reportaturi pro tam bono opere, à nobis & Sede Apoſtolica remunerationem, præmiumque condignum: vel ſaltem eos, vel eorum quemlibet de Metropolitanis, Cathedralibus, Collegiatis, & alijs Eccleſiis, Domibus, Monaſteriis, Conuentibus, Ciuitatibus, Dominijs, Vniuerſitatibus, Communitatibus, Caſtris, Terris, ac locis reſpectiuè, tam Clerici & Regulares, quàm laici omnes & ſinguli ſupradicti omninò expellant. Ciuitates vero, dominia, terras, Caſtra, Villas, Comitatus, Fortalitia, Oppida, & loca quæcunq; vbilibet conſiſtentia earum & eorum reſpectiuè, Metropolitanos, Cathedrales, Collegiatas, & alias Eccleſias, Monaſteria, Prioratus, Domus, Conuentus & loca religioſa vel pia, cuiuſcunq; ordinis, (vt præfertur) ad quæ præfatum Martinum, vel aliquē ex prædictis declinare contigerit, quamdiu ibi permanſerit, & triduo poſt receſſum, Eccleſiaſtico ſubijcimus interdicto. Et vt præmiſſa omnibus innoteſcant; mandamus inſuper vniuerſis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium & Collegitarum Eccleſiarum Prælatis, Capitulis, aliiſq; perſonis Eccleſiaſticis, ſecularibus & quorumuis Ordinum ſupradictorum Regularibus fratribus, religioſis, Monachis, exemptis & non exemptis, ſupradictis, vbilibet, præſertim in Alemania conſtitutis: quatenus ipſi vel eorum quilibet, ſub ſimilibus Cenſuris, ac pœnis, eo ipſo incurrendis, Martinum, omneſq; & ſingulos ſupradictos, qui elapſo termino huiuſmodi mandatis, ſeu monitis noſtris non paruerint, in eorum Eccleſiis, Dominicis, & alijs feſtiuis diebus, dum

bus, dum inibi maior populi multitudo ad Diuina conuenerit, declaratos hæreticos, & condemnatos publicè nuncient, faciantque & mandent ab alijs nunciari, & ab omnibus arctiùs euitari. Nec non omnibus Christi fidelibus, vt eos euitent, pari modo sub prædictis Censuris & pœnis, & præsentes literas, vel earum transsumptum, sub forma infrascripta factum, in eorum Ecclesiis, Monasterijs, Domibus, Conuentibus, & alijs locis, legi, publicari, atque affigi faciant. Excommunicamus quoq; & anathematizamus omnes & singulos cuiuscunq; status, gradus, conditionis, præeminentiæ, dignitatis, aut excellentiæ fuerint, qui quominus præsentes literæ, & earum transumpta, copiæ, seu exemplaria, in suis terris, & dominijs legi, affigi, & publibari, poßint, fecerint, vel per se, vel per alium, seu alios, publicè vel occultè, directè vel indirectè, tacitè vel expreßè, quoquomodo procurauerint. Postremò quia difficiliter foret præsentes literas ad singula quæque loca deferri, in quibus necessarium foret, volumus & Apostolicâ authoritate decernimus, quòd earum transsumptis, manu publici Notarij confectis & subscriptis; vel in Alma vrbe impreßis, & sigillo alicuius Ecclesiastici Prælati munitis, vbique stetur, & plena fides adhibeatur, prout originalibus literis staretur, & adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Et ne præfatus Martinus, omnesq; alij supradicti, quos præsentes nostræ literæ quomodolibet concernunt, ignorantiam earundem literarum, & in eis contentorum omnium & singulorum prætendere valeant, literas ipsas in Basilica Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, nec non Cathedralium Ecclesiarum, Brandeburgeñ: Misneñ:

Misneñ: & Mersburgeñ: valuis affigi, & publicari debere volumus. Decernentes quòd earundem literarum publicatio sic facta, superdictum Martinum, omnesque alios & singulos prænominatos, quos literæ huiusmodi quomodolibet concernunt, perinde arctent; ac si literæ ipsæ die affixionis & publicationis huiusmodi eis personaliter lectæ & intimatæ forent. Quum non sit verisimile, quòd ea, quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere: non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, seu si supradictis omnibus & singulis, vel eorum alicui, aut quibusuis alijs, à Sede Apostolicâ prædicta, vel ab ea potestatem habentibus, sub quauis formâ, etiam confeßionalis, & cum quibusuis etiam fortißimis clausulis, aut ex quauis causâ, seu grandi consideratione, indultum vel concessum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non poßint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, de indulto huiusmodi mentionem, eiusdem indulti tenores, causas & formas, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur, ita vt omninò tollatur, præsentibus pro expreßis habentes. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ damnationis, reprobationis, reiectionis, decreti, declarationis, inhibitionis, voluntatis, mandati, hortationis, obsecrationis, requisitionis, monitionis, aßignationis, conceßionis, condemnationis, subiectionis, excommunicationis, & anathematizationis infringere, vel ei ausu temesario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri &

Pauli

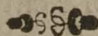
Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum. Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo, Quingentesimo, Vigesimo Septimo. Decimo Kalendas Iulij. Pontificatus nostri anno octauo.

Edictum SIGISMVNDI REGIS, contra Hæreticos.

SIGISMVNDVS Dei gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithuaniæ, Russiæ, Prussiæq; Dominus & Hæres.

MAnifestum facimus omnibus & singulis, cuiuscunq; status & ordinis, subditis Nostris, necnon etiam aduenis quibuscunq; in Regno & Dominijs Nostris vbilibet existentibus. Quia cum humanis ingenijs, præsertim vulgi, ad res nouas & insolentes propensis, necesse sit cùm alia mala pleraq;, tum verò Schismata & Hæreses emergere; necesse item sit illas, per eos, qui diuinis ac humanis institutis præpositi sunt, tanquam zizania ex agro putari, & eradicari. Siquidem sola est Religio, quæ legibus ac institutis suis, homines in disciplina, in virtute, ac in fide erga Deum & homines continet, ac regit: quaq; in norma & obseruatione suâ veteri, turbatâ & dissolutâ, turbari ac dissolui necesse est vniuersa: quòd postea, vt in multis exemplis constat, in seditiones vergere, ac in perniciem Rerum-publicarum, earumq; Rectores, redundare solet. Nos pro officio Christiani Principis, eam ipsam Religionem, à Sanctis Patribus ordinatam, ac per Sanctam Romanam Ecclesiam directam, Nobisq; à maioribus Nostris per manus traditam, ac per Nos deniq; & gentes Nostras, multò sanguine, & clarissimis, gratiâ Dei, victorijs hactenus defensam; etiam à labe hæreticâ, his temporibus in vicinia emergente, integram ac immaculatam, in Regno & Dominijs Nostris conseruare volentes; publicis edictis mandamus, ne qui libri Lutheri cuiusdam, eiusq; sequacium quorumcunq;, quos sua insolentia in reprobum egit sensum, quiq; prætextu libertatis Christianæ, prætextu vitiorum Ordinis Ecclesiastici, & scandalorum, quæ ab hominibus, & ab ijs, qui de hominibus assumpti ac perinde infirmi sunt, venire necess

necesse est, tanquam sub melle virus suum in vulgos spargunt, & scriptis ac sermonibus famosissimis, non solùm mores salubres, ac instituta Ecclesiastica, sed ipsos etiam sanctos Patres turpissimè proscindunt, & sacra prophanis miscent, nequaquam ad Regnum & Dominia Nostra inferantur, & legantur: neuè quis dogma ipsum pestiferum, ac iam pridem damnatum, approbare, profiteri, vel tueri auderet, sub pœna capitis, & confiscatione bonorum omnium. Ad quæ postea Edicta Nostra exequenda, modum etiam opportunum statuere volentes, delegauimus in Prætorium Ciuitatis Nostræ Regiæ Cracouień: nonnullos primarios Nostros, tàm Spirituales quàm etiam Seculares, Consiliarios, qui cum Consulibus ac Officialibus Ciuitatis, sic edicta ipsa Nostra exequenda statuerent: vt inprimis quandocunq; opportunum videretur Rńdmo Domino Episcopo Cracouiensi, fieret per inquisitores eius cum decurionibus, quos Consulatus in tota Ciuitate, ad huius negotij, aliorumq; excessuum tollendorum custodiam delegit, per omnes & singulas domos, testudines, ac cistas diligens scrutatio fiat; & vbi aliqui libri hæretici inuenirentur, illinc pœna Edicti exigeretur. Deinde vt Impressores librorum, nihil prorsus imprimere, & Bibliopolæ, vel alij quicunq; exponere, ac vendere deinceps audeant, ex libris vndecunq; adductis, nisi illos Rector Vniuersitatis, vel aliquis per Ordinarium constitutus prior viderit, & tàm imprimi, quàm vendi permiserit, sub pœnis prædictis. Vt autem & reliquæ Ciuitates Nostræ hoc exemplo insistant, ac vnusquisq; in tempore præmoneretur ne ipsa Mandata Nostra Regia transgrediatur, & ignorantiam prætendere possit: Nos hanc ipsorum Consiliariorum, simul ac Consulatus Cracouiensis ordinationem, per has literas Nostras, omnibus testatam esse volumus: Mandantes omnibus alijs Ciuitatibus Regni, & Dominiorum Nostrorũ, vt ad hunc modum Edicta Nostra exequendi, faciant cum Loci ordinarijs, aut eorum Delegatis, ordinationes opportunas; easq; diligentissimè exequantur, pro gratia Nostra aliter non facturi. Datum Cracouiæ, Sabbatho antè Festum Natalis Sanctissimæ Virginis Mariæ, Dominæ Nostræ. Anno Domini, Millesimo, Quingentesimo, Vigesimo Tertio. Regni autem Nostri, Decimo septimo.

Ioannis Laſki, Lanciciæ Statutum: ſed per Matthiam Drzeuicium ſucceſſorem eius promulgatum, Anno Domini, 1527.

DEcreuit hæc Sacra Synodus, vt Rñdmi DD. Archiepiſcopus & Epiſcopi, pro exterminio ſectæ Lutheranæ ex Diœceſibus Comprouincialibus, & præſertim Wratiſlauień: & Cuiauień: intendant, procedendo contra notorios & ſuſpectos de hæreſi, ſecundùm Decretum Sacrorum Canonum, Statutorum Prouincialium veterum & nouorum, omni timore poſtpoſito, ſolum Deum, fidem eius, ac religionem ſanctam præ oculis habentes, non parcentes præterea laboribus & expenſis: cùm ipſi ſunt in fidei materiâ poſiti, tanquam ſignum ad ſagittam, & de plebe ſibi commiſſa, condignam Deo in diſtricto examine reddituri ſunt rationem, & ſanguis ouium de manibus eorum requiretur. Quam rem vt faciliùs & commodiùs aggredi valeant; ſuſcepit hæc Synodus Statuta omnia Prouincialia, cum Bullis Apoſtolicis inſertis, in diuerſiſq; Synodis, & per Rñdmum in Chriſto Patrem, D. Ioannem de Lasko Archiepiſcopum Gneſneń: Primatem, Legatũq; Natum, tempore præſidentiæ ſuæ felicis confecta, approbata, Synodaliq; authoritate & Decreto, cum Statutis huius Prouinciæ vetuſtioribus conformata, digeſta, in vnũq; volumen redacta, ac nouiter impreſſa, & per memoratum D. Archiepiſcopum, in præſenti Synodo publicata. Quæ eadem Synodus pro approbatis & publicatis habere voluit, de-

c. vt officium. de hæret. in 6. Clem: 1. eod. Thren: 3. Ezech: 3. & 31.

it, decernens eiſdem robur perpetuæ firmitatis. Et vt DD. Archiepiſcopi, Epiſcopi, alijq́, Iudices Eccleſiaſtici, & Clerus Prouincialis vniuerſus, ſecundum illa viuant, pœnis inibi contentis, irremiſsibiliter puniendi.

Eiuſdem, Petricouiæ. Anno 1530.

INnouans Conſtitutiones, tam Iuris communis, quàm Statutorum Prouincialium anteriorum, eiſq; addendorum: Sacra hæc Synodus decreuit, arctiſsimèq; iniunxit, vt Ordinarij harum Prouinciarum, his iniquiſsimis temporibus, diligentiùs exactiuſq;, quàm vnquam antea, de hæreſi Lutheranâ, aliaq; quapiam peruerſâ doctrinâ, in ſuis Diœceſibus inuigilent: iniungantq; hæreſum inquiſitoribus, vt vbi ſuſpicio aliqua eius hæreſis emerſerit, illinc diligenter pertentent, excutiant, & perquirant. Quod officium de hæreſi inquireñ: Sacra Synodus Archidiaconis, vbi inquiſitores non ſunt, voluit eſſe iniunctum; deinde hi, vbi quippiam de hoc crimine innotuerit, citra vllam negligentiam DD. Ordinarijs deferant, qui mox ad hoc crimen perſequendum, Iura communia, Statutaq; Prouincialia diſtringant, ſeruatis tramitibus, modiſq; ab eiſdem Iuribus conſtitutis.

d.c. vt officium. de hære. lib: 6. Clem: 1. eod.

Dzierzgouius, Petricouiæ 1551.

QVia rectæ rationis dictamini repugnat, & omnium ſanctionum diſpoſitioni aduerſatur, hoſtes Eccleſiæ, de religionis ſcindenda vnitate, & ſubuertendo ſtatu Eccle-

ſiarum, ſemper ſollicitos, veluti angues in ſinu ſuo fouere, & illis contrarium ſpirantibus, honorem & fructum, ac conſeruationem in bonis Eccleſiaſticis, pro tuenda religione Orthodoxa, & ſuſtentatione pauperum fundatis largiri, eoſq; talibus bonis præficere: Proinde Sacra Synodus decreuit, ne deinceps hominibus hæreticâ prauitate notatis, vel de hæreſi ſuſpectis, Caſtra, Oppida, Villæ, Prædia, aliaq; bona Eccleſiaſtica in prouiſionem conferantur, ſiue in Emphiteoſim, vt vocant, ſiue ad beneplacitum, vel quocunq; alio modo, ſub pœna quingentorum Ducatorum auri in auro, irremiſsibiliter per Synodum exigeñ: & ſi qui eiuſmodi fuerint de hæreſi ſuſpecti, eis bona ipſa & præfecturæ auferantur. Sunt enim nonnulli Seculares, hoc ſuſpecto tempore, bona Eccleſiaſtica à DD. Epiſcopis, alijſué Spiritualibus hominibus, modo præmiſſo illis conceſſa, obtinentes; qui poſthabitâ fide ſanctâ Catholicâ, hæreſes ipſi complectuntur, Hæreticoſq; vel de hæreſi ſuſpectos, apud ſe fouent, & Eccleſiæ ſubditos in eundem errorem & periculum ſecum trahunt; à templis ſacris, Confeſsione, aliorumq; Sacramentorum Eccleſiæ perceptione arcent, & diebus celebribus, feriatis, ad labores obeundos cogunt. Ideò decreuit hæc Synodus Sancta, tales omnes ad gubernanda Eccleſiæ bona, debere eſſe deinceps inhabiles, & huiuſmodi prouiſionibus & bonis, priuandos fore per DD. Ordinarios, ſub pœna quingentorum Ducatorũ, Rñdmo D. Archiepiſcopo, & eius Eccleſiæ Gneſneñ: irremiſsibiliter perſoluenda, à publicatione præſentium Conſtitutionum in

num in duobus mensibus, contra eos seruatis de iure seruandis procedeñ: Etiam eo non obstante, quod in tales concesſiones, Capitula etiam regularia, ad quæ præsens Constitutio extenditur, consenserint, sigillaq́; sua literis apposuerint. Bona autem huiusmodi, post priuationem, ad Dños suos Ecclesiasticos redeant. Vt autem Rñdmi DD. Ordinarij, & eorum in Spiritualibus Vicarij, ad exequeñ: ea, quæ contra hæreticos sunt decreta, magis expeditiores esse queant; decreuit eadem Synodus, quatenus iuxta Statuta Prouincialia priora, quisq; illorum inquisitores hæreticæ prauitatis, in sua Diœcesi habeat, eisq́; stipem honestã & competentem, singulis annis soluat: & quoties opus fuerit, cùm officium inquisitionis peragent, illis de securitate eorum per familiam suam, aut aliâs quomodocunq;, prospiciat, sub pœna centum marcarum pecuniæ, per Synodum Prouincialem exigenda.

Decretum SIGISMVNDI AVGVSTI REGIS, in negotio religionis. *Warßouiæ.*

SIGISMVNDVS AVGVSTVS Dei gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithuaniæ, Rusſiæ, Prusſiæ, Masouiæ, Samogitiæ, &c. Dominus & Hæres.

VNiuersis & singulis, cuiuscunque gradus, status, conditionis, & præeminentiæ, subditis nostris, in Regno & Dominijs nostris commorantibus, syncerè & fidelibus dilectis, gratiam nostram Regiam. Syncerè & fideles dilecti: quum inter cætera incommoda, atq; pericula, quibus Regnum Nostrum premitur, nullum esse videamus domesticis odijs atq; dissensionibus perniciosius: nec quod Regna quæuis & imperia vel af-

 fligere

fligere magis, vel citiùs euertere possit. Nulla autem ex re acerbiora odia, atrocioresq; contentiones, non modò inter Ordines, sed inter omnium Ordinum Regni Nostri homines, quàm ex diuersitate opinionum de religione Christiana, quæ irrumpentes in Regnum Nostrum hæreses inuexerunt, natas esse animaduertamus; summo studio in eo Conuentu, cum Consiliarijs Regni Nostri, curandum atq; elaborandum Nobis esse putauimus, vt pacatis priùs & constitutis domesticis dissensionibus, ab externis quoq; periculis, si qua ingruerent, tuti atq; securi esse possemus. Verùm cùm magna esset de eo orta controuersia, quòd multa essent publicè, contra vetera Catholica instituta, atq; contra leges Regni, & edicta in religione, ritibusq; religionis, propria quorundam temeritate, atq; audacia innouata, templaq;, in quibus ad eam diem veteri Romanæ Ecclesiæ ritu, sacra agebantur, ac Sacramenta administrabantur, nouis à Catholica & Apostolicâ, Romanaq; Ecclesiâ alienis ritibus introductis, occupata & profanata; ministri earum vexati, ac sedibus suis pulsi, ornamenta ablata, bonaq; & reditus retenti, idq; cùm alias, tum post Conuentum Regni nostri, quem Petricouiæ proximè habuimus. In quo edixeramus, ne quid in religione ad hunc vsq; Conuentum innouaretur, nec possemus de eo iudicium constituere propter imminens Liuonicum bellum, ad quod gerendum in Lithuaniam Nobis proficiscendum fuit, necessariò totam eius rei cognitionem atq; iudicium, ex sententiâ Senatorum Regni Nostri, ad proximum vsq; Conuentum Regni Nostri, reiecimus suspendimusq;. Ne quid verò interim dum absumus, de religione in Regno Nostro à quopiam istiusmodi innouetur, seu perpetretur, longiusq; progrediatur hominum licentia, edictum ea de re nostrum, ex sententiâ Consiliariorum Nostrorum proponendum putauimus. Mandamus igitur, atq; edicimus vobis omnibus, superiùs nominatis, Constitutione videlicet Petricouiensi, in Comitijs præteritis factâ, ac legibus Nostris ad eam rem freti: Præcipimus, vt omnes à blasphemijs quibusuis in Deum, Sanctæq; Ecclesiæ Sacramenta, ac tremendum altaris sacrificium, abstineant. Deinde, ne quispiam vestrum vllos iam deinceps in Regno Nostro motus, atq; turbas excitare, cœtus, conuenticula, Conuentiones in Vrbibus, Oppidis, Arcibus, Curijs, Villis, & possessionibus Nostris, prætextu religionis quouis modo habere & celebrare: neq; in ijs aut alijs quibuscunq;, quorumcunq; hominum, status & conditionis cuiusuis bonis, Ecclesias atq;

templa,

templa, in quibuſcunq; nunc antiquus, hoc eſt Romanus religionis manet ritus, violare, aliquid inde tollere, ſeu in alium ſtatum atq; formam, quicquam ibi immutare & innouare, Sacerdoteſuè & miniſtros templorum vexare, ſpoliare, pellere, iiſq; vel pulſis, vel morte extinctis, alios in locum eorum, ſine authoritate & inſtitutione Ordinariorum inducere, ſeu Eccleſiis ipſis præficere, aut aliquam ſibi poteſtatem & iuriſditionem in Eccleſiis ipſis vſurpare, aliuduè quidpiam agere, quod ſeditionem, contentionem, atq; tumultum excitare inde poſſit, audeat. Quod ſi quis contra hoc edictum noſtrum aliquid committere & facere auſus fuerit, id non pro priuata ordinis aut perſonæ alicuius iniuriâ, ſed pro Noſtrâ, authoritatiſq; Noſtræ Regiæ, reputabimus; in eumq; tanquam violatorem authoritatis Noſtræ, & pacis publicæ turbatorem, legitimo iuris ordine animaduertemus. Datum Warſſouiæ, in Conuentione Regni generali, Feria Quarta poſt Feſtum SS. Trium Regum, proxima. Anno Domini, Milleſimo, Quingenteſimo, Quinquageſimo Septimo. Regni verò Noſtri Anno Vigeſimo Septimo.

DE SCHISMATICIS.

Ex Antiquis.

ET quoniam præterita pericula, nos circa futura faciunt cautiores: Volumus, & ordinamus, vt ſi aliquæ perſonæ vel Collegia Noſtræ Prouinciæ ſe ſeparauerint, ſchiſma quodammodo faciendo, cùm iam quidam per factum huiuſmodi à ſui Diœceſani obedientia receſſerint, Pontificalia eis miniſteria & Eccleſiaſtica beneficia, ſepulturæ videlicet, & eleemoſynæ penitùs denegentur: &ſi Canonicè moniti, ad vnionem vel ad obedientiã non redierint, extunc populus ab ipſorum communione diſtrictiùs arceantur. Inſuper à perſonis Eccleſiaſticis ad hoſpitia nullatenus colligantur; hoc ipſum extendi *In Bulla Cœnę Domini.*

Fac: c. quoniam. de cõstit. extendi volumus ad eos, qui iam Schisma & inobedientiam huiusmodi commiserunt.

DE APOSTATIS.

PRohibemus, ne Apostatæ, vel cuiusuis Religionis
Syl: ỽ. Apostasia. n. 11. Professores, habitum sui Ordinis mutantes, cùm ex eo excommunicationis sententiam dignoscantur contraxisse, ad Ecclesias regendas, vel earum Vicarias aliquatenus admittantur.

DE ADVLTERIIS.

In Synodo Lancicienſi Secundæ. Ex Nouis.

ET quoniam hostis humani generis multorum secularium mentes adeò obcæcauit, vt relictis proprijs cõiugibus, alienas nuptias profanare, mulieres suspectas publicè fouere, iusq; thori proprij & alieni contaminare non vereantur, contra præceptum Diuinæ maiestatis,
Azor: instit: mor: p. 3. lib: 3. c. 8. c. quid in omnibus. 32. q. ỽ 7. c. indignantur 32. q. 6. Cõc: Trid: Sess: 24. c. 8. de ref. iurisq; Ciuilis & Canonici sanctiones. Cùm igitur in omnibus peccatis adulterium sit grauissimum, vtpotè, quòd secundum in pœnis vendicat sibi locum, tantoq; grauius propter id maritos puniri oportet, quantò magis ad eos pertinet, & virtute vincere, & exemplo regere fœminas: Statuimus & irrefragabiliter obseruari decernimus, vt Ordinarij contra tales adulteros, ad pœnas iuris communis, omnium timore postposito, procedant. Etsi aliqui etiam ex Senatoribus Regni propterea excõmunica-

municarentur, Dominus Archiepiſcopus & Epiſcopi, apud Sacram Maieſtatem Regiam, cuius eſt officium furta cohibere, adulteria punire, & impios de terra perdere, diligenter inſtare debent, vt talibus conuictis, portæ dignitatum non pandantur, & in Magiſtratu exiſtentes ad publica non admittantur conſilia. Vt quos virtutis amor à delinquendo non continet, ſaltem pœnarum exaggeratio, & honoris temporalis priuatio, cohibeat. In qua re Dñi Epiſcopi, vnus alteri conſtanter adhærere, ac vniforme & indefeſſum conſilium & auxilium præſtare debent, ſub interminatione maledictionis & vindictæ Diuinæ.

23. q. 8. c. Rex.

c. infamibus. de reg: iur. lib: 6.

DE RAPTORIBVS.

Ex Antiquis.

QVicunq; defuncto Epiſcopo, vel aliquo alio beneficiato, curato vel non curato, etiam religioſo, cui ius non competit, relicta ab eo, aut ſede vacante bona Eccleſiæ occupauerit, ipſo facto, quam nunc in talem ferimus, ſententiam excommunicationis incurrat.

c. quia ſæpè. de elec: lib: 6. ſup: lib: 1. de elec: adm: in fin.

Cùm bona decedentium Clericorum in vſus Eccleſiæ, ſeu Eccleſiarum, quarum fuerint ipſi Clerici, conuerti, vel futuris ſucceſſoribus de iure debeant reſeruari: Decernimus ſtatuendo, quòd nullus patronus Clericus vel Laicus, aut quiuis alius, res ſeu bona Rectorum Eccleſiarum, ſeu quorumlibet Clericorum, viuorum aut ceden-

c. cùm vos. de off: ord.

decedentium occupare, rapere, vel in vſus ſuos conuertere præſumat. Qui autem id cœcâ cupiditate repertus fuerit peregiſſe, excommunicationis vinculo ſe nouerit innodatum.

Cõ: Trid: Seſſ: 22. c. 11. de ref.

Ex ijſdem.

MAndamus vniuerſis Plebanis, & alijs Clericis, cuiuſcunq; fuerint ſtatûs, in virtute ſanctæ Obedientiæ, & ſub pœna priuationis officij & beneficij, ne aliquē raptorem, proſcriptum, bannitum, profugum, vel incendiarium, aut eorum rapinas in domibus recolligant, vel conſeruent, aut ipſis extra domos ſuas, expenſas ſeu alimenta miniſtrent, ſiue ipſorum literas vel legationes ad quaſcunq; perſonas perferant, à quibus plerumq; huiuſmodi peſtiferum genus hominum per contaminationes, de occidendis perſonis, vel eorum bonis cremandis, pecunias extorquere conantur.

Cùm in quibuſdam locis quorundam iniquitas inualuerit, quòd in rebus Eccleſiæ furtum reputatur ſagacitas; rapina, probitas; & violentia, fortitudo: hoc Sacro approbante Concilio, cupientes ſecularium poteſtatum audaciam, quantum cum Deo poſſumus refrænare; ſancimus, quòd quicunq; Princeps ſeu Capitaneus terræ, Baro, aut Miles, aut Nobilis, vel Officialis eorum, & generaliter, quæuis alia perſona Spiritualis, vel ſecularis, cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus, & conditionis exiſtat, Decimas, tributa, Caſtra, Villas, munitiones, poſſeſsiones

&bona,

& bona, ac alias res mobiles & immobiles, & ſe mouen-
tes, ad Eccleſias & pia ac religioſa loca, perſonaſq; Ec-
cleſiaſticas ſpectantia & pertinentia, aut etiam paupe-
rum hominum in ipſorum bonis degentium rapuerit, in-
uaſerit, occupauerit, aut illicitè detinuerit, exactionaue-
rit, tallias ſeu collectas impoſuerit, ſeu iniuſtè impigno-
rauerit, ac occaſione pignoris aliquid extorſerit, vel
quouis ſumpto colore grauauerit: vel rapi, inuadi, oc-
cupari, detineri, impignorari, aut exactionari mandaue-
rit, ordinauerit, ſeu ratum habuerit; aut raptorem, in-
uaſorem, occupatorem, & detentorem illicitum, cum
re rapta, inuaſa, occupata, detenta conſeruauerit, ſeu in
defenſionem ſuſceperit; aut in bonis eiuſdem notorium
damnum, ſeu manifeſtam offenſam intulerit; niſi infra
trium dierum ſpatium, à tempore rapinæ, inuaſionis, &
occupationis perpetratæ, & commiſſæ omnia & ſingula
rapta, inuaſa, & occupata, ſeu pignorata, necnon de in-
iurijs & damnis datis, & offenſa manifeſta, condignam c. ſuper
emendam & ſatisfactionem impenderit, cum eorum in eo. ex: eod.
hac parte complicibus excommunicationis ſententiam Concil: Trid: Seſſ:
incurrat ipſo facto. Et nihilominùs in illa ſeu illis Paro- 22. c. 11.
chia, ſeu Parochijs, de qua, ſeu de quibus, raptores ſeu de ref.
inuaſores, occupatores, damnum dantes, ſeu manifeſtã
offenſam irrogantes fuerint, aut in quibus larem ſeu ha-
bitationem ſuam habuerint, ſeu habere conſueuerint, &
ad quam, ſeu quas res & bona prædicta ſic rapta, inuaſa,
ac occupata, ad conſeruationem ipſarum deducta, ac in

ipsis detenta fuerint, quousq; ad restitutionem & satisfactionem plenariam, aliaq; loca quæcunq;, ad quæ præfati raptores, inuasores & occupatores, detentores & iniuriantes, damnum dantes, ac offensam prædictam inferentes, cum eorum complicibus peruenerint, seu alter eorum peruenerit, & quam diu in eisdem locis, seu altero eorum moram traxerit, seu traxerint, ipso facto Ecclesiastico subiaceant interdicto. Et quoniam excommunicatus ab vno, & ab alijs est vitandus: decernimus, quodsi prædicti raptores, inuasores, occupatores, damnum dantes, seu offensam inferentes, cum suis complicibus de aliena seu alienis Diœcesibus fuerint, seu alter ipsorum fuerit, Episcopus loci, de quibus dicti raptores, & alij præfati fuerint, vel ad quos confugerint, extunc virtute Constitutionis præsentis, vel laudi communis, recepta si opus fuerit, ab Episcopo loci vel iniuriam passo, informatione summariâ, teneantur huiusmodi raptores, inuasores, occupatores, & damnum dantes, cum eorum complicibus, excommunicatos per se, & suos subditos, publicè nunciare, & in Parochijs, & locis prædictis, prout superiùs exprimitur, interdictum Ecclesiasticum facere inuiolabiliter obseruari.

c. nulli. de sen:ex.

ç. 1. ext: eod.

Ex Nouis. In Synodo Petricouiensi Quarta.

VIm seu raptum, in bonis Ecclesiæ commissum, siue subditi Ecclesiarum, seu alterius rei mobilis, vel immobilis, ad iudiciũ Ecclesiasticũ pertinere decernimus.

c. cùm sit generale. & c. vlli. de fo:cõp.

DE ABI-

DE ABIGEIS, ET PASCVIS ſterilibus.

Ex Statutis Nicolai Dzierzgowſki, Petricouiæ 1557.

QVia conueniens eſt, inter Eccleſiaſticas perſonas habere omnia communia, maximè vbi id fieri poteſt abſq; incommodo alterius: Proinde Sacra Synodus, improbando quorundam Eccleſiaſticorum peruerſam conſuetudinem, qui imitantes in malo ſeculares perſonas, vicinos ſuos, etiam bonorum Eccleſiaſticorum colonos prohibent, vt intra limites & terminos bonorum ſuorum paſcuis, ſterilibus & deſertis, eosque quibus abigunt pecora ſiue pecudes, prætextu (vt vocant) foreſtæ, impiè depactant, exemplum per hoc ſecularibus peſsimum præbentes. Igitur inhibet ſacra Synodus ſub pœnâ viginti marcarum pecuniarum, parti læſæ irremiſſibiliter ſoluēn: ne eaſdem prohibitiones paſcuorum ſterilem, aut abactiones pecorum, ſubditorum Eccleſiaſticorum ex bonis vicinis Eccleſiaſticis faciant; ſed vtriuſq; habeantur paſcua huiuſmodi communia, altero alterum non impediente. Excepto tamen eo, quod ſi in pratis aut ſegetibus damna fecerit: extunc liberum erit pecora huiuſmodi abigere.

c. ſcimus. 12. q. 1. c. locupletari. de reg. iur. in 6.

DE VSVRIS.

Ex Antiquis.

VSurariorum prauitates, qui plerumq; Mercatorum famam inquinant, dum sub mercationis velamine diuersis adinuentis fraudibus, plus secum contrahentes damnificant, quàm illi qui nullo quæsito colore directè mutuant ad vsuras, detegere cupientes; & ne etiam iuris ignorantiam simulatam, circa hoc posśint prætendere, ac suos errores de cætero friuolis rationibus excusare:
D.Tho: 2.2. q. 78. ar: 2. Declaramus & decernimus, quòd cùm vsura tantum cõmittatur in mutuo, mutuum autem tantum his rebus consistat, quæ determinantur numero, pondere, vel men-
l. 2. ff. si cer. pe. sura: non solum qui rem huiusmodi, eo pacto vel principaliter ea spe mutuat, vt aliquod emolumentum temporale, vltra sortem recipiat, quantumcunq; sit paruum;
c. 1. & 2. ext. eod. sed etiam si fructus seu prouentus rei pignoratæ in sortem non computat ad pignus mutuans, vsurarius censendus est: sed & ille qui mercem quantamcunque, quæ venditionis tempore communi æstimatione minùs valet, & quam tunc venditurus erat, multò cariùs vendiderit, solutionem precij differens, (eodem verò tempore ei, qui statim soluit precium cuiuscunque rei emptæ pro minori quàm tunc valeat) lucri causa eiusdem rei so-
c. in ciuitate. ext: eod. lutione dilata ad terminum in quo constat ipsam rem plus valere, vsurarius censendus est. Et qui tales probari & conuinci possunt, ad notitiam Diæcesanorum, vel
c. tuas. ex: eod. eorum Officialium deferantur, vt per eos ad restitutionem vsurarum, ipsi vel eorum hæredes, districtione Ca-
c. quãquã. § nullus. eod. lib: 6. nonicâ compellantur. Confessores autem in foro con-

scientiæ,

ſcientiæ, tales ad reſtitutionem inducant efficaciter, ſi ſuarum animarum damnationem cupiunt euitare. Sanè ſi quis in illũ errorem inciderit, vel pertinaciter affirmare præſumat, exercere vſuras non eſſe peccatum, ille velut hæreticus condemnetur. Præcipimus autem Plebanis locorum, ac illis qui habent officium prædicandi, quòd ſaltem bis in anno, videlicet prima Dominica Aduentus, & Quadrageſimæ, Statutum præſens fidelibus exponant vulgariter, ac eos ſalutaribus inducant monitis, vt abſtineant à criminibus & fraudibus vſurarum, & inſinuent omnibus, atque eis in remedium peccatotum ſuorum iniungant, vt ipſi in noſtro ſeu Suffraganeorum noſtrorum Conſiſtorijs, vſuras aliquo de prædictis modis ſolutas repetant: vel ſi nondum ſoluerint, ſed tantum ſoluere promiſerint, à promiſſo ſe ſubtrahant, præſentis conſtitutionis ſuffragio ſe defenſuri. Quanquam voraginem vſurarum, quæ animas deuorat, & facultates exhaurit, vtriuſque teſtamenti pagina condemnet, & demum Conſtitutiones Sanctorum Patrum, in Lateraneñ: Lugduneñ: & Vienneñ: Concilijs proditæ, ſub diuinæ maledictionis interminatione, ac diuerſis exaggeratis pœnis, prohibeant & interdicant: nonnulli tamen, tàm Spirituales, quàm Seculares noſtræ Prouinciæ, in vetitum laborantes, ſuarum animarum in detrimentum, alijs licitis negotijs prætermiſsis, illicitè exercent vſuras. Nos itaque attendentes, quòd malitiis hominum aliquatenus non ſit indulgendum, hoc ſacro approbante Conci-

Nauarr: in man: c. 17. n. 22.
Clē: vni. § ſi. de vſu.

d. c tuas. ext: eod.

c. ſuper eo. eod. Leui: 25. Pſal: 14. Luc: 6.

Concilio, prohibemus: ne de cætero quiſquam cuiuſcunq; ſtatus, gradus, conditionis & præeminentiæ exiſtat, præſumat exercere vſuras. Quodſi qui tales manifeſti vſurarij reperti fuerint, ſtatuimus & mandamus, vt contra illos per Ordinarios loci, & Parochialium Eccleſiarum Rectores, iuxta vim & formam dictorum Lateraneñ:

c. quia in omnibus. ext: eod. c. 1. & 2. eod. lib: 6. Clemen: vnic. eod.

Lugduneñ: & Vienneñ: Statuti Conciliorum procedant, modo qui ſequitur: Videlicet, quòd ab eiſdem manifeſtis vſurarijs, nullus omninò oblationes recipiat, nec ad communionem admittatur altaris, nec ſi in peccato huiuſmodi deceſſerint, ad Eccleſiaſticã ſepulturã recipiantur. Qui autẽ contra præmiſſa fecerit, ea quæ acceperit, reſtituere compellatur; & donec ſecundum noſtrum aut ſui Diœceſani arbitrium ſatisfecerit, ab officij ſui maneat exequutione ſuſpenſus. Tales autem qui reſipiſcere non curauerint à tali peccato, tam diu excommunicati publicè nuncientur, donec ad gremium ſanctæ matris Eccleſiæ reuertantur, poſt reſtitutionem eorum, quæ malè extorſerint per vſurariam prauitatem, ſi ad reſtitutionem omnium eorum ſufficiant facultates: vel ſi in totum ſoluendo non fuerint, priùs reſtituta ea, ad quã ſufficiant portione, de reddendo reſiduo, poſtquam ad pinguiorem fortunam venerint, ſufficientem cautionem adhibeant, eis, vel eorum hæredibus ſi extent, à quibùs extorſerint vſuras. Si verò non extant; pauperibus, vel pijs vſibus, iuxta ordinationem Archidiaconi, Plebani ſui, vel Confeſſoris idonei, ſi ſummam duorum flore-

norum

norum Vngaricaliũ non excedat: si verò excedit, in Diœcesanorum manibus satisfactione idonea, vel cautione, de toto vel residuo (vt præmittitur) præstita, ab eisdem Diœcesano Archidiaconis vel Confessoribus, & Plebanis ipsorum, absolutionis beneficium consequantur. Et hoc idem in rebus incerti dominij, vel malè ablatis vel acquisitis, decernimus obseruandum. Quod si vsurarij præscripti spe finalis pœnitentiæ, & absolutionis extremæ, claues Ecclesiæ contempserint, & temerè sustinuerint anathema, seq; in extremis absolui petierint; non priùs est eis absolutio impendenda, nisi priùs sub proprio iuramento cuncta malè extorta restituant: dummodò tantum in bonis mobilibus & immobilibus habeant, quod restituere valeant vniuersa, vel saltem refundant, in quantum eorum se extendunt facultates; & de reliquo refundendo & satisfaciendo, Lociordinario, vel eius Vicario, vel saltim Rectori Parochiæ suæ, sanitate perceptâ, & copiâ rerum nactâ, dederint fideiussores idoneos. Quodsi fideiussores tales non extiterint, & in eis appareant veræ pœnitentiæ signa, recepto, sub formâ præscriptâ, proprio eorundem ægrotorum iuramento, admittantur ad Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Vnctionis Sacramenta; ad quæ etiam vltimò consequenda, sciant non sufficere proprium iuramentum, & pœnitentiæ signa, si hæredes malè acquisita restituere minimè sint parati, sed forsan sibi contradicant, vel pro parentibus filij nollunt præmissas exhibere cautiones, vel si vxor pro marito, vel maritus pro vxore similia facere detrecta-

c. 2. eod: lib: 6.

c. peccatum. de reg: iu: in 6.

trectauerint. Si quis autem Religiosus vel secularis Clericus, exemptus vel non exemptus, manifesti vsurarij, scienter, corpus in Ecclesiâ vel cimiterio, aliter quàm suprà scriptum est, ausu temerario sepelire præsumpserit: ipsum decernimus (sicut in Viennensi Concilio decretum est) ipso facto sententiam excommunicationis incurrisse: à qua non prius absoluatur, nisi Diœcesano cui præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerit competentem. Verùm quia qui manifesti vsurarij censeri debeant, apud nonnullos in dubium vocatur. Nos præsenti Synodali constitutione illos manifestos vsurarios declaramus, qui publicè & probabiliter exercent vsuras, bancos publicos tenentes ratione mutui dandi ad vsuras, aut qui decem marcas mutuant, & vndecimam ratione vsuræ percipiunt; vel si fructus seu prouentus rei pignoratæ in sortem non computantur, & de hoc coram Ecclesiastico Iudice conuicti, vel confessi fuerint, vel si euidentia facti eorum tanta fuerit, quod nulla tergiuersatione eorum prauitas celari possit, vel aliquatenus occultari: quique per Iuratos Villarum pro vsurarijs sunt publicè proclamati. Qui singulis diebus Dominicis excommunicentur, solenniter nominatim.

Clem: 1. de sepul.

c. 1. eod. lib: 6. in glo ꝟ. manifestos.

DE SORTILEGIIS.

Ex Antiquis.

26. q. 5. c. Si quis. & seq.

EXcommunicamus, & anathematizamus omnes sortilegos, qui per inuocationem Dæmonum, vel res

sacras,

ſacras, ſortilegia exercent: firmiter prohibentes, ne ab aliquo quàm ſuo Epiſcopo, vel de ipſius mandato, niſi fortè in mortis periculo, abſoluantur. Cæteri verò ſortilegi, per Presbyteros proprios, pœnitentiâ condignâ impoſitâ abſoluantur: & hanc excommunicationis ſententiam bis in anno, in prima ſcilicet Dominica Aduentus & Quadrageſimæ, per Sacerdotes in eorum Eccleſijs & Capitulis præcipimus publicari. c. 1. ext. eod.

DE CRIMINE FALSI.

In Synodo Petricouienſi Prima.

VT falſarijs via malitiæ præcludatur, ſtatuimus, quòd quicunq; inuentus fuerit, inſtrumentum vel literas ſcribendo, vel ſubſcribendo, ſeu exequendo falſificâſſe, aut talibus ſcienter vſum eſſe, aut teſtimonium falſum depoſuiſſe: ſi Clericus non beneficiatus fuerit, vltra pœnas iuris, carceri vnius anni puniendus deputabitur, parti nihilominùs intereſſe, & damna in duplo reſartiet; beneficiatus verò beneficio priuabitur; & laicus pœnâ arbitrariâ punietur. ſup. c. 1. de Conſti. c. ad audientiam. c. ad falſariorum. ext. eod.

DE CLERICO EXCOMMVnicato miniſtrante.

CVm ſcriptum ſit in lege Domini, quòd quicunq; non obtemperâſſet Sacerdotibus, extra Caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut ceruice gladio ſubiectâ cõtemptum expiabat; & in primitiuâ Eccleſiâ inobedientes eiecti de Deuter. 17

 Eccleſiâ,

c. audi. c. omnis. 11. q. 3. Ecclesiâ, rabido ore dæmonum trahebantur. Multi verò Sacerdotes Censuram Ecclesiæ contemnentes, excommunicati vel suspensi à Prælatis suis, exigentibus culpis eorũ, immemores quòd Episcopis & Prælatis, clauium cœlorũ Matt: 16. sit collata potestas, attentare sibi interdicta ministeria non verentur: contra tales volentes rigorem Ecclesiasticum extendere, statuimus, quòd Clerici, qui excommunicati & suspensi ab officio suo, ministrant vt priùs; tales (sine c. illud dominus. ext: eod. spe restitutionis) ab officijs & beneficijs deponantur, & infames ac detestabiles sint. De cætero ad beneficia Ecclesiastica nullatenus admittantur, nisi per pœnitentiam approbatam, & conuersationem laudabilem, Sedis Apostolicæ gratiam meruerint obtinere.

DE PRIVILEGIIS ET EXcessibus Priuilegiatorum.

STatuimus, ne Religiosi cuiuscunq; Ordinis vel religionis existant, Priuilegiati, fines suorum excedant Priuilegiorum: cùm Priuilegium mereatur amittere, qui con-11. q. 3. c. priuilegium. cessâ sibi abutitur potestate. Si qui etiam Religiosorum per donationem, vel alium legitimum titulum, Ius patroc. sicut. de suppl: neg: Præ. natus aliquorum beneficiorum Ecclesiasticorum acqui-Clē: vni. eod sierint, talia beneficia, propriâ temeritatę, suis vsibus non Cōc: Tri: applicent, sed ipsis vacantibus, ad ea Sacerdotes idoneos Seß: 25. c. 9. de ref. præsentent: alioquin elapso termino à iure statuto, Loci-ordinarius, prout Ecclesiæ expediat, prouidum instituat ibidem

ibidem curatum. Si quas etiam Eccleſias Parochiales, infra quarum limites Monaſteria habuerint, terras, agros, prata & vineas, aut alia bona, de quibus iure Decimam ſoluere tenentur, in decimatione defraudauerint, omnes ipſis ad hoc opem vel operam in præmiſsis dantes, & ipſorum ſeruitijs intendentes; decernimus ipſo facto excommunicationis ſententiam incurriſſe.

ſup: c. ad Abbatias. de Abba: ele. c. cōmiſſum. & Clem: Religioſi. de Deci.

In Synodo Petricouienſi Quarta. Ex eisdem.

QVilibet Epiſcopus, cum Prælatis fratrum mendicantium ſuæ Diœceſis id agat, vt quodlibet Monaſterium ad certum numerum fratrum, qui iuxta facultates cuiuſque loci eleemoſynâ ali poſsint, reſtringantur: ad tollenda ſcandala & grauamina, quæ ex eorum vagabundâ mendicitate, quam terminatum vocant, exoriri conſueuerunt.

Concil: Trid: Seſſ: 25. c. 3. de reg.

Licet autem Fratribus Prędicatoribus, & Minoribus, ſit à iure permiſſum, vt ex eis perſonæ ſufficientes, idoneæ, vitæ probatæ, diſcretæ, modeſtæ, atque peritæ, per eorum certos ſuperiores electæ, & præſentatæ Diœceſanis locorum, in eorum Ciuitatibus & Diœceſibus, de ipſorum petenda licentia, gratiâ vel beneplacito, confeſsiones ſibi confiteri volentium, audire valeant, & imponere pœnitentias ſalutares, ac abſolutionis beneficium impendere poſsint: quia tamen ſumus certiùs informati, quòd ijdem religioſi, contemptâ eiuſdem iuris formâ, indifferenter omnes, dummodò ſint Presbyteri, etiam non præſentati

Abuſus Religioſorū.

Clem: dudum. de ſepult.

Epiſcopo, audiunt confeſsiones ſingulorum, in damnationem ſuam, & animarum ſibi confitentium; ne per errorem huiuſmodi, animæ ſubditorum noſtrorum periclitentur, de cætero, hoc ſacro approbante Concilio, omnibus Rectoribus Parochialibus, noſtrarum Diœceſis & Prouinciæ, firmiter iniungimus, ne Parochianos ſuos permittant dictis fratribus confiteri, niſi illis duntaxat, qui per patentes literas Diœceſani Epiſcopi, pro ipſis confeſsionibus audiendis, nominatim fuerint deputati. Quas quidem literas de Cancellariâ noſtrâ, & Suffraganeorum noſtrorum, gratis, & ſine ſolutione pecuniæ aliquâ, ipſi fratres recipere, & eas Rectoribus Eccleſiarum debent præſentare: qui Rectores ad requiſitionem ipſorum fratrum, teneantur in ſuis Eccleſijs eas publicare. In nullo tamen caſu, circa abſolutionem, maiorem authoritatem habeāt, quàm Parochiales Presbyteri: niſi Epiſcopus vel ſuperior, qui poteſt, ipſis vberiorem gratiam ſpecialiter duxerit concedendam. Nec etiam poſſunt dicti fratres, ſeu quiuis alij religioſi, Clericis vel laicis, ſine ſpeciali licentiâ Parochialis Presbyteri, miniſtrare alia Sacramenta; & qui contrarium fecerint, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto. In Eccleſijs quoque Parochialibus, dicti Fratres, non poſſunt niſi de ipſorum Rectorum beneplacito & aſſenſu, prædicare verbum Dei. Cùm autem Fratres ipſis feſtiuis diebus in domibus ſuis manè prædicationes faciunt, non eas in tantum protrahant, quòd plebs ad prædicationem & Summam Miſſam ſuæ Parochiæ, cui tunc

Concil: Trid: Seſſ: 23. c. 15. de ref.

d. Clem: dudum. de ſepul.

Cle: Religioſi. de priuil.

ead: Cle: dudum. de ſepul.

Cōc: Tri: Seſſ: 24. c. 4. de ref.

intereſſe

intereſſe tenentur, negligant horam debitam veniendi; c. vt dominicis. de paro.
nec Parochianos in ſuis ſermonibus detineant, niſi cùm ſortè domorum feſtiuitates indicant; nec girando per Eccleſias & eorum ambitus, populum aquâ benedictâ aſpergant; aut cinerum vel frondium, palmarumque benedictionibus ſe occupent: cùm talia in Parochialibus Eccleſijs de iure & de antiquâ conſuetudine peragantur. Non impediant etiam dicti Fratres, per ſuas prædicationes, ſtationes, & Proceſsiones ſolennes, quas obſeruat Eccleſia generalis. in Epist. Past. tit. de proceſ.

Bulla Prouincialis, ſuſcepta in Synodo Lanciciensi Prima. *Ex eiſdem.*

ITem hæc Sacra Synodus ſuſcepit Bullam Prouincialem, per Rm̃um Dñum Archiepiſcopum, à Sede Apoſtolica Concilio generali Lateranenſi obtentam, in qua continentur multæ bonæ Conſtitutiones, & Indulta, huic Prouinciæ congruentia, quam voluit & decreuit obſeruari in omnibus punctis & clauſulis, prout in ea continentur. Cuius Bullæ tenor de verbo ad verbũ ſequitur, & eſt talis:

Bulla Apoſtolica Prouincialis.

LEO Epiſcopus, Seruuus ſeruorum Dei: ad perpetuam rei memoriam. Sacroſanctæ Vniuerſalis Eccleſiæ regimini, meritis licet imparibus, præſidentes, curis perurgemur aſsiduis, & continuâ meditatione pulſamur, vt iuxta creditum nobis paſtorale officium, Chriſtifidelium omnium diſpendijs, & ani-

marum

marum periculis, præsertim à dira infidelium & Schismaticorum rabie prouenientibus, quantum cum Deo possumus, occurramus, & salubribus profectibus consulamus, ac in his eiusdem partes fauorabiliter impertiamur; prout ad religionis Christianæ, diuiniq; cultus conseruationem & augmentum, ac animarũ salutem, necnon benè viuendi institutionem conspicimus, salubriter expedire. Sanè cùm nuper Venerabilis Frater Ioannes de Lasko Archiepiscopus Gnesneñ: Notabilis Prælatus, ad nos & Sedem Apostolicam, ac Sanctam Lateraneñ: Synodum, per charissimum in Christo Filiũ nostrum, SIGISMVNDVM *Poloniæ Regem Illustrem, pro obedientiâ nobis præstandâ, Orator destinatus, tàm suo quàm ipsius Regis nomine, nobis exposuerit; quòd in Poloniæ, Vngariæ & Bohemiæ Regnis, in quibus magnus hæreticorum & schismaticorum cõcursus existit, ac alijs Prouincijs, & partibus illis adiacentibus, tàm propter infidelium Scytharum & Turcarum incursiones assiduas, quàm eorundem hæreticorum & schismaticorum conuersationes maximas & continuas, sæpiùs multi errores & scandala orirentur, & multæ Ecclesiæ curatæ quasi desertæ, ita vt vna vix aliquando duarum aut trium domorum curam habeat, nec qui eas ob curæ & fructuum tenuitatem obtinere vellent, reperirentur, ac sæpiùs schismatici & Rutheni ad Ecclesiam reuerterentur Catholicam, & Christifideles coniugati ab infidelibus caperentur, ac de eis spes redeundi & certitudo vitæ nulla haberetur, & propter interdictorum appositionem, & diuinorum cessationem, nonnunquam populi deuotio & religio minui videretur, ac hæreses & schismata, diuersaq; animarum peri-*

cula ex-

cula excitarentur; & an excommunicati, non tamen denunciati seu publicati, vitandi sint, à nonnullis hæsitaretur, necnon Processus & sententiæ, quæ in partibus illis formabantur, & ferebantur, vt plurimùm cùm ad Romanam Curiam deferrentur, per viam nullitatis reuocarentur, & sic partes laboribus & expensis fatigarentur, ac iustitia postponeretur, adeò, vt sæpè partes ipsæ desperatione ductæ, bonũ ius earum dimittere cogerentur: & quod si super his per Nos & sanctam Synodum prædictam prouideretur, proculdubiò multis animarum periculis, & partium dispendijs, obuiaretur. Nos quoq; zelus animarum eo potissimùm vrget, quò pro illis ratio debetur exactior Creatori, determinatione Synodali in publica sessione, propter varias ipsius Synodi occupationes, aliter non expectatâ, Venerabilibus Fratribus nostris, Berdiardino Sabineñ: Dominico Portueñ: & Marco Prænesteñ: Episcopis, Sacræ Theologiæ Professoribus peritissimis: Antonio S. Praxedis, Petro S. Eusebij, & Achilli, qui dicti Regni Poloniæ protector existit, S. Sixti & Presbyteris, Vtriusq; Iuris Doctoribus eminentissimis, & qui diu Iudicia causarum Palacij nostri, cum magnâ laude rexerunt: Necnon Friderico S. Angeli, de S. Seuerino, ac Hyppolito S. Luciæ in Silice Esteñ: Viris Illustribus, & in rebus agendis solertissimis, Diaconis, S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, vt de præmissis se informarent, & prouidenda discuterent, viuæ vocis oraculo commisimus. Cùm autem præfatis Cardinalibus de præmissis per diligentem informationem desuper factam eis, prout nobis retulerunt, legitimè constiterit, Nos desiderantes, vt ex eiusmodi Pastorali debito tene-

mur, in præmisso remedijs, quibus possumus, salubriter prouidere, habitâ cum eisdem Cardinalibus deliberatione maturâ, authoritate Apostolica, hac nostra perpetuò valiturâ & irrefragabili Constitutione statuimus, & ordinamus, ac decernimus, ac declaramus, quòd de cætero Cathedralibus & Metropolitanis Ecclesijs, in dictis Regnis, quomodolibet vacantibus pro tempore, nonnisi docti & vigilantes, aut aliâs tales præficiantur viri, qui consilio, verbo, authoritate, & exemplo, circa diuinum cultum, animarum profectum prouidere, & periculis inibi prouenturis obuiare sciant, velint, & valeant, & in eorum Ecclesijs continuè residere teneantur, & ab illis, nisi de licentiâ Sedis Apostolicæ, aut vrgentibus necessitatibus Reipublicæ Christianæ, seu suarum Ecclesiarum, aut Regni & Dominij, in quibus consistant, absentari nequeant. Et similiter Rectores Parochialium Ecclesiarum, inter Schismaticos prædictos, vel propè illos consisteñ: ad euitanda animarum pericula prædicta, in suis Ecclesijs residere, ac animarum curam per seipsos exercere. Necnon Metropolitanarum & aliorum Locorum Ordinarij, cæteriq; Prælati, ad quos id pertinet, per se, vel alios, sub pœnis suspensionis à diuinis, loca eis, tam Metropolitico iure quàm alijs, subiecta visitare, & in visitationibus huiusmodi necessitatibus, tàm Spiritualium, quàm temporalium rerum; necnon indemnitatibus Ecclesiarum & Cleri prouidere, & alijs etiam expensis ipsorum, prout iustum & æquum fuerit, negligentias supplere teneantur, & debeant. Necnon Episcopi, & alij Prælati, ad quos collatio & prouisio dictarum Parochialium Ecclesiarum desertarum spectare dignoscitur,

Quales debent esse Episcopi.

Residentia Parochorum.

scitur, illas de consensu tamen patronorum earundem Ecclesiarum, si illæ de Iure patronatus laicorum existant, inuicem, seu vnam, alteri perpetuò, vel ad vitam vnius Rectoris duntaxat vnire, & illarum Rectores vbi necessitas exegerit, ac pro euitandis scandalis, & animarum periculis, in Circumcisionis, Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, Ascensionis Domini, ac Purificationis & Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis; necnon Natiuitatis Ioannis Baptistæ, & Natalis Beatorum Petri & Pauli Apostolorum festiuitatibus, ac celebritate Omnium Sanctorum, & Commemoratione omnium Defunctorum, in duabus tantùm Ecclesiis Missarum solennia celebrare, & Eucharistiam (dummodò nonnisi in vltimâ Missâ purificationem recipiant) conficere. Necnon Prælati Ordinarij, & Rectores Parochialium Ecclesiarum prædicti, per se, vel suos Vicarios, hominibus ruralibus, qui propter timorem conscientiæ, in hoc dubio existentibus, in festis solennibus, præterquàm Dominicis diebus & festiuitatibus, ac celebritate supradictis, propter celebritatem ac damna in fructibus ruralibus euitanda, labores & opera seruilia exercendi, cultu tamen religionis non contempto, licentiam concedere. Necnon in omnibus terris & locis dictorum Regnorum, interdicto Ecclesiastico, Ordinaria vel Apostolica authoritate suppositis, non solùm in quatuor festiuitatibus, aliàs à Iure communi concessis, sed etiam vltra illas, in Festo Sanctissimi Corporis Christi, ac prædictis Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ, ac Natalis B. Petri & Pauli Apostolorum festiuitatibus, ac celebritate Omnium Sanctorum, & Commemoratione Defunctorum, diuina officia solenniter, alta

Duæ Missæ in hoc casu, per vnum legi possũt vna die.

c. alma mater. de sent: excom. in 6. § in festiuitatibus.

voce, & pulsatis campanis (illis tamen, qui causam huiusmodi interdicti dederint, penitùs exclusis) celebrari, ac Catholici Schismaticos & Ruthenos huiusmodi, sine cõscientiæ scrupulo in eorum seruitijs tenere, & vbi Episcopos, Sacerdotes, & alios quoscunq; Missas, & alia Diuina officia, & ibidem Schismaticos seu hæreticos præsentes fore contigerit, ipsi Schismatici & Rutheni, dummodò cum debito Diuinorum officiorum honore, & absq; aliorum impedimento existant, nec poßint sine scandalo aut magna incommoditate prohiberi, tolerari: necnon tàm Baptismus, quàm alia Sacramenta, in eisdem Schismaticis & Ruthenis ad Catholicam fidem redeuntibus, iuxta ritum Romanæ Ecclesiæ seruari solitum, seu toleratum, baptizati seu confirmati, aut ordinati non fuerint, reiterari, & etiam ab Ordinarijs absolui. Quodq; Ordinarij, vel eorum Vicarij, constito eis per famam publicam, vel legitimas coniecturas, seu aliter factâ sufficienti diligentiâ, quòd capti ab infidelibus sint mortui, aut quòd de eorum vita certitudo aliqua haberi non potest, licentiam cum alijs contrahendi infra terminum, arbitrio ipsorum Ordinariorum statuendum dare, ac in casu huiusmodi, prolem inde susceptam legitimam decernere, absq; tamen præiudicio prioris, quandocunq; redeuntis: quodq; matrimonia in partibus prædictis à Septuagesima vsq; ad Quadragesimam, carnali copula consummari, & nuptiæ honestæ, & sine solenni pompâ, post Septuagesimam celebrari, liberè & licitè valeant. Quodq; excommunicati, non publicati seu denunciati, vitari non debeant: ac publici adulteri, manifestè & notoriè diffamati, absq; alia sententiâ infames existant, & pro talibus in omnibus iudi-

Matrimonium contrahere potest vxor, si fama publica sit virũ esse captum vel occisum.

Excõmunicati nõ vitandi, nisi sint denunciati.

bus iudicari, ac per Ordinarios locorum, tanquam infames publicari debeant. Ac quòd Episcopi, & alij Prælati, cruces in pectore, cum monilibus seu pectoralibus non deferant, sed quo voluerint, illas sub vestibus modestè, & sine pōpâ deferre possint.

Episcopi Cruces nō deferant publicè.

Necnon Abbates, quibus in omnibus humilitas & modestia plurimùm conuenire dignoscitur, infulas, seu mitras, ad decorem & modestum ornatum religionis, omissa superfluâ pompâ gemmarum & auri, iuxta Constitutionem Bonifacij octaui, Prædecessoris nostri, quæ incipit: Vt Apostolicæ. *tàm in Synodo, quàm vbiq;, vbi eis iuxta eorum Priuilegia permissum est, deferre debeant, & sub excommunicationis sententiæ pœnâ, se Episcopos nominare non permittant.*

Abbates infulis modestis vtantur.

De priuil: lib: 6. & sup: de off: ord. c. statuimus.

Ac quòd occidentes Presbyteros vel Clericos, habitum & tonsuram Clericales deferentes, etiam vigore Commissionis Apostolicæ, nisi per Ordinarios, quibus Ordinarijs, vel eorum Vicarijs absolutiones huiusmodi committi volumus & mandamus, non absoluantur. Et similiter Presbyteri Clerici homicidæ, non ad alium, quàm ad proprium Ordinarium, per Sedem prædictam sint pro absolutione remittendi.

A solo Episcopo absoluendus homicida Clerici.

Nec excommunicati, ob non solutionem debitorum, seu aliâs quomodolibet sententijs censurarum insordescentes, etiam absoluti in mortis articulo, sine licentiâ tamen Ordinarij loci sepeliri non possint, nisi præstita satisfaciendi cautione, aut de licentiâ dicti Ordinarij, qui tàm indemnitati creditorum, quàm authoritati Ecclesiasticæ prouidere teneantur. Quòdq; Processus & sententiæ in partibus illis, aliâs ritè habiti & lati, validi & efficaces existant, nec de nullitate aliqua infringi possint, præterquàm ex defectu iurisditio-

Processus non impugnantur, nisi ex defectu iurisditionis & citationis.

risditionis, aut citationis, & dummodò aliter partes non reperiantur enormiter læsæ in iustitia negotij principalis: Decernentes exnunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Et insuper, cùm sicut etiam accepimus, tàm præfatus SIGISMVNDVS, quàm alij, qui pro tempore fuerunt Poloniæ Reges, meritis & intercessionibus præfatæ gloriosæ Dei genitricis Virginis Mariæ, contra eosdem Schismaticos, hæreticos, & alios infideles, in diebus ipsius gloriosæ Virginis, quàmplures insignes victorias obtinuerint: ac in certo Statuto Prouinciali Gnesneñ: hactenus obseruato expressè caueatur, quòd quilibet Prælatus, Vicarius, & quocunq; titulo beneficiatus, cum curâ vel sine curâ, si moritur in primis tribus mensibus anni, incipieñ: à Circumcisione Domini, habeat quartam partem introituum, & emolumentorum, iuxta verum valorem suorum beneficiorum, successori tamen frumenta æstiualia relinquat, ad seminandum prædia. Si verò in tribus secundis Mensibus habeat medietatem: & si in tertijs tribus Mensibus, habeat tertiam partem: de frumentis hyemalibus ad quantitatem prædij, vel prædiorum non seminatorum, Successori relictis. Si verò in vltimis tribus Mensibus moritur, habeat vniuersos fructus illius anni; prout in eodem Statuto dicitur pleniùs contineri. Ordinationem per piæ memoriæ Sixtum quartum, & Iulium secundum, Romanos Pontifices, Prædecessores nostros, de festo Conceptionis Beatæ Virginis Mariæ factam: necnon Statutum Prouinciale prædictum, authoritate & tenore prædictis, approbamus & confirmamus, ipsumq; Statutum, etiam ad hære-

Annus Gratiæ.

Festum Cõceptionis B. M. V. approbatum.

des Ar-

des Archiepiscoporum & Episcoporum, in fructibus mensarum Metropolitañ: & aliarum Ecclesiarum Cathedralium Regni prædicti extendimus, & ampliamus, ac in Prouincia Gnesneñ: & toto Regno, ac Dominijs ipsius Regis Poloniæ obseruari, necnon festum prædictum, prout in Alma Vrbe & Curiâ Romanâ colitur, coli: necnon die aliquâ per ipsum SIGISMVNDVM Regem statuenda, semel duntaxat singulis annis, perpetuis futuris temporibus, in vna Ecclesia per singulos Ordinarios eligenda, in qualibet Diœcesi dicti Regni Poloniæ, & Dominiorum eiusdem Regis duntaxat, & vbi ipsum Regem pro tempore fore contigerit, celebrari debeant Missæ solennes, in honorem Beatæ Mariæ Virginis, & ad felicem memoriam victoriarum, per præfatos Reges Poloniæ obtentarũ, celebrari volumus, & mandamus. Et nihilominùs de omnipotentis Dei misericordia, ac præfatorum Petri & Pauli Apostolorum authoritate confisi, omnibus & singulis, vtriusq; sexus Christifidelibus, verè pœnitentibus & confessis, seu propositum confitendi habentibus, qui celebrationi dictæ Missæ, vbi ipsum Regem esse contigerit, interfuerint, & alias Ecclesias eligendas huiusmodi similiter visitauerint, centum annos Indulgentiarum misericorditer in Domino concedimus, & elargimur. Quocirca Venerabilibus Fratribus nostris, Archiepiscopo Strigonieñ: & Olomuceñ: Episcopo, ac dilecto Filio Curiæ Causarum, Cameræ Apostolicæ auditori per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum, per se, vel per alium, seu alios, præsentes literas, & in eis contenta quæcunq; vbi, quando, & quoties opus fuerit, solenniter publicañ: ac in

ac in præmißis efficacis defensionis præsidio aßisten: faciant statutum, ordinationem, decretum, voluntatem, & mandatum, ac alia prædicta, iuxta præsentium continentiam, & tenorem, per censuras & pœnas Ecclesiasticas, authoritate nostra firmiter obseruari: ac singulos quos præsentes concernunt, illis pacificè gaudere, necnon quoscunq́, quos statuto, ordinationi, decreto, voluntati & mandato prædictis, quouis modo contrauenisse, & propterea censuras, & pœnas prædictas incurrisse cōstiterit, illis irretitos fore, eadem authoritate nostra publicent, & faciant ab alijs publicari, ac ab omnibus arctiùs euitari, donec ab eisdem censuris & pœnis meruerint absolutionis beneficium obtinere. Contradictores quoslibet & rebelles, cuiuscunq́ dignitatis, status, gradus, ordinis & conditionis existen: etiam Pontificali dignitate fungen: per easdem censuras, & alia iuris remedia, appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus præmisis, ac quibusuis Apostolicis, necnon in Prouincialibus & Synodalibus Concilijs editis generalibus vel specialibus Constitutionibus & ordinationibus, necnon quibusuis Priuilegijs, Indultis, & literis Apostolicis, Episcopis, Prælatis, Rectoribus, ac alijs prædictis, sub quibuscunq́ tenoribus & formis pro tempore conceßis, quæ quo ad hoc ipsis nollumus aliquatenus suffragari: contrarijs quibuscunq́, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non poßint per literas Apostolicas non facientes plenam, expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo omninò hominū liceat hanc

paginam

paginam nostrorum Statuti, ordinationis, declarationis, decreti, approbationis, confirmationis, extensionis, ampliationis, voluntatis, concessionis, elargitionis & mandati, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo quintodecimo. Quinto Idus Augusti, Pontificatus nostri anno Tertio.

In Synodo Lancicienſi Secunda. Ex eisdem.

INter cætera, quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei, permaximè sibi noscitur esse necessarium : quia sicut corpus materiali, sic anima Spirituali cibo nutritur, eo quod non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Cùm igitur sedes Apostolica, diuersos Ordines & religiones, in suffragium curæ Pastoralis in diuersis mundi partibus constituerit, eosque varijs Priuilegijs & libertatibus ampliauerit, vt eò liberiùs in vineâ Domini laborando, verbum Dei populo ministrarent, confessiones audirent, doctrinaque & exemplo fidem dilatarent : Præsenti Decreto statuimus, vt Patres Prædicatores, & Fratres Conuentuales, & de Obseruantiâ Sancti Francisci, alijq; Ordines exempti, & eorum Prælati, per Lociordinarios charitatiuè admoneantur, vt Prædicatores verbi Dei & Pœnitentiarios, in eorum Ecclesijs eligant, doctos, idoneos, & discretos ; quibus distri-

c. inter cætera. de off: ord.

c. quod Dei timorem. de sta: Mona.

Clemen: Religiosi. § quibus. de priu. bus districtè iniungant, vt in verbi Dei propositione, modestè se gerant, in arguendo vitia personas & status ex nomine non exprimant; vnde odia & scandala, plerumque euenire consueuerunt. Sintque in audiendis Confessionibus & Prædicationibus solertes & diligentes, vt verbo pariter ædificent & exemplo.

DE INIVRIIS.

Ex Antiquis.

ET quia de Prælatis & Canonicis, & cæteris Clericis conuiciatoribus & percussoribus, per prædecessorum nostrorum Concilia seu Statuta, nulla certa forma vel pœna, præter eam quæ Iure communi comprehenditur, inuenitur expressa: Nos attendentes, quòd plùs timeri solet, quod specialiter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur; approbatione totius Concilij necessariò duximus statuendum, vt Prælatus vel Canonicus, qui suæ Ecclesiæ Prælatum vel Canonicum, in Capitulo verbis probrosis, vel contumeliosis, affecerit manifestè, per quartam partem anni, à consortio sui Capituli, & perceptione distributionum quotidianarum, quæ alijs accrescunt, ipso facto sit exclusus. Ad cuius quidem Statuti, & pœnæ exequutionem, Capitulum infra quindecim dies, sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ, teneatur: si quis autem Prælatorum Canonicorum, in prædictas personas, etiam citra sanguinis effusionem, manus iniecerit temerè violentas, per pœ-

c. Episcopum. dis: 45. c. 1. & 2. de cle: perc.

per pœnas prædictas dupliciter puniatur. Pro vulnere verò, huiusmodi personis, vel aliquo prædictorum illato, etiamsi nulla membri mutilatio, ex tali vulnere fuerit subsequuta, sine omni remissione, per prædictas pœnas, quadrupliciter puniatur. Insuper in vtroque casu, iuxta sui Diœcesani arbitrium læso satisfaciat competenter, antequam restitutionem prædictorum assequatur: sed si per temerariam membri mutilationem excesserit, beneficio Ecclesiastico, quod in eadem Ecclesiâ obtinet, sit priuatus. Saluis tamen alijs pœnis, in Sacris Canonibus contra temerarios, violentarum manuum in Clericos iniectores, expressis. Saluis etiam alijs iuribus, quæ videlicet repellere vim vi permittunt.

17. q. 4. c si quis suadente. Clem: si quis suadente. de pœn. c. significasti. 2. de homi.

DE PÆNIS.

CRescente quotidie malitiâ peruersorum, & in deteriora seculo declinante, cogimur ex præteritis casibus, futuris periculis obuiare, vestigijs Iuris communis inhærentes; sanctione constituimus Synodali, vt si vnquam Rex, Princeps, vel quisquis alius cuiuscunque status, conditionis vel eminentiæ existat, Archiepiscopum vel Episcopum Comprouincialem iniuriosè ceperit, vel temerè percusserit, seu banniuerit, vel hoc mandauerit fieri, aut facta ab alijs rata habuerit, vel socius fuerit facientis, aut cōsilium dederit in his vel fauorem, seu scienter defensauerit: vltra pœnam sententiæ excommunicationis, quam ipso facto incurrunt, statim in tota Prouincia cessent diuina offi-

Clemen: si quis suadēte. eod.

na officia ipso facto, nec exhibeantur in ipsa aliqua Ecclesiastica Sacramenta, præter baptisma paruulorum, & pœnitentias morientium, Ecclesiasticâ sepulturâ specialiter interdictâ. Quod si verò (quod absit) occidant, bona ipsius mobilia, & immobilia, Ecclesiæ iure perpetuò applicentur. Quod si minor Prælatus Ecclesiæ Cathedralis, aut Canonicus; in tota Diœcesi: si verò Collegiatæ vel Conuentualis Ecclesiæ captus, vel occisus fuerit, in toto Archidiaconatu, in quo scelus patratum est. Si verò Plebanus, aut Presbyter, seu quilibet in Sacris Ordinibus, siue secularis vel regularis fuerit, in Decanatu rurali, vel Archipresbyterali sede: si verò alius Clericus in minoribus constitutus, locus ille, & Parochia loci illius, Ecclesiastico subiaceant interdicto. De atroci verò vulnere, relinquitur arbitrio Ordinarij, quoad interdictum ponendum, & interdictum præsenti Constitutione prolatum, ab omnibus firmiter obseruetur: nec à quoquam nisi ab ipsa Synodo, vel à Metropolitano, Suffraganeis requisitis, pro maiori Prælato, scilicet Archiepiscopo vel Episcopo Comprouinciali; pro minori verò vel Clerico Diœcesano, congrua satis factione præmissa, per Diœcesanum suum relaxetur. Et ne malefactores huiusmodi, propter similia pericula fraudulenter procurent & obtineant se absolui: statuimus, vt non nisi in euidenti articulo mortis, satisfactione præmissâ congruâ, absolutionis beneficium valeant obtinere, vel saltem cautione præmissa idonea, de satisfaciendo, infra mensem; aliâs in eandem sententiam incidant ipso facto.

§ sanè. Clem: 1. de pœn.

facto. Statuimus etiam, vt tales malefactores omnibus innotescant, vt eò ampliùs confundantur, quod tempore talis interdicti, populus, sono percusso tabulæ, omnibus diebus Dominicis & festiuis, ad Ecclesiam conuocetur, ibi festa & ieiunia populo indicentur: & exhortatione facta, & causa interdicti exposita, malefactores huiusmodi, ter pulsatis campanis, & candelis extinctis, excommunicati publicè nuntientur. Et vt populus ad conueniendum illic ampliùs inuitetur: conuenientibus illic, & excommunicatos vitantibus, quadraginta dies Indulgentiarum concedantur. Verùm si Clericus vagabundus, in furto vel in alio recenti maleficio deprehendatur, & habeatur de fuga suspectus; ex hac nostra generali licentia, quam præsentibus impartimur, secularis potestas sub testimonio trium Clericorum, si commodè haberi poterint, vel alio fide digno, malefactorem huiusmodi poterit captiuare, ac eum quamprimùm Ecclesiastico Iudici præsentare, iuxta tradita Sacrorum Canonum puniendum.

c. cùm nõ ab homine. de iudi. iun: glo: ꝟ. deprehẽsus.

c. si Iudex. de sen: ex.

Dzierzgouij, ex Constitutionibus Petricouień. Anno 1557.

CÆterùm, quia ex intermissione celebrationis Synodorum Prouincialium & Diœcesanarum, earumque à Rñdmis Dñis Episcopis huius Prouinciæ, rara seu negligenti admodum frequentatione, magnum Ecclesiæ Dei & Statui Ecclesiastico prouenit detrimentum: Paucos enim admodum videre licet, quos præsens ingens Ecclesiæ

 & reli-

& Religionis Catholicæ periclitantis caſus, atque adeò cultûs diuini zelus promoueret, quiq; ſponte ſua, & alacribus animis accurrere vellent, ad reſtinguendum commune hoc hæreſis incendium, reſtaurandamque vnitatem Eccleſiæ, hoc infelici ſeculo diſperſam; quiq; de fide & pietate, de Religione, & ipſo cultu diuino retinendo & conſeruando, de moribus reformandis, & diſciplinâ Chriſtiana reuocanda, ac denique de cæteris rebus omnibus, ad bene Chriſtianêq; viuendum neceſſarijs, conſulerent & tractarent, vt & ſalus ipſius Eccleſiæ reſtitui, terror autem hoſtibus eius incuti, & fides Catholica ſtabiliri firmarique poſſit.

Videns itaq; Sacra Synodus, quorſum hac negligentia ordo Eccleſiaſticus recidat & labeſcat, quantumque mali ſecum in Eccleſiam Dei inuexerit, nunc tandem expergefacta, & quaſi longo quodam poſtliminio ad ſe reuerſa, vſum Sacrorum Canonum, veterumque Conſtitutionum Synodalium, contra negligeñ: venire ad Synodos eſſe reaſſumendum, pœnaſque contra tales augendas, decernendum communi omnium ſententiâ duxit: Conſtituitq; & decreuit, vt ſi de cætero Domini Epiſcopi ad Synodum vocati, quotieſcunq; poſthac Synodus Prouincialis indicetur, ceſſante legali impedimento, aliqui venire contempſerint, pœna dupli, hoc eſt Domini Epiſcopi ducentarum marcarum pecuniarum, groſſ: Prageñ: cæteri verò, qui de iure & conſuetudine ipſis Synodis intereſſe tenentur, vocati non venerint, pœna dupli in Conſtitutionibus

dis:18.c. peruenit. & c. quoniam. Concil: Trid: Seſſ: 24.c. 2. de ref.

Sup: c. ſtatuimus. de of. ord.

Vide inf: eod. c. vlt.

tionibus prioribus descripta, per Reuerendiss: Dominum Archiepiscopum pro tempore existeñ: exigeñ: vltrà alias poenas iuris mulctentur, fabricæ Ecclesiæ Metropolitanæ applicañ. Si autem contigerit aliquem (vt præmittitur) impediri legitimè, corporis scilicet aduersa valetudine, & ea quidem, quæ meritò excusare quem posset, vel aliquo alio, non tamen leui impedimento: in eiusmodi quouis casu poterit abesse à Synodo, ita tamen, vt mittat, mittereque sub prædicta poena debeat nuncium suum, cum instructione plena, & sufficienti mandato, qui posset ibidem in Synodo per corporale iuramentum, in ipsius mittentis, & suam animam probare huiusmodi impedimentum. Alioqui in defectu præmissorum, pro temerario & contumace, taliter absens reputetur, & in poena memorata irremissibiliter per Rmum Dñum Archiepiscopum, authoritate præsentis decreti, Synodaliter mulctetur. Quas pænas si Rmus Dñus Archiepiscopus monitione præmissa, infra annum, post negligentiam huiusmodi commissam, censuris Ecclesiasticis mediantibus exigere neglexerit, ipse simili poenæ, per Synodum immediatè extunc sequeñ: irremissibiliter exigeñ: subiaceat. Quod si ab initio huiusmodi Synodi D. Archiepiscopus requisitus, poenam ibidem non persoluerit, liberum erit eum Sedi Apostolicæ tanquam officij sui negligentem deferre. In reliquis autem omnibus, leges & Statuta vetera prædicta, in suo robore eadem Synodus conseruauit, & conseruat.

dis: 18. c. si quis. & per tot.

c. placuit. dis: 18. Sup: c. statuimus. de off: or.

Vide inf: c. celebratio. lib: 5.

Idem.

Idem. Ex Nouis.

c. clerici officia. de vi: & ho: Cler. Concil: Trid: Seſſ: 14. c. 6. de ref. Clemen: quoniam. de vi: & ho: Cle. Inf: lib: 5. c. 10. c. quia fruſtra. de vſu. l. item apud Labeonem. ff. de iniu. Sup: c. 1. de co: cle: & muli. ex: de cle: perc. & per tot. de vi: & ho: Cle. Concil: Trid: Seſſ: 24. c. 12.

ANtiquorum Patrum veſtigijs inhærentes, ſtatuimus & ordinamus, vt Clerici quorumcunq; Ordinum, habitu Clericali, & tonſurâ abutentes, ac ſecularia aut militaria veſtimenta geſtantes; ſi à Prælatis ſuis tertiò commoniti, ſecularem habitum noluerint deponere, Priuilegia Clericorum perdant ipſo facto. Fruſtra enim Eccleſiæ implorat auxilium, qui committit in ipſam: & lex ſecularium Principum conſtituit, matronam cuius pudicitia attentata fuerit, non poſſe iniuriarum agere, ſi in veſte meretriciâ fuerit deprehenſa.

In Synodo Petricouienſi Quarta.

CLerici contentioſi, aleatores, potatores, percuſſores, ſacrilegi, concubinarij, adulteri: pœnâ carceris vel arbitraria, pro modo culpæ, vltra pœnas Iuris communis, puniantur.

Matthiæ Drzeuicij, Lanciciæ 1534.

QVum turpe ſit, & per omnia iniquum, quoſdam tolerare Clericos, qui per rerum alienarum immoderatā cupiditatem, lucris flagitioſis adeò intendunt, vt etiā quod in ſe & alijs committi execrantur, in alios ipſi exerceant, prout in pleriſq; negotiationibus, tum verò in Decimis faciunt; quippe dum ſuas decimas à ſecularibus vēdi nolint, aliorum ipſi Decimas rapere temerè non verentur: quod non mo-

non modò in Clericis, (quos ſanctiores laicis eſſe conue- 16. q. 7. c.
nit) verùm & in laicis deteſtandum crimen eſt. Proinde decimas.
vt hic mali fomes ex Clero tollatur, Sacra ſtatuit Syno-
dus, vt quicunq; Clericus Decimam alterius cuiuſcunque inf: lib: 5.
rapuerit, eam cum pœna triplici, iuſtæ æſtimationis eius c. 21.
decimæ quam rapuit, reddere cogatur. Cuius pœnæ di-
midium, ipſo facto Eccleſiæ Diœceſanæ luat, fabricæ ap-
plicandum; dimidium verò, damnum paſſo exoluat.

Eiusdem. Ibidem.

TAm etſi omnes Pontifices, item Abbates Prouinciæ,
niſi legali ac probabili impedimento excuſentur, ad c. decerni mus. diſ: 18.
Synodum Prouincialem venire iure ſint obligati, cui ta- Sup: c. ſta-
men debito plerique Domini Abbates contrauenientes, tuimus. de off: or.
ad eam Synodum venire non curant, ſed neque iuſtam c. Abba-
ſuæ abſentiæ cauſam exhibent, qua conſtet illos venire tes. 18. q. 2. Concil:
non potuiſſe: Decreuit eadẽ Synodus, vt deinceps omnes Trid: Seſſ: 24 c. 2. de
DD. Abbates, præmoniti tamen ante Ordinariorum lite- ref.
ris, ad Synodum veniant; aut verò ſi omninò venire non
poſſint, ægritudine, aliauè iuſta ac legali neceſſitate impe-
diti, Procuratorem ſuum cum ſufficienti inſtrumento pu-
blico, impedimentum legale, necnon iurisiurandi in ani-
mam mandantis præſtandi mandatum ſpeciale continen-
te, cum aliquo Abbate vicino mittant. Alioqui excuſatio-
ni locum non eſſe, contrafacientemq; decem marcarum
pœna, per Rñdmum D. Archiepiſcopum fabricæ Eccleſiæ
Gneſnenſis inferenda, ſublatâ omni exceptione, Sacra Sy-
nodus mulctandum cenſuit.

DE POENITENTIIS, & remiſsionibus.

Ex Antiquis.

c. omnis vtriusq;. ext: eod.

DOceant, maximè ante Quadrageſimam, Sacerdotes, vt omnis vtriuſq; ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis peruenerit, teneatur omninò ſua fideliter peccata confiteri coram proprio Sacerdote, tempore Paſchatis, iniunctamq; ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere. Si quis autem tempore alio, voluerit alieno Sacerdoti confiteri, licentiam priùs obtineat aut poſtulet à proprio Sacerdote, cùm alienus eum non poſſit aliter abſoluere, vel ligare. Ad audiendam autem confeſſionem, locum non obſcurum, vel abditum, aut abſconſum, ſed eminentem, Sacerdotes ſibi eligant, vt poſſint communiter videri. Et dum fit confeſſio, Sacerdos ſit cautus & diſcretus, vt more periti medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias, & peccati. Caueat autem omninò, ne verbo aut facto, ſigno, aut quouis alio modo, prodat aliquatenus peccatorem: ſi autem prudentiori conſilio indiguerit, id abſq; vlla expreſſione perſonæ cautè requirat. Qui autem peccatum, in foro pœnitentiæ ſibi detectum, præſumpſerit reuelare: non ſolùm à Sacerdotali officio decernimus deponendum, verùm etiam ad agendum pœnitentiam, in arctum Monaſterium detrudendum. Conſu-

ſimus & monemus, vt Sacerdotes paſſim & diſtrictè Miſſarum celebrationes non iniungant confitentibus, ſed cupiditatis notam fugientes, in hac parte fructus, qui ex tali iniunctione poſſint Sacerdotibus prouenire, iniungāt pauperibus erogare. In qua quidem confeſsione, Sacerdotes vultum humilem, & oculos in terram fixos habeant, ne indiſcretè & frequentiùs faciem inſpiciant Confitentis, & maximè mulieris: ſed patienter audiant quicquid dixerit, in ſpiritu lenitatis; & ei pro poſſe ſuo & pluribus modis ſuadeant, vt confiteatur integrè: nam ſi aliter fecerint, confeſſio non valebit. In confeſsione caueant ſibi Sacerdotes, ne inquirant nomina perſonarum, cum quibus peccauerunt poenitentes, ſed circumſtantias tantùm, quæ mutant ſpeciem peccati. Cùm experientia certa didicimus, pro fornicatione, vel etiam peccatis maximis, ferè nullam vel minimam poenitentiam poenitentibus iniungi à Sacerdotibus, ignorantibus ſeu negligentibus Canonica inſtituta: Præcipimus igitur, quòd Sacerdotes ſtudeant inquirere diligenter, & peccata vſitata, & circumſtantias vſitatas peccatorum, maximè gulæ, luxuriæ & cupiditatis, quibus genus humanum frequentiùs corrumpitur, & defædatur.

Concil: Trid: Seſſ: 14. c. 5. de Sacr: Pœn.

Statutum eſt in Concilio generali, & diſtrictè iniunctum, Medicis corporum, cùm eos ad infirmos vocari cōtingit, vt ipſos ante omnia moneant & inducant, quòd priùs medicos aduocent animarum; vt poſtquam infirmo fuerit de ſpirituali ſalute prouiſum, ad corporalis medicinę remedium ſalubriùs procedatur. Cæterùm autem, cùm

§ I. *Medicorū officium.*

C. cùm infirmitas: de pœnit: & rem.

anima ſit multùm precioſior corpore; ſub interminatiōe anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum vergat animarum. Et quia plerumq; infirmus ſua confiteri peccata propter multorum præſentiam erubeſcit: id à Sacerdotibus diſtrictiſsimè ſuademus obſeruari, vt priùs ſemotis arbitris, familiariter & ſecretè audiant confeſsionem ipſius, ſi mortis periculum non obſiſtat, & poſt abſolutionem Sacramentalem, ei cum deuotione Euchariſtiam conferant ſalutarem.

§ 2. *Pœniten-tiarij.* Clem: dudum. de ſepul.

Quia etiam frequenter in pœnitentijs iniungendis quidam caſus emergunt, qui propter ignorantiam Sacerdotum expediri non poſſunt, & qui abſolutionem & diſpenſationem Epiſcopalem requirunt, ideò ſalubriter duximus ſtatuendum: quòd quilibet Epiſcopus, eò quòd propter occupationes multiplices eius copia quãdoq; haberi non poteſt, vnum ad minùs pœnitentiarium penes ſe habeat honeſtum, prouidum & diſcretum. Et nihilominùs alium vel alios inſtituat in Eccleſia ſua Cathedrali, vel ſaltem ad aliquem illorum recurſus in eiuſmodi caſibus habeatur, qui etiam in illis caſibus, in quibus Epiſcopi diſpenſandi pariter & abſoluendi obtinent facultatem, ipſorum authoritate diſpenſent & abſoluãt. Archidiaconi quoq; & Archipresbyteri, & Plebani, ſuis ſubditis Presbyteris, in pœnitentiali iudicio diſtrictè iniungant, vt in caſibus memoratis, ſiue occulti ſiue manifeſti exiſtant criminis, recurſum habeant ad Pœnitentiarios

Concil: Trid: Seſſ: 24. c. 8. de ref.

tiarios

tiarios supradictos, opportunum ab eis consilium quærentes. In furto, vsura, rapina & fraude, ante omnia iniungant pœnitentibus, vt si possunt, ablata restituant, cùm non dimittatur peccatum, nisi ablatum restituatur. c. peccatũ. de regi iu: lib: 6.

Statuimus, quòd Sacerdotes in confessione & in satisfactionibus iniungendis, maiora maioribus reseruantes, mittant ad Episcopos pœnitentes, per ipsos Episcopos, prout iuris est, absoluendos, omnes blasphemos omnipotentis Dei, & beatæ Mariæ, & Sanctorum; homicidas facto, opere, casu, consilio vel auxilio; filiorum oppressores, iniectores manuum in parentes, siue in Clericos, vel quoscunq; religiosos; sacrilegos, & Ecclesiarum & Cimiteriorum effractores, & violatores; Simoniacos, Schismaticos & hæreticos, Apostatas, diuinatores; & qui ad eos accedunt, vt præmissum est; & qui Sacramentis aliqua maleficia commiserunt, vel auxilium, aut occasionem vel causam præstiterunt; literarum, sigillorum monetæ, seu mensurarum falsarios; periurios solennes; incestuosos cum sanguinea vel affini, vel cum alia, quæ votum emisit; Et detestabile peccatum contra naturam committentes, cum brutis, vel cum animalibus rem habentes; adulteros, maleficos, qui maleficia inter coniuges faciunt, vel ne coire possint, vel sterilitatem mulierum vel aborsum procurant; qui bis se baptizare & confirmare permiserunt, & qui illis interfuerunt scienter. Item, qui sine prima tonsura aliquem ordinem sacrum, vel per saltum susceperunt: qui contra iustitiam

§ 3. *Remittendi ad Pœnitentiarios.* glo: in extrauag. c. 2. de sepul. ℣. à iure. c. si domi nici. in extrauag. de pœnit. Concil: Trid: Sessi 14. c. 7. de cas: res.

vel conſcientiam, conſilium ſiue auxilium in aliquo præſtiterunt, vnde mors hominum, vel membrorum iniuſta mutilatio eſt ſequuta: vel qui in huiuſmodi facinore ſcienter literas dictârunt, ſcripſerunt, legerunt, & occaſionem, conſilium ſiue cauſam dederunt, vel aliquod adminiculum præſtiterunt: & Clericos, qui ſuſpenſi vel excommunicati ſunt promoti, aut diuina ordini ipſorum nondum competentia celebrare præſumpſerunt. Sacerdotes quoq;, & ipſorum miniſtros, quorum negligentia aliquid inhoneſtũ circa Sacramentum altaris quocunque modo euenit; in huiuſmodi punctis & ſimilibus detentos mittant Sacerdotes ad Epiſcopos abſoluendos, nec eos abſoluent, præterquam in mortis articulo, abſq; Loci ordinarij licentia ſpeciali: declarantes, quod illi, quibus duxerimus talium abſolutionem committendam, poteſtatem illam alijs perſonis non habeant committendi. In dubio autem conſulant Epiſcopum, vel eius Viceſgerentem, vel alios ſapientes, quorum conſilio pœnitentem abſoluant, vel tranſmittant ad alium abſoluendum.

§4. *Indulgentiæ.* Quoniam pleriq; Epiſcoporum per indiſcretam & ſuperfluam indulgentiarum conceſsionem, claues Eccleſiæ contemptibiles reddunt, & pœnitentiam & ſatisfactionem eneruant, non aduertentes, quomodo Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis, in hoc tamen moderamen conſueuit obſeruare, qui in Capella ſua perſonaliter celebrans vel prædicans intereſſentibus contritis & confeſsis, ad maximùm ſeptem annos In-

nos In-

nos Indulgentiæ & quadragenas totidem largitur. Ne igitur per temeritatem huiuſmodi ſimplicitati fidelium de cætero illudatur, vt ſecundum iuris diſpoſitionem communis, cùm dedicatur Baſilica, non extendantur Indulgentiæ vltra annum, ſiue ab vno ſolo, ſiue à pluribus Epiſcopis dedicetur. In anniuerſario Dedicationis tempore, quadraginta dies, de iniunctis pœnitentijs, indulta remiſsio non excedat, & ſimiliter quando ex alijs rationabilibus cauſis, per literas ſuas Epiſcopus huiuſmodi remiſsiones ſuis ſubditis voluerit indulgere, quadraginta dierum, & non ampliùs, numero ſit contentus.

c. cùm ex eo. & c. noſtro. de pœnit: & re. & c. in dulgẽtiæ. eod. lib: 6.

c. quod autẽ. eod.

Huic autem Statuto, neceſſariò duximus annectendum, quòd nullus Clericus ſecularis vel religioſus, exemptus vel non exemptus,, in Eccleſia ſua ſeu Monaſterio indulgentias, præterquam, quæ per Diæceſani patentes literas fuerint approbatæ, publicare præſumat: nam frequenter in diuerſis Eccleſijs, ſiue locis, multorum annorum & quadragenarũ Indulgentiæ ſub nominibus Summorum Pontificum, & etiam Epiſcoporum ignotorum, conceduntur, quæ propter nimium exceſſum, de facultate vehementer ſunt ſuſpectæ: & propter hoc huiuſmodi Indulgentiarum literæ, per Diæceſanum examinari & approbari debent, cuius intereſt, ne ipſius ſubditi, ex ſpe, quã ob huiuſmodi mendoſas, & falſas Indulgentias obtinent, ab agenda cõdigna pœnitẽtia retrahantur; niſi Epiſcopus ex alia cauſa rationabili aliud duxerit faciendum.

Vide c. queſtores. eod. Con: Trid. Seſſ: 21. c. 9. de ref.

§ 5. *Electio Cõfeſſoris.*

Si Epiſcopus ſuo ſubdito conceſsit, vt ſibi poſsit idoneum

c. si Episcopus. eod. lib. 6. idoneum eligere Confessorem, ille quem is elegerit, in casibus, qui eidem Episcopo specialiter reseruantur, nullam habet penitus potestatem, nisi hoc in concessione c. in generali. de reg: iu: in 6. specialiter exprimatur; cum in generali concessione illa non veniant, quæ non esset quiuis verisimiliter in specie concessurus. Nulla quoq; potest consuetudine introduci, quòd aliquis, præter sui Superioris licentiam, Confessorem sibi eligere valeat specialem, qui eum possit ligare, vel soluere.

§ 6. De damnatis ad mortem. Clem: 1. eod. Cùm secundum Statuta Canonica vltimo deputandis supplicio, negari (si petant) non debeat Pœnitentiæ Sacramentum: abusum damnabilem, in quiqusdam partibus contra hoc introductum, aboleri omnino volentes, quo per quæstiones carnificum sceleribus malefactorũ cognitis, Confessionẽ Sacramentalem Sacerdoti eo[i]dẽ facere non curant, aut impediunt: Iustitiarios omnes & Dominos temporales, vt ab huiusmodi desistant abusu, hortamur in Domino, & obsecramus, per viscera misericordiæ IESV CHRISTI: Locorum nihilominus Ordinarijs iniungentes, vt eos ad hoc cùm primùm commodè poterint, diligenter monere, & si necesse fuerit, Ecclesiasticâ censurâ compellere non omittant.

Idem, ex Nouis.

PArochiani, qui apud Fratres minores, Prædicatores, & alios ab Ordinario approbatos, Confessionis & Pœnitentiæ, necnon & Eucharistiæ Sacrosanctæ Sacramenta

menta ſuſcipiunt, paſtori ſuo Parochiali, de ſuſceptione huiuſmodi, per literas ſuorum Confeſſorum ſignificatorias, vel alio modo legitimò, fidem facere teneantur.

Eadem ſacra Synodus, Statuta vetera innouando, decreuit, vt Priores & Guardiani Eccleſiarum Conuentualium, exemptarum & non exemptarum, quorumcunque Ordinum, illos quos muneri prædicandi, vel confeſsionibus audiendis præficiunt, Loci ordinario ſingulis annis approbandos, præſentare ſint adſtricti.

Clem: dudum. § ſtatuimus. de ſepul. Concil: Trid. Seſſ: 23. c. 15. Syn: Gembic: & Węzyko: de regu.

DE SENTENTIA EXCOMmunicationis. *Ex Antiquis.*

STatuimus, & præſentis Concilij authoritate inuiolabiliter præcipimus obſeruari, quòd in ferendis ſententijs per Iudices Ius commune teneatur, & præſertim Capitulũ, Sacro: de ſententia Excommunicationis.

Si Epiſcopus aliquem excommunicat ex certa cauſa, denunciet vicinis Epiſcopis per ſuas patentes literas, vt excommunicatum faciant denunciari; & tunc ſine difficultate aliqua, vicini Epiſcopi excommunicatum facient publicè nunciari, & in Diœceſibus ſuis arctiùs euitari. Si verò Epiſcopi in hoc fuerint negligentes, vel excommunicatis communicauerint; tam diu Cathedralium Eccleſiarum Canonici ſibi non communicent, quàm diu huic ſalubri Statuto præſumpſerint obuiari.

Statuendum duximus, quòd nullus excommunicatũ

 à Dño

à Dño Papa, aut quocunq; ordinariam aut delegatam iurisdictionem habente, absoluere debeat, nisi fortè in mortis periculo constitutum: quia tunc excommunicatus huiusmodi etiam à quouis Sacerdote, iuxta formam Ecclesiæ potest absolui. Forma autem Ecclesiæ hæc est; quòd excommunicatus pro contumacia præstito iuramento, quòd Ecclesiæ, & illius qui eum excommunicauit, parebit mandatis, & quòd expensas taxandas restituet; potest in tali casu absolui. Si verò pro offensa vel re iudicata excommunicatus fuerit, tunc præstito iuramento, vt supra, ante omnia debet rei iudicatæ parere, & Iudicis, seu boni viri arbitrio, satisfacere de offensa. Quod si ille vel illi, pro quo, vel pro quibus huiusmodi sententia lata fuerit, aut cui seu quibus est satisfactio exhibenda, forsitan absq; infirmi periculo inueniri aut haberi non possint, nihilominùs Sacerdotis, & bonorum arbitrio pareat sicut potest, & ipsorum arbitrio pecuniam pro satisfactione, illius nomine quem offendit, in æde sacra, vel penes honestos viros deponat: quodsi parere vel satisfacere fortè non possit, pignora prædicto modo pro satisfactione deponat. Quod si facere hoc non possit, fideiussores idoneos ponat. Quòd si fortè horum nihil facere possit, præcipiat sibi absoluens sub debito præstiti iuramenti, quòd infra mensem, postquàm fuerit restitutus sanitati, præsentiam sui excommunicatoris adibit, & pro causis, pro quibus excommunicatus fuerat, siue extitit, Ecclesiæ & Iudicis reuerenter parebit mandatis. Si verò aliquis, quem ex causis prædictis

Cõc: Trid: Sess: 14. c. 7. de Sacr: pæ. c. à nobis. 3. c. quamuis. c. alma mater. eod.

excommunicatum, non seruatâ in suis casibus formâ præfatâ, absoluere præsumpserit: & damna & interesse excõmunicatori & aduersario, vel eius hæredibus rependere teneatur; & aliâs nihilominùs per Dioecesanum vel alium Prælatum, seu superiorem suum, acriter erit arguendus.

Quia quorundam peruersorum, claues Ecclesiæ contemnentium, in tantum excreuit temeritas, vt per eorum obstinatam malitiam Ecclesiæ videatur authoritas vilipẽdi, cùm excommunicationis sententiam in se, pro manifestis & notorijs causis rationabiliter prolatam, in suarũ animarum periculum, & plurimorum scandalum, animo sustinent pertinaci; non attendentes, quòd tantò grauiora sunt peccata, quantò diutiùs animam infelicem detinent alligatam: propter quod huic morbo necessariam, quantum possumus, volentes adhibere medelam, statuimus, vt quicunq; excommunicationis sententiam, ex iusta causa, modo prædicto in se latam, infra spatium sex mensium, à die prolatæ in eum sententiæ computandum, animo sustinuerit indurato, ad arbitrium excommunicatoris; pro huiusmodi pertinacia puniatur. Si verò in ea infra spatium vnius anni, obstinatione damnabili, præsumpserit perdurare, anno elapso, Dominus ipsius temporalis siue supremus, siue hæreditarius, bona ipsius mobilia & immobilia, teneatur confiscare, ea in vsus proprios conuertendo. Quodsi Dominus ipse in his exequendis negligens inuentus fuerit, aut remissus: ad id exequendum per loci Dioecesani censuram Ecclesiasticam compellatur.

c. cum tãto. de consue.

In Stat: Reg: sub tit: Decimæ.

Quoniam in quibusdam locis vt accepimus, in tantũ excreuit temeritas & præsumptio laicorum, quod si quando authoritate Ordinariâ, seu delegata, in terram, villam, aut Castrum interdictum generale ponatur, ijdem laici officium Sacerdotum, imò quòd tunc temporis Sacerdotibus est prohibitum, vsurpare conantes, vt Ecclesiasticam per hoc magis Censuram eludant, apud loca taliter interdicta, sepelire præsumunt in cimiterio corpora defunctorum. Licet autem contra præsumptores huiusmodi, Iure communi sit prouisum, quia tamen per illos contra quos interdictum ponitur, antequam satisfaciant, frequenter in pactum deducitur, vt exhumationis pœna ab Ordinario suo delegato, ante omnia simpliciter remittatur: ne fortè huiusmodi delinquentium, temeritas hac occasione impunita remaneat, & per hoc cæteris detur audacia similia præsumendi: sacri approbatione Concilij huius statuimus & mandamus, vt quicunq; inantea intra Cimiterium loci interdicti, aliquod corpus seu corpora defunctorum, scienter sepelire præsumpserint, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto; à qua nonnisi per solum Metropolitanum vel Diœcesanum, aut cui super hoc suas commiserint authoritates, absoluantur. Metropolitanus verò, vel eius Diœcesanus, aut eorum in hac parte Vicarius, nequaquã ad impēdendum talibus beneficium absolutionis procedat, nisi prius sepultis taliter corporibus exhumatis, & locis reconciliatis, & Ecclesiæ ac personis, quibus ex hoc iniuria dignoscitur irrogata, satisfactum fuerit competenter. Et

Clem: 1. de sepul.

ſtatim, cùm in Eccleſijs Parochialibus, vel in alijs, prout iura permittunt, denunciati fuerint nominati; mox ab omnibus, tam exemptis quàm non exemptis, debent euitari; nec extunc aliquis, qui hoc ſcire tenetur, credat ſe per ignorantiam excuſari, cùm talis denunciatio publica, neq; poſſit, neq; debeat ſingulorum auribus inculcari.

In Synodo Lancicienſi Prima. Ex Nouis.

COnſtituit Sacra Synodus, vt Abbates & Clerici ſecu- c.cum cõtumacia.
lares & regulares, ſuſtinẽ: cenſuras Eccleſiaſticas vl- de hære.
tra annum, deponantur, vt ſuſpecti de hæreſi. Apoſtatæ au- c. fi: ext: de pœn.
tem Monachi & Fratres, capiantur per ſuos Prælatos, ca- Concil:
ſtigenturque: & ſimiliter illi, qui per falſas narrationes di- Trid: Seſſ: 25. c. 19. de
ſpenſationes obtinent.

In Petricouienſi Quarta.

SI coloni ſeu cmetones, vltra annũ inſordeſcant, & Cenſuras Eccleſiaſticas animo indurato ſuſtineant; contra reg.
Dominos eorundem, pro conſequendo colonorum debi- Sup: c. ſtatuimus.
to, agendum erit cenſuris, & alijs iuris remedijs opportu- eod.
nis, vt vel ſubditos ſuos ad ſoluendum, & ex cenſuris ſeſe liberandum compellant, aut ipſi pro eiſdem ſolutionem
faciant: pauperibus duntaxat exceptis, cùm inanis ſit a- l. nam is. ff. de do.
ctio, quam excludit inopia debitoris.

Ioannis Przerembij, Varſſouiæ 1561.

OBuiando ſcandalis, quæ ex crebra & indiſcreta fulminatione Interdictorum Eccleſiaſticorum, propter le-

 ues cau-

ues causas, quæ à Iudicibus Ordinarijs & foraneis promulgantur; decreuit hæc Sancta Synodus, vt deinceps nemo Officialium, præter solos Rmos DD. Lociordinarios, fulminare Interdictum Ecclesiasticum audeat. Quodsi verò Episcopum aliquem abesse ab Episcopatu suo contigerit: specialiter eam facultatem fulminandorum Interdictorum, Vicario suo in Spiritualibus, absens D. Ordinarius committat; Rñdmi verò Dñi Censuram, ac moderationem adhibebunt, in quibus causis illud fulminari, & promulgari fuerit necesse, iuxta Iuris communis, & Statutorum Synodalium dispositionem.

c. quæsiuit. de his quæ fi: à Præ.

DE VERBORVM SIGNIFIcatione. *Ex Antiquis.*

c. intelligentia. ext: eod.

INtelligentia verborum, ex causis dicendi assumenda est, vt verba intentioni deseruiant: ea tamen quæ sunt in voce earum, quæ in anima passionum notæ fiunt, in omni sermone ad communem verbi intelligentiã recurrẽdũ est.

DE REGVLIS IVRIS. *Ex Antiquis.*

c. ne innitaris. de constitut.

SAnctorum Patrum regulis & Statutis, quilibet Christianus regatur in vita, verbis & factis, vt sciat & faciat quod acceptum est Deo.

CON-

CONSTITVTIONVM SYNODALIVM PROVINCIÆ GNESNEN:

LIBER QVINTVS.

CAPVT I.

Canones & Decreta Sacrosancti Concilij Tridentini recepta, & debitæ exequutioni demandari iussa.

CVm autem nihil, quod vel ad doctrinæ vtilitatem, vel ad vitæ morumq; reformationem, ipsiusq; religionis Catholicæ propagationem pertineat, Sacra Synodus salutarius, vtilius, & ad remedia præsentium malorũ accõmodatius, magisq; necessarium Canonibus atq; Decretis Sacrosancti Concilij Tridentini esse iam pridem intelligeret, eaq; recipere, & in exequutionem deducere cuperet: neq; tamen propter superiorum temporum iniquitatem, continuatasq; Prouinciæ istius perturbationes, vsq; adhuc id facere potuisset; nunc tandem aliquanto tranquillius atque opportunius tempus

Vide sup: de professione fidei.

nacta,

nacta, eosdem Canones atq; Decreta, sine vlla exceptione sanctè & reuerenter recepit & recipit: ac vt primo quoq; tempore per eos ad quos id ex eorum præscripto pertinet, in tota hac Prouincia debitæ exequutioni demandentur, præcipit, & decernit, sub pœnis in eisdem contentis.

CAPVT II.

Capita certa Concilij Tridentini, ex parte huius Prouinciæ, moderatione indigent.

QVoniam verò in eodem Sacrosancto Concilio reperiuntur nonnulla, quæ huic Prouinciæ partim propter ipsius conditionem à cæteris Prouincijs longè diuersam, partim propter temporum & rerum Ecclesiasticarum statum difficiliorem & iniquiorem, sine Ecclesiæ incommodo & periculo accommodari, & in exequutionem deduci non possunt; exhibita sunt nomine totius Cleri istius Prouinciæ Reuerendiss: Dño Sanctæ Sedis Apostolicæ Nuncio, certa Capita, ex Decretis eiusdem Concilij desumpta, quæ moderatione & relaxatione aliqua indigeant: Supplicatumq; est præfati Cleri nomine Reuerendiss: etiam Dñis, Archiepiscopo & Episcopis, qui huic Synodo interfuerũt, petitione sua ipsum Clerum adiuuantibus, quo Reuerendiss: Dñus Nuncius super ea moderatione apud S. D. N. authoritatem suam interponeret, deq; statu Prouinciæ istius, Suæ Sanctitati fidem pleniorem faceret; quòd sua Rñdma D. libenter se factu-

se facturam recepit. Quod si quid etiam deinceps in exequendis ipsius Concilij Decretis difficultatis, obscuritatis, maiorisuè incommodi aut detrimenti, Ecclesiæ imminere animaduersum fuerit, Sacra Synodus confisa de benignitate atq; indulgentia Matris suæ, Sanctissimæ Sedis Apostolicæ, certissimum sibi in omnibus suis necessitatibus atq; difficultatibus in ea collocat ac pollicetur refugium.

CAPVT III.

Statuta Prouincialia, antiqua & recentiora, in pristino suo robore conseruentur, & in vnum volumen redigantur.

EAdem Sacra Synodus Statuta & Constitutiones Prouinciales, tàm antiquas quàm nouas, atque nouissimas, quæ sint consentaneæ, & nullo modo repugnent Sacrosancti Cōcilij Tridentini Decretis, in pristino suo robore conseruat, ad easq; in vnum volumen per Reuerendos olim Stanislaum Dąbrowski, & Franciscum Krasiński, Iuris Vtriusq; Doctores, tunc Canonicos Gnesneñ: ex Commissione Synodi Prouincialis Petricouieñ: iam redactas, diligentiùs etiam inspiciendas & recognoscendas; deputauit Reuerendos Dominos, Stanislaum Krasiński Archidiaconum, & Martinum Izdbinski de Rusiec, Scholasticum Cracouieñ: I. V. Doctores; quæ sic reuisa, à futura Synodo Prouinciali approbari debent.

Vide Decreta in Synodo Gembicicana & Węzykovv.

CAPVT IV.

Supplicationes cum Litanijs & Proceßionibus, certis temporibus peragantur.

POrrò cùm Sacra Synodus intelligat, ſtudia, conſilia, laboreſq; & vigilias noſtras, contra tot & tanta mala & pericula, quæ cùm vniuerſam Eccleſiam Catholicam, tum præcipuè Prouinciam hanc premunt & circumdāt, ſi ope & præſidio Diuino deſtituantur, nihil valere: mandat & præcipit, vt per totam hanc Prouinciam, in omnibus, tàm Secularium quàm Regularium, Eccleſijs, Supplicationes cum Litanijs & Proceſsionibus more ſolito, qualibet Secunda, Quarta & Sexta Feria, ex eo tempore ad vnius anni decurſum, pro Sacroſanctæ Eccleſiæ Catholicæ tranquillitate atq; incolumitate, eorumq; à quibus oppugnatur, reſipiſcentia & conuerſione, Regiſque & Regni iſtius incolumitate fiant, deuotèq; peragantur.

CAPVT V.

Synodi Prouinciales & Diœceſanæ, ac etiam viſitationes ſuis temporibus peragantur.

Sup: c. ſtatuimus. c. decreuit. de of: ord. Concil: Trid: Seſſ: 24. c. 2. de ref.

CElebratio Synodorum, tam Prouincialium quàm Diœceſanarum, quantoperè ad occurrendum malis Eccleſiæ Dei, præſertim tam difficilibus ipſius temporibus, vel ad retinendam Eccleſiaſticam diſciplinam ſit neceſſaria; ex eorum tam diuturna intermiſsione, præſens Sy-

ſens Synodus facilè perſpexit: Itaque Decretum Concilij Tridentini de ijs in exequutionem deducendo, ſtatuit & decernit, vt quolibet triennio Synodos Prouinciales, poſt Feſtũ S. Bartholomæi Apoſtoli, Reuerendiſſ: Dñus Archiepiſcopus Gneſneñ: per ſe, vel ſi legitimè impeditus fuerit, per Epiſcopum Comprouincialem antiquiorem celebret: quod ſi facere neglexerit, vltra pœnas Sacris Canonibus ſancitas, ducentorum aureorum mulctæ, Dñus Archiepiſcopus ſuccumbet, qui in vſum fabricæ Eccleſiæ Metropolitanæ conuerti debent; & nihilominùs ab Epiſcopis Sanctæ Sedi Apoſtolicæ deferatur. Diœceſanæ quoq; à Reuerendiſſ: DD. Epiſcopis quotannis, quo tempore illis commodiùs viſum fuerit, ſub eadem pœna in proxima Prouinciali Synodo luenda, & in vſum Eccleſiæ ſuæ Cathedralis conuertenda, celebrentur. Viſitationes quoq; per eos, ad quos de iure pertinent, ſuis temporibus faciendæ ſunt, iuxta Sacroſancti Concilij Tridentini Decretum. c. ad hæc. de off. Archid.

CAPVT VI.

Reuerendiſſ: DD. Ordinarij, Vicarios & Officiales, & Cancellarios, viros doctos, & in Iure verſatos, ac Theologos habeant.

AD exercendam iuriſdictionẽ ſpiritualem, Reuerend: Dñi Ordinarij viros graues & Iuriſperitos, Vicarios, atq; Officiales ſuos, in locis antiquitùs cõſuetis, conſtituant. Sup: c. vt Domini. & c. item. 1. & 2. de off: ord.

ſtituant. In Curijs etiam ſuis, Cancellarios viros doctos, & in Iure verſatos,tum etiam Theologos, ſecundum Statutorum præſcriptum habeant. Si verò in eo negligentes eſſe perrexerint, arbitrio Synodi Prouincialis puniantur.

CAPVT VII.

Iurisdictio Spiritualis ſuſcitetur, & delinquentes coërceantur.

IVriſdictio Spiritualis hactenùs penè intermiſſa & neglecta ſuſcitetur; delictaq; & crimina, quæ & grauitate & frequentiâ iram Diuinam prouocant, qualia ſunt: vſuræ, adulteria, concubinatus, periuria, Simoniæ, & cætera innumera ſcelera & flagitia, Sacrorum Canonum poenis coërceantur; quæ propter diuturnam conniuentiam & negligentiam Prælatorum, adeò iam in conſuetudinem venerunt, vt vix pro peccatis habeantur.

CAPVT VIII.

Crapula & ebrietas vitanda.

A Crapula & ebrietate omnes Clerici diligenter abſtineant, vnde vinum ſibi temperent, & ſe vino: nec ad bibendum quiſpiam incitetur, cùm ebrietas & mentis inducat exitium, & libidinis prouocet incentiuum. Vnde illum abuſum penitùs decernimus abolendum, quo in quibuſdam partibus, ad potus æquales ſuo modo ſe obligant potatores; & ille iudicio talium plus laudatur, qui plu-

qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi à Superiore commonitus ſatisfecerit, ab officio vel beneficio ſuſpendatur.

CAPVT IX.

Clerici habitum Clericalem & tonſuram deferant.

CLerici omnes, præſertim verò beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, habitum Clericalem & tonſuram deferant: alioqui Priuilegijs Clericalibus minimè gaudeant, contra quoſuis Magiſtratus, tàm Spirituales, quàm Seculares. Et niſi habitum & tonſuram intra annum aſſũpſerint, ipſo facto beneficijs ſint priuati: aliâs iuxta decretum Concilij Tridentini. Concil: Trid: Seſſ: 14. c. 6. de ref.

CAPVT X.

In pœnis infligendis, ordo à Sacroſancto Concilio Tridentino præſcriptus, obſeruetur.

DEcreta Concilij Trid: de corrigendis Clericorum exceſſibus, in executionem deducendo, Sacra Synodus hortatur RR. Dños Locorum Ordinarios, vt in pœnis infligendis, ordinem à Sacroſancto Concilio præſcriptum, obſeruent; à leuioribuſq; remedijs gradatim, iuris ordine ſeruato, ad grauiora & ſeueriora progrediantur: nec præcipitanter & de facto ad extrema percurrant. Si Seſ: 13. c. 1. Seſ: 23. c. 1. Seſſ. 24. c. 8. & 12. & Seſſ 25 c. 14 de ref.

ſecus fecerint, quocunq; ex Clericis hoc nomine de ſe conquerente, in proxima Synodo Prouinciali cauſam dicere neceſſe habeant.

CAPVT XI.

Subditi Eccleſiæ non grauandi: Oeconomi deputandi: Arces à præfectis quibus tradendæ.

DElatum eſt etiam ad Synodum, ſubditos Spiritualium deteriore iam eſſe conditione, quàm ſecularium, iãq; magnam partem villarum eſſe deſertam & deſolatã, propter graues & intolerabiles exactiones atq; onera, quæ per per Prælatos, vel eorum factores, & bonorum conductores, per nimiam habendi cupiditatem eis imponuntur: Itaque Synodus ſtatuit, vt ſinguli Rñdmi DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi, ad præſcriptum Eccleſiæ Metropolitanæ Gneſneñ: habeant Oeconomos de medio Capituli aſſumptos; qui quotannis eorum poſſeſſiones viſitent, damna & detrimenta, quæ bonis & ſubditis eorum quouis modo inferuntur, diligenter annotent, ipſiſq; fideliter referant corrigenda & emendanda. Si autem in eo negligentes fuerint, arbitrio Synodi Prouincialis puniantur. Fines etiam ſeu limites poſſeſſionum Eccleſiæ, diligenter defendant. Arces & ædificia quælibet, ſarta, tecta conſeruent: quin etiam eorum conditionem, quantum poſſunt, meliorem facere debent. Arces & quaſuis munitiones, non priùs in poteſtatem Præfectorum & Capitaneorum ſuorum tradant, quàm ij iuraue-

iurauerint Capitulo: post eorum cessum vel decessum, easdem non alteri cuiquam, quàm ipsimet Capitulo, se, vt primum requisiti fuerint, tradituros.

CAPVT XII.

Iura, Priuilegia, & immunitates Ecclesiastica, ab Episcopis defendenda.

HOrtatur etiam Sacra Synodus R.ñdmos DD. Archiepiscopos & Episcopos, & in eo ipsorum conscientias onerat, vt omnia Iura, Priuilegia, & immunitates Ecclesiasticas, pro viribus tueantur, & defendant; ad eaq; quæ partim temporum iniquitate, partim negligentiâ, collapsa, vel per vim & potentiam oppressa sunt, in pristinum statũ vindicanda, Sacræ Regiæ Maiestatis fidem, iustitiam, atq; auxilium implorent: ordinisq; sui ius atq; dignitatem, sedulò & diligenter retineant.

CAPVT XIII.

Archiepiscopi & Episcopi, Comitijs Regni & Conuentibus Particularibus, interesse debent.

DEcernit quoq; & statuit Sancta Synodus, vt R.ñdmi DD. Archiepiscopi & Episcopi, Comitijs Regni, & Cõuentibus particularibus terrarum intersint, sub poena mille marcarum, in quamlibet quadraginta octo grossos cõputando, per quemlibet eorundem succumbenda: excepto legitimo impedimento, quod in proxima Synodo iureiurando

rando confirmare debent. Et Rege in Diœcesi alicuius Episcopi degente, illius loci Episcopus ad Serenissimum Regem se conferre, & ibidem manere teneatur, & sit adstrictus; sub eadem pœna.

CAPVT XIV.

Episcopatus Pomesanień: & Sambień: vt in pristinum statum restituatur.

PEtendũ est à Sacra Regia Maiestate per R̃ñdmos DD. suo & totius Cleri nomine, vt Episcopatus Pomesanieñ: & Sambieñ: in Prussia, contra Iura Ecclesiastica occupatos, eorumque Ecclesias profanatas & spoliatas, in pristinum statum vindicet, & restituat: præsertim verò Pomesanieñ: cuius magna pars est in ditione Sacræ Regiæ Maiestatis, sine vllo Episcopo & pastore legitimo. Supplicandumq; est Sanctiss: D. N. vt de consensu Sereniss: Regis, eam portionem Episcopatus Pomesanieñ: ditionis Regiæ, si inter Episcopatus restitui non poterit, Episcopo Culmeñ: vti viciniori adiungat.

CAPVT XV.

Electio Abbatum, Præpositorum Regularium, tam virorum quàm Monialium, iuxta Canones Concil: Trident: & Statuta Prouincialia, obseruetur.

IVs electionis liberæ, Abbatum, Præpositorum, cæterorumq; Prælatorum Regularium, tam virorum quàm Moniali-

Monialium, ſecundùm Sacros Canones, Concilijq́; Trid: Decreta, ac Prouincialia Statuta, penitùs obſeruetur, & retineatur: dentq́; operam DD. Locorum Ordinarij eorum Regularium Superiores, vt ad ea munera homines idonei, vitæ honeſtate & doctrinâ clari, qui Regularem obſeruantiam ſint profeſsi, vel profiteri neceſſe habeant, eligantur: de quorum Iuribus & Priuilegijs, ac libertatibus, Rñdmi DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi, Sacram Regiam Maieſtatem benè informent, authoritateq́; ſua efficiant, ne ex Cãcellaria S. R. M. literæ illis contrariæ, cuiquam concedantur. Si verò ad falſam alicuius narrationem, importunãq́; inſtantiam, aliquando conceſſæ fuerint: tanquam Iuri communi contrariæ, nullum robur habere à S. R. M. decernantur. Quod ſi quis peruerſa cupiditate impulſus, cuiuſuis poteſtatis prætextu, in Monaſteria, eorumq́; bona ſe intruſerit; is vltra pœnas Sacris Canonibus ſancitas, pro violatore Iuris & libertatis Eccleſiaſticæ habeatur, totiuſq́; Cleri nomine, contra eũ, Sacræ R. M. præſidiũ imploretur.

Seſſ: 25. c. 6. de reg. Sup: de Abb: elec. c. 1. & per tot. c. nullus. de elect. lib: 6.

CAPVT XVI.

Monaſteria tam virorum quàm mulierum reformanda.

DAbunt etiam operam DD. Locorum Ordinarij, & Superiores, ſecundùm formam à Sacris Canonibus & Statutis Prouincialibus præſcriptam: vt Monaſteria, tam virorum quàm Monialium, reformentur; vt quemadmodum ab

Clem: exi ui. § cùm igitur. de ver: ſig.

 dum ab

Concil: Trid: Seß: 25. c. 1. de reg. dum ab initio religioni, pietati, vitæ ſanctitati, doctrinæ atq; diſciplinæ ſunt dedicata, ita etiam hoc tempore, in eis hæc eadem vigeant, ſuſcitentur ac retineantur, & eorũ Seminaria in ipſis inſtituantur; ſcandalaq; omnia & abuſus, quicunq; reperti in eis fuerint, procul inde amoueantur, & arceantur.

CAPVT XVII.

Bona & poſſeßiones Monaſteriorum alienata, recuperanda.

QVoniam verò per negligentiam ſuperiorum temporum, bona & poſſeſſiones Monaſteriorum, contra omne ius & fas, per Prælatos eorum ſunt diſſipata & alienata: Sacra Synodus inhærendo prioribus Conſtitutionibus, ſtatuit & decernit, vt ea quæ ſunt alienata, per ipſoſmet alienatores, ſine vlla excuſatione, intra annum recuperentur, & in priſtinum ſtatum reſtituantur: quod niſi factum fuerit, Loci ordinarij anno elapſo, contra eos, iuxta Statuta Prouincialia procedant. Ad ea verò, quæ per eorum anteceſſores ſunt alienata, primo quoquo tempore pro viribus recuperanda, per Ordinarios, remedijs opportunis compellantur, & quantum in ipſis eſt, conſilio atq; patrocinio illorum adiuuentur. Concil: Trid. Seß: 25. c. 11. de ref.

CAPVT XVIII.

Regulares extra ſua Monaſteria ab adminiſtratione Sacramentorum, & prædicatione Verbi Dei, abſtineant.

Decernit

DEcernit & Statuit Synodus, inhærendo Decreto Sacrosancti Concilij Tridentini, vt Regulares, quibus nulla animarum cura incumbit, ab administratione Sacramentorum, & prædicatione Verbi Domini, extra sua Monasteria, præsertim verò ab absolutionibus excommunicatorum, quæ plerumq; in præiudicium Paræcorum, contra Sacros Canones & Statuta Prouincialia, facere consueuerunt, sine facultate ab Ordinarijs concessa, abstineant: alioqui per eosdem Ordinarios coërceantur.

Clem: religiosi. de priuil. c. quod Dei timorem. de sta: mo.

CAPVT XIX.

Regulares vagantes coërcendi, & ad Monasteria sua remittendi.

REgulares, qui sine licentia Superiorum vagari, & de vno in aliud Monasterium commeare solent, per Locorum (in quibus sine literis Superiorum suorum reperti fuerint) Ordinarios in vincula conijciãtur, & ad Monasteria per eos deserta remittãtur. Qui verò tales ad sua Monasteria recipere ausi fuerint, pœna suspensionis afficiantur.

CAPVT XX.

Decimæ ex bonis Spiritualium, ad quos pertinent, omninò dandæ.

DEcimæ ex bonis Spiritualium quorumcunq;, liberè, sine vllo impedimento, tàm ipsorum, quàm suorum Præfectorum, per eos, ad quos pertinent, percipiantur; ne

laici eorum exemplo deinceps ſcandalizentur. Quod ſi quis ex Spiritualibus, per ſe vel per procuratores bonorum ſuorum, earum libertatem impediuerit, Rñdmi DD. Archiepiſcopus & Epiſcopi, in Synodo Prouinciali de ſe conquerenti, pœnam dupli æſtimationis ipſarum luant: cæteri verò inferiores ad Iudicium ordinarium vocati, in eo legitimè conuicti, in ſimili pœna condemnentur. Quod ſi aliqui prouentus per aliquos ex Spiritualibus ſunt adempti: ad eos reſtituendos in Synodis, tàm Prouincialibus quàm Diœceſanis, ac etiã iudicijs ordinarijs compellãtur.

CAPVT XXI.

Agendorum liber nuper editus, in omnibus Ecclesiis habeatur.

AD tollendos abuſus in adminiſtratione Sacramentorum, eorumq; vniformem adminiſtrationis formulam in tota Prouincia inſtituendam, Sacra Synodus decreuit, vt ea, quæ vulgò appellantur Agenda, per Rñdmum D. Epiſcopum Wladiſlauieñ: recens edita, ab omnibus, ad quos Sacramentorum adminiſtratio pertinet, habeantur; ex eorumq; præſcripto omnia fiant, & procurentur.

Vide in Syn: Węzyk: de lib. &c.

CAPVT XXII.

Miſſalia, Breuiaria, &c. ad inſtar Romanorum Miſſalium & Breuiariorum ordinanda, & reformanda.

Eadem

EAdem Sacra Synodus, ad tollendã varietatem in orationibus & cantu Ecclesiastico, Missalia & Breuiaria Romana, ex authoritate Sacrosancti Concilij Tridentini conscripta, atq; edita, in vsum Prouinciæ istius recepit, ad eaq́; vniuersum cantum Ecclesiasticum conformari præcipit: ac vt in singulis Diæcesibus, tàm in Cathedralibus quàm in Collegiatis, atq; Paræcialibus, deputentur homines eius rei periti, qui Indices librorum, quibus cantus Ecclesiasticus continetur, debito ordine conficiant, & ad instar Missalium atq; Breuiariorum Romanorum conscribant. Quòd si quid in antiquis Gradualibus & Antiphonarijs ad præsens institutum desideratum fuerit, id sumptu Episcoporum & Capitulorum conscribatur, & suppleatur. Quod institutum ante proximam Synodum Prouincialem perfici, & in vsum deduci, Synodus omninò vult, & mandat.

CAPVT XXIII.

Post mortem quorumcunq; Spiritualium, bona Ecclesiastica non diripienda.

BOna Ecclesiastica, post mortem quorumuis Prælatorum, spoliari & deformari non permittantur, omniaq́; quæ in eis in possesionem venienti Prælato tradita fuerunt, secundum Inuentaria ijs, ad quos prouisio bonorum vacantium pertinet, integrè reddantur: ac insuper, quicquid clauo affixum fuerit, loco suo relinquatur. De intestatis verò Rn̄dmis DD. Archiepiscopis & Episcopis, Canones

nones veteres & Statuta Prouincialia, per omnia robur ſuum obtineant.

CAPVT XXIV.

Supellex ſacra, ad Miſſæ Sacrificium pertinens, mundiſsimè ſeruetur.

AD maiorem reuerentiam Sacroſancti Sacrificij Miſſæ, Sancta Synodus decernit, vt Corporalia, Calices, Purificatoria, & alia, ad Sacrificium Miſſæ neceſſaria, in Eccleſijs ſint munda, benedicta & conſecrata; ita, vt in viſitationibus, omnia hæc debito ordine reperiantur; ſub pœnis ſuspenſionis incurrẽ: arbitrio Ordinarij moderandis.

CAPVT XXV.

Confeſſarij, ſeu Pœnitentiarij, circa Eccleſias Cathedrales & Collegiatas, ſint docti, & diſcreti.

CVm tota ratio emendandæ vitæ, in examine conſciẽtiæ verſetur, ideò Sancta Synodus Decretum Sacroſancti Conc: Trid: exequutioni demandando, ſtatuit, vt non ſolum circa Eccleſias Cathedrales, ſed etiam Collegiatas, ſint docti Confeſſarij ſeu Pœnitentiarij, qui confeſſionem audiant, & eos qui ad confeſſionem veniunt, diligenter examinent, non contenti generali peccatorum confeſſione: cùm poſt intimum de peccatis dolorem, qui in pœnitente requiritur, nihil magis neceſſarium ſit, vt ritè peragatur confeſsio, quàm diligens diſcuſsio & inquiſitio, de ſpecie

Seſſ: 24. c. 8. de ref. Sup: c. 1. § item. 2. & pen de off: ord.

ſpecie & numero peccatorum, & eorum circumſtantijs peccatum aggrauantibus.

Vt autem in confeſsionibus audiendis inſtructiores ſint Parochi; decernit Sacra Synodus, vt Parochi præ manibus habeant Directorium Ioannis Polanci, Theologi Soc: Iesv. & Sũmã aliquã; vtpotè, Syluestri, Tabianæ, &c.

CAPVT XXVI.

Hæreticorum libri in Scholis non legantur.

AD maiorem deteſtationem Hæreſum, & vt ſeruetur Decretum Sacroſancti Conc: Trid: Synodus inhibet, vt nullus Hæreticorũ liber, præſertim in Scholis, legatur, neq; à quoquam retineatur; iuxta Concilium Tridentinum, & Indicem Romanum. Catechiſmus verò Romanus ſolus, omnibus Scholaribus publicè legatur.

CAPVT XXVII.

Bibliothecæ reuideantur.

STatutum antiquum innouando, Sacra Synodus decernit, ne Bibliopolæ vel Impreſſores libros imprimere, vel vndecunq; aduectos vendere audeant, priuſquam examinati probatiq; fuerint ab Ordinario; iuxta Decretum Concilij Tridentini. Contra quos petendum eſt à S. R. M. vt vltra ipſorum librorum amiſsionem, grauior aliquã pœna ſtatuatur, præter alia ſancita ab eodem Concilio Tridentino, & ab Indice Romano.

Sup: c. decreuit. & c. Impreſſores de off: ord. Seſſ: 4. in Decreto. § ſed & Impreſſoribus.

CAPVT

CAPVT XXVIII.

Examinatores deputandi ex præſcripto Concilij.

Seſſ: 24. c. 18. de reſ.

VT forma & modus in prouidendis Eccleſijs Parochialibus, iuxta Sacroſancti Concilij Tridentini Decretum ſeruetur; monentur omnes Epiſcopi, vt in ſuis primis Synodis Diœceſanis, deputent Examinatores ex præſcripto dicti Concilij, & inter dictos Deputatos, non comprehendant ſuos Vicarios generales: cùm Concilium dicat, quòd examen fiat ab Epiſcopo, ſiue eo impedito, ab eius Vicario generali, atq; ab alijs Examinatoribus.

CAPVT XXIX.

Bulla Cœnæ Domini ſæpiùs promulganda.

DEcernit & ſtatuit Sacra Synodus, vt Bulla Cœnæ Domini, ſingulis annis primo quoquo tempore promulgetur, & deinde Dominicâ primâ Aduentus, & Quadrageſimæ, declaretur populo in Sacris Concionibus, vt Confeſſarij ſciant omnes Caſus Summo Pontifici reſeruatos. Cuius quidem Bullæ tenor ſequitur, & eſt talis.

Literæ

Literæ Processus S. D. N. GREGORII Papæ XIII.

Lectæ die Cœnæ Domini, Anni M. D. LXX. VIII.

In nomine Sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.

NOuerint vniuersi hoc præsens publicum transumptum inspecturi, quòd Nos Hieronymus Matthæus, Protonotarius Apostolicus, Vtriusq; signaturæ S. D. N. Papæ Referendarius, Curiæ Causarum Cameræ Apostolicæ generalis Auditor, Romanæq; Curiæ Iudex Ordinarius, Sententiarumq; & Censurarum latarum, ac quarumcunq; literarum Apostolicarum Vniuersalis Executor, ab eodem S. D. N. Papa deputatus, vidimus, & diligenter inspexerimus literas Apostolicas, S.D.N. Gregorij, Diuina prouidentia Papæ XIII. hodie, qui fuit dies Iouis Sancti, & Cœnæ Domini, & solenniter more solito lectas & publicatas, eiusq; vera Bulla plumbea, cum cordula rubei croceiq; colorum, more Ro: Cur: pendente Bullatas, & omni suspicione carentes, subsequentis tenoris: Initium transumpti literarum.

GREGORIVS EPISCOPVS,

Seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

COnsueuerunt Romani Pontifices prædecessores nostri, ad retinendam puritatem religionis Christianæ, & ipsius vnitatem, quæ in coniunctione membrorum ad vnum caput, *Proœmium literarum.*

Christum videlicet, eiusque Vicarium, principaliter consistit, & sanctam fidelium societatem ab offensione seruandam, arma iustitiæ per ministerium Apostolatûs, in præsenti celebritate exercere.

Excommunicatio, & anathematizatio.

1\. In hæreticos, eorũ fautores, libros legentes, & schismaticos, qui ab obedientia Roma: Pont: recedunt.

1\. Nos igitur vetustum & solennem hunc morem sequentes, excommunicamus & anathematizamus, ex parte Dei Omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti; authoritate quoq; beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ac nostra, quoscunque Husitas, Vicleuitas, Lutheranos, Zuinglianos, Caluinistas, Vgonotos, Anabaptistas, Trinitarios, ac omnes & singulos alios Hæreticos, quocunque nomine nuncupentur, & cuiuscunque sectæ existant, & eorum credentes, ipsorumq; receptatores, & fautores, & generaliter quoslibet defensores, ac eorundem libros hæresim continentes, vel de religione tractantes, sine authoritate nostra, & S. Sedis Apostolicæ, scienter, legentes aut tenentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, ex quauis causa, publicè vel occultè, quouis ingenio vel colore: necnon Schismaticos, & eos qui se à nostra & Rom: Pont: pro tempore existentis obedientia, pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.

2\. In appellantes à Papa ad futurum Concilium.

2\. Item excommunicamus & anathematizamus omnes & singulos cuiuscunq; status, gradus, seu conditionis fuerint, & interdicimus, Vniuersitates, Collegia, & Capitula, quocunque nomine nuncupentur, ab ordinationibus, sententijs, seu mandatis nostris, ac Rom: Pont: pro tempore existentium, ad Vniuersale futurum Concilium appellantes, necnon eos, quorum auxilio vel fauore appellatum fuerit.

3\. In piratas, eorũ receptatores & fautores.

3\. Item excommunicamus & anathematizamus omnes piratas, latrunculos maritimos, & illos præcipuè, qui mare nostrum à Monte argentario vsque ad Terracinam discurrentes; eos qui in illo nauigant, deprædantur, mutilant, interficiunt, rebusúe & bonis suis spoliant, omnesque receptatores eorundem, & eis auxilium scienter dantes, vel fauorem.

4\.

4\. Item excommunicamus & anathematizamus omnes & singulos

singulos, qui Christianorum quorumcunque nauibus tempestate in transuersum (vt dici solet) iactatis, naufragium passis, aut etiam submersis, siue in ipsis nauibus, siue ex eis dilapsa, & in mari, vel littore inuenta, cuiuscunque generis bona, tam in nostris Thyrreni & Adriatici, quàm in quibuscunque alijs cuiuscunque maris regionibus & littoribus, rapuerint, aut scienter ipsi sibi acceperint, aut ab alijs rapta seu accepta, scienter receperint: ita vt nec etiam ob quodcunque Priuilegium, consuetudinem, aut longissimi etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunque prætextum, excusari possint.

In rapientes naufragorum bona, aut scienter ab alijs rapta, accipientes.

5. Item excommunicamus & anathematizamus omnes, qui in terris suis noua pedagia seu gabellas, ad id potestatem non habentes, imponunt vel augent, aut imponi vel augeri prohibita exigunt.

5. In imponẽtes noua pedagia & gabellas, vel eas augentes.

6. Item excommunicamus & anathematizamus omnes falsarios Literarum Apostolicarum, & in forma Breuis, ac supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium, per Rom: Pontif. S. R. E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Rom: Pont: signatarum, aut sub nomine eiusdem Rom: Pont: seu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum, signantes supplicationes easdem. Extendentes constitutionem fœl: rec: Innocentij Papæ tertij, quæ incipit: *Ad falsariorum.* cum omnibus pœnis in ea contentis, ad falsificantes seu mutantes supplicationes, per nos, seu de mandato nostro signatas & datas, sine nostra, aut Datarij nostri licentia.

6. In falsificantes literas Apostolicas, aut supplicationes, à quocunq; auctoritatem habẽte, signatas.

7. Item excommunicamus & anathematizamus omnes, illos qui equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atq; bellica instrumenta, lignamina, canapem, funes, tam ex ipso canape quàm ex quacunque alia materia; & ipsam materiam aliaque huiusmodi, quibus Christianos impugnant, deferunt Saracenis, Turcis, & alijs Christi nominis inimicis. Necnon illos qui per se vel ali-

7. In deferẽtes arma, & alia bellico vsui apta, ad Turcas & Reipubl: statum cõcernẽtia.

prædictis enunciantes. um, seu alios de rebus Christianæ Reipub: statū cōcernentibus, in Christianorum perniciem & damnum, ipsos Turcas, & Christianæ religionis inimicos, certiores faciunt, illisq; ad id auxilium, consilium vel fauorem, quomodolibet præstant: Non obstantibus quibuscunque Priuilegijs & concessionibus, quibuscunque Principibus & Dominis, siue priuatis personis, per nos, & Sedem prædictam, hactenùs concessis, quæ illis nolumus in aliquo suffragari.

8. In impedientes eos, qui victualia, & alia necessaria, Romam cōuehunt.

8. Item excommunicamus & anathematizamus omnes impedientes, siue inuadentes, eos qui victualia, seu alia ad vsum Romanæ Curiæ necessaria adducunt, ac etiam eos, qui ne ad Romanam Curiam adducantur vel deferantur, impediunt seu perturbant, vel qui talia fieri faciunt, vel facientes defendunt, cuiuscunque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis & status, etiamsi Pontificali vel Regali, aut alia quauis Ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate.

9. In eos qui ex proposito Romipetas offendūt.

9. Item excommunicamus & anathematizamus omnes ex proposito interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu deprædantes Romipetas seu peregrinos ad Vrbem, causa deuotionis seu peregrinationis, & prorsus omnes alios ad Sedem Apostolicam accedentes, vel apud eam morantes, aut recedentes ab ipsa, & illis dantes auxilium, consilium, vel fauorem.

10. In eos, qui sine iurisditione in Curia cōmorātes, vexant.

10. Item excommunicamus & anathematizamus omnes illos, qui non habentes in eadem Curia iurisditionem ordinariam vel delegatam; eius prætextu capiunt, spoliant, detinent morantes in eadem, vel qui talia fieri mandant.

11. In offendentes S. R. E. Cardinales, & alios Prælatos.

11. Item excommunicamus & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, verberantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos vel Nuncios, aut eosdem eijcientes à suis Diœcesibus, territorijs, terris, seu dominijs, eaque mandantes, vel rata habentes, seu præstantes eis auxilium, consilium, vel fauorem.

12. Item

12. Item excommunicamus & anathematizamus omnes illos, qui per se vel alium, seu alios, qualcunque personas Ecclesiasticas vel seculares, ad dictam Curiam super eorum causis & negotijs recurrentes, illasque in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores, Aduocatos, Procuratores ipsorum, seu etiam Auditores vel Iudices, super dictis causis vel negotijs deputatos, occasione causarum vel negotiorum huiusmodi verberant, mutilant vel occidunt, seu bonis spoliant; vel qui per se vel alium, seu alios, directè vel indirectè, prædicta exequi vel procurare, aut in eisdem consilium, auxilium vel fauorem, præstare non verentur, cuiuscunque præeminentiæ & dignitatis fuerint: ac illos qui Literas Apostolicas, & in forma Breuis, tam gratiam quàm iustitiam concernentes, ac etiam citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, processus, executoriales, aliaq; decreta quæcunque, à nobis & Sede Apostolica, seu Legatis, Nuncijs, Præsidentibus, Cameræ Apostolicæ Auditoribus & Commissarijs, alijsque Iudicibus, & delegatis Apostolicis emanata, & quæ pro tempore emanauerint, simpliciter, vel sine eorum beneplacito, consensu vel examine, executioni demandari; aut ne Tabelliones & Notarij, super huiusmodi literarum & Processuum executione, instrumenta vel acta conficere, aut confecta parti cuius interest, tradere debeant, impediunt vel prohibent, aut impediri vel prohiberi procurant. Ac Notarios, Executores, & Subexecutores literarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum, capiunt, carcerant & detinent, vel capi, carcerari & detineri faciunt; quique etiam quibuscunque personis in genere vel in specie, ne pro quibusuis eorum negotijs prosequendis seu gratijs vel literis impetrandis, ad Romanam Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas vel literas à dicta Sede impetrent, seu impetratis vtantur, directè vel indirectè, prohibere, statuere, seu mandare vel eas apud se, aut Notarium, seu Tabellionem, vel aliâs quomodolibet retinere præsumunt.

12. In eos qui ad Rom: Cur: recurrẽtes, offendũt, aut executionem literarum Apostolicarum impediunt, & ad gratias impetrandas accedentes, prohibent.

13. In Officiales Principum ſecularium, & Prælatos, qui cauſas Eccleſiaſticas à Iudicibus Apoſtolicis auocant; & actores ad reuocanda impetrata compellunt.

13. Item excommunicamus & anathematizamus omnes & ſingulos Cancellarios, Vicecancellarios, & Conſiliarios ordinarios & extraordinarios, quorumcunque Regum & Principum, ac Præſidentes Cancellariarum, Conſiliorum, & Parlamentorum: necnon Procuratores generales eorundem, vel aliorum Principum ſecularium, etiamſi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate, quocunque nomine nuncupentur: aliosq́; Iudices, tam Ordinarios quàm delegatos, necnon Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Commendatarios, Vicarios & Officiales, qui per ſe vel alium, ſeu alios, authoritate propria & de facto, quarumcunq; exemptionum, vel aliarum gratiarum & literarum Apoſtolicarum, prætextu, beneficiales, & decimarum, ac alias Spirituales, & Spiritualibus annexas cauſas, ab Auditoribus & Commiſſarijs noſtris, alijsq́; Iudicibus Eccleſiaſticis auocant, illarum curſum, & audientiam, ac perſonas, Capitula, Conuentus, Collegia, cauſas ipſas proſequi volentes, impediunt, ac ſe de illarum cognitione tanquam Iudices interponunt, ac partes actrices, quæ illas committi fecerunt & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum, citationes vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum vel conſentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanârunt, à cenſuris, & pœnis illis contentis, abſolui ſtatuunt & compellunt; vel aliâs executionem literarum Apoſtolicarum, vel executorialium, Proceſſuum, ac Decretorum prædictorum, etiam ſub prætextu violentiæ prohibendæ, vel quod ad nos informandos, vt ipſi dicunt, ſupplicauerint, aut ſupplicari fecerint; niſi ipſæ ſupplicationes huiuſmodi, coram nobis, & Sede Apoſtolica, legitimè proſequantur, quomodolibet impediunt, vel ſuum ad id fauorem, conſilium, aut aſſenſum præſtant.

14. In Iudices ſeculares, qui Eccleſia-

14. Quiuè ex eorum prætenſo officio, vel ad inſtantiam quorumcunque, perſonas Eccleſiaſticas, Capitula, Conuentus, & Collegia Eccleſiarum quarumcunque, coram ſe ad eorum Tribunal, audientiam, Cancellariam, Conſilium vel Parlamentum, pe-

tum, pe-

rum, præter Iuris Canonici dispositionem, trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant, directè vel indirectè, quouis quæsito colore. Necnon qui Statuta, Ordinationes, Constitutiones, Pragmaticas, seu quæuis alia Decreta, in genere vel in specie, ex quauis causa, & quouis quæsito colore, ac etiam prætextu Literarum Apostolicarum vsu non receptarum, seu reuocatarum, vel cuiusuis consuetudinis aut Priuilegij, vel aliâs quomodolibet fecerint, ordinauerint & publicauerint, vel factis & ordinatis vsi fuerint, vnde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur vel deprimitur, aut aliâs quouis modo restringitur, seu nostris, & dictæ Sedis, ac quarumcunq; Ecclesiarum Iuribus, quomodolibet, directè vel indirecte, tacitè vel expressè, præiudicatur.

stiças per sonas ad sua Tribunalia trahunt, quiq; Ecclesiasticā libertatē tollunt, vel in aliquo lædunt.

15. Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliósque superiores vel inferiores Prælatos, & omnes alios quoscunque Iudices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet impediunt; quo minùs sua iurisdictione Ecclesiastica contra quoscunq; vtantur, secundum quod Canones & Sacræ Constitutiones Ecclesiasticæ, & Decreta Conciliorum generalium, & præsertim Tridentini, statuunt.

15. In impedientes Prælatos, ne sua iurisditione vtantur.

16. Quiué Iurisditiones, seu fructus, redditus & prouentus, ad nos & Sedem Apostolicam, & quascunque Ecclesiasticas personas, ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes, vsurpant, vel etiam quauis occasione vel causa, sine Rom: Pont: vel eorum ad quos iure pertinent, expressa licentiâ sequestrant.

16. In vsurpantes Sedis Apostolicæ, & quarumcunq; Ecclesiarum iurisditiones vel fructus, aut eos sequestrantes.

17. Quiué collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera, Clericis, Prælatis, & alijs personis Ecclesiasticis, ac eorum & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmodi, absque simili Rom: Pont: speciali & expressa licentia, imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut sic imposita etiam à sponte dantibus & concedentibus, recipiunt: necnon qui per se vel alium, siue alios, directè vel

17. In imponentes decimas & onera, per

sonis Ecclesiasticis, Ecclesijs, Monasterijs, aut eorũ fructibus.

rectè vel indirectè, prædicta facere, exequi & procurare, aut in eisdem auxilium, consilium vel fauorem, aut votum, seu suffragium, palàm vel occultè, præstare non verentur, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis aut status; etiamsi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respublicæ, & alij Potentatus quicunq; , etiam Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus & Terris, quoquo modo præsidentes, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti: Innouantes Decreta super his per Sacros Canones, tam in Lateraneñ: nouissimè celebrato, quàm alijs Concilijs generalibus edita, etiam cum censuris, & pœnis in eis cõtentis.

18. Contra Iudices seculares in causis capitalibus seu criminalibus, contra Ecclesiasticas personas se interponentes.

18. Item excommunicamus & anathematizamus omnes & quoscunque Magistratus, Senatores, Præsidentes, Auditores, & alios Iudices, quocunque nomine vocentur, ac Cancellarios, Vicecancellarios, Notarios, Scribas, ac Executores, & Subexecutores, & alios quoquo modo se interponentes in causis Capitalibus seu criminalibus, contra personas Ecclesiasticus, illas banniendo, capiendo, processando, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo; etiam prætextu quorumcunque Priuilegiorum à Sede Apostolica, ex quibusuis causis, ac sub quibuscunque Regibus, Ducibus, Principibus, Respub: Monarchis, Ciuitatibus, & alijs quibuscunq; Potentatibus, quocunq; nomine censeantur, quæ nolumus illis in aliquo suffragari, illa omnia exnunc in irritum reuocando.

19. In occupantes loca & terras, Ecclesiæ Rom: & in illis supremã iurisditionem vsurpãtes.

19. Item excommunicamus & anathematizamus omnes illos, qui per se vel alium, seu alios, directè vel indirectè, sub quocunque titulo vel colore, de facto occupant vel detinent, vel hostiliter destruunt vel inuadunt, aut occupare, detinere, vel destruere, aut inuadere hostiliter præsumpserint, in totum, vel in partem, Almam Vrbem, Regnum Siciliæ, Insulas Sardiniæ & Corsicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Tuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venaysinum, Sabinensem, Marchiæ Anconitanæ, Massæ, Trebariæ, Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas Prouincias, illarumque terras & loca,

& loca, ac terras specialis commissionis Arnulphorum, Ciuitatesque nostras, Bononiam, Cesenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionem, Ciuitatem Castelli, Tudertum, & alias Ciuitates, terras & loca, vel Iura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia; dictæq; Romanæ Ecclesiæ, mediatè vel immediatè subiecta: quiuè supremam iurisditionem in illis, nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ competentem, de facto vsurpare, perturbare, retinere & vexare, varijs modis præsumunt: Necnon adhærentes, fautores & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium vel fauorem, quomodolibet præstantes.

20. Necnon omnes & singulos, supellectilium, librorum, scripturarum, & bonorum Cameræ & Palacij Apostolici, ex eodem Palacio, infirmitatis Rom: Pont: ac Sedis Apostolicæ vacationis tempore, ablatores, raptores, & illorum detentores, ac quoscunq; alios, ad quorum manus bona prædicta, quocunque titulo, ex quauis causa, scienter peruenerint. 20. In raptores supellectilium & scripturarum Cameræ, & Palacij Apostolici.

21. Volentes præsentes nostros processus, ac omnia & quæcunque his literis contenta, quousque alij huiusmodi processus, à nobis, aut Rom: Pont: pro tempore existente, fiant, aut publicentur, durare, suosq; effectus omninò sortiri. 21. Quamdiu præsens Processus duret.

22 Cæterùm à prædictis sententijs nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstitâ, absolui possit; etiam prætextu quarumuis facultatum & indultorum, quibuscunque personis Ecclesiasticis, secularibus, & quorumuis Ordinum etiam Mendicantium, & Militiarum Regularibus, etiam Episcopali, vel alia maiori dignitate præditis, ipsisque Ordinibus & eorum Monasterijs, Conuentibus & Domibus, ac Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis pijs, nec non laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellẽtia fulgentibus, per nos & dictam Sedem, ac cuiusuis Concilij Decreta, verbo, literis, aut alia quacunque scriptura, in genere & in specie, concessorum & innouatorum, ac concedendorum & innouandorum. 22. Reseruatio absolutionis Rom: Pontifici.

 23. Quod

23. Contra absoluentes, in supradictis casibus.

23. Quod si fortè aliqui contra tenorem præsentium, talibus excommunicatione & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint; eos excommunicationis sententia innodamus, grauius contra eos, Spiritualiter & temporaliter, prout expedire nouerimus, processuri.

24. Absolutio Rom: Pontificis, etiam solennis, quos non comprehendat.

24. Declarantes ac protestantes quamcunq; absolutionem, etiam solenniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi priùs à præmissis cum vero proposito vlterius similia non committendi, destiterint: ac quo ad eos, qui contra libertatem, vt præmittitur, statuta fecerint, nisi priùs Statuta, Ordinationes, Constitutiones, Pragmaticas, & Decreta huiusmodi, publicè reuocauerint, & ex Archiuis, seu Capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri & cassari, ac nos de reuocatione huiusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari. Quin etiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunq; alios actus contrarios, tacitos vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum, quantocunq; tempore continuata, in præmissis omnibus & singulis, ac quibuscunque Iuribus Sedis Apostolicæ, ac S. R. E. vndecunque & quomodocunque quæsitis vel quærendis, nullatenùs præiudicari posse, seu debere.

25. Quod nō obstant Priuilegia, aut quæuis Apostolica indulta, quominùs quis in hoc processu includatur.

25. Non obstantibus Priuilegijs, Indulgentijs, & literis Apostolicis, generalibus vel specialibus, supradictis vel eorum alicui, seu aliquibus & alijs, cuiuscunque Ordinis, status vel conditionis, dignitatis & præeminentiæ fuerint, etiamsi, vt præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quauis Ecclesiastica & mundana præfulgeant dignitate; vel eorum Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, seu locis, à prædicta Sede, ex quauis causa; etiam per viam contractus aut remunerationis, & sub quauis alia forma & tenore, ac cum quibusuis clausulis, etiam derogatoriarum derogatorijs concessis, etiam continentibus, quòd excommunicari, anathematizari, vel interdici non possint, per

literas Apost: non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de Indulto huiusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus proprijs, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem. Necnon consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præscriptionibus quantumcunque longissimis, & alijs quibuslibet obseruantijs, scriptis vel non scriptis, per quæ contra hos nostros processus ac sententias, quo minùs includantur in eis, se iuuare valeant vel tueri: quæ omnia quò ad hoc, eorum omnium tenores, ac si ad verbum nihil penitùs omisso inserentur, præsentibus pro expressis habentes, penitùs tollimus, & omninò reuocamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. 26.

26. Vt verò præsentes nostri Processus ad cõmunem omnium notitiam faciliùs deducantur, chartas seu membranas, Processus ipsos continentes, valuis Ecclesiæ S. Ioannis Lateraneñ: & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, appendi faciemus, quæ Processus ipsos quasi sonoro præconio, & patulo indicio publicabunt; vt ij, quos Processus huiusmodi contingunt, quòd ad ipsos non peruenerint, aut quòd ipsos ignorauerint, nullam possint excusationem prætendere, aut ignorantiam allegare: cùm non sit verisimile id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Quod appensio processus in valuis Ecclesiæ S. Ioãnis Lateranẽ: & Basilicę Principis Apostolorũ, ignorantiæ, aut excusationi alicuius, locum non relinquat

27. Insuper, vt Processus ipsi ac præsentes literæ, ac omnia & singula in eis contenta, eo fiant notiora, quo in plerisque ciuitatibus & locis, fuerint publicata; vniuersis & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & Locorum Ordinarijs, Prælatis & Rectoribus vbilibet constitutis, per hæc scripta committimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districtè precipiendo mandamus, vt per se vel alium, seu alios, præsentes literas, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, aut si expedire viderint, etiam pluries in Ecclesijs suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solenniter publicent, & ad Christifidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

27. Quod Ordinarij Locorum quotãnis præsentẽ processũ in suis Ecclesijs frequenti populo publicari curent.

28. Cæterùm hortamur eosdem vniuersos & singulos Pa- 28.

 triarchas,

Quod Cōfessarij harum literarum trāsumptum habeant. triarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, alioſq; Locorum ordinarios, & Eccleſiarum Prælatos, necnon Rectores, cæteroſq; curam animarum exercentes, ac Presbyteros ſeculares, & quorumuis Ordinum regulares, ad audiēdum confeſſiones quauis authoritate deputatos, vt tranſumptum harum literarum penes ſe habere, legere, & diligenter examinare procurent.

29. Quod trāsumptis ſubſcriptis, fides adhibeatur. 29. Volentes earundem præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, Notarij publici manu ſubſcriptis, & ſigillo Iudicis Ordinarij Romanæ Curiæ, vel alterius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, munitis, eandem prorſus fidem in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibendam fore, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ.

30. Vt ne quis literas violet, ſub pœnis. &c. 30. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ excommunicationis, anathematizationis, interdicti, declarationis, proteſtationis, ſublationis, reuocationis, commiſſionis, innodationis, mandati, hortationis & voluntatis, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo, Quingenteſimo, Septuageſimo ſeptimo. Decimo Kalendas Aprilis. Pontificatûs noſtri anno ſexto.

Cæſar Glorierius.

M. Datarius.

A. de Alexijs.

Regiſtrata apud Cæſarem Secretarium.

Publicatio literarum. *Anno à Natiuitate Domini, Milleſimo, Quingenteſimo, Septuageſimo octauo. Indictione ſexta, die verò Iouis, vigeſima ſeptima, Menſis Martij. Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris & D. N. D.* GREGORII, *Diuina prouidentia Papæ XIII. Anno ſexto, retroſcriptæ literæ Apoſtolicæ*

stolicæ, affixæ & publicatæ fuerunt ad valuas Ecclesiæ S. Ioannis Lateranen: & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apost: & in Acie Campi Floræ, per nos Marcum Antonium Brutum, & Petrum Gnerram, Sanctiss: D. N. Papæ Curs. Iulius Fontana Mag: Curs.

Quibus quidem literis diligenter inspectis, illas ad requisitionem & instantiam Magnifici D. Ioannis Felicis Saluatorij, S. D. N. Papæ, & Cameræ Apostolicæ Procuratoris Fiscalis, per Ouidium Erasmum nostrum, & dictæ Curiæ Notarium publicum infrascriptum transumi, & exemplari, ac in hanc publicam transumpti formam redigi mandauimus: Decernertes & volentes, vt huic præsenti transumpto, iuxta earundem literarum, & decreti in eis appositi formam, continentiam & tenorem de cætero plena & indubia fides adhibeatur vbiq; locorum, ac si ipsæ literæ originales exhibitæ vel ostensæ forent. Quibus omnibus & singulis authoritatem nostram ordinariam ac decretum interposuimus, & interponimus per præsentes. In quorum fidem præsentes literas, atq; præsens publicum trãsumpti instrumentum exinde fieri, & per Impressores Camerales imprimi, ac per dictum Notarium nostrum & Curiæ Nostræ coram nobis Scribam infrascriptum subscribi, & publicari mandauimus, nostriq; soliti Sigilli impressione muniri iussimus, & fecimus. Datum Romæ in Aedibus nostræ solitæ residentiæ, sub Anno à Natiuitate Domini, Millesimo, Quingentesimo, Septuagesimo octauo. Indictione sexta, die verò vigesima septima, Mensis Martij. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Dñi N. D. GREGORII, *Diuina prouidentia Papæ XIII. anno sexto. Præsentibus ibidem DD. Pompeio An-*

Decretum.

Data.

Testes.

 peio An-

peio Antonino, & Antonio Guidotto, dictæ Curiæ nostræ Notarijs, & coram nobis Scribis, testibus ad præmissa omnia & singula vocatis, & rogatis.

CAPVT XXX.

De clandestinis Matrimonis.

Seff: 24. c. 1. de ref. sup: lib: 4. c. tametsi. de sacr: mat.

DEcretum Sacrosancti Concilij Tridentini, aduersus Matrimonia clandestina, inuiolabiliter iubet Sacra Synodus obseruandum. Propterea curent Ordinarij hoc ipsum decretum populo publicari & explicari in singulis Parochijs suarum Diæcesum, idq; primo anno quàm sæpissimè, deinde verò quoties expedire viderint.

CAPVT XXXI.

Sacerdotibus Matrimonia prohibita.

QVoniam nonnulli ex Sacerdotibus, qui in cæteris Catholicos se esse profitentur, eo audaciæ atq; dementiæ progrediuntur, vt sibi vxores ducere licere existiment, & de facto nuptias celebrant: Sacra Synodus inhærendo Canoni Sacrosancti Concjlij Tridentini, declarat talium copulationes esse illegitimas & incestas, & tàm eos, qui talia audent, quàm illos, à quibus tolerantur, sententiâ anathematis ferit, in eamq; ipso facto illos incidisse declarat. Ac si qui ex Dñis Episcopis tales deinceps ausu temerario tolerauerint, ad Summum Pontificem sunt deferendi.

Seff: 24. Can. 9. de Sacr: mat.

Cle: vni. de con: & aff.

CAPVT

CAPVT XXXII.

Seminaria apud Cathedrales Ecclesias instituantur.

SEminaria apud Cathedrales Ecclesias ex Decreto Concilij Tridentini, Statutorumq; Prouincialium præscripto, quatenus tamen ea non aduersentur Decreto Concilij Tridentini, primo quoquo tempore instituantur, & quæ iam antea instituta fuerunt, diligenter retineantur. Scholæ verò veteres apud Collegiatas & Parochiales Ecclesias, vt præceptores idoneos & subsidia ad vitam necessaria habeant, ij ad quos pro locorum varietate pertinet, prouideant.

Seff: 23. c. 18. de refor.

CAPVT XXXIII.

Academiæ Cracouień: stipendium soluent Episcopi.

SChola varò Cracouień: cùm cæterarum Regni istius Scholarum sit mater & magistra, in omnesq; partes Regni doctrina atq; eruditio ipsius diffundatur: Rńdmi DD. Archiepiscopus & Episcopi, rogatu totius Cleri, ad augendum Professoribus illius stipendium, deducendo in effectum id, quod iam antea in Synodo Petricouień: Anno Domini, M. D. XLII. erat constitutum, vltrò susceperunt, ac etiam in alios, non ad præsens solùm, sed etiam in posterum omne tempus constituerunt: vt quotannis pro festò S. Martini, initio sumpto à proximo illius festo, dent & conferant Rńdmi DD. Archiepiscopus Gnesneń:

Supra c. pro reformanda. de Schol: & mag.

Gnesneñ: & Episcopus Cracouieñ: centenos aureos Hungaricos singuli. Cuiauiensis verò, Wilneñ: Posnanieñ: atq; Ploceñ: centenos florenos singuli per triginta grossos computandos. Culmensis octoginta florenos: Premislieñ: totidem, Luceorieñ: & Chelmeñ: singuli quadraginta florenos.

Vt autem isthæc extraordinaria stipendiorum accesio iustè & cum fructu studiorum distribuatur, Sacra Synodus Reuerendiss: D. Episcopo Cracouieñ: ad quē tanquam Cancellarium Vniuersitatis, loci illius cura potissimum pertinet, adiunxit quatuor illius Reformatores, viros prudentes & graues, Rñdos DD. Stanislaum Krasiński Archidiaconum, Martinum Izdbiński de Rusiec Scholasticum Cracouieñ: Cristinum Drozdowski Archidiaconum, & Iacobum Gorski Canonicum Ploceñ: Iuris Canonici in eadem Schola Professorem. Quorum munus erit, sæpiùs ac diligentiùs Scholam ipsam visitare, Professorumq; ingenia, eruditionem, diligentiam, & fructum in docendo, attentiùs considerare, ac inter eos pro cuiusq; merito atq; dignitate eam ipsam pecuniam quotannis iustè distribuere; ignauis & inertibus, & qui paruum vel nullum docendo faciunt fructum, si qui tales reperti fuerint, ab ea penitùs exclusis. Eisdem etiā DD. Reformatoribus Sacra Synodus dedit potestatem reformandi, & quantum fieri potest, in meliorem statum redigendi, tàm in docendo, lectionibusq; atq; earum ordine instituendo, atq; mutando, quàm in vita atq; moribus Scho-

Vide sup: c. quoniā. de Scho: & Mag.

bus Scholarium ac Professorum corrigendis: præcipuè verò prouidendo, vt in dicta Schola Sacræ Scripturæ lectio, ad Catholicæ fidei defensionem & incrementum, sacræq; doctrinæ conseruationem & propagationem, habeatur: illudq; cauendo, vt nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit & tenet Sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum sacrarum, aut etiam contra vnanimem consensum Patrum, ipsam Sacram Scripturam interpretari audeat, etiamsi huiusmodi interpretationes nullo vnquam tempore in lucem edendæ forenr. Ac qui contrauenerint, pœnis à iure statutis puniantur, quemadmodum & Decretis Concilij Tridentini est sancitum.

c. hæresis. 24. q. 3. Sess. 4. in decret. de edit & vsu sac. lib.

DE DOCTORIBVS BVLLATIS, & ordinariè in Vniuersitatibus promouendis.

PRæterea, ne Promotiones in qualibet facultate cuipiam conferantur, atq; munns publicè legendi & docendi concedatur, priusquam professionem fidei ex præscripto Bullæ, sanctæ memoriæ Pij IV. emittat. Cuius tenor sequitur, & est talis:

Bulla S. D. N. D. PII, Diuina prouidentia Papæ Quarti,

Super ordinatione & Promotione Doctorum, & aliorum cuiuscunq; Artis & Facultatis Professorum, de cætero obseruanda.

PIVS EPISCOPVS,

Seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

IN Sacrosancta Beati Petri, Principis Apostolorum, Cathedra, meritis licet imparibus, hisce procellosis militantis Ecclesiæ tempestatibus constitutos, plurimùm nos oportet esse solicitos, vt Domini gregem curæ nostræ commissum, non solùm ab apertis rapacium luporum vndequaque caulis obstrepentium insultibus, sed etiam à magis formidolosis pestiferarum vulpecularum domi latitantium insidijs, per prouidum Pastoralis officij ministerium, ipso Domino cooperante, præseruemus, ac illis omnes nocendi occasiones, quantum cum Deo possumus, vbilibet auferamus. Cùm itaque iuxta notum Sanctißimi Vatis oraculum, timor Domini, sine quo vera religio, & Catholicæ fidei puritas nullibi reperitur, sapientiæ sit initium, & qui vel in scientijs proficere, vel eas alios docere parant, supremum illum sapientiæ Parentem, benignumq; largitorem, deuoto sanæ fidei obsequio demereri, veraque sinceræ religionis pietate sibi conciliare debeant: Idcirco hanc fidei puritatem, scientijs

doctrinisq;

doctrinisque quibuslibet, tum tradendis, tum addiscendis, tanquam necessariam basim, constituere: & ne simplicia nonullorum adolescentium, res nouas audiendi cupidorum, ingenia in naufragos blandientium hæresum scopulos imprudenter impingant, occurrere cupientes: motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, quòd deinceps nullus Doctor, Magister, Regens, vel alius cuiuscunque artis & facultatis Professor, siue Clericus, siue laicus ac secularis, vel cuiusuis Ordinis regularis sit, in quibusuis studiorum generalium Vniuersitatibus, aut Gymnasiis publicis, aut alibi ordinariam, vel extraordinariam lectoris Cathedram assequi, vel iam obtentam retinere, seu aliâs Theologiam, Canonicam vel ciuilem censuram, Medicinam, Philosophiam, Grammaticam, vel alias liberales artes, in quibuscunque Ciuitatibus, Terris, Oppidis ac locis, etiam in Ecclesiis, Monasterijs, aut Conuentibus Regularium quorumcunque, publicè, vel priuatim quoquomodo profiteri, seu lectiones aliquas in facultatibus huiusmodi habere, vel exercere: neq; Doctores ipsi, aut Vniuersitatum, seu Gymnasiorum eorundem Rectores, Cancellarij, vel alij superiores; sed nec etiam Palatini, Comites, aut alij particulares, facultatem, eruditos viros ad eosdem gradus promouendi, etiam à nobis, & Apostolica Sede, vel aliâs vndecunque habentes; Scholares, tam laicos quàm Clericos, & cuiusuis Ordinis regulares, vel alios quoscunque quantalibet eruditione præditos, ad vllum gradum in eisdem facultatibus suscipiendum, recipere & admittere: Neq; Doctores, Magistri & Scholares, ad electionem alicuius in Rectorem

vel Cancellarium Vniuersitatis, aut Gymnasij, procedere; nec ipsi Scholares, vel alij quantumlibet docti, & alioqui habiles, ad gradus huiusmodi, vel eorum aliquem, palàm vel priuatim recipere valeant, nisi Doctores videlicet, ac Regentes, Magistri, & alij Professores, iam ad Cathedras & lecturas recepti, in Italia infra tres, extra verò illam, infra sex menses, à die publicationis præsentium computandos; reliqui verò ad Cathedras & alias lecturas ibidem in posterum assumendi, ante illorum receptionem in Rectoris, vel aliorum superiorum: Eligendi autem in Rectores vel Cancellarios, ante illorum electionem, vel saltem admissionem in Ordinarij loci, vel eius in Spiritualibus Vicarij; ac promouendi Scholares, & alij præfati, ante illorum promotionem in eiusdem Ordinarij, seu eius Vicarij, aut Doctorum, aliorumúe promouentium manibus, præuio etiam processu, vel debita informatione, quantum eis sufficere videbitur, super Religione, fideq; Catholica, Rectorum, Cancellariorum, Doctorum, Lectorum, & promouendorum eorundem, per ipsos Locorumordinarios, vel eorum Vicarios, ritè facta præcedente, eandem Catholicam fidem verbis, iuxta formæ infrascriptæ tenorem conceptis, palàm & solenniter profiteri teneantur: Et desuper instrumentum publicum confici, ac de processu seu informatione, & fidei professione, in Priuilegio Doctoratus, vel alterius gradus huiusmodi specialis, ac de verbo ad verbum, mentio & relatio fieri debeat, authoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo statuimus & ordinamus; ac omnibus & singulis earundem Vniuersitatum, & Gymnasiorum Rectoribus, Doctoribus, & alijs

superio-

superioribus, ac aliâs facultatem Doctorandi habentibus, cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis & praeeminentiae fuerint; etiamsi Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, vel maiori dignitate; etiam Cardinalatus honore, ac Ducali, vel alia etiam Regia & Imperiali auctoritate praefulgeant, ne quem in Vniuersitatibus, Ciuitatibus, Oppidis, vel alijs locis sibi in Spiritualibus vel temporalibus subiectis, aliter Cathedras, aut alias lectiones retinere, consequi, vel ad gradus promoueri respectiuè patiantur, in virtute Sanctae obedientiae, & sub interdicto ab ingressu Ecclesiae, quo ad Antistites; quo verò ad inferiores, sub excommunicationis latae sententiae, necnon priuationis omnium & singulorum dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum Ecclesiasticorum, per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, eo ipso per contrafacientes incurrendis poenis, districtiùs inhibemus. Ac quascunque receptiones, promotiones, electiones & admissiones, absq; processu, certaq; de Religione & fide Catholica notitia, ac dicta fidei professione, sic vt praefertur, praecedente pro tempore factas, nullas, inualidas, nulliusq; roboris vel momenti esse, neq; cuiquam in iudicio, vel extra suffragari posse; sicq; per quoscunque Iudices & Commissarios, quauis authoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate, iudicari & diffiniri debere; ac quicquid secus à quoquam quauis auctoritate, scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus. Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, ac Vniuersitatum &

Gymnasiorum, Ordinum & locorum quorumcunq; etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis Statutis & consuetudinibus, Priuilegijs quoq; Indultis, Facultatibus, & literis Apostolicis, eisdem Vniuersitatibus & Gymnasijs, ac ordinibus & locis, eorumq; Rectoribus, Doctoribus, Superioribus; etiam in temporalibus Dominis, Comitibus, Palatinis, & alijs etiam Regularibus personis præfatis, sub quibuscunq; tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsq; efficacioribus, etiam vim contractus inducentibus clausulis, irritantibusq;, & alijs Decretis in genere vel in specie; etiam per nos, ac Sedem præfatam; etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus; seu ad quorumuis, etiam Imperatorum, Regum, Rerumpublicarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam, & aliâs quomodolibet concessis, ac etiam pluries approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumq; totius tenoribus, specialis, specifica, expressa & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum veriores tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, specialiter & expressè motu simili derogamus, contrarijs quibuscunq; non obstantibus. Aut si aliquibus communiter vel diuisim, ab eadem sit Sede indultũ, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Ne autem quis-

tem quispiam præsentium ignorantiam prætendere, vel excusationem allegare poßit, sed ipsæ ad omnium notitiam deducantur: Volumus & mandamus, quòd eædem præsentes in Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ nostræ valuis, ac acie Campi Floræ, per aliquem ex Cursoribus nostris affixæ, copia illarum ibi dimissa, omnes in Italia intra tres, extra verò illam existentes, intra sex menses proximos, ab ea die affixionis computandos, perinde arctent, ac si illis personaliter intimatæ fuissent. Forma autem dictæ professionis fidei, hæc est:

Ego N. firma fide credo & profiteor, omnia & singula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo Sancta Romana Ecclesia vtitur, videlicet: Credo in vnum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium. Et in vnum Dominum IESVM Christum filium Dei vnigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis. Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & Homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scri-

pturas.

pturas. Et aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus eſt cum gloria iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum Dominum & viuificantem, qui ex Patre Filioque procedit: qui cum Patre & Filio ſimul adoratur & conglorificatur: qui locutus eſt per Prophetas. Et vnam ſanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam. Confiteor vnum Baptiſma in remiſſionem peccatorum. Et expecto reſurrectionem mortuorum, & vitam venturi ſæculi. Amen.

Apoſtolicas & Eccleſiaſticas traditiones, reliquaſque eiuſdem Eccleſiæ obſeruationes & conſtitutiones, firmiſſimè admitto & amplector. Item Sacram ſcripturam, iuxta eum ſenſum, quem tenuit & tenet Sancta mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu & interpretatione Sacrarum ſcripturarum, admitto: nec eam vnquam, niſi iuxta vnanimem conſenſum Patrum, accipiam & interpretabor. Profiteor quoque ſeptem eſſe verè & propriè Sacramenta nouæ legis à IESV Chriſto Domino noſtro inſtituta, atque ad ſalutem humani generis, licet non omnia ſingulis, neceſſaria, ſcilicet: Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœ-

nitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem & Matrimonium; illaque gratiam conferre. Et ex his, Baptiſmum, Confirmationem & Ordinem, ſine ſacrilegio reiterari non poſſe. Receptos quoq; & appobatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſupradictorum omnium Sacramentotum ſolenni adminiſtratione, recipio & admitto. Omnia & ſingula, quæ de peccato originali,& de iuſtificatione,in Sacroſancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt,amplector & recipio. Profiteor pariter,in Miſſa offerri Deo,verum,proprium, & propitiatorium ſacrificium pro viuis & defunctis: atque in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento eſſe verè, realiter & ſubſtantialiter, Corpus & ſanguinem, vnà cum anima & diuinitate Domini noſtri IESV Chriſti; fieriq; conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem: quam conuerſionem Catholica Eccleſia tranſubſtantiationem appellat. Fateor etiam ſub altera tantum ſpecie totum atque integrum Chriſtum, verumq; Sacramentum ſumi. Conſtanter teneo purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas, fidelium ſuffragijs iuuari. Similiter & Sanctos, vnà cum Chriſto regnantes, venerandos, atque inuocandos

eſſe: eoſq; orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum Reliquias eſſe venerandas. Firmiter aſſero imagines Chriſti, ac Deiparæ ſemper Virginis, necnon aliorum Sanctorum, habendas & retinendas eſſe: atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam poteſtatem à Chriſto in Eccleſia relictam fuiſſe, illarumque vſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem, eſſe affirmo. Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam, omnium Eccleſiarum matrem & magiſtram agnoſco. Romanoq; Pontifici beati Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſori, ac IESV Chriſti Vicario, veram obedientiam ſpondeo ac iuro. Cætera item omnia à Sacris Canonibus & Oecumenicis Concilijs, ac præcipuè à Sacroſancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipio, atque profiteor: ſimulq; contraria omnia, atq; hæreſes quaſcunq; ab Eccleſia damnatas & reiectas, & anathematizatas, ego pariter damno, reijcio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo ſaluus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram & immaculatam vſque ad extremum vitæ ſpiritum, conſtantiſſimè,

Deo adiuuante, retinere & confiteri, atque à meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum. Ego idem N. spondeo, voueo ac iuro; sic me Deus adiuuet, & hæc Sancta Euangelia.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ ordinationis, inhibitionis, derogationis, voluntatis, Statuti, Decreti, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum. Anno incarnationis Dn̄icæ, Millesimo, Quingentesimo, Sexagesimo quarto. Idibus Nouemb. Pontificatus nostri anno quinto.

Fæd: Card: Cæsius.

Cæ: Glorierius. H. Cumyn.

Anno à Natiuitate Domini, Millesimo, Quingentesimo, Sexagesimo quarto. Indictione septima; die verò quarta Mensis Decembr. Pontificatus SS. in Christo Patris & Domini N. D. Pii, Diuina prouidentia Papæ Quarti, Anno Quinto, Retroscriptæ literæ Apostolicæ, affixa & publicatæ fuerunt ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, ad valuas Cancell: Apostol: & in acie Campi Floræ; dimissis in præfatis locis præsentium retroscriptarum literarum copijs affixis, vt est moris, per nos Iulium Parinum, & Bernardinum Andreutium, prælibati S. D. N. Papæ Cursores.

Ant: Clerici, Magister Cursorum.

In illo tempore, Extollēs vocem quædam mulier de turba, dixit ad IESVM: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. At ille dixit: Quinimò, Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

CAPVT XXXIV.

Iudices ad cognoſcendas cauſas Commiſſariales Sedis Apoſtolicæ, per Diœceſes deputati.

Seſſ. 25. c. 10. de ref. SAcra Synodus Prouincialis, Decretum Sacroſancti Cōcilij Tridentini, de Deputandis & aſſignandis in ſingulis Diœceſibus Iudicibus, quibus poſtea præter Loci ordinarios, debent cauſæ à Sancta Sede Apoſtolica, vel eius Legatis vel Nuncijs committi, in exequutionem deducēdo, perſonas infraſcriptas in huiuſmodi Iudices deputauit, & aſſignauit. Primò in Diœceſi Gneſneñ: Rñdmos & Venerabiles Dños, Clementem Rudnicki Cuſtodem, Ioannem Kokalewski, Ioannem Rembieliñski, Ioannem Sikorski, Iuris V. Doctores, Ioannem Piotrowski, Canonicos Gneſneñ: Thomam à Drobin, Canonicum & Officialem Eccleſiæ Collegiatæ Louicieñ: In Diœceſi Cracouienſi, Staniſlaum Kraśiñki Archidiaconum, Martinum Izdbiñski de Ruśiec Scholaſticum, Sigiſmundum Stęzyca, Iuris Vtriuſq; Doctores; & Albertum Pruſzkowski Archidiaconū Zauichoſteñ: in Eccleſia Cracouieñ. In Vladiſlauienſi, Matthiam Wielicki Decanum; Ioſephū Konarze-

Konarzewski Archidiaconum, Iuris Vtriusq; Doctores; Sebastianum Koskowski, & Lucam ab Vnieiow, Canonicos Vladislauieñ. In Diœcesi Posnaniensi, Ioannem Powodowski Præpositum; Ioannem Piotrowski, I.V.D. Custodem; Iacobum Brzeznicki, & Michaëlem Sławinski, Canonicos Posnanieñ. In Diœcesi Płocensi, Paulum Głogowski Decanum; Stanislaum Słoński Theologiæ Doctorem; Paulum Makolin Abbatem, Vicariumq; in Spiritualibus ac Officialem generalem: necnon Nicolaum Konarski, Canonicos Ploceñ.

CAPVT XXXV.

In Episcopatu Vladislauiensi, alienatores bonorum Ecclesiæ, ad eadẽ recuperanda, ad contributionẽq; pro Seminario soluendam, compellendi.

REuerendiss: D. Episcopus Vladislauiensis, ex Decreto Sacrosancti Concilij Tridentini, & præsentis Synodi, contra Venerabilem Georgium ab Eden, Præpositum Zukouieñ: cui terminus comparendi, authoritate Synodi Vladislauieñ: proximè præteritæ, in hac Synodo Prouinciali ea causa præfixus erat, quòd villam Conuentus sui N. quatuor millibus florenorum vendiderit, & alienauerit, tanquam Legatus Apostolicus procedere debet. Similiter contra Abbates, Oliuensem, Peplinensem, Coronouiensem, ac Præpositum Zarnouiensem; qui ad Seminarium Anno Dñi M. D. LX. VIII. in Synodo Vladislauiensi, Sess: 25. c. 11. de ref. & Synod: Węzyko: de alien: bon: Eccl.

per Rñdmum D. Episcopum institutum, vigore obligationis suæ, nihil contulerunt.

Nuncij ad S. Sedem Apostolicam, & S. Regiam Maiestatem, mittendi.

NVncij ex hac Synodo designati ad SS. D.N. D. GREGORIVM Papam XIII. Rñdus D. Iacobus Brzeznicki, Canonicus Posnaniensis. Ad Sereniss: verò Principē & Dñum, D. STEPHANVM Dei gratia Regem, Poloniæ, &c. Rñdi DD. Ioannes Demetrius Solikowski, Scholasticus Vladislauiensis & Lanciciensis; & Hieronymus Powodowski, Canonicus Posnaniensis.

Constitutiones Synodales quando publicandæ.

Vide Bul: Sixti V. quæ incipit. immensa. DEcretum est communi consensu totius Synodi, ne Constitutiones præsentes publicentur, priusquam Sãctissimæ Sedis Apostolicæ literis specialibus fuerint emendatæ, correctæ & confirmatæ.

Approbationes Constitutionum Prouincialium, ex antiquis in quatuor libris positarum.

Bulla

Bulla Papæ Ioannis XXIII. super reformandis Statutis Prouincialibus antiquis.

IOANNES Episcopus, Seruus seruorum Dei. Venerabili Fratri Nicolao, Archiepiseopo Gnesnensi, salutem & Apostolicam benedictionem. Ad statum Ecclesiarum, locorum & personarum Ecclesiasticarum, omni salubritate dirigendum, iuxta Pastoralis officij debitum, curis vigilibus intendentes: ad eorum correctionem & reformationem, cùm à nobis requiritur, seu alias expedire conspicimus, libenter adhibemus sollicitudinis nostræ partes. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte tua petitio continebat, quod licet olim in Prouincia Gnesneñ: per nonnullos de Latere, & alios Apostolicæ Sedis Legatos ac Nuncios, quædam Statuta Prouincialia, pro incremento & salubri statu Ecclesiarum & Cleri, in illis partibus edita, & extunc vt asserit, per spatium alicuius temporis obseruata fuissent, neglecta fuerunt; & licet illa tunc forsan Ecclesiis & Clero prædictis, iuxta cursum illorum temporum, vtilia esse viderentur, tamen modernis temporibus, rebus aliâs illic dispositis seu immutatis, quia nimis sunt pænalia, & etiam non mediocriter onerosa, ex quo huiusmodi processit & procedit negligentia, & propterea Ecclesia & Clerus præfati, in Spiritualibus plurima subierunt hactenus, & subeunt, detrimenta. Quare pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, vt in præmissis salubriter prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur quorum interest, tuum laudabile propositum in hac parte plurimum in Domino commendantes ac cupientes, Pro-

uinciæ

uinciæ Ecclesiarum, & Cleri præfati, saluti & tranquillitati, eorumq; felici statui fauorabiliter prouidere, Fraternitati tuæ authoritate nostrâ conuocandi, hac vice duntaxat, omnes & singulos Suffraganeos tuæ Metropolis Gnesneñ: & alios Prælatos, necnon etiam aliquos probos viros, in Sacra Theologia & Iure Canonico eruditos, & alias personas ad hoc vtiles in eadem Prouincia constitutas, de quibus tibi videbitur, cum quorum, aut sanioris partis eorum, assistentium consilio & assensu, prædictis Statutis diligenter recensitis & examinatis illa ex ipsis, etiamsi authoritate Apostolica fuerint confirmata, quæ correctionis, modificationis, & reformationis officio noueris indigere, pro felici conseruatione & augmento Ecclesiarum & Cleri prædictorum, corrigendi, moderandi, declarandi, reformandi, immutandi & supplendi: necnon etiam noua si expediat, edendi, statuendi & ordinandi, ac omnia & singula faciendi & ordinandi in præmissis: & circa ea necessaria, seu quomodòlibet opportuna. Contradictores quoq; per censurã Ecclesiasticã, & alia opportuna Iuris remedia, appellatione postposita, cõpescendi, plenam & liberam, tenore præsentium, concedimus facultatem. Volentes nihilominùs, & eadem authoritate decernentes, quod ea quæ cum huiusmodi assistentibus, consilio & assensu Suffraganeorum, Prælatorum, & aliorum præfatorum, proinde ac rationabiliter egeris, statueris, vel etiam ordinaueris; in hac parte illam firmitatem, idemq; robur obtineant in omnibus, & per omnia: ac si per Legatum præfatæ Sedis à Latere, si quis in illis partibus deputatus existeret, in ipsa Prouincia solenniter edita & publicata fuissent, quodq; tu & Successores

tui Archie-

tui Archiepiscopi Gnesneñ: & quilibet eorundem Suffraganeorum, & ipsorum successorum, videlicet singuli Episcopi dictæ Prouinciæ, qui erunt pro tempore per vos vel alium, seu alios in vestris Ciuitatibus & Diœc: ipsorum quæ correxeris, moderaueris, declaraueris, reformaueris; ac illorum etiam, quæ forsan de nouo statueris; iuxta modum prædictum, liberè exequi possitis, & etiam debeatis, prout ratio dictauerit, & fieri poterit, de consuetudine vel de iure: non obstantibus, si aliquibus cōmuniter vel diuisim à Sede prædicta sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam vel expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Petrum; Nono Calendas Septembr. Pontificatus nostri, Anno Tertio.

Bulla Papæ Martini V. confirmans in omnibus primam.

MArtinus Episcopus, Seruus seruorum Dei. Venerabili Fratri, Nicolao Archiepiscopo Gnesnensi, salutem & Apostolicam benedictionem. Ad ea ex Apostolica seruitute nobis iniuncto officio, per quæ Ecclesiam desuper laudabiliter regi valeant, in Diuinis & Clero onerosa non existant, libenter intendimus, eaq; fauoribus prosequimur opportunis: Dudum siquidem pro parte tua Balthazari, qui tunc Ioannes XXIII. in sua obedientia nominabatur, & de qua Ciuitas & Diœcesis, ac Prouincia Gnesnensis existebat, exposita; quod licet olim in dicta Prouincia, per nonnullos de Latere, & alios Apostolicæ Se-

diis Legatos ac Nuncios, quædam Statuta Prouincialia pro incremento & salubri statu Ecclesiarum & Cleri in illis partibus edita, & extunc vt asserebatur, per spatium alicuius temporis obseruata fuissent, illa tamen successu temporis, per dissuetudinẽ neglecta & abrogata fuerunt: & licet illa tunc forsan Ecclesiis & Clero prædictis, iuxta cursum illorum temporum vtilia viderentur; tamen modernis temporibus, rebus aliâs ibi dispositis, seu immutatis, quia nimis erant pœnalia, & etiam non mediocriter onerosa, ex quo processerat & procedebat huiusmodi negligentia, & propterea Clerus præfatus in Spiritualibus plurima subierant, prout adhuc subeunt, detrimenta; dictus Balthazar, tunc Ioannes XXIII. vt præmittitur, nuncupatus, per suas literas tibi authoritate sua conuocandi, ea vice duntaxat, omnes & singulos Suffraganeos tuæ Prouinciæ Gnesneñ: & alios Prælatos: necnon aliquos probos viros in Theologia vel Canonico Iure eruditos, & alias personas ad hoc vtiles, in eadem Prouincia constitutas, de quibus tibi videretur, cum quorum, aut sanioris partis eorundem assistentium, consilio & assensu, prædictis Statutis diligenter recensitis, & examinatis illa ex eis, etiamsi authoritate Apostolica fuissent confirmata, quæ correctionis, modificationis, declarationis & reformationis officio nosceres indigere, pro felici conseruatione & augmento Ecclesiarum & Cleri prædictorum, corrigendi, moderandi, reformandi, immutandi & supplendi: necnon etiam noua, si expediret, edendi, statuendi & ordinandi, ac omnia & singula faciendi & ordinandi in præmissis, & circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna. Contradictores quoq; per censuram

Ecclesi-

Ecclesiasticam, & alia opportuna Iuris remedia, appellatione postposita, compescendi, per suas literas concesserat facultatem ac voluntatem, & eadem authoritate decreuerat, quod ea quæ tu cum huiusmodi assistentium, consilio & assensu Suffraganeorum, Prælatorum, & aliorum præfatorum, proinde ac rationabiliter ageres, statueres, & etiam ordinares; in ea parte illam firmitatem, idemq; robur obtinerent in omnibus, & per omnia: ac si per Legatum præfatæ Sedis à Latere, si quis in illis partibus deputatus existeret, in illa Prouincia solenniter edita & publicata fuissent; quodq; tu & tui Successores Gnesnen: Archiepiscopi, & quilibet eorundem Suffraganeorum, & ipsorũ Successores, videlicet, singuli Episcopi dictæ Prouinciæ, qui essent pro tempore, per se vel alium, seu alios, in suis Ciuitatibus & Diœcesibus, quæ tu corrigeres, moderares, declarares, reformares; ac etiam illorum quæ forsan de nouo statueres, iuxta modũ prædictum, liberè exequi possetis, ac possent & deberent, prout ratio dictaret, & etiam fieri posset de consuetudine vel de iure: & prout in dictis literis pleniùs continetur. Cùm autem sicut exhibita nobis nuper pro parte tua petitio continebat, tu in huiusmodi tibi concessa facultate, & literarum executione, præfati Balthazaris, tunc Ioannis XXIII. nuncupati, qui per generale Concilium Constantien: à iure quod se habere dicebat in Papatu, depositus extitit, obedientia durante prædicta, minimè processeris, dubitesq; ad huiusmodi executionem procedere non posse, Apostolicâ super hoc per te licentiâ non obtentâ, pro parte tua fuit, nobis similiter supplicatum, vt prouidere tibi super hoc de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur Ecclesiarũ

 & Cleri

& Cleri prædictorum, vtilitatem & commodum affectantes, huiusmodi facultate & literarum, iuxta ipsam seriem & tenorem procedere; etiam Tu, & tui Successores ac Episcopi præfati, ea quæ per te circa præmissa, correcta, moderata, declarata, reformata, & de nouo statuta fuerint, exequi iuxta earundem literarum seriem & tenorem, liberè & licitè valeatis, tibi, & eisdem Successoribus ac Episcopis licentia elargimur: non obstantibus omnibus, quæ dictus Balthazar, tunc Ioannes Vigesimus Tertius, in præfatis literis non obstare voluit, ac alijs contrarijs quibuscunq. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hæc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Constantiæ, Septimo Idus Ianuarij: Pontificatus nostri, Anno Primo.

Approbatio Constitutionum Libri Quinti.

IAcobus Vchański, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Gnesnensis, Legatus Natus, & Regni Poloniæ Primas. Rñdiss: in Christo Patribus, DD. Leopoliensi Archiepiscopo, alijsq; Episcopis Prouinciæ nostræ, Fratribus in Christo charissimis: Necnon vniuersis & singulis, quibus interest, intererit, aut in futurum quomodolibet interesse poterit, Salutem in Domino.

Literas Confirmationis suprascriptarum Constitutionum Synodi Prouincialis nostræ nuper celebratæ, mandataq;

dataq́; Sanctissimi in Christo Patris Dñi Nostri, D. Gregorii, Diuina prouidentia Papæ Tredecimi, in pargameno sub forma Breuis scriptas, & sigillo sub annulo Piscatoris more Rom: Cur: obsignatas, sanas, saluas, integras, non vitiatas, nec in aliqua parte suspectas, noueritis nos cum eâ, quæ decuit, reuerentiâ recepisse, huiusmodi verborum sub tenore.

Venerabili Fratri Iacobo, Archiepiscopo Gnesnensi, Gregorius Papa XIII. Venerabilis Frater, Salutem & Apostolicam benedictionem. Ex literis Fraternitatis tuæ communi cæterorum Episcoporum, Clericorumq́; omnium nomine conscriptis, atq́; ex Actis Synodi isthic confectæ, apertissimè cognouimus, quanta cum laude, & status Ecclesiastici dignitate, ac Dei gloria, versati sitis in re grauissima, atq; à nobis bonisq́; omnibus optatissima, in quo etiam certò scimus fuisse tuam operam præstantissimam. Legimus igitur, diligentissiméq́; considerauimus, eius Synodi Acta & Decreta, eaq́; etiam à Venerabilibus Fratribus nostris Cardinalibus, Sacri Conc: Trid: Interpretibus, considerari voluimus: Fuerunt reperta omnia sapienter, piéq́; constituta, & tum Clero, tum Regno vniuerso conducibilia ac salutaria. Ea igitur remittimus paucis aliquot, tum mutatis, tum vt aptissimè conuenire videbatur appositis. Hortamur igitur, atq; Apostolica authoritate, quam à Dei benignitate accepimus, iubemus, vt eius Synodi Decreta omnia quàm diligentissimè atq; inuiolatè seruentur. Illud etiam eadem authoritate prohibemus, ne quis Episcoporum Clericorumué vtatur Scriba, Consiliario, Secretario, aut alio Officiali hæretico. Docent enim

 Sancti

Sancti Patres, Hæreticorum hominum non modò conuictum & consuetudinem, sed etiam sermonem vitandum esse, neq; decere illos nimis honorificis verbis appellare: tam exitiosam verò pestem, tamq; Catholicis omnibus infensam nutrire, atq; in honore habere, peruersissimum atq; ab omni ratione alienissimum est. Faciet igitur Fraternitas tua, vt hoc nostrum mandatum ad cæteros quoq; Fratres Episcopos, quorum communi nomine literas ad nos dedisti, perueniat: quibus autem non poteris has nostras literas coram legere, ad eos exemplum mittes, hortaberisq;, vt Clericos suos moneant, nostræq; huius voluntatis certiores faciant. Nihil enim est, quod tam cupiamus, quàm Dei gloriam, atq; animarum salutem, vtriq; rei insidiari nunquam desistunt hæretici. Cætera ex Nuncio nostro cognosces, eiq; fidem tribues. Dat: Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die xxix. Decemb. M. D. LXX. VII. Pontificatus nostri, Anno Sexto.

Antonius Buccapadulius.

Quæ omnia & singula præmissa, vobis R̃ndiss: D̃nis, cæterisq; suprascriptis, significamus, intimamus, & ad notitiam deducimus: Hortantes easdem, vt omnia & singula, tam in prædictis Constitutionibus Synodi, quàm etiam etiam literis Apostolicis contenta & descripta, per Dioeceses vestras publicari, & ab omnibus Clericis obseruari curent. Et vt huiusmodi literis Apostolicis fides adhibeatur, ad notitiamq; omnium & singulorum perueniant, exemplum illarum fideliter de verbo ad verbum descriptum, manu nostra propria subscriptum, & sigillo communitũ,

ad cal-

ad calcem huiusmodi Synodi Prouincialis Constitutionũ adscribere & apponere, iussimus & mandauimus. Datum in arce nostra Louiciensi, Die decimanona, Mensis Febr. Anno D. Millesimo, Quingentesimo, Septuagesimo octauo. Indictione sexta. Pontificatus prælibati Sanctissimi Domini Nostri Papæ, Anno Sexto. Præsentibus ibidem Rñdis ac Venerabilibus Dominis, Sebastiano Magnuszewski Archidiacono, Ioanne Piotrowski, Custode Louiciensi; Francisco Lipski, Archidiacono Lanciciensi; Ioanne Sikorski, Ioanne Rembielinski, I. V. Doctoribus; & Felice Rembieliński Gnesnensi, Stanislao Crochowski, Vnieiouiensi; Ioanne Makowski Lanciciensi, Ecclesiarum Canonicis, testibus.

Idem Iacobus Vchański Archiepiscopus, qui sup: scrip. Locus Sigilli.

Reductio Literarum & Constitutionum, felicis record: Pii PP. V. pro Mendicantibus, & alijs Regularibus; contra Locorum Ordinarios, ad terminos Iuris Communis, & Decretorum Concilij Tridentini.

GREGORIVS EPISCOPVS, Seruus seruorum Dei. Ad perpetuã rei memoriã.

IN tanta rerum & negotiorum mole, qua Romanus Pontifex, ex omnibus mundi partibus aßiduè premitur, vix euitari potest, ne aliqua interdum exiliant, quibus postea recognitis, neces-

tis, necessè est moderationis remedium adhibere. Cùm itaque aliàs felic: record: PIVS *Papa V. Prædecessor noster, auditis grauaminibus, quæ Fratribus Ordinum Mendicantium, ab Ordinarijs Locorum, & Parochialium Ecclesiarum Rectoribus, multis inferri dicebantur, super Sacris Canonibus & lectionibus habendis, Confessionibus audiendis, Pœnitentijs iniungendis, Fratribus ad Ordines promouendis; celebratione Missarũ, cura animarum, Sacramentorum ministratione, sepulturis, quarta funeralium, legatis, donationibus, eleemosynis, collectionibus, alijsq; huiusmodi Iuribus, necnon Decimis, & diuersis oneribus: ac etiam super statu & regimine Sanctimonialium, ipsis Fratribus subiectarum, formatione Processuum, Censurarum publicatione, Processionibus, præcedentia, locorum acquisitione, cæterisq; alijs rebus tunc expressis, multa per quasdam suas literas, pro dictis Fratribus, non modò statuerit, sed & quæ iam Concilio Tridentino Decreta fuerant, ad hæc pertinentia, declarauerit; multaq; præterea Priuilegia eisdẽ* XVII. *Cal: Iunij, Pontificatus sui anno secundo; & deinde ea omnia diuersis alijs Ordinibus, & congregationibus Regularium non Mendicantium, etiam per modum cõmunicationis, concesserit: posteà per quandam suam Constitutionem de Vicarijs perpetuis in Parochialibus Ecclesiis, vnitis per Ordinarios locorum instituendis, & portione illarum Vicarijs assignanda, editam, alia super constitutione Fratrum eorundem, ad exercitium curæ animarum, in eis Parochialibus Ecclesiis, quæ domibus & locis suis vnita sunt, decreuerit. Demum animaduerso, quòd ea omnia multis dubitationibus inuoluta, magnisq; difficultatibus obstru-*

cta, mul-

cta, multas magnasq; dissensiones, altercationes & lites, inter prædictos Locorum Ordinarios, & Fratrum ipsorum Ordines, non sine graui Diuini cultus & animarum detrimento, ac populorum scandalo, concitauerant; contra ac ipse sperabat, & præter suam expectationem, vt qui interdum conquereretur, multa aliter, alioq; sensu, à se prolata fuisse, quàm literis expressa essent. Cupiens his mederi incommodis, primùm illa omnia, quæ Regularibus aliorum Ordinum, quàm Mendicantium communicauerat, & secundùm præmissa concesserat, motu proprio restrinxerit. Deinde pleniùs prouidere volens prioribus literis à se, quod ad ipsos Mendicantes, magna in parte moderatis, omnes & quascunq; alias literas, quæ de alijs Ordinibus & Congregationibus, extra Mendicantium Ordines, de Obseruantia nuncupatos, emanauerant; omninò aboleuerit, causas omnes iam de his etiam in Romana Curia pendeñ: ad se aduocañ: lites extinguendo, ac formatos super illis Processus, latasq; sententias annulando, quemadmodum alijs suis literis in Regestro proximè compertis, nunquam tamen publicatis, pleniùs continetur. Postremò circa Confessariorum regularium, etiam Mendicantium, approbationem, iuxta Concilij prædicti decretum faciendam, etiam Lectores in Theologia graduatos, & certos alios tunc expressos comprehendi debere declarauerit. Nos hac tanta varietate cognitâ, quæ etiam ex multiplici literarum & Constitutionum editione procedit, præsentibus & futuris discriminibus occurrere volentes, de nobis attributæ potestatis plenitudine statuimus & ordinamus, de prædictis & alijs omnibus literis & Constitutionibus, quæ ab eodem prædecessore eisdem

de rebus, pro quorũcunq; Regulariũ etiam Mendicantium Ordinibus, & Congregationibus, quomodolibet emanârunt, ac omnibus vt quibuscunq; in eis contentis, eam deinceps dispositionem, atq; decisionem, pro subiecta materia futuram esse, quæ siue ex iure veteri, siue ex Sacris dicti Concilij Decretis, siue alias legitimè, ante dictarum literarum & Constitutionum editionẽ erat, ac si ipsæ non emanâssent, futura fuisset: ad quam dispositionem & decisionem, suumq; pristinum & integrum statum ac terminum, illa omnia reducimus. Quin etiam tollimus, & abrogamus omnia irritantia, & alia Decreta, nec non prohibitiones, declarationes, mandata, & quæcunque alia ipsis literis & Constitutionibus apposita, & aliàs eorum occasione, vel causa facta, his nostris Statuto, Ordinationi, & reductioni aduersantia, quibuscunque illa sint concepta formulis, ac præseruationibus, declarationibus modificantibus, restitutionibus, mentis attestationibus, derogatoriarum derogatorijs, aliisq; fortissimis, efficacissimis, & inuiolabilibus clausulis, etiam motu & potestatis plenitudine similibus, & ex certa scientia, etiam pro conseruatione status regularis, & ex quibuscunque alijs vrgentissimis causis, quotiescunq; roborata. Decernentes illa omnia pro nullis & infectis haberi, omnesq; supradictos illarum vsu, commodo & effectu carere, ac omnes lites, & controuersias, quæ coram quibusuis iudicibus siue Ordinarijs, siue Commissarijs, etiam causarum Palatij Apostolici auditoribus, & S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, etiam de Latere Legatis, prædictarum literarum, & Constitutionum occasione, super præmissis iam motæ sunt, nec dum decisæ aut finitæ, vel etiam quæ iam

decisæ

decisæ sunt, si modo tractum habeant successiuum, easq́ rursus, & inter quoscunque excitari in posterum contingat, secundum prædictam dispositionem, nec aliter decidendas. Futura verò dubia & difficultates, quandocunque & vbicunq́ orientur, ad nos & Sedem Apostolicam, vbi & cætera, quæ ad Decreta dicti Concilij pertinent, quotidie declarantur, omnino referenda esse, nec non irritum & inane quidquid secus super his, per quoscunque scienter vel ignoranter contigerit attentari. Mandamus itaq́ in virtute Sanctæ obedientiæ, præsentes ab omnibus vbiq́ Episcopis, & Locorum ordinarijs: nec non Ecclesiarum Prælatis, Rectoribus, fratribusq́ prædictis, ac cæteris, ad quos pertinet, semper inuiolata obseruari, non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis: nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Conuentuum, domorum, locorum, & Ordinum quorumcunque iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, Statutis & consuetudinibus, Priuilegijsq́, Indultis, & literis Apostolicis, etiam Mare magnum, & Bulla aurea nuncupatis, dictis Ecclesijs, Ordinibus, & Congregationibus, quomodolibet concessis & confirmatis. Quibus omnibus etiamsi de illis, eorumq́ totis tenoribus, specialis, expressa, indiuidua, & ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expreßio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expreßis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, specialiter & expreßè derogamus: cæterisq́ contrarijs quibuscunque. Vt autem præ-

tem præsentes omnibus plenius innotescant, volumus eorum exempla fieri, & etiam imprimi, illisq; Notarij publici manu, & Curiæ Ecclesiasticæ, vel Prælati, aut personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, sigillo obsignatis, eandem illam prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbique locorum adhiberi, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Ordinationis, Statuti, reductionis, ablationis, abrogationis, decreti, mandati, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicæ, M. D. LXX. Secundo Cal. Martij. Pontificatus nostri anno primo.

Cæ: Glorierius.

Literæ Pontificis Max: ad Serenissimum Poloniæ Regem.

Charissimo in Christo Filio nostro STEPHANO Poloniæ Regi Illustri.

GREGORIVS PP. XIII.

CHarissime in Christo Fili noster, Salutem & Apostolicam benedictionem. Reddidit nobis literas Maiestatis tuæ dilectus filius Iacobus Canonicus Posnanien: cumque

cumq́ue his Acta Synodi Prouincialis. Incredibiliter læ-tati ſumus, ſic enim cognouimus, fuiſſe ſanctiſſimo iure-iurando admiſſa Decreta, & Canones SS. Concilij Tri-dentini. Conſiderauimus etiam diligentiſſimè cætera e-iuſdem Synodi Acta, vidimusq́ue omnia fuiſſe piè ſapi-enterque decreta. Eſt igitur, quòd vniuerſè gratulemur iſti Regno: his enim duobus, quaſi fundamentis, fidei ni-mirum ſinceritate, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ integritate, nititur Regnorum omnium & Rerumpub. ſalus; quibus ſublatis nullæ planè ſunt humani ingenij & conſilij vires. Gratulamur etiam Maieſtati tuæ, habes enim in literis E-piſcoporum & Cleri vniuerſi, eidem Iacobo ad nos datis, præclarum teſtimonium pietatis, ſtudij, diligentiæ, in tam præſtanti, tamq́; Deo accepto negotio, conficiendo. Quod igitur reſtat, Deo primùm gratias agamus, tum nitamur omni ſtudio, vt tam ſalutaria Decreta inuiolatè ſeruentur. Quod nos quidem curabimus, quantum poterimus: tuum quoque erit, quicquid poteris auxilij atq́; opis conferre, ac meminiſſe præclaræ illius Auguſtini ſententiæ: Felices Principes eſſe dicimus, ſi ſuam poteſtatem ad Dei cultum maximè dilatandum, Maieſtati eius famulam faciunt. Poſſe te plurimum omnes intelligunt, velle dubitat nemo: optima igitur omnia expectanda ſunt. Poſtulationibus Cleri, quantum quidem in nobis erit, ſatisfaciemus, intel-ligetq́; Maieſtas tua commendationem tuam plurimùm apud nos valuiſſe. Cætera ex Nuncio noſtro cognoſcet, eiq́ue fidem tribuet. Datum Romæ apud S. Petrum, ſub

 annulo

annullo Piscatoris, die XXIX. Decemb. M.D.LXXVIII. Pontificatûs nostri anno sexto.

Executores horum Statutorum, à S. Sede Apostolica delegati.

Dilecto Filio nostro & Apostolicæ Sedis in Regno Poloniæ NVNCIO, ac Veneralibus Fratribus Archiepiscopo Gnesneñ: & Episcopo Cracouieñ: nunc & pro tempore existentibus, & eorum cuilibet.

GREGORIVS PP. XIII.

DIlecte Fili, & Venerabiles Fratres, Salutem & Apostolicam benedictionem. Cum anno superiore Synodus Prouincialis Gnesneñ, adiuuante Domino, celebrata fuerit, cuius Decreta ad nos missa legimus, & in Congregatione Cardinalium SS. Concilij Tridentini interpretum videri iussimus: quæ quidem ab eis diligenter considerata, nonnullisque in locis aptata, postea NVNCIO nostro in Regno Poloniæ remissa fuerunt: Et dilectus filius Iacobus Brzeznicius Canonicus Posnanieñ: ab eadem Synodo, & à toto ipsius Regni Poloniæ Clero Internuncius ad nos missus, nobis humiliter supplicari fecit, vt exequutores Decretorum eiusdem Synodi, ne tam pius & salutaris labor depereat, constituere dignaremur. Nos petitionem hanc æquam & honestam esse censentes, huius-

modi

modi ſupplicationibus inclinati, vos & veſtrum quemlibet executores Decretorum Synodi Prouincialis huiuſmodi, authoritate Apoſtolica, tenore præſentium, facimus, conſtituimus, & deputamus. Mandantes vobis & veſtrum cuilibet in virtute Sanctæ obedientiæ, vt vos, vel duo, aut vnus veſtrum, vbi, quando, & quoties opus fuerit, vel eritis requiſiti, Decreta prædicta ab omnibus, ad quos ſpectat, & ſpectare poterit quomodolibet in futurum, authoritate noſtra firmiter & inuiolabiliter obſeruari curetis, & faciatis. Contradictores quoſlibet & rebelles, ac parere recuſantes, per pœnas vobis bene viſas, & etiam pecuniarias, arbitrio veſtro declarandas & applicandas, ac demum per ſententias & cenſuras Eccleſiaſticas, aliaque opportuna iuris & facti remedia, quacunque appellatione remotâ compeſcendo, legitimiſque ſuper his habendis, ſeruatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas ipſas, etiam iteratis vicibus aggrauañ: inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis. Non obſtañ: Conſtitutionibus & Ordinationidus Apoſtolicis, & quibuſuis Statutis, & conſuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, Priuilegijs quoque indultis, & literis Apoſtolicis in contrarium, forſan quomodolibet conceſſis & confirmatis. Quibus omnibus eorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum insererentur præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis aliâs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat, ad effectum præſentium ſpecialiter &

expreſſè

expressè derogamus, contrarijs quibuscunque, seu si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die VIII. Aprilis. Anno Domini, M. D. LXXVIII. Pontificatus nostri anno sexto.

Ad finem

Ad finem huius Operis, adiunctæ sunt infrascriptæ Gratiæ, ex mandato Ill^mi & Rn̄dmi Dn̄i, D. ARCHIEPISCOPI moderni.

CLEMENS PP. VIII.

SIGISMVNDO III. REGI POLONIÆ ET SVECIÆ.

CHarißime in Christo Fili noster, Salutem & Apostolicā benedictionem. Securitati Venerabiliū Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorū Prælatorum Ecclesiarū, Regnorum & Dominiorum tuorum, qui pro eorum Senatorio munere, in Senatu, Comitijs, Consilijs, & Iudicijs eorundem Regnorum interesse, & sententiam dicere solent & debent; opportunè consulere volentes, Maiestatis Tuæ supplicationibus, in hac parte nobis humiliter porrectis, inclinati: Omnibus & singulis Archiepiscopis, Episcopis, & alijs Prælatis præfatis, vt in eodem Senatu, Comitijs, Consilijs, & Iudiciis, quandocunq; de rebus & negotiis bellicis, & Sententiis ac Causis criminalibus tractabitur, eorum sententiam liberè, sine aliquo conscientiæ scrupulo, aut Censurarum Ecclesiasticarum, & Irregula-

ritatis incursu, etiamsi inde aliquorum mors, aut membrorum mutilatio subsequatur, dummodò ipsimet sententiam sanguinis non ferant, & à subscriptione sententiarum abstineant, nisi forsan ex officio huiusmodi, etiam sententias subscribere teneantur; quo casu vt illas etiam subscribere poßint, Authoritate Apostolica, tenore præsentium, gratiosè concedimus & indulgemus. Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, cæterisq; contrariis quibuscunq;. Datum Romæ, apud S. Petrum, sub Annulo Piscatoris, Die IX. Augusti. Anno Dñi, M. DC. III. Pontificatus nostri Anno Duodecimo.

M. Vestrius Barbianus.

Decre-

DECRETVM,

Vt Facultas Benedicendi res Sacras, in quibus Vnctio non adhibetur, delegari poßit ab Illustriss: DD. Archiepiscopis & Episcopis Regni Poloniæ.

SAcra Rituum Congregatio, Supplicationi Rm̃dmi Archiepiscopi Gnesnensis, cæterorumque Poloniæ Regni Archiepiscoporum & Episcoporum, libenter inclinata, Facultatem benedicendarum rerum Sacrarum, in quibus vnctio Chrismatis non adhibetur, personis in dignitate constitutis, atq; vltra trigesimum milliarium delegandi concedendam decreuit. Talia enim sibi ab Apostolica Sede vindicare videntur auxilia, tam vastissimarum Diœcesum, intra illius Regni fines, dissitæ nimis Ecclesiæ, quàm Poloniæ Præsulum enixa erga animarum salutem cura atq; propensio. Romæ, die 19. Nouembr. 1622.

Franciscus Mª Cardinal: à Monte.

Io: B. Locus Sigilli.

INDEX TITVLORVM,

Secundum ordinem Alphabeti.

Ggg 3

Iurepa-

INDEX,

INDEX

Omnium in Constitutionibus Synodalibus contentorum, locupletissimus.

A.

Appel-

Et Epi,

Canoni-

In sub-

Iudices

Gradus

Lociordi-

M.

Ordinari

Se in-

Regu-

S.

Taxa.

T.

V.

Sit nomen Domini benedictum in sæcula. Amen.

A.

de Antiphonarijs

B.

De Caeremon.

C.

Decani.

D.

de Ecclesia

E

Fabrica

F.

G.

H.

L.

M.

N.

O.

de Parochis.

P.

R.

De Sacramentis

S.

T.

V.

t: Prouin: Re: Pol